

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra mezinárodního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Legalita ozbrojeného zásahu Turecka v Sýrii z pohledu
mezinárodního práva veřejného**

Plzeň 2021

Veronika Kubáňová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra mezinárodního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Legalita ozbrojeného zásahu Turecka v Sýrii z pohledu
mezinárodního práva veřejného**

Zpracovala: Veronika Kubáňová

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Mach, LL.M., Ph.D.

Plzeň 2021

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „*Legalita ozbrojeného zásahu Turecka v Sýrii z pohledu mezinárodního práva veřejného*“ zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k jejímu sepsání, jsou citovány v poznámkách pod čarou a uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne 31. března 2021

podpis

Poděkování:

Ráda bych na tomto místě poděkovala JUDr. Tomáši Machovi, LL.M., Ph.D. za souhlas s převzetím vedení této práce, za jeho ochotu, pomoc a vstřícnost. Poděkování patří také mé babičce, jež se stala inspirací pro volbu daného tématu a jež mě inspiruje také v běžném životě. Taktéž chci poděkovat Bohu a svým přátelům, kteří mi ve velké míře dodávali kuráž při psaní této práce a v neposlední řadě chci poděkovat Třináctce za jeho nadhled, kterým mi dokázal pomoci ve chvílích studijních pochybností.

Seznam zkratek

COI – Nezávislá mezinárodní vyšetřovací komise pro Syrskou arabskou republiku (Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic)

EU – Evropská unie (European Union)

FSA – Svobodná syrská armáda (Free Syrian Army)

ICCIS – Mezinárodní komise pro intervence a státní suverenitu (The International Commission on Intervention and State Sovereignty)

ISIS – Islámský stát, dříve též Islámský stát v Iráku a Levantě (The Islamic State of Iraq and al-Sham)

KRC – Kurdský červený půlměsíc (The Kurdish Red Crescent)

MSD – Mezinárodní soudní dvůr v Haagu (International Court of Justice – ICJ)

MTS – Mezinárodní trestní soud v Haagu (International Criminal Court – ICC)

NATO – Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)

OSN – Organizace spojených národů (United Nations)

PKK – Strana kurdských pracujících (The Kurdistan Workers' Party)

PYD – Sjednocená demokratická strana (The Democratic Union Party)

SDF – Syrské demokratické síly (Syrian Democratic Forces)

TAF – Turecké ozbrojené síly (Turkish Armed Forces)

USA – Spojené státy americké (The United States of America)

VB – Velká Británie (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland)

YPG – Lidové obranné jednotky (Yekîneyên Parastina Gel)

YPJ – Ženské obranné jednotky (Yekîneyên Parastina Jin)

Obsah

Úvod	1
1. Legalita použití síly v mezinárodním právu	4
1.1 Historický vývoj	4
1.2 Zákaz použití síly	7
1.3 Výjimky ze zákazu použití síly	11
1.3.1 Sebeobrana	11
1.3.2 Vojenská akce schválená Radou bezpečnosti OSN	16
1.3.3 Intervence na pozvání či se souhlasem vlády	19
1.3.4 Humanitární intervence – responsibility to protect, sovereignty as responsibility.....	21
1.4 Suverenita státu	29
1.4.1 Vnější suverenita.....	30
1.4.2 Zásada svrchované rovnosti.....	33
1.4.3 Zásada dobrovolnosti.....	37
1.4.4 Zásada reciprocity	39
2. Arabské jaro	42
2.1 Historický vývoj	42
2.2 Období, které předcházelo Arabskému jaru	44
2.3 Události Arabského jara ve vybraných státech.....	46
2.3.1 Tunisko.....	46
2.3.2 Egypt	48
2.3.3 Sýrie	50
2.3.4 Libye.....	53
2.4 Rezoluce Rady bezpečnosti OSN.....	56
3. Analýza legality ozbrojeného zásahu Turecka v Sýrii	62
3.1 Faktické shrnutí – vývoj událostí v Sýrii	62
3.2 Zdůvodnění turecké intervence v Sýrii	68
3.3 Míra a účinek tureckého útoku.....	71
3.3.1 Nutnost a přiměřenost	75
3.3.2 Dopady.....	79
4. Důsledky intervence z pohledu odpovědnosti státu	84
4.1 Odpovědnost Turecka.....	84
4.2 Doktrína Superior/Command responsibility	91
4.3 Válečné zločiny.....	94
4.4 Důsledky.....	102
4.4.1 Postavení Evropské unie k turecké vojenské operaci a jejím důsledkům	103

5. Komparativní analýza legality zásahu s jinými vojenskými zásahy	107
5.1 Komparace konfliktů.....	107
5.1.1 Írán.....	107
5.1.2 Irák.....	111
5.1.3 Libye.....	114
5.1.4 Sýrie.....	117
5.2 Komparace zapojení mezinárodních společenství.....	119
5.2.1 Irán.....	119
5.2.2 Irák.....	121
5.2.3 Libye.....	123
5.2.4 Sýrie.....	124
5.3 Shrnutí.....	126
Závěr.....	129
Resumé.....	133
Seznam použité literatury a zdrojů.....	135

Úvod

Chudoba, nezaměstnanost, inflace, složitá regionální a politická situace, a především množství lokálních konfliktů se staly předzvěstí protivládních demonstrací, jež záhy vyústily v občanskou válku. Je to již deset let, kdy se Sýrie stala kolbištěm několika mocenských zájmů, a přestože si konflikt od roku 2011 vyžádal okolo půl milionů obětí, ještě stále se nechýlí ke svému konci.

Ve stínu občanské války docházelo k postupným změnám ve sféře vlivu jednotlivých aktérů, kdy původní občanská válka vykryštovala v kolos mezinárodních rozměrů. Z regionálního konfliktu proti vládě syrského prezidenta Bašára al-Asada vyvstala válka „*všech proti všem*“ a do syrské války tak následně vstoupilo zvenčí několik světových mocností, a to především díky tomu, že prezident Asad začal pomalu ztrácet svůj vliv. Tato skutečnost otevřela dveře islamistům (především pak samozvanému Islámskému státu – ISIS) a velmocím tak nezbylo nežli zasáhnout. V roce 2014 do konfliktu vstoupily Spojené státy americké (USA) a o rok později také Rusko. Hlavním motivem jejich integrace se stal, již zmíněný, boj proti ISIS. Významnou pozici v syrském ozbrojeném konfliktu zastávali rovněž Kurdové, v neúnavném boji podporováni ze strany USA a zároveň stojící proti Rusku a Turecku, jež je považuje za teroristickou skupinu. Komplexita celého konfliktu, zvláště s přihlédnutím k většímu množství zapojených subjektů stojících v jeho průběhu na různých stranách konfliktu, a především pak také expanze ISIS coby společného nepřítel takřka všech zapojených stran, zprvu bránila Turecku v realizaci ozbrojeného zásahu v Sýrii, zvláště proti Kurdům. Situace se kompletně změnila v roce 2019, kdy bývalý americký prezident Donald Trump započal stahovat americké vojáky ze Sýrie. Turecko téměř ihned zahájilo rozsáhlou ofenzivu a ozbrojený zásah Turecka v severovýchodní Sýrii a jeho důsledky se tak staly neochvějnou výzvou pro mezinárodní právo.

Není pochyb o tom, že použití síly Tureckem v Sýrii vyvolalo mnoho právních otázek. Tyto právní otázky pokrývají nejen základní normy mezinárodního práva týkající se použití síly, nýbrž i mezinárodní humanitární právo, mezinárodní právo v oblasti lidských práv, mezinárodní uprchlické právo a mezinárodní trestní právo. Turecký vojenský útok si od svého počátku vyžádal obrovský počet civilních a vojenských obětí a podle OSN přinutil minimálně 300 tisíc lidí opustit své domovy.

Vzhledem k výše uvedené multiplicitě tématu jsem se rozhodla nahlížet na vojenský zásah Turecka v severovýchodní Sýrii pouze z hlediska legality použití síly. Ambicí předložené diplomové práce, a tedy rovněž jejím hlavním cílem je zjistit, zda byl zásah Turecka v Sýrii v souladu s mezinárodním právem, či nikoliv. Hlavním důvodem pro toto rozhodnutí je skutečnost, že Turecko jako právní základ pro použití ozbrojených sil v Sýrii uvedlo právo na sebeobranu podle článku 51 Charty OSN, přestože nebylo jasné, zda je tento právní základ legitimní pro takový zásah ve vztahu k článku 2 odstavce 4 Charty OSN. Stát, který jedná v sebeobraně, aniž by jednal v souladu s danými podmínkami a vytyčenými požadavky obvyklého mezinárodního práva, porušuje zákaz použití síly podle článku 2 odstavce 4 Charty OSN, a tudíž se takový zásah může jevit jako nelegální. V nejzávažnějších případech lze takové použití síly kvalifikovat jako agresi. Abychom zjistili, zda byl ozbrojený zásah Turecka v Sýrii legální z hlediska *ius ad bellum*, je tato diplomová práce rozdělena do pěti kapitol.

V první kapitole budou zmíněna některá základní teoretická východiska, související s hlavní myšlenkou práce, zejména pak historický vývoj užití ozbrojené síly v mezinárodních vztazích. Nezbytným předpokladem analýzy použití síly Turecka proti Sýrii je také prozkoumání výjimek ze zákazu použití síly, spolu s přesahem k suverenitě státu, která s legalitou použití síly úzce souvisí právě proto, že výjimkami ze zákazu použití síly může dojít k zásahu do svrchovanosti státu.

Ve druhé kapitole se zaměříme na kořeny arabského povstání, jež zažehlo konflikty na Blízkém východě a jež stálo za vznikem konfliktu v Sýrii, který se zvrhl v dlouhotrvající občankou válku. Prozkoumáme události Arabského jara a jeho dopady ve vybraných státech Blízkého východu. Vzhledem ke komplexitě událostí týkajících se syrského konfliktu budou zmíněny především klíčové události, jež byly a jsou relevantní vzhledem k cíli předkládané diplomové práce. Východiska těchto dvou kapitol pak budou tvořit základní teoretický poklad pro zbylé části práce, jež budou striktně analytické.

Třetí kapitola této práce je věnována samotné analýze legality ozbrojeného zásahu Turecka v Sýrii. Kapitola shrnuje vývoj událostí v Sýrii poté, co se do války zapojilo Turecko. Sesumírujeme důvody, kterými Turecko ospravedlnilo svou intervenci v Sýrii a zhodnotíme legalitu intervence za pomoci pravidel mezinárodního práva, jež budou představeny v první kapitole této diplomové

práce. Neopomeneme provést analýzu míry a účinku tureckého útoku, stejně jako jeho nutnosti a přiměřenosti. Pomocí aplikace jednotlivých poznatků tak dojdeme ke konkluzi, ohledně legality turecké intervence v Sýrii.

Na třetí kapitolu následně naváže kapitola čtvrtá, jež se bude týkat důsledků turecké intervence z pohledu odpovědnosti státu, kteréžto jsou nezbytným předpokladem pro konsekvence v rámci mezinárodního trestního práva. Na odpovědnost Turecka za důsledky ozbrojeného zásahu vůči Sýrii bude navázána otázka odpovědnosti velitele a přičitatelnosti jeho jednání Turecku, jako takovému, jež je součástí doktríny *ius in bello*.

V páté a poslední kapitole této práce se budeme věnovat komparativní analýze legality zásahu v Sýrii s ozbrojenými zásahy podobného typu, v podobných státech. Problematika klasifikace legality ozbrojených konfliktů, tak bude ukázána na jednotlivých příkladech a budu se snažit o ověření či vyvrácení některých často slýcháných prohlášení, jež se týkají charakteru těchto konfliktů a motivů zapojení jednotlivých velmocí.

Z hlediska metodologického postupu v práci budou využity zejména následující techniky – analýza relevantních údajů a dat, která bude vycházet především z oficiálních pramenů mezinárodních organizací v čele s OSN, ale také například regionálních uskupení, jakou je Liga arabských států. Vzhledem k tomu, že se jedná o doposud ne zcela empiricky komplexně zpracované téma, musela jsem pro účely této diplomové práce využívat také informace obsažené na webových stránkách různých seriózních zahraničních deníků, či online elektronických databází vědeckých textů, jako jsou Google Scholar, Heinonline.org, Jstor.org či Academia.edu. Mimo již zmíněnou analýzu a interpretaci dostupných zdrojů, bude využita i metoda komparace, a to v páté kapitole práce. Využití těchto metod by se mělo vzájemně doplňovat a vést k ověření výše vytyčeného cíle

1. Legalita použití síly v mezinárodním právu

Legalita použití síly je součástí mezinárodního práva, přičemž je často skloňována právě v souvislosti s aktuálními mezinárodními konflikty. Legalitu použití síly reguluje, jakožto základní pramen smluvní úpravy použití síly v mezinárodních vztazích, Charta OSN a nelze opomenout také mezinárodní obyčejové právo. V rámci této kapitoly budou představeny podstatné prvky historického vývoje v této oblasti s posouzením, jaký dopad měl tento vývoj na aktuální mezinárodní právní úpravu, týkající se zákazu použití síly. Nebudou opomenuty ani výjimky ze zákazu použití síly, spolu s přesahem k suverenitě státu, která s legalitou použití síly úzce souvisí právě proto, že výjimkami ze zákazu použití síly může dojít k zásahu do svrchovanosti státu.

1.1 Historický vývoj

Do dvacátého století se státy mohly svobodně uchýlit k válce, jelikož neexistovala žádná pravidla, která by normovala kdy je válka přípustná a kdy nikoliv. Jakožto politický nástroj byla v mezinárodních vztazích válka povolena bez jakýchkoliv omezujících podmínek.¹ Ozbrojená síla se v historii stala běžným prostředkem k řešení mezinárodních sporů a válek, jako takových. Počátky mezinárodního práva byly výsledkem snahy o kontrolu používání síly a násilí mezi ozbrojenými skupinami. Ačkoliv zde byla snaha najít prostředky ke zmírnění negativních dopadů válek², kmenové či státní společenství původně považovalo své právo vést válku za zcela přirozené, aniž by v nich toto vyvolávalo jakékoliv etické či právní pochybnosti. Později se tato koncepce začala měnit a počalo docházet k uzavírání smírů tak, aby byly minimalizovány negativní dopady války.

Nejstarší známou mírovou smlouvou byla smlouva mezi Chetity a Egypťany z roku 1228 př.n.l. Obsahovala první podstatný humanitární aspekt, a to povinnost vydávat politické uprchlíky pod podmínkou, že jejich život bude ušetřen.³ Takto se začala formovat první válečná pravidla, jež měla vést ke

¹ RANDELZHOFFER, Albrecht: „Article 2(4),“ in *The Charter of the United Nations: A Commentary of Bruno Simma's Commentary*, 2003, str. 109.

² ŠMIHULA, Daniel: „Law of War and Humanitarian Law“ *The use of force in international relations*. 2. Bratislava: House of the Slovak Academy of Sciences, 2013. ISBN 978-80-224-1341-1, str.161.

³ TRÍSKA, Miloslav: *O vojne a miery v dejinách filozofie*, Bratislava: Veda, 1987, str. 23.

zmírnění negativních dopadů ozbrojených konfliktů. Taktéž v prvních literárních dílech evropského kontinentu, jako jsou Homérovy eposy, lze nalézt několik odkazů na válečná pravidla. Přesto následné Řecké a perské války, Peloponéská válka a války helénského a římského období byly vedeny stále s velkou krutostí, nemluvě o válce v období stěhování národů. Teprve po další stabilizaci situace, kolem roku 1000 n.l., se v západní Evropě znovu objevila myšlenka kontrolovaného válečného násilí. Církevní koncil v Charroux, který se konal v letech 989 až 990 n.l., stanovil konkrétní pravidla války.⁴ Války měly být omezeny pouze na střety mezi profesionály – šlechtice, s co nejmenšími dopady na život běžných občanů. Došlo k nastolení principu, že ve válce nemá být páčáno násilí na civilním obyvatelstvu. Koncil v Charroux je považován za první mírový kongres v historii mezinárodního evropského systému po pádu antiky.⁵ Koncept tohoto koncilu se stal základem pro další rozvoj moderních válečných pravidel.

První snahy o nahrazení stávajícího válečného práva moderní mezinárodní právní kodifikací, souvisí s Pařížským kongresem v roce 1856. Válka, jako prostředek politiky států, není v době konání tohoto kongresu zakázána. Cílem Pařížského kongresu nebylo zakázat války jako takové, ale spíše je regulovat a humanizovat. V roce 1863 byl založen Červený kříž a o rok později, tj. v roce 1864, byla podepsána První Ženevská úmluva, plným názvem Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli. Úmluva definuje základní pravidla moderního mezinárodního práva na ochranu obětí ozbrojených konfliktů.⁶ Ovšem mezníkem ve vývoji novodobého mezinárodního práva se stala První Haagská mírová konference z roku 1899, jejímž původním cílem bylo dosáhnout dohody o omezení zbrojení a zabezpečení světového míru. Ve skutečnosti však vedla k přijetí několika dokumentů upravujících vedení války. Ačkoliv První Haagská mírová konference nezajistila mír, pokusila se regulovat použití síly a zabránit nejkřutějším válečným aktům. Lze konstatovat, že

⁴ Tento konkrétní případ zahrnoval úsilí o dosažení míru a usměrnění válek na území budoucí Francie.

⁵ KREJČÍ, Oskar: Mezinárodní politika, Praha: Ekopres, 2001, str. 36.

⁶ PICTET, Jean S: The New Geneva Conventions for the Protection of War Victims. The American Journal of International Law, 1951, str. 462–475.

jejím výsledkem byla zejména moderní kodifikace mezinárodního válečného práva.⁷

Druhá Haagská mírová konference, jež se konala v roce 1907 dále rozvíjela haagské právo, které upravuje nejen vedení války samotné, ale také používání zakázaných prostředků v rámci ozbrojeného konfliktu (*ius in bello*). Válečné chování upravuje také ženevské právo. Ženevské (humanitární) právo ovšem představuje soubor norem primárně se zaměřující na ochranu těch, kdo ve skutečnosti nebojují: civilisty, válečné zajatce, zraněné, nemocné apod.

Rozlišování mezi haagským a ženevským právem má svůj význam také z obecného hlediska. Haagské právo obsahuje pravidla vedení války, zatímco ženevské právo se týká ochrany různých osob za ozbrojeného konfliktu.

Ženevské úmluvy se pokusily formulovat obecné principy následovně:

1. válka je vedena pouze proti ozbrojeným silám, nikoliv proti civilnímu obyvatelstvu,
2. účelem války je prolomit odpor nepřítele, nikoliv trestat členy jeho armády, anebo způsobovat členům armády nepřítele nepřiměřené utrpení. Zajetí nepřítele nesmí být ničím jiným nežli zabráněním členům nepřátelské armády v návratu do bitvy.⁸

Je však zcela přirozené, že i když se strany které vedou válku zavázaly k tomu, že nezpůsobí zbytečné škody obětem války (*victims of war*), které jsou této válce bezprostředně vystaveny, v přímém boji proti ozbrojeným protivníkům jsou strany obvykle nuceny, v souladu s Clausewitzovými principy války, použít proti sobě jakékoliv dostupné prostředky.⁹

⁷ ONDŘEJ, Jan: Význam Haagské mírové konference z roku 1899 pro vývoj práva ozbrojených konfliktů. Ondřej, Jan. In: Mezinárodní vztahy Praha: Ústav mezinárodních vztahů 35, č. 1, (2000), str. 29-35.

⁸ Ibid.

⁹ CLAUSEWITZ, Carl von: O válce. Vyd. 3., V nakl. Academia 1. Překlad Zbyněk Sekal. Praha: Academia, 2008, str. 204 – 206. Nejedná se o právní princip a tudíž by se, od právního principu, měla odlišovat. Označuje se také jako „Kriegsraison“, „důvod vzešlý z válečné praxe a snahy porazit nepřítele“. Viz. ONDŘEJ, Jan: Mezinárodní humanitární právo. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-185-7, str. 204–206.

Dle haagského práva je zakázáno:

1. používat některé bojové materiály: jedy, otrávené zbraně, zákeřné/škodlivé zbraně a nástrahy, biologické a toxické zbraně, kontaktní miny, dum-dumové kulky (tříštivé střely), materiály zaměřené na způsobení vážných dlouhodobých škod na životním prostředí a další zbraně, způsobující utrpení, nebo ty jež mají dopad hlavně na civilní obyvatelstvo,
2. používání bojových metod nadměrné krutosti a zákeřnosti: úmyslné zabíjení a zraňování civilistů, válečných zajatců, kruté zacházení s mírumilovným obyvatelstvem, zásah do lidské důstojnosti vojáků a civilistů, braní rukojmích, mučení a utrpení, zastrašování teroristickými činy za účelem rozbití odporu protivníka, vydávání rozkazů zahrnujících braní válečných zajatců, účelové zabíjení či zraňování, drancování, napadání nechráněných měst, vesnic a obchodních lodí, ničení kulturního a historického dědictví, ničení nemocnic, trávení řek a studen, organizování atentátů, atd.¹⁰

Další konference v Ženevě proběhly po první světové válce, v roce 1928 a 1949. Dohody uzavřené na veškerých těchto konferencích (tedy Haagských i Ženevských) jsou závaznými dohodami, a to pro všechny účastníky ozbrojených zásahů či válek bez ohledu na to, zda těmito účastníky byly podepsány či nikoliv.¹¹

1.2 Zákaz použití síly

Druhá Haagská konference konaná v roce 1907 tedy pokračovala v tom, co již bylo započato. Byla vydána Úmluva omezující užívání síly při dobývání smluvních dluhů, jež znamenala počátek jakýchsi pokusů týkajících se snahy o omezení svobodného uchýlení se k válce. Úmluva již není v platnosti, neboť kolidovala s Chartou OSN.

Další podmínky, týkající se omezení svobody uchýlit se k válce, byly zavedeny takzvanými Briandskými smlouvami uzavřenými mezi Spojenými státy americkými (dále jen USA) a dalšími státy roku 1913. Základním cílem těchto smluv bylo předcházet válce tím, že se do sporů mezi stranami vloží smířcí proces

¹⁰ TOMKO, Ján: Mezinárodní veřejné právo, Bratislava: 1988, ref. 168, str. 374–387.

¹¹ KREJČÍ, Oskar: Mezinárodní politika, Praha: Ekopres, 2001, ref. 89, str. 363.

a stanoví se povinnost nezahájit nepřátelskou akci vůči druhému státu před samotným dokončením dohodovacího procesu.¹² Komplexnější úsilí o omezení války přišlo se založením Společnosti národů po první světové válce. Ačkoli toto úsilí nevedlo k obecnému zákazu války, Pakt Společnosti národů z roku 1919 jež byl součástí Versailleské mírové smlouvy, doslova ukládá moratorium na všechny případy vojenských konfliktů. Ve velmi speciálních případech Pakt Společnosti národů zakazoval svým členům uchýlit se k válce, byť výslovný zákaz použití síly opravdu nestanovil. Členové se ovšem nemohli uchýlit k válce do doby, než byl spor předložen k soudnímu urovnání, arbitráži nebo k posouzení Radě Společnosti národů.¹³ V praxi však bylo téměř nemožné dosáhnout jednomyslnosti, což znamenalo, že mechanismus Paktu Společnosti národů se stal, co se zákazu války týče, neefektivním. Nedostatky paktu Společnosti národů byly řešeny v roce 1924, v Protokolu o pokojném vyřizování mezinárodních sporů. Signatářské státy se zavázaly, že „*se v žádném případě neuchýlit k válce, kromě případů odporu proti agresi*“ nebo v případě kolektivních opatření přijatých Radou Společnosti národů nebo Shromážděním Společnosti národů.¹⁴ Protokol se však nikdy nestal právně závazným.

Průlomovým úspěchem v této problematice se tak stal podpis Všeobecné smlouvy o odmítnutí války neboli Briand-Kelloggova paktu, z roku 1928. V článku 1 strany paktu prohlašují, že: „*Jménem svého národa odsuzují použití války k řešení mezinárodních sporů a že jej vylučují jako instrument národní politiky v jejich vzájemných vztazích.*“¹⁵ Během následujících let Briand-Kelloggův pakt podepsaly téměř všechny tehdejší státy. Ustanovení Briand-Kelloggova paktu se brzy stala součástí mezinárodního zvykového práva a jako taková zůstávají v platnosti dodnes. První obecný zákaz války obsažený v Briand-Kelloggově paktu však vykazoval nedostatky. Zákaz odkazoval pouze na válku samotnou, nikoliv však na použití síly obecně, nemluvě o chybějících sankcích. To umožňovalo ostatním státům použít sílu, aniž by vyhlásily válku a docházelo

¹² RANDELZHOFFER, Albrecht: „Article 2(4),“ in *The Charter of the United Nations: A Commentary of Bruno Simma's Commentary*, 2003, str. 109–110.

¹³ HOLSTI, K.J.: *International Politics: A Framework for Analysis*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 1967, str. 366, a POLLOCK, Frederick: *The League of Nations (Clark: The Lawbook Exchange)*, 2003, str. 134–135.

¹⁴ BOWETT, D.W.: *Self-defense in International Law (Clark: The Lawbook Exchange)*, 2009, str. 126.

¹⁵ KELSEN, Hans: *The Principles of International Law (Clark: The Lawbook Exchange)*, 2003, str. 42

tak k maskování vojenských akcí, neboť státy tvrdily, že vlastně vůbec nedošlo k porušení tohoto paktu.

Nicméně Briand-Kelloggův pakt lze přesto považovat za průlomový, jelikož se stal hlavní inspirací pro Chartu OSN, přijatou v roce 1945 (*ius ad bellum*). Ta představuje významný posun v rámci použití ozbrojené síly a zákazu války, jež byl obsažen v článku 1 Briand-Kelloggova paktu. Článek 2 odst. 4 Charty OSN, který zakazuje válku však samotný výraz „válka“ neobsahuje: „*Všichni členové se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly, jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoliv státu, tak jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů.*“¹⁶

Článek 2 odstavec 4 Charty OSN stanoví obecný zákaz použití síly, který jde daleko nad rámec pojmu válka. Ukládá členským státům Organizace spojených národů (dále jen OSN) přísnou povinnost zdržet se nejen použití jakéhokoliv druhu ozbrojené síly, včetně války, ale také hrozby silou. Členské státy OSN jsou oprávněny, dle článku 2 odstavce 3: „*řešit své mezinárodní spory pokojnými prostředky tak, aby ani mezinárodní mír a bezpečnost, ani spravedlnost nebyly ohrožovány.*“¹⁷ Jak je uvedeno dále, Charta OSN si vyhrazuje právo rozhodnout o použití síly skrze ústřední orgán OSN, Radu bezpečnosti OSN. Rada bezpečnosti OSN má monopol na použití síly v mezinárodních vztazích a je oprávněna ji použít jménem členských států, proti jakémukoliv potencionálnímu nebo aktuálnímu agresorovi, v případě ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti.

Je třeba poukázat na skutečnost, že zákaz hrozby silou či použití síly, jež je obsažen v článku 2 odstavce 4 Charty OSN, se týká mezinárodních vztahů mezi státy. Z toho vyplývá, že použití síly uvnitř státu, tedy v rámci jeho státních hranic, není v tomto ustanovení obsaženo. Povstalci či vlády samotné tak mohou použít sílu k zahájení občanské války nebo k jejímu potlačení. Pokud však jsou povstalci úspěšní při nastolení svého režimu, může dojít ke změně právní situace a třetí státy v tomto případě mají právo se zapojit. Vzhledem k těmto rozdílným

¹⁶ Charta OSN, článek 2, odst. 4. [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

¹⁷ Charta OSN, článek 2, odst. 3. [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

interpretacím bylo přijato několik rezolucí, které měly tento rozpor upravit. Jednalo se o Rezoluci definující agresi¹⁸, Deklaraci o přátelských vztazích¹⁹ a o Deklaraci o nepoužití síly²⁰. Nicméně ani po přijetí těchto rezolucí neexistuje konsensus ohledně toho, zda je zásah v občanských válkách slučitelný s článkem 2 odstavce 4 Charty OSN a zásadou nezasahování, jež je obsažena v článku 2 odstavce 7 Charty OSN, který zakazuje OSN zasáhnout ve věcech které jsou v zásadě v domácí jurisdikci státu, s výjimkou uplatňování kolektivních opatření podle kapitoly VII Charty OSN.²¹

Tradiční a stále převládající právní doktrína považuje zapojení třetích států, k podpoře legitimní vlády na základě žádosti či souhlasu této vlády za zákonné, přičemž je přísně zakázáno poskytnout podporu povstalcům. Tento zákaz souvisí s případem Nikaragua, kdy Mezinárodní soudní dvůr v Haagu (dále jen MSD) reagoval na činnost USA, které podporovaly povstalce ve snaze svrhnout nikaragujskou vládu. MSD potvrdil, že USA svou podporou povstalců porušily rezoluci Valného shromáždění OSN č. 2625.²² MSD případem Nikaragua také potvrdil, že pravidla Charty OSN týkající se použití síly, byla součástí zvykového práva s charakterem norem *ius cogens*.²³

Je třeba poznamenat, že výše uvedený postup obsahuje úskalí: může se stát, že jeden stát uznává zavedenou vládu a druhý stát povstaleckou vládu, a poté oba zasáhnou do konfliktu na žádost příslušných vlád a bojují tak proti sobě, ať už přímo či nepřímo, přímo na území tohoto třetího státu pod záštitou občanské

¹⁸ Definition of Aggression, United Nations General Assembly Resolution 3314 (XXIX). [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <http://hrlibrary.umn.edu/instreet/GAres3314.html>

¹⁹ Definition on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with Charter of the United Nations, General Assembly Resolution 2625 (XXV). [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/25A1C9E35B23161C852570C4006E50AB>

²⁰ Declaration on the Enhancement of the Effectiveness of the Principle of Refraining from the Threat or Use of Force in International Relations, United Nations General Assembly Resolution 42/22. [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <https://www.un.org/documents/ga/res/42/a42r022.htm>

²¹ Declaration on the Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States and the Protection of their Independence and Sovereignty, A/RES/2131/ (XX) (UN General Assembly, December 21, 1965). [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/documents/index.shtml>; Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperations among States in accordance with the Charter of the United Nations,“ A/RES/2625 (XXV) (UN General Assembly, October 24, 1970). [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/documents/index.shtml>

²² Case concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua v. U.S.). Bod č. 228 [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>

²³ Ibid.

války, bez ohledu na zákaz hrozby silou či použití síly vyjádřený v článku 2 odstavci 4 Charty OSN.

Podle všeobecně převládajícího názoru, je třeba zákaz použití síly obsažený v článku 2 odstavci 4 Charty OSN vykládat komplexně a má se za to, že zahrnuje všechny možné druhy přeshraničního použití síly, včetně humanitárního zásahu, jehož cílem je připravit napadený stát o jeho území, kdy útočící jednotky se stáhnou ihned po splnění své mise.

Primárním cílem OSN je „*udržovat mezinárodní mír a bezpečnost.*“²⁴ K dosažení tohoto cíle stanoví Charta OSN mechanismy, kdy uplatnění těchto mechanismů jde daleko za hranice zákazu použití síly, jak je stanoven v článku 2 odstavci 4 Charty OSN a představují tak jednu z několika výjimek obecného zákazu použití síly v mezinárodních vztazích, jež jsou upraveny v následující části této práce.

1.3 Výjimky ze zákazu použití síly

Z předchozí podkapitoly vyplývá, že současná mezinárodněprávní úprava zakazuje použití ozbrojené síly v rámci řešení sporů mezi státy. Výjimku tvoří použití síly při individuální a kolektivní sebeobraně na základě článku 51 Charty OSN a při sankcích prováděných na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN podle kapitoly VII Charty OSN, popř. na základě zmocnění Rady bezpečnosti OSN podle článku 53 Charty OSN. Existují však také koncepce netradiční, jež se jeví v současnosti jako málo využívané, přesto je lze do těchto výjimek zařadit.

1.3.1 Sebeobrana

Až do konce první světové války byla válka legitimním prostředkem k urovnávání mezinárodních sporů. Státy se mohly svobodně uchýlit k válce z jakéhokoliv důvodu, který shledaly spravedlivým a právo na sebeobranu tak bylo, do té doby, relativně nevýznamné.²⁵ Jelikož po první světové válce došlo přijetím Paktu Společnosti národů a Briand-Kelloggova paktu k postupnému omezování možnosti svobodně se uchýlit k válce, právo na sebeobranu nabralo zvláštního významu. Reálně však význam práva na sebeobranu vzrostl po druhé

²⁴ Charta OSN, článek 1, odstavec 1. [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

²⁵ RANDELZHOFFER, Albrecht: „Article 51 in The Charter of the United Nations: A Commentary of Bruno Simma’s Commentary, 2003, str. 662–663.

světové válce, kdy Charta OSN učinila z výkonu práva na individuální či kolektivní sebeobranu výjimku ze zákazu použití síly. Právo na sebeobranu se tak stalo hlavním referenčním bodem, o který se opírá většina argumentů o zákonnosti použití síly v mezinárodních vztazích a je obsaženo v článku 51 Charty OSN, kdy ten stanoví:

„Žádné ustanovení této Charty neomezuje, v případě ozbrojeného útoku na některého člena Organizace spojených národů, přirozené právo na individuální nebo kolektivní sebeobranu, dokud Rada bezpečnosti neučiní opatření k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Opatření učiněná členy při výkonu tohoto práva sebeobrany oznámí se ihned Radě bezpečnosti: nedotýkají se nikterak pravomoci a odpovědnosti Rady bezpečnosti, pokud jde o to, aby kdykoliv podle této Charty podnikla takovou akci, jakou považuje za nutnou k udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti.“²⁶

K začlenění práva na sebeobranu do Charty OSN docházelo postupně, v průběhu právního vývoje po první světové válce. Po první světové válce vedlo k zákazu války jako takové a po druhé světové válce pak k zákazu použití síly, všeobecně. Avšak článek 2 odstavec 4 a článek 51 Charty OSN, se zcela neshodují v oblastech své působnosti. Pojem „ozbrojený útok“ obsažený v článku 51 Charty OSN je mnohem úžeji vymezen, ve své formě i ve své podstatě, nežli „hrozba silou a použití síly“ uvedené v článku 2 odstavci 4 Charty OSN.

Z výše uvedeného vyplývá, že stát zasažený protiprávní hrozbou silou či hrozbou použitím síly ze strany jiného státu, dle článku 2 odstavce 4 Charty OSN musí toto porušení snášet, pokud porušení nedosáhlo intenzity ozbrojeného útoku definovaného v článku 51 Charty OSN. Jinými slovy, stát se může dovolávat práva na sebeobranu a legálně se uchýlit k použití síly proti agresorovi pouze v případě že síla, jež byla agresorem použita vůči tomuto státu, představuje ozbrojený útok.²⁷

Výkon práva na sebeobranu však obsahuje další omezení. První omezení se týká nutnosti a povinnosti dodržovat zásadu přiměřenosti (proporcionality),

²⁶ Charta OSN, článek. 51. [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

²⁷ MOSLER, Hermann and SIMMA, Bruno: The Charter of the United Nations: a commentary. Vol. II. 2 nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN 0-19-925376-5.

zatímco druhé se týká povinnosti okamžitě informovat Radu bezpečnosti OSN o výkonu práva na sebeobranu. Výkon sebeobrany pak musí být státem ukončen, jakmile Rada bezpečnosti OSN rozhodne o nezbytných opatřeních k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, jak je stanoveno v článku 51 Charty OSN.²⁸ Je tedy zřejmé, že rozpor mezi zákazem použití síly obsaženým v článku 2 odstavci 4 Charty OSN a výkonem práva na sebeobranu obsaženým v článku 51 Charty OSN poskytuje členským státům OSN nepříliš efektivní ochranu proti státům porušujícím zákaz použití síly, která nepředstavuje ozbrojený útok.

Tato problematika se stala cílem výzkumu právních teoretiků. Tito přišli se dvěma různými metodami, jak řešit nesoulad článku 2 odstavce 4 a článku 51 Charty OSN. První metoda považuje zákaz použití síly, uvedený v článku 2 odstavci 4 Charty OSN, za omezený pouze na použití síly ve velkém měřítku (tedy s vysokou intenzitou a podstatným účinkem), tj. použití síly považované za ozbrojený útok ve smyslu článku 51 Charty OSN. Jakékoliv použití síly s intenzitou pod prahem ozbrojeného útoku, jak na straně útočníka, tak na straně obránce, se nepovažuje za odporující článku 2 odstavci 4 a článku 51 Charty OSN.²⁹ V souladu s tímto argumentem se stát, který je zasažen použitím síly, která nepředstavuje ozbrojený útok ve smyslu článku 51 Charty OSN, může bránit použitím síly s intenzitou pod prahem ozbrojeného útoku. Všeobecně převládající právní názor³⁰ považuje tento přístup za do budoucna neudržitelný, protože vykládá článek 2 odstavec 4 Charty OSN restriktivním způsobem, který je v rozporu s hlavním cílem Charty OSN, a to zakazovat použití síly v mezinárodních vztazích co nejkomplexnějším způsobem. Druhá metoda nekoreluje mezi zněním článku 2 odstavce 4 a článkem 51 Charty OSN ale tvrdí, že výkon práva na sebeobranu podle článku 51 Charty OSN se neomezuje pouze na existenci ozbrojeného útoku a tedy, že jakékoliv použití síly může vyvolat jeho uplatnění, bez ohledu na intenzitu útoku. Ačkoliv se tento přístup jeví z hlediska právní konstrukce jakožto méně komplikovaný a racionálnější, výkon práva na

²⁸ Charta OSN, článek 51. [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

²⁹ RANDELZHOFFER, Albrecht: „Article 51,“ in The Charter of the United Nations: A Commentary of Bruno Simma`s Commentary, 2003, str. 664 - 665.

³⁰ KELSEN, Hans: Collective Security and Collective Self-defence under the Charter of the United Nations, American Journal of International Law, 1948, roč. 42, str. 98; KUNZ, J.: Individual and Collective Self-defence in Article 51 of the Charter of the United Nations. American Journal of International Law, 1947, roč. 41, str. 877-8.

sebeobranu musí splňovat především kritérium proporcionality, tzn. „*akt sebeobrany nemůže být nepřiměřený a excesivní*“ vzhledem k přetrvávajícímu útoku. Vyhlídku, že bude zahájena totální obranná válka v reakci na použití síly pod intenzitou ozbrojeného útoku, činí použití tohoto přístupu sporným.

Není zřejmé, zda článek 51 Charty OSN omezuje „*inherentní právo*“ na sebeobranu v případě ozbrojeného útoku, nebo zda existuje obecné právo na sebeobranu, krom článku 51 Charty OSN. Podle převládající právní doktríny je účelem Charty OSN omezit použití síly v mezinárodních vztazích obecně a za tímto účelem vyloučit jakoukoliv jinou sebeobranu než tu, v reakci na ozbrojený útok. Článek 51 Charty OSN je proto třeba vykládat omezujícím způsobem, umožňujícím výkon práva na sebeobranu pouze v reakci na ozbrojený útok nebo na bezprostřední útok. Někteří experti (kupříkladu Derek William Bowett³¹) se domnívají, že tento argument je příliš rigidní a snaží se nadnést alternativní přístup, který předpokládá existenci práva na sebeobranu, které není ovlivněno ustanovením článku 51 Charty OSN. V rámci tohoto právního přístupu se článek 51 Charty OSN považuje pouze za odraz práva na sebeobranu, jehož kořeny sahají mnohem dále. Tento přístup je inspirován, již zmíněným rozhodnutím z roku 1986 v případě Nikaragua (Nicaragua v United States of America), kdy MSD uznal existenci práva na individuální a kolektivní sebeobranu dle obyčejového práva, ale neposkytl žádné vysvětlení ohledně obsahu ani rozsahu práva.³² Zmínka obyčejového práva na individuální sebeobranu odkazuje na původní praxi států před přijetím Charty OSN. Není tak vyloučena tzv. preemptivní sebeobrana proti preemptivnímu útoku (stát zaútočí na svého nepřítele poté, co se ukázalo jako zjevné, že útok nepřítele je bezprostředně hrozící), jejíž podmínky byly zformovány doktrínou Daniela Webstera, v souvislosti s incidentem k lodi Caroline, v roce 1837. Webster uvádí, že: „*Stát má právo se uchýlit k preemptivnímu útoku, pakliže okolnosti činí takové jednání nezbytným, nutným. Nutnost musí být naléhavá, nepřekonatelná a*

³¹ BOWETT, D. W.: „Self-Defence in International Law“, New York: Praeger, [1958] xv, str. 294.

³² Case concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua v. U.S.). Bod č. 228 [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>

*neponechávající žádnou jinou možnost volby prostředku a žádný moment k úvaze a užití síly je přiměřeno hrozbě.*³³

Nelze nezmínit také tzv. preventivní sebeobranu proti preventivnímu útoku (nastává v situaci, kdy stát nebyl bezprostředně ohrožen, ale obával se rostoucí síly protivníka a věřil, že pokud proti jeho rozmachu nezasáhne ihned, bude pro ně jeho moc znamenat vážné ohrožení v budoucnu, pokud by takto nekonal) a kolektivní sebeobranu, kdy agrese vůči kterémukoliv členu mezinárodního společenství je považována za zásah proti společenství jako celku. Toto právo se pak stalo podstatou Severoatlantické smlouvy, Varšavské smlouvy a jiných regionálních smluv.³⁴ Výše zmíněné prostředky sebeobrany byly navrhovány jinými státy, jakožto prostředky k řešení občanské války v Sýrii. Americký prezident Barack Obama například sdělil, že použití chemických zbraní syrským prezidentem Bašárem al-Asadem je hrozbou pro jiné národy a státy jako USA, Velká Británie (dále jen VB) nebo Francie by tak měly využít těchto institutů a kolektivně se bránit před ohrožením.³⁵ I když sebeobrana a kolektivní sebeobrana představují platné výjimky z obecného zákazu použití síly je sporné, zda národy vzdálené tisíce kilometrů od Sýrie mohou tvrdit, že Asadovy akce ve vnitřních hranicích státu představují hrozbu takové úrovně, která by legalizovala použití síly v sebeobraně.³⁶ Je třeba znovu odkázat na případ Nikaragua, který implikuje, že „výkon práva na sebeobranu je podmíněn tím, že se dotýčný stát stal obětí ozbrojeného útoku.“³⁷ Syrská situace zjevně nesplňuje kritéria tradiční sebeobrany, protože žádný z výše jmenovaných států nebyl obětí ozbrojeného útoku Asadova režimu, jelikož ten se zaměřoval pouze na syrské obyvatele a

³³ MILLER, Hunter: British-American Diplomacy The Caroline Case. [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/19th_century/br-1842d.asp

³⁴ GRAY, Christine: The Use of Force and the International Legal Order. In: Evans, Malcolm D. (ed.). International law. 4th ed. Oxford. Oxford University Press, 2014, s. 618 – 648. ISBN 978-0-19-965467-3.

³⁵ FINEMAN, Hoard and KERRY, John: Obama Can Bomb Assad Even If Congress Votes No, HUFFINGTON POST. [online] (Sept. 6, 2013, 3:10 PM). [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: http://www.huffing-tonpost.com/2013/09/06/john-kerry-congress-syria_n_3881200.html

³⁶ PAUST, Jordan: US Use of Limited Force in Syria Can Be Lawful Under the UN Charter, JURIST. [online] (Sept. 10, 2013, 11:00 AM). [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <http://jurist.org/forum/2013/09/jordan-paust-force-syria.php>

³⁷ Case concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua v. U.S.). Bod č. 228. [online]. [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>

hlavně na odpůrce svého režimu.³⁸ V této situaci je tedy paradigma sebeobranu nepoužitelné. Pro lepší ilustraci lze říct, že pokud by Asad vyhrožoval jiným státům, jako je Izrael či Libanon a pokud by tyto jiné státy vyzvaly USA nebo jiné velmoci, aby jim pomohly v boji proti Asadovi, pak by taková vojenská akce mohla představovat platný případ kolektivní sebeobranu. Přesto je to právě institut sebeobranu, který Turecko několikrát využilo v rámci vojenské ofenzivy vůči Sýrii, přestože se jednalo o sebeobranu vůči nestátním subjektům.

Ačkoli existuje značná právní nejistota ohledně otázky, zda ozbrojený útok nestátního subjektu, který nelze přičíst státu postačuje ke spuštění sebeobranu, státní praxe se po 11. září 2001 začala vyvíjet směrem k tomu, aby poskytovala státům právo na sebeobranu v reakci na útoky prováděné nestátními subjekty. Tento vývoj ve skutečnosti není v rozporu s Chartou OSN, protože nic v článku 51 Charty OSN neomezuje ozbrojený útok na útoky, které lze přičíst pouze státu. MSD však tento přístup dosud nepřijal.³⁹

Přijetím Charty OSN se totiž členské státy dohodly na omezení práva na sebeobranu, a ačkoliv se řada z nich následně dovolávala širšího konceptu sebeobranu zůstává praxe států, co se sebeobranu týče, jak je vidno, nejednotná.

1.3.2 Vojenská akce schválená Radou bezpečnosti OSN

S výjimkou výše uvedené sebeobranu dle článku 51, Charta OSN odepřela suverénním státům právo svobodně rozhodovat o použití síly vůči jiným subjektům mezinárodních vztahů také v kapitole VII Charty OSN. Hlavním posuzovatelem a hodnotitelem vojenských akcí je Rada bezpečnosti OSN, a to jako jediný orgán, kterému Charta OSN udělila výsadu kvalifikovat jakýkoliv vzniklý konflikt. Ale i pro Radu bezpečnosti OSN by použití síly mělo být konečným opatřením, jež se používá pouze, pokud selžou veškerá předchozí opatření. Na rozdíl od mnoha obecně přijímaných názorů je třeba všechny vojenské podniky Rady bezpečnosti OSN vnímat jako extrémní řešení, jež se uplatňuje v případě, že veškerá předchozí bilaterální, regionální či jiná opatření Rady bezpečnosti OSN selhala. Ve skutečnosti Rada bezpečnosti OSN schválila přímou vojenskou akci pouze při třech příležitostech. V případě Severní Koreje

³⁸ VAN den HOLE, Leo: Anticipatory Self-Defence Under International Law, 19 AM. U. INT'L L. REV. 69, 72 (2003).

³⁹ Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, 2004 I.C.J. [online] (July 9, 2004), odst. 139. [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/en/case/131>

v roce 1950, v případě Iráku v roce 1990 a v případě hnutí Talibán v roce 2001.⁴⁰ V ostatních případech se Rada bezpečnosti OSN pokusila vypořádat s mírovou hrozbou dle jiných článků Charty OSN (články 41 a 42), tedy prostřednictvím zatímních opatření a nepřímého nátlaku. Většina vojenských akcí schválených Radou bezpečnosti OSN se týkala mírových a humanitárních operací, které se však díky určitým okolnostem staly politicky významnými (Somálsko, Bosna, Rwanda).

Charta OSN umožňuje, na základě výslovného povolení Rady bezpečnosti OSN, možnost kolektivní vojenské akce proti státu, který se dopustil přestupku.⁴¹ Zde se tedy vychází z předpokladu, že svrchovanost státu je posvátná do doby, dokud Rada bezpečnosti OSN nerozhodne, že již není. Koncept rovnosti a svrchovanosti státu je přítomen v celé Chartě OSN. Super-suverénní státy si však zachovaly svoji politickou, vojenskou a ekonomickou nadřazenost prostřednictvím struktury Rady bezpečnosti OSN, kde si pět stálých členů (USA, VB, Francie, Rusko a Čína) zachovalo neomezené právo veta. Kterýkoliv z těchto stálých členů může zablokovat jakékoliv rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN. V případě Sýrie je třeba zmínit, že právě Rusko a Čína svého práva veta využívají a podařilo se jim tak, již několikrát, zablokovat rezoluce které by umožnily ukončení násilí v Sýrii. Nemohlo tak dojít k vojenským akcím, jež by Rada bezpečnosti OSN schválila a jediné rezoluce které byly přijaty tak byly ty, ustavující neozbrojené pozorovatelské mise. Je pravděpodobné, že jak Čína, tak Rusko se vymezují proti intervencím z důvodu syrského geopolitického významu, přestože Čína svůj postoj odůvodnila tím, že „*musí být především respektována a udržována syrská svrchovanost, nezávislost a územní celistvost*“.⁴² Rusko v Sýrii podniklo investice v celkové hodnotě něco málo přes 19 miliard dolarů.⁴³ Dováží do Sýrie zbraně a má v Sýrii vojenskou námořní základnu Tartus, na pobřeží Středozemního moře. Tato základna byla vybudována v roce 1971 během vrcholící studené války a sloužila k podpoře flotily ve Středomoří, kdy se Rusko

⁴⁰ A v roce 2011 v Libyi, k implementaci rezoluce Rady bezpečnosti č. 1973.

⁴¹ Charta OSN, článek 42. [online]. [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

⁴² CAFIERO, Giorgio: China plays a long game in Syria. [online] 10.2.2020. [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <https://www.mei.edu/publications/china-plays-long-game-syria>

⁴³ Edited by POPESCU, Nicu, SECRIERU, Stanislav: Russia's return to the Middle East: building sandcastles? [online] 31 July 2018. [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/CP_146.pdf

snažilo rozšířit svůj globální vliv tváří v tvář rostoucí mezinárodní americké moci. Dodnes zůstává, s výjimkou zemí bývalého sovětského bloku, jedinou zahraniční vojenskou základnou, kterou Rusko má. Představuje tedy nejen prostředek globální expanze Ruska, ale také Rusku umožňuje udržet si strategickou oporu ve Středomoří. Tato základna má pro Rusko stále strategičtější význam, protože se oblast stala důležitou tranzitní ropnou trasou.

Hlavním problémem geografie této oblasti ovšem je, že Rusko spoléhá na přístupové cesty do a z Černého moře do Středomoří přes Bosporský a Dardanelský průliv, které jsou pod kontrolou Turecka. Na první pohled lze říci, že vzhledem k tomu, že Turecko je členem Severoatlantické aliance (dále jen NATO) a má vojenské schopnosti odepřít zde přístup a uzavřít tuto důležitou přístupovou cestu, vztahy Ruska se Sýrií a prezidentem Asadem mají nesmírnou politickou hodnotu.⁴⁴ V podobném duchu se pak nese vztah Číny a Sýrie. Pro čínské ambice představuje Sýrie a Libanon cestu do Středomoří, která je alternativou k Suezskému průplavu. Prostřednictvím velkých investic do přístavů ve východním Středomoří se Číňané snaží oživit historické euroasijské obchodní koridory, které spojují Čínu s Evropou, Afrikou a jinými zeměmi. Bezpochyby by začlenění přístavního města Tartus a Damašek posílilo ekonomickou pozici Číny v Levantě.

Pokud Rada bezpečnosti OSN povolí rozmístění vojsk a schválí vojenskou akci, zmocňuje členské státy jednající na národní úrovni nebo prostřednictvím regionálních organizací k přijetí veškerých nezbytných opatření a prostředků na ochranu civilistů před útoky.⁴⁵ Formulací „*všechny nezbytné prostředky*“ je dle Grayové myšleno použití síly.⁴⁶ Ani v jedné z několika vydaných rezolucí, týkajících se Sýrie, však Rada bezpečnosti OSN výslovně neudělila mandát k vojenské akci, jelikož ani v jedné z rezolucí nebyla použita formulace „*všechny nezbytné prostředky*“. Můžeme tedy uvést, že žádný ze států zasahujících v Sýrii tedy nemůže tvrdit, že jedná jménem či s požeňáním Rady bezpečnosti OSN. Spojenecké nálety v Sýrii z roku 2018 byly charakterizovány jako kolektivní

⁴⁴ STEELS, James: Why Russia Supports Syria, Small Wars Journal. [online] 15.4.2014. [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/why-russia-supports-syria>

⁴⁵ S.C. Res. 1973, 4, U.N. Doc. S/RES/1973 (Mar. 11, 2011). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1973-%282011%29>

⁴⁶ GRAY, Christine: The Use of Force and the International Legal Order. In: Evans, Malcolm D. (ed.). International law. 4th ed. Oxford. Oxford University Press, 2014, s. 618–648. ISBN 978-0-19-965467-3.

vojenská akce, která ovšem byla provedena bez schválení Radou bezpečnosti OSN. Došlo tedy k porušení mezinárodního práva, kdy akce Spojenců je v rozporu s pravidly načrtnutými v Chartě OSN.⁴⁷

Případy, kdy Rada bezpečnosti OSN schválila obecné použití síly „*všemi nezbytnými prostředky*“ proti členskému státu OSN, zůstaly v celé historii organizace prozatím omezené a vzácné. Tento stav reflektuje preferovaný systém Charty OSN, kde použití síly je vzácnou a omezenou výjimkou z obecně platného zákazu použití síly, kterou ovšem jiné státy ne vždy reflektují.

1.3.3 Intervence na pozvání či se souhlasem vlády

Existenci doktríny intervence potvrzují dva hlavní zdroje: rezoluce OSN a judikatura MSD. Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 2625 z roku 1970, jinak známá jako Deklarace o přátelských vztazích, stanovila na základě rezoluce Valného shromáždění OSN č. 2131 (XX) z roku 1965, že „*žádný stát nesmí organizovat, pomáhat, podněcovat, financovat, vyvolávat nebo tolerovat podvrtné, teroristické nebo jiné ozbrojené činnosti směřující k násilnému svržení režimu jiného státu nebo zasahovat do občanských sporů v jiném státě.*“⁴⁸ I když tato rezoluce vyloučila přímé donucovací zásahy v rámci občanské války, ponechala otevřenou otázku zákonnosti pomoci vládě během občanské války.⁴⁹ Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 3314 (XXIX) z roku 1974 však problém vyřešila poskytnutím klíčové definice agrese v mezinárodním právu. Ustanovení článku 3 písmena e) rezoluce uznalo platnost zásahu na základě pozvání, i když negativně, a popsala jej jako akt agrese: „*Použití ozbrojených sil jednoho státu, které jsou na území druhého státu se souhlasem tohoto druhého (přijímajícího) státu, v rozporu s podmínkami stanovenými v dohodě nebo prodloužení jejich přítomnosti na takovém území po ukončení platnosti dohody mezi těmito státy.*“⁵⁰

⁴⁷ PARLETT, William: „Does it matter that strikes against Syria violate international law?“ [online]. First published on 16 April 2018 in Legal Affairs. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://pursuit.unimelb.edu.au/articles/does-it-matter-that-strikes-against-syria-violate-international-law>

⁴⁸ G.A. Res. 2625 (XXV), supra note 6. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/25A1C8E35B23161C852570C4006E50AB>

⁴⁹ HENCKAERTS, J., DOSWALD-BECK, L., ALVERMANN, C., DÖRMANN, K., & ROLLE, B.: Customary International Humanitarian Law. Cambridge: Cambridge University Press, (2005): doi:10.1017/CBO9780511804700, str. 12–208.

⁵⁰ G.A. Res. 3314 (XXIX), annex, art. 3(e) (Dec. 14, 1974). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/GAres3314.html>

Přesněji řečeno, v roce 1976 Rada bezpečnosti OSN odsoudila agresí Jihoafrické republiky proti Angolské lidové republice v rezoluci, která v preambuli připomněla „*inherentní a zákonné právo každého státu při výkonu jeho suverenity, požádat o pomoc jakýkoli jiný stát nebo skupinu států.*“⁵¹ Stejně tak deklarace Valného shromáždění OSN z roku 1981 o nepřípustnosti zásahů do vnitřních věcí států hovoří o „*povinnosti státu zdržet se jakékoli ekonomické, politické nebo vojenské činnosti na území jiného státu bez jeho souhlasu.*“⁵² Kromě těchto výše uvedených zdrojů toto pravidlo podpořila také Komise OSN pro mezinárodní právo (ILC) v rámci vývoje článku o odpovědnosti státu, kdy potvrdila, že vojenské aktivity jednoho státu na území jiného státu nejsou omezeny zásadou nezasahování, pokud je tato vojenská aktivita provedena na vyžádání daného státu a to v mezích toho, co bylo státy dohodnuto.⁵³ Přesto, Sýrie se znovu stala výjimkou, jelikož koaliční vojenské operace proti Islámskému státu (dále jen ISIS) na syrském území nebyly prováděny na pozvání či se souhlasem syrské vlády. Svým svobodným jednáním na syrském území se tak, při neexistenci souhlasu syrské vlády, tato vojenská intervence stala vojenskou intervencí *sui generis*. Postoj USA byl takový, že je zákonné útočit na nestátní aktéry (ISIS) i bez vládního souhlasu s koaličními vojenskými operacemi, pokud jsou přítomni na území státu, který není ochoten nebo schopen účinně řešit činnost této teroristické skupiny. Použití síly v tomto případě je přípustné proti nestátním subjektům, kde stát na svém území není schopen potlačit hrozbu kterou představují.

Existence práva stávající vlády na přizvání vnějších vojenských sil je sice jasně stanovena mezinárodním právem, avšak identifikovatelné parametry tohoto práva jsou definovány méně jasně, tudíž toto otevírá dveře k výkonu jakéhosi konsensuálního práva na sebeobranu, jako v tomto případě.

⁵¹ S.C. Res. 387, pmbl. (Mar. 31, 1976). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/387>

⁵² G.A. Res. 36/103, annex, § 2(o) (Dec. 9, 1981). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/27066>

⁵³ Report of the Commission to the General Assembly on the Work of its FiftyThird Session, [2001] 2 Y.B. Int'l L. Comm'n, U.N. Doc. A/CN.4/SER.A/2001/Add.1. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_2001_v2_p2.pdf; see also Hafner, supra note 1, at 307.

1.3.4 Humanitární intervence – responsibility to protect, sovereignty as responsibility

Pojem humanitární intervence, jež se začal objevovat v posledních několika desetiletích, se stal velmi diskutovaným, protože „je v rozporu s představou národní suverenity.“⁵⁴ Použití síly ze strany státního činitele proti jinému státnímu činiteli tak aby se zabránilo utrpení jednotlivce nebo skupiny znamená, že ochrana jednotlivce je natolik důležitá, že ospravedlňuje porušení státní suverenity. Stát, který zahájí humanitární intervenci zasáhne do suverenity státu, který porušuje lidská práva tak, aby tomuto porušování lidských práv zabránil; intervenční stát tak použije sílu proti násilníkovi. Použití síly pro humanitární intervenci nespadá do výjimek z celkového zákazu jakéhokoli použití síly. Ve většině případů humanitárního zásahu intervenující stát nejedná v sebeobraně, jelikož nejsou ohroženy jeho vlastní zájmy a hranice. Humanitární intervence by měla být provedena s mandátem Rady bezpečnosti OSN.

Pokud by se Rada bezpečnosti OSN měla do humanitární intervence zapojit, pak by jakékoli použití síly bylo povoleno prostřednictvím usnesení Rady bezpečnosti OSN a humanitární intervence by tak byla legální a opodstatněná dle současné struktury Charty OSN. Protože však Rada bezpečnosti OSN zažila časté paralýzy může se stát, že humanitární intervence bude provedena bez mandátu Rady bezpečnosti OSN, kdy se stát rozhodne podniknout vojenskou akci buď sám, nebo prostřednictvím koalice jiných, k tomu ochotných států.⁵⁵

Mezi příklady humanitárních intervencí lze zařadit intervenci OSN v severním Iráku, která byla schválena v roce 1991 za účelem ochrany Kurdů⁵⁶, útoky z roku 1999 proti Svazové republice Jugoslávii⁵⁷, jakož i akce Indie ve východním Pákistánu za účelem „osvobození“ Bangladéše a Tanzanie v Ugandě, se záměrem zbavení moci diktátora Idi Amina.⁵⁸ Humanitární intervence se stala

⁵⁴ FORSYTHE, P. David: Human Rights and World Politics, 2d edition, 1983, str. 6.

⁵⁵ ARIAS, Inocencio: Humanitarian Intervention: Could the Security Council Kill the United Nations? 23 FORDHAM INT'L L.J. 1005, 1999. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://ir.lawnet.fordham.edu/ilj/vol23/iss4/2>

⁵⁶ SCHARF, P. Michael: Earned Sovereignty: Judicial Underpinnings, 31 DENV. J. INT'L L. & POL'Y 373, 2003, str. 384.

⁵⁷ TESÓN, R. Fernando: Kosovo: A Powerful Precedent for the Doctrine of Humanitarian Intervention, 1 AMSTERDAM L. FORUM 43, 2009.

⁵⁸ Dr. SAMINA, Ahmed: „Centralization, Authoritarianism, and the Mismanagement of Ethnic Relations in Pakistan“ in Michael E. Brown & Sumit Ganguly (eds.), Government Policies and Ethnic Relations in Asia and the Pacific, (Cambridge: Mass, MIT Press, 1997), str. 93.

velmi diskutovanou, zejména v souvislosti s leteckými útoky proti Jugoslávii v roce 1999. Tehdy se země NATO zapojily do řady leteckých útoků proti jugoslávskému vedení, s cílem zastavit etnické násilí páchané na kosovských Albáncích.⁵⁹ Rada bezpečnosti OSN tehdy také uvázla na „*mrtvém bodě*“, kvůli ruskému a čínskému odporu proti jakékoli vojenské akci vůči Spolkové republice Srbsko. Kampaň NATO tak probíhala mimo hranice použití struktury sil schválených Chartou OSN.⁶⁰ NATO odůvodnilo zásah v Jugoslávii jako humanitární intervenci, kdy leteckými útoky bojovalo „*za účelem odvrácení humanitární katastrofy*“ narušením násilných útoků, které prováděly jugoslávské bezpečnostní síly proti kosovským Albáncům.⁶¹

Došlo k rozdělení na dva tábory. Mnozí souhlasili s humanitárním zdůvodněním uplatněným NATO a podpořili jeho akci argumentem, že humanitární intervence může být ospravedlněna „*tam, kde vláda nebo jiný orgán aktivně vyhlazuje svůj lid, nebo pokud lidu odpírá to, co je nezbytné pro jeho přežití. Intervence je ospravedlnitelná také tam, kde lid vláda násilně vytlačuje.*“⁶² Jiní však byli kritičtější. Někteří tvrdili, že intervence NATO byla dle mezinárodního práva a stávajícího systému Charty OSN nezákonná. Někteří zpochybňovali údajně humanitární motivaci zemí NATO otázkou, proč země NATO nejsou ochotné zasáhnout v dalších stejně problematických oblastech.⁶³

Navzdory počátečnímu nedostatku konsensu o statusu humanitárního zásahu v rámci mezinárodního práva je zřejmé, že státy o koncepci humanitární intervence průběžně diskutovaly, na základě čehož docházelo k vývoji tohoto konceptu. Původní koncepce, týkající se použití vojenské síly, je nahrazena oblastí prevence a snahou o předcházení vzniku humanitárních krizí (první a druhý pilíř konceptu). Použití vojenské síly by v této nové koncepci mělo být až poslední možností (třetí pilíř). Tyto koncepce úzce souvisejí s humanitární intervencí, a přesto se od ní liší. Hovoříme zde o „*odpovědnosti chránit*“ - responsibility to protect – (R2P) a „*suverenitě jako odpovědnosti*“ (sovereignty as

⁵⁹ MAYALL, James: The Concept of Humanitarian Intervention Revisited, in Kosovo and the challenge of humanitarian intervention: selective indignation, collective action, and international citizenship, supra note 26, str. 319–333.

⁶⁰ Ibid, str. 327.

⁶¹ ROGERS, Paul: Lessons to Learn, 55 WORLD TODAY, no. 8/9, 4-6, August/September, 1999, str. 4-6.

⁶² WELLER, Marc: Armed Samaritans, COUNSEL, August 1999, str. 20–22.

⁶³ MAYALL, supra note 71, str. 331.

responsibility) které dokazují, že mezinárodní společenství uvažuje o prolomení štítu suverenity a možnosti intervence proti nepoctivým režimům. Pojem „odpovědnosti chránit“ byl poprvé zmíněn ve zprávě Mezinárodní komise pro intervence a státní suverenitu (dále jen ICISS) z roku 2001. ICISS byla vytvořena v reakci na otázku generálního tajemníka OSN Kofiho Annana, který se tázal: „*kdy musí mezinárodní společenství zasáhnout, aby zastavilo humanitární utrpení.*“⁶⁴ ICISS měla v podstatě za úkol zjistit, kdy by se princip státní suverenity měl podvolit humanitární intervenci, zaměřené na ochranu lidských práv a humanitární krizi. Zpráva ICISS zaznamenala jakýsi posun od tradičního pojetí „*svrchovanosti jako kontroly*“ k „*svrchovanosti jako odpovědnosti*“, tedy že stát by měl nést „*odpovědnost chránit*“ a této intervenci, ze strany jiných států, se dobrovolně podvolit.⁶⁵ Navzdory svému slibnému začátku, koncept „*odpovědnosti chránit*“ nakonec nebyl řádně rozvinut a nezískal významnou podporu ostatních států, a to především kvůli dvěma událostem: teroristickým útokům z 11. září 2001 na Světové obchodní centrum a invazi USA do Iráku v březnu 2003.⁶⁶ Většina států se soustředila především na preventivní ochranu před teroristickými útoky, a tak byl tento koncept odsunut. Mnoho států se také obávalo, že k ospravedlnění invaze podobné té do Iráku, by mohla být v budoucnu použita doktrína intervenčního typu jež by narušila jejich suverenitu, jako byl právě princip „*odpovědnosti chránit.*“ Tehdejší generální tajemník OSN Kofi Annan však i nadále tuto doktrínu prosazoval.

Roku 2005 získala „*odpovědnost chránit*“ dostatečnou podporu, která vyústila ve vytvoření výsledného dokumentu Světového summitu (tzv. Závěrečného dokumentu), schváleného hlavami států, jež v tomto roce byly přítomny na Světovém summitu. Odstavce 138–139 tohoto Závěrečného dokumentu pak stanoví, že: „*každý jednotlivý stát nese primární odpovědnost za ochranu svého obyvatelstva před genocidou, válečnými zločiny, zločiny proti*

⁶⁴ MATHEWS, W. Max: Note, Tracking the Emergence of a New International Norm: the Responsibility to Protect and the Crisis in Darfur, 31 B.C. INT'L & COMP. L. REV. 137, 2008, str. 78.

⁶⁵ The Responsibility to Protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty. Ottawa: International Development Research Centre, 2001. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://idl-bnc-idrc.dspacedirect.org/bitstream/handle/10625/18432/IDL-18432.pdf?sequence=6&isAllowed=y>

⁶⁶ INT'L COALITION FOR THE RESPONSIBILITY TO PROTECT, An Introduction to the Responsibility to Protect, RESP. TO PROTECT, § 1. [online]. [cit. 2020-09-05]. <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/about-rtop/learn-about-rtop>

*lidskosti a etnickými čistkami; že mezinárodní společenství by mělo státům pomáhat a podněcovat je k výkonu této odpovědnosti; a že mezinárodní společenství nese odpovědnost za použití vhodných diplomatických, humanitárních a jiných mírových prostředků na ochranu obyvatelstva ohroženého těmito zločiny.*⁶⁷

Kromě toho tento Závěrečný dokument stanoví, že „pokud stát zjevně neplní své povinnosti v oblasti ochrany a mírové prostředky jsou nedostatečné, musí mezinárodní společenství přijmout přísnější opatření, včetně kolektivního použití síly schválené Radou bezpečnosti OSN prostřednictvím jejích pravomocí skrze kapitolu VII Charty OSN.“⁶⁸

Od Světového summitu, jež se konal v roce 2005, zaznamenala „odpovědnost chránit“ jistý posun. Za prvé, Rada bezpečnosti OSN jednomyslně přijala rezoluci č. 1674 O ochraně civilistů během ozbrojeného konfliktu, která obsahuje první oficiální odkaz Rady bezpečnosti OSN na odpovědnost chránit.⁶⁹ Za druhé, Rada bezpečnosti OSN rovněž přijala rezoluci č. 1706, která povoluje rozmístění mírových vojsk OSN v Dárfúru - ta odkazovala na rezoluci č. 1674 a odstavce 138 a 139 o odpovědnosti chránit, jež byla uvedena v Závěrečném dokumentu světového summitu 2005.⁷⁰ A konečně za třetí, několik rezolucí Rady bezpečnosti OSN se zaměřilo na konkrétní ochranu civilistů v konfliktních oblastech a v nich nepřímo odkazovalo na „odpovědnost chránit“ (např. rezoluce č. 1970⁷¹ či 1973⁷² týkající se Libye).

Tyto soubory rezolucí odrážejí skutečnost, že členské státy Rady bezpečnosti OSN mají za to, že každý stát má odpovědnost za ochranu civilistů v rámci svých vlastních hranic. A co je důležitější, pokud by stát neochránil civilisty

⁶⁷ World Summit Outcome, 60/1 2005. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf

⁶⁸ World Summit Outcome, 60/1 2005. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf

⁶⁹ S.C. Res. 1674, U.N. Doc. S/RES/1674 (Apr. 28, 2006). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: [https://www.un.org/ruleoflaw/files/S-Res-1674%20on%20protection%20civilians%20in%20armed%20conflict%20\(28Apr06\).pdf](https://www.un.org/ruleoflaw/files/S-Res-1674%20on%20protection%20civilians%20in%20armed%20conflict%20(28Apr06).pdf)

⁷⁰ S.C. Res. 1706, U.N. Doc. S/RES/1706 (Aug. 31, 2006). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1706>

⁷¹ S.C. Res. 1970, U.N. Doc. S/RES 1970 (Feb. 26, 2011). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: [https://www.undocs.org/S/RES/1970%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1970%20(2011))

⁷² S.C. Res. 1973, paras. 4–12, U.N. Doc. S/RES/1973 (Mar. 17, 2011). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: [https://www.undocs.org/S/RES/1973%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1973%20(2011))

sám je vhodné a důležité, aby Rada bezpečnosti OSN použila sílu ke stabilizaci daného prostoru a k zabránění dalšímu humanitárnímu utrpení. Tato teorie i za předpokladu, že by se měla stát závazným zákonem, nemění stávající pravidla o použití síly podle mezinárodního práva, protože odpovědnost za ochranu staví jakýkoli druh vojenské intervence proti státu, který se dopustil přestupku do stávající struktury Rady bezpečnosti OSN. Jinými slovy, ačkoli státy nesou odpovědnost za ochranu svého obyvatelstva před humanitárním utrpením, je na mezinárodním společenství, aby prostřednictvím Rady bezpečnosti OSN přimělo státy k dodržování předpisů prostřednictvím možného použití vojenské síly. „*Odpovědnost chránit*“ neopravňuje státy k použití síly proti jiným státům ve snaze předcházet humanitárnímu utrpení.⁷³

Jakkoliv byla implementace „*odpovědnosti chránit*“ pomalá, dne 12. ledna 2009 vydal generální tajemník OSN zprávu nazvanou „*Implementace odpovědnosti chránit*“.⁷⁴ Zpráva zahrnovala přístup založený na třech pilířích. První pilíř zdůrazňuje, že primární odpovědnost za ochranu obyvatelstva před genocidou, válečnými zločiny, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti nese stát. Druhý pilíř zdůrazňuje potřebu pomoci těm populacím, které žijí v zoufalých podmínkách před vypuknutím krize nebo konfliktu. Dále řeší závazek mezinárodního společenství poskytovat pomoc státům při budování kapacit na ochranu jejich obyvatel před genocidou, válečnými zločiny, etnickými čistkami a zločiny proti lidskosti a pomoci těm, kteří jsou před vypuknutím krizí a konfliktů ve stresu. Třetí pilíř se zaměřuje na odpovědnost mezinárodního společenství za přijetí opatření k prevenci genocidy, etnických čistek, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, pokud stát zjevně nedokáže ochránit své obyvatelstvo.⁷⁵

Zpráva generálního tajemníka OSN vyzvala Valné shromáždění OSN, aby vyvinulo strategii pro provádění „*odpovědnosti chránit*“, jak je popsáno ve zprávě. Koncept „*odpovědnosti chránit*“ tedy, dle této strategie klade důraz na to, že závažným zločinům je třeba především předcházet. Pokud prevence selže, je třeba páčání zločinů zastavit. To je primárně úkolem jednotlivých států. Jestliže

⁷³ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Informační materiál o pojmu a obsahu koncepce odpovědnosti za ochranu. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: https://www.cervenyriz.eu/cz/nsmph_r2p/R2P.pdf

⁷⁴ U.N. Secretary-General, Implementing the Responsibility to Protect: Rep. of the Secretary-General, U.N. Doc. A/63/677 (Jan. 12, 2009). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://www.globalr2p.org/media/pdf/GCR2PGeneral>

⁷⁵ Ibid.

tomuto úkolu nedostojí, může se místo nich angažovat mezinárodní společenství, v čele s OSN. Mělo by při tom využívat především mírové prostředky, především politická jednání, ekonomické sankce, předání situace k Mezinárodnímu trestnímu soudu v Haagu (dále jen MTS) a jiné. V případě selhání mírových prostředků lze použít i ozbrojenou sílu, zásah by ale měl být až krajním řešením a měl by mít mandát Rady bezpečnosti OSN. Z tohoto důvodu nemohlo dojít k uplatnění ozbrojené síly, jelikož nedošlo k využití všech předcházejících donucovacích prostředků. V Sýrii již došlo k porušení stávajícího zákazu použití síly přes absenci sebeobrany, kdy žádné konkrétní národy nemohou žádat o sebeobranu proti Asadovu režimu, protože konflikt je vnitřní a Rada bezpečnosti OSN je paralyzována - proto může jakákoliv intervence představovat další případ porušování zákonů a zákonodárného chování mocných států, pokud se tyto rozhodnou zasáhnout v Sýrii z humanitárních důvodů.⁷⁶ Podle Harolda Koha by mohla být humanitární intervence v Sýrii legální dle mezinárodního práva, pokud by byly splněny následující podmínky:

1. pokud humanitární krize způsobí důsledky, které významně narušují mezinárodní pořádek – včetně šíření chemických zbraní, masivních odlivů uprchlíků a událostí, které směřují k narušení regionálního míru a bezpečnosti regionu, což by brzy způsobilo bezprostřední hrozbu pro jednání národů (což by vedlo k naléhavé potřebě jednat v individuální a kolektivní sebeobraně dle článku 51 Charty OSN),
2. rezoluce Rady bezpečnosti OSN by nebyla k dispozici z důvodu trvalého veta; a skupina národů, která vytrvale usilovala o akci Rady bezpečnosti OSN vyčerpala všechny ostatní prostředky, které byly za daných okolností přiměřeně dostupné, neporušily by tak článek 2 odstavce 4 Charty OSN,
3. ozbrojené použití síly pro skutečně humanitární účely by bylo nezbytné a přiměřené k řešení bezprostřední hrozby tak, aby prokazatelně zlepšilo humanitární situaci a skončilo by, jakmile by hrozba byla potlačena.⁷⁷

⁷⁶ Press Release, Security Council, Speakers Call for Voluntary Suspension of Veto Rights in Cases of Mass Atrocity Crimes, as Security Council Debates Working Methods, U.N. Press Release SC/11164 (Oct. 29, 2013). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <http://www.un.org/press/en/2013/sc11164.doc.htm>

⁷⁷ KOH, Harold: Humanitarian Intervention: Time for Better Law. AJIL Unbound, 111, (2017), str. 287-291.

Zapojena byla i Rada bezpečnosti OSN, ale v otázce použití síly zůstává na mrtvém bodě. První dva požadavky výše uvedeného rámce se tedy zdají být splněny (je bezpečně prokázáno, že chemické zbraně byly v Sýrii použity a Čína a Rusko trvale vetují rezoluce Rady bezpečnosti OSN). Do dnešního dne však nebyly vyčerpány všechny ostatní nevojenské prostředky. A to, přestože je mezinárodní společenství prostřednictvím Rady bezpečnosti OSN stále silně zapojeno do situace v Sýrii a snaží se dosáhnout nevojenského řešení. Třetí požadavek navrhovaného režimu (aby vedlejší účastník vyčerpал všechny nevojenské možnosti) tedy není nyní splněn. Pokud by se situace změnila a Sýrie by se rozhodla nerespektovat dosavadní režim jež byl nastolen doposud přijatými rezolucemi Rady bezpečnosti OSN, pak by země jako USA mohly, dle navrhovaného rámce, začít budovat solidní právní argumenty pro humanitární intervenci. Pokud by navíc Asadův režim porušoval povinnosti kladené mu rezolucemi, potenciální intervenující stát jako jsou kupříkladu USA, či státy NATO by měly argument k vybudování nejvhodnější vojenské reakce, která by se omezila na řešení humanitární situace, a to přiměřeně vůči Asadovu režimu a která by skončila, až by byla situace vyřešena. Aby se zvýšila legitimita tohoto typu akce, intervenující stát by musel spolupracovat se svými spojenci na vybudování mezinárodní koalice a podávat zprávy o svých akcích Radě bezpečnosti OSN a Valnému shromáždění OSN. V tomto rámci by pak bylo riziko zneužití moci intervenujícího státu minimalizováno, zatímco nezbytná humanitární reakce by zůstala oprávněná. Pokud by se země, podobně jako USA, dnes zapojila do tohoto typu humanitární intervence, aniž by bylo naplněno kritérium vyčerpání všech mírových prostředků, porušila by článek 2 odstavec 4 Charty OSN.⁷⁸

Vzhledem k tomu, že výše zmíněné řízení konfliktů, politická stabilita, ekonomický rozvoj a sociální péče jsou funkcemi správy věcí veřejných, diskutuje se v tomto rámci také o druhém konceptu – tedy „*suverenitě jako odpovědnosti*“. Tato představuje rámec, který by měl vést národní vlády daných států i mezinárodních společenství při plnění jejich příslušných povinností. Koncepce „*suverenity jako odpovědnosti*“ poskytuje rámec pro hodnocení odpovědnosti vlády daného státu. Navrhuje standardy, které také zahrnují prevenci mezinárodních konfliktů, kdy „*suverenita jako odpovědnost*“ je nejen národním

⁷⁸ KOH, Harold: Humanitarian Intervention: Time for Better Law. AJIL Unbound, 111, (2017), str. 287-291.

závazkem, ale i globálním imperativem. Tato koncepce zpochybňuje klíčovou zásadu mezinárodních vztahů, že suverénní státy nejsou oprávněny zasahovat do vnitřních záležitostí druhého státu. Francis Deng, průkopník v tomto ohledu tvrdí, že pokud státy neřídí své vnitřní záležitosti způsobem, který splňuje mezinárodně uznávané standardy, jiné státy mají nejen právo ale také povinnost zasáhnout.⁷⁹ Deng pak v rámci této koncepce navrhuje, aby vlády, které neplní své povinnosti vůči svým občanům, postoupily svou státní suverenitu dobrovolně jinému státu. Deng pak definuje „*svrchovanost jako odpovědnost*“ za ochranu lidí na daném území. Má za to, že je povinností mezinárodního společenství zajistit, aby státy jednající v tomto ohledu nezodpovědně ztratily výsady státní suverenity a byly předmětem intervence. Ovšem, tato nová formulace také otevírá propast v základu samotné demokratické teorie.⁸⁰ Demokracie předpokládá, že suverenita státu vychází ze suverenity lidu. „*Lidé*“ - členové konkrétní komunity a občané daného národa volí vládu, jejíž jurisdikce je stejná jako její vlastní. Lid je zdrojem veškeré státní moci. Nový předpis o svrchovanosti by posunul tvorbu politiky v několika kritických věcech z dané vlády na mezinárodní fórum, jako je například Rada bezpečnosti OSN. Obyvatelé daného národa by tak měli přinejlepším omezené zastoupení: mezinárodní fórum by mohlo rozhodnout, že jejich vláda jedná nezodpovědně, aniž by musela dát postiženým občanům příležitost ovlivnit rozhodnutí a postoje fóra. Suverenita jako odpovědnost proto vytváří demokratický deficit, který nelze ignorovat. Obavy z tohoto deficitu by měly být na místě. Pokud by tento koncept „*suverenity jako odpovědnosti*“ měl být úspěšný, rozhodnutí jakéhokoli orgánu hovořícího za daný suverénní stát by musela být omezena na velmi úzký soubor otázek jako například to, zda v daném státu dochází ke genocidě nebo zda se nějaký národ zabývá vývojem a distribucí jaderných zbraní. Vzhledem k dnešnímu světovému vývoji je také pravděpodobné, že by mohl být vyvíjen tlak na tyto orgány, aby rozšířily rozsah svých misí tak, aby zahrnovaly i další státní záležitosti přímo týkající se ochrany lidského života, a to například prohlášení vlády daného státu za nezodpovědnou, pokud by nejednala tak, aby zabránila šíření pandemie v zemi. Vzhledem k pandemii COVID - 19 by se tak snadno mohlo stát, že by tento koncept napadl

⁷⁹ DENG, Francis M. and KIMARO, Sadikiel and LYON, Terrence and ROTHCHILD, Donald and ZARTMAN I. William: *Sovereignty as Responsibility: Conflict Management in Africa*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 1996.

⁸⁰ ETZIONI, Amitai: *Sovereignty as Responsibility*. *Orbis*. 50, (2006), str. 71-85.

představu o nezávislých, suverénních národních státech, pramenící z Vestfálské smlouvy. Podmínky, které by byly považovány za dostatečný důvod k akci, by bylo nutno jasně zakotvit.⁸¹

Pojem „*odpovědnost*“ se v Chartě OSN neobjevuje a pokusy ze strany Rady bezpečnosti OSN, aby došlo k rozšíření Všeobecné deklarace lidských práv o Všeobecnou deklaraci odpovědnosti, byly odmítány. To vše naznačuje, že charakterizace suverenity, která je pravděpodobně nejdůležitějším pojmem v oblasti mezinárodních normativních zásad není bezvýznamnou záležitostí.⁸²

I když jsou tyto koncepce kontroverzním předmětem budoucích diskusí a jejich implementace se může zdát pochybná faktem zůstává, že státy se po zásazích, jež proběhly na základě „*odpovědnosti chránit*“ v Libyi, zdráhají koncepci uplatňovat. Existují zdokumentované případy páčání zločinů proti lidskosti, které by mohly spustit mechanismus „*odpovědnosti chránit*“ jak v Sýrii, tak v Náhorním Karabachu, a přesto Rada bezpečnosti OSN o „*odpovědnosti chránit*“ v uvedených případech doposud neuvažovala. Vypadá to, že „*suverenita*“ se stává mezinárodně sdílenou odpovědností a národní suverenita výsadou, závislou na plnění odpovědností. V tomto smyslu jsou nové koncepce revoluční, ovšem státy se očividně obávají, že jejich užití může přinést obyvatelům ještě více utrpení než to, kterému mělo předejít.

1.4 Suverenita státu

Suverenitou státu se rozumí nezávislost státní moci na jakékoli moci, a to jak v oblasti vztahů mezistátních, tak i ve věcech vnitřních.⁸³ Suverenita je základnou mezinárodního práva, protože jeho existence a rozvoj závisí od svobodné dohody suverénních států. Ty jsou nejen tvůrci mezinárodního práva, ale i jeho vykonavateli.⁸⁴ Suverenita státu je tedy chráněna mezinárodním právem. Mezinárodní právo zaručuje právní rovnost mezi státy. Chrání politickou nezávislost a územní celistvost zákazem použití síly a hrozby silou. Tím zajišťuje samotnou existenci státu, jelikož kdykoliv je proti státu použita vojenská síla,

⁸¹ LUCAS, J.R.: Responsibility (New York: Oxford University Press, 1993).

⁸² DAY O'CONNOR, Sandra: „Broadening our Horizons: Why American Judges and Lawyers Must Learn about Foreign Law,“ International Judicial Observer, June 1997.

⁸³ ONDŘEJ, Jan: Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7, str. 109.

⁸⁴ POTOČNÝ, Miroslav: Zásada svrchované rovnosti států. Mezinárodní vztahy, Vol. 3, No. 4, Praha, 1968, s. 9.

takové použití síly představuje zásah do suverenity státu. Vnitřní sféru státu pak chrání zákazem vměšování se do jeho vnitřních záležitostí. Mezinárodní právo však chrání nejen suverenitu státu, ale také omezuje její výkon.⁸⁵ Z výše uvedeného tak vyplývá, že přestože se suverenita stává prvkem státu ihned po jeho vzniku, její jednotlivé faktory jsou neustále ovlivňovány. Dnešní moderní pojetí suverenity pak stanoví, že suverenitou státu se rozumí právní a politická koncepce státní moci, modifikovaná procesem globalizace a rozvojem mezinárodního právního řádu.⁸⁶

1.4.1 Vnější suverenita

Vnější suverenita je považována (spolu s vnitřní suverenitou) za základní prvek státní moci. Znamená absolutní nezávislost státu a poprvé byla jako právní princip vyjádřena v roce 1576 Jeanem Bodinem, v příspěvku „*O republice*“. Dle jeho názoru je stát osvobozen od veškeré podřízenosti jakékoli vnější moci, kdy žádný jiný stát nemá právo zasahovat do vnitřních záležitostí státu. Bodin ukazuje, že suverenita je absolutní, věčná a individuální.⁸⁷ Což znamená, že stát si udržuje vrcholnou autoritu a dominanci, tedy má svrchovanou (suverénní) moc. Samotný koncept vnější suverenity je ovšem něčím novým, moderním, vytvořeným za účelem rozlišení mezinárodní dimenze suverenity od dalších druhů suverenity. Moderní definice Hedleyho Bulla pak potvrzuje definici užitou výše, tedy že vnější suverenita znamená „*nezávislost na vnějších autoritách*.“⁸⁸ V souvislosti s moderním pojetím vnější suverenity státu je volnost jeho konání, v rámci světového politického systému, ohraničená jeho závazky a smlouvami, které na sebe dobrovolně převzal. V rámci tohoto pohledu na sebe stát přebírá záruky nad ochranou obyvatelstva z hlediska vnějších vztahů, a musí proto

⁸⁵ ONDŘEJ, Jan: Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7, str. 110.

⁸⁶ MRÁZEK, Josef: The Modern Concept of State Sovereignty in International Law. In: Czech Yearbook of International Law. Volume X. EU: Lex Lata B.V., 2019, s. 161-183. ISBN 978-90-824603-9-1. ISSN 2157-297.

⁸⁷ DOBÂRCEANU, Nicu-Răzvan Voicescu, VLAD, Alexandru: Sovereignty and integration in modern era perspective. [online]. [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: https://www.internationallawreview.eu/fisiere/pdf/SOVEREIGNTY-AND-INTEGRITY_voicescu.pdf

⁸⁸ BULL, Hedley: The Anarchical Society: A study of Order in World Politics, Columbia University Press, 1995, str. 8.

zodpovědně přistupovat k ohrožení, kterým může být vystaven.⁸⁹ Několik vědců (kupříkladu Sir Francis Harry Hinsley) poukázalo na to, že uplatňování nároku na vnější suverenitu není uplatňováním nároku na absolutní svobodu jednání ve vztahu k jiným suverénním komunitám či státům, ale je spíše tvrzením dané komunity či státu, že neexistuje žádná nadřazená autorita nad konkrétním suverénním společenstvím, jež tvoří danou komunitu či stát.⁹⁰

Reálně jsou však záležitosti vnější suverenity, pokud vezmeme v úvahu mezinárodní rozměr této problematiky, komplikované. Činnosti vykonávané suverénními komunitami či státy k udržení blahobytu a bezpečnosti komunity či státu zahrnují akce, které se překrývají s akcemi jiných suverénů a potenciálně narušují suverenitu jiných komunit či států, např. ve věcech zahraničního obchodu, při využívání společných zdrojů, jako je otevřené moře, při ochraně občanů cestujících do nebo žijících v zahraničí atp. Pokud neexistuje vyšší orgán, který by mohl omezit autoritu suveréna jednat dle svých zájmů v mezinárodní sféře, je výstupem mezinárodních vztahů anarchie, kdy svrchovaná společenství států vykonávají všechny tyto činnosti s neomezenou (suverénní) svobodou.⁹¹

Vzhledem k výše uvedenému je třeba si vzpomenout na samotný úvod této práce. V historickém exkurzu byla zmíněna skutečnost, jež je s touto problematikou neomylně svázaná, kdy aspekt suverénní svobody jednání se dá připodobnit k neomezenému právu státu jít do války, kdy toto právo se jeví jako důsledek konceptu vnější suverenity. Ozbrojená síla se v historii stala běžným prostředkem k řešení mezinárodních sporů. Ve spojitosti s neomezeným právem státu jít do války pak byla přijata doktrína *bellum iustum*. Její principy nejlépe formuloval sv. Tomáš Akvinský, který uvedl, že pro spravedlivou válku (*bellum iustum*) musí být splněny tři podmínky: *recta auctoritas* (válka musí být vedena legitimní autoritou, tzn. suverénem, který je oprávněn vést válku), *iusta causa* (existence materiální příčiny - tedy ti, jež byli napadeni, si musí zasloužit být napadeni) a *recta intentio* (existence materiální příčiny nesmí být využívána k jiným cílům, jako je snaha o dobytí jiného státu, musí se jednat především o

⁸⁹ UŠIAK, Jaroslav: "Changes of Sovereignty [Premeny suverenity európskych štátov v kontexte vybraných teórií medzinárodných vzťahov]," Současná Evropa, University of Economics, Prague, vol. 2009 (2), str. 43.

⁹⁰ HINSLEY, Francis Harry: Sovereignty, Cambridge University Press, Basic Books, 1986, str. 158.

⁹¹ DAHBOUR, Omar: Self-Determination without Nationalism: A Theory of Postnational Sovereignty (Global Ethics and Politics), Temple University Press, 2012, str. 113.

obranu proti vnějšímu agresorovi, sebeobranu).⁹²

Spravedlivá válka (*bellum iustum*) podle scholastické doktríny nevyžadovala povolení žádné univerzální autority, ale stanovila výše uvedená kritéria, podle nichž by suverén mohl vést válku pouze na základě své vlastní autority či suverenity. Nutno zvážit, zda pokud jeden suverén může posoudit zákonnost jednání jiného suveréna, nestane se pak „vnější suverenita“ prázdným pojmem? Vznik koncepce svrchovanosti v šestnáctém století neměl vliv na základní použitelnost doktríny *bellum iustum* a bylo možné ji přizpůsobit mezinárodnímu světu. V průběhu tohoto vývoje se nejpodstatnější změna týkala základního chápání právní povahy spravedlivé války. Přes důraz na obrannou motivaci spravedlivé války byl později vznesen názor, že spravedlivá válka je násilným aktem a výklad právní povahy spravedlivé války, jako spravedlivého trestu vůči jinému státu, je v rozporu s konceptem vnější suverenity jako takové. Navíc, válka může mít sice spravedlivý důvod, a přesto nelze říct že je vedena spravedlivě, protože slovo „*spravedlivý*“ má různé významy, a ne vždy naznačuje spravedlnost. Rovněž lze také říct, že „*spravedlivá válka*“ spíše znamená válku veřejně a legálně vedenou těmi, kteří mají právo vést válku.⁹³ Hugo Grotius pak navrhl rozlišení mezi formálními a neformálními válkami, aby se snížilo utrpení ve válce, které by taková diskriminační představa mohla způsobit, aniž by se vzdal morálního rozlišení mezi spravedlivými a nespravedlivými stranami. Toto zůstalo převládajícím názorem po celé sedmnácté a osmnácté století.⁹⁴

Pozdější významný vývoj této problematiky byl spojen s Chartou OSN. Tato proměnila nejen doktrínu spravedlivé války, ale také svobodu jednotlivých států, kdy stát již není osvobozen od veškeré podřízenosti jakékoli vnější moci. Charta OSN v článku 2 odstavci 4 stanoví, že „*všichni členové se v rámci svých mezinárodních vztahů zdrží hrozby silou nebo použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu.*“⁹⁵ Podle Charty OSN státy a jejich

⁹² AQUINAS, Thomas: *Summa theologiae*. [Cambridge, England] : Blackfriars ; New York : McGraw-Hill, 1964 - 1981, str. 40.

⁹³ AYLA, Balthazar: *Three Books on the Law of War and on the Duties Connected With War and on Military Discipline*, Washington, D.C.: Carnegie Institution of Washington, 1912, str. 22.

⁹⁴ KALMO, Hent and SKINNER, Quentin: *Sovereignty in Fragments: The Past, Present and Future of a Contested*. Cambridge University Press, 2010, str. 45 – 60.

⁹⁵ Charta OSN, článek 2 odstavec 4. [online]. [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

národy souhlasily vzdát se použití vnější síly ke změně politického *status quo*. Národům tím byl zajištěn jiný druh svobody – jejich základní nezávislost, požitky z jejich území – jakési právo být.⁹⁶

Zákaz použití síly vyplývá z tradiční koncepce Charty OSN, týkající se státní suverenity. Suverenita historicky implikovala, že státy se mohly svobodně zapojit do jakéhokoli chování, které považují za vhodné v rámci svých vlastních hranic.⁹⁷ Státy navíc nemohly zasahovat do vnitřních záležitostí jiných států, bez ohledu na to, jak zavrženíhodné tyto záležitosti mohly být. Tato vnější suverenita fungovala jako štít, který chránil státy před vniknutím externích aktérů.⁹⁸ Jak uvedl Louis Henkin: „*Základní vlastností státnosti ve státním systému je autonomie každého státu. Autonomie státu naznačuje, že stát nepodléhá žádné vnější autoritě, pokud s takovou autoritou dobrovolně nesouhlasí.*“⁹⁹ Skutečnost, že Rada bezpečnosti OSN od konce studené války několikrát povolila použití vojenské síly proti více členským státům OSN ilustruje myšlenku, že suverenita již nemusí představovat konečný štít před vnějšími zásahy a že článek 2 odstavce 4 Charty OSN, který svým způsobem ovlivnil vnější suverenitu každého státu, lze obejít důslednou ochotou Rady bezpečnosti OSN porušovat v určitých situacích suverenitu jednotlivých států tak, že zde již neexistuje absolutní nezávislost státu na vnějších autoritách.

1.4.2 Zásada svrchované rovnosti

Svrchovaná rovnost jako koncept, který zakládá práva jednotlivých států, je produktem moderní tradice přirozených práv. Švýcarský učenec z konce 18. století, Emer de Vattel, vysvětlil tuto právní zásadu slovy: „*Národ může svobodně jednat, jak se mu zlíbí.*“¹⁰⁰ Neexistuje žádná vyšší autorita, žádný světový

⁹⁶ HENKIN, Louis: *How nations behave*, 2d ed. Published for the Council on Foreign Relations. New York: Columbia University Press, 1979. Pp. xv, 400, str. 137.

⁹⁷ STERIO, Milena: *The Evolution of international law*, 31 B.C. INT'L and Comp. L. Rev., 2008, str. 213–214.

⁹⁸ *The Responsibility to Protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty*. Ottawa: International Development Research Centre, 2001. [online]. [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: <https://idl-bnc-idrc.dspacedirect.org/bitstream/handle/10625/18432/IDL-18432.pdf?sequence=6&isAllowed=y>

⁹⁹ HENKIN, Louis, *International law: Politics and Values*, Dordrecht [u.a.]: M. Nijhoff, 1995, str. 11.

¹⁰⁰ VATTEL, de Emer: *Le Droit des Gens* (1758), in transl. *The Law of Nations*, J. Brown Scott (Ed.) *Classics of International law Series*, Carnegie Institute Washington 1916, Introduction para. 18-20, str. 7.

zákonodárce, který by určoval, co je správné. Všechny státy jsou si rovny a zákon si určují samy. Svrchovaná rovnost podpořila „*anarchickou společnost států*“¹⁰¹, právní a morální status hlavních globálních aktérů a mezinárodní vztahy, které s ní souvisejí. Anthony Anghie tvrdí, že suverenita a svrchovaná rovnost byly vyvinuty a přijaty jako základní právní principy na podporu kolonialismu v devatenáctém století.¹⁰² Současně s dekolonizací se mnoho nových států dovolávalo svrchované rovnosti, aby chránilo své společnosti před zahraničními post-koloniálními zásahy.

Zásada svrchované rovnosti v sobě slučuje dva principy, suverenitu státu a rovnost státu, přičemž obě pravidla přetavuje ve vyšší pojem svrchované rovnosti. Tato zásada je centrálním pilířem soudobé stavby mezinárodního právního řádu a promítá se ve všech odvětvích mezinárodního práva. Současně odráží nejvlastnější rysy moderního společenství, jímž je koexistence svrchovaných a nezávislých jednotek států, které jsou si právně rovny.¹⁰³

Na historické konferenci, která se konala v Moskvě v říjnu 1943 vlády USA, VB, Sovětského svazu a Číny společně prohlásily, že zde existuje naléhavá potřeba co nejdříve vytvořit obecnou mezinárodní organizaci, založenou na principu svrchované rovnosti všech k míru nakloněných států, s otevřeným členstvím pro všechny státy různé velikosti, k zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti. Toto prohlášení se pak stalo jádrem výzkumu otázky, zda zásada „*svrchované rovnosti*“ států deklarovaná Moskevskou deklarací vůbec může být základem pro ustavení mezinárodní organizace, zajišťující trvalý mír. Je třeba říci, že zásada „*svrchované rovnosti*“ se měla stát jakýmsi stabilizačním prvkem pro státy jako takové, vzhledem k jejich rozmanitosti (ekonomické, velikostní, či kulturní). Uznání svrchované rovnosti států na konferenci v Moskvě a později na konferenci v Dumbarton Oaks, vytvořilo základ pro začlenění zásady svrchované rovnosti do Charty OSN, kdy článek 2 odstavec 1 říká, že: „*Organizace je založena na zásadě svrchované rovnosti všech svých členů.*“¹⁰⁴ Před vznikem OSN tedy svrchovaná rovnost států tvořila normativní základ mezinárodního

¹⁰¹ BULL, Hedley:: The Anarchical Society: A study of Order in World Politics, Columbia University Press, 1995.

¹⁰² ANGHIE, Anthony: Imperialism, Sovereignty and the Making of International Law (2005).

¹⁰³ POTOČNÝ, Miroslav: Zásada svrchované rovnosti států. Mezinárodní vztahy, Vol. 3, No. 4, Praha, 1968, s. 3.

¹⁰⁴ Charta OSN, článek 2 odstavec 1. [online]. [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

práva, kdy důraz na ni začal být kladen až po druhé světové válce. Na konferenci v San Francisku, v roce 1945, byly zmíněny čtyři principy zásady svrchované rovnosti:

1. všechny státy jsou si právně rovny a požívají svrchované rovnosti,
2. každý stát má práva a povinnosti, jež vyplývají z jeho plné svrchovanosti,
3. respektování osobnosti státu, jeho územní celistvosti a politické nezávislosti, kdy každý stát má právo svobodně si zvolit a rozvíjet své politické, společenské, hospodářské a kulturní zřízení,
4. stát by měl, dle mezinárodního právního řádu, plně dodržovat své mezinárodní závazky a žít v míru s ostatními státy.¹⁰⁵

Výše uvedené principy se pak staly součástí Deklarace zásad přátelských vztahů a spolupráce mezi státy z roku 1970, která deklarovala že: „*Všechny státy mají svrchovanou rovnost. Mají stejná práva a povinnosti a jsou rovnocennými členy mezinárodního společenství bez ohledu na rozdíly hospodářské, sociální, politické nebo jiné povahy.*“¹⁰⁶ Dále rozebírá zásadu svrchované rovnosti států jako takové, která zahrnuje prvky právní rovnosti států, požívání práv vyplývajících z plné svrchovanosti ze strany států, povinnost států respektovat osobnost ostatních států, nedotknutelnost území, politické nezávislosti států, svobody každého státu zvolit a rozvíjet vlastní politické, sociální, ekonomické a kulturní systémy, svobodně nakládat se svým národním bohatstvím a přírodními zdroji a povinnost států plně a v dobré víře dodržovat své mezinárodní závazky a žít v míru s ostatními státy, kdy státy se vystříhají činů, které by mohly mít škodlivé účinky pro druhé státy nebo by mohly ohrozit jejich bezpečnost.¹⁰⁷ Je zřejmé, že vysvětlení zásady svrchované rovnosti států které poskytuje Deklarace zásad přátelských vztahů a spolupráce mezi státy vychází z konceptu, jež byl uveden v San Francisku. Hans Kelsen pak tvrdil, že zásada svrchované rovnosti je složením dvou obecně uznávaných rysů v mezinárodním právu – zásady státní

¹⁰⁵ POTOČNÝ, Miroslav: Zásada svrchované rovnosti států. Mezinárodní vztahy, Vol. 3, No. 4, Praha, 1968, s. 8.

¹⁰⁶ ANSON, Alex: The concept of sovereign equality of states in international law, Gimpa Law Review, Volume II. No. I., Ghana Institut of Management and Public Administration, Faculty of Law, 2016, str. 14.

¹⁰⁷ Declaration on Principles of International law, Friendly Relations and Cooperation Among States in Accordance with the Charter of United Nations 1970. [online]. [cit. 2020-09-10]. Dostupné z: <https://www.un.org/ruleoflaw/files/3dda1f104.pdf>

suverenity a zásady rovnosti států. „*Svrchovaná rovnost je oprávněnou zásadou, jež v sobě snoubí zásadu suverenity a zásadu rovnosti států, které jsou obvykle považovány za vzájemně propojené.*“¹⁰⁸

Přestože se zásada svrchované rovnosti uplatňuje v některých státech vytvořených mezinárodních organizacích, reálně to stále skýtá několik koncepčních problémů. Především, každý stát má jeden hlas, jako je tomu na Valném shromáždění OSN a ve Světové obchodní organizaci (WTO) kdy, pokud hlasování není jednomyslné, nedojde ke konsensu. Problém, který poté vyvstává spočívá v tom, že je velmi obtížné dosáhnout jednomyslnosti. Příkladem budiž Evropská unie (dále jen EU) a Smlouva o založení Evropského společenství. Vzhledem k požadavku jednomyslnosti muselo všech 27 členských států EU ratifikovat Smlouvu o založení Evropského společenství dříve, než mohla vstoupit v platnost. Hans Kelsen ovšem tvrdí, že tento systém je odpovídající a že by v mezinárodních organizacích jako je OSN neměla být aplikována zásada většinového hlasování, protože státy jejichž hlasy spadají do menšiny by byly vázány rozhodnutím většiny.¹⁰⁹

Status stálého člena a právo veta, dané USA, Rusku, Francii, VB a Číně v Radě bezpečnosti OSN je typickým příkladem skutečnosti, kdy existuje formální nerovnost mezi členskými státy OSN, navzdory skutečnosti, že se Charta OSN hlásí k zásadě svrchované rovnosti států. Na druhou stranu státy, které přistupují k mezinárodním organizacím s většinovými hlasovacími systémy, dobře znají důsledky svých činů. Svým souhlasem s takovým systémem (tedy samotným přistoupením) státy souhlasí s možným omezením jejich svrchované rovnosti a jedná se tak o legitimní vyjádření státní suverenity.

Koncepce svrchované rovnosti se nadále vyvíjí. Dnešní pojetí svrchované rovnosti závisí na skutečnosti, že se týká pouze autority státu a že stát podléhá pouze mezinárodnímu právu, a nikoliv vnitrostátnímu právu jiného svrchovaného státu. Je třeba si tedy znovu položit otázku, jež byla neurčitě zmíněna výše, tedy co kdyby však mocný stát (či několik mocných států) využil svého vlivu v mezinárodních institucionálních systémech k internacionalizaci svých národních politických preferencí? Tato myšlenka představuje skutečný problém, zejména z důvodu vzniku různých mezinárodních organizací. Využití pákových efektů na

¹⁰⁸ KELSEN, Hans: The principle of sovereign equality of states as a basis for international organization, The Yale Law Journal, Number 2, Volume 53, March 1944, str. 34.

¹⁰⁹ Ibid.

podporu politických preferencí v těchto organizacích by vedlo k situaci, kdy by se mezinárodní smlouvy, jako jeden z hlavních zdrojů mezinárodního práva, mohly stát rozšířením vnitrostátního práva mocných států. Systémy rozhodování v mezinárodních organizacích se stávají rozhodnými při určování svrchované rovnosti, protože rozhodnutí těchto organizací tvoří smlouvy a právní normy, které primárně formulují mezinárodní právo.¹¹⁰ Je tedy nutné, aby mezinárodní organizace zacházely s principem svrchované rovnosti, uvážlivě.

1.4.3 Zásada dobrovolnosti

Princip suverenity jako nejvyšší hodnoty státu uznává zásadu dobrovolnosti. Suverénní stát disponuje vůlí, jaká ho předurčuje stát se důležitým aktérem v celosvětovém měřítku, kdy jako takový může jisté své kompetence dobrovolně přesouvat na nějakou vyšší autoritu. Političtí idealisté zastávají názor, že ve skutečnosti je každý suverénní stát ochoten a schopen se zříct suverenity právě tehdy, pokud mu to přinese nějaké výhody. Sám stát může rozhodnout, zda v rámci budování společného projektu vyšší či nejvyšší mezinárodní autority, předá některé své kompetence této autoritě.¹¹¹ Stát je sice suverénní, ale zároveň sobecký. Státy by měly mít hlavní slovo při tvorbě mezinárodního práva. Jedná se o dobrovolné vzdání se těchto základních kompetencí – na základě dobrovolně projevené vůle státu. Nebudeme se zabývat případy nedobrovolného odevzdání pravomocí, což vede ke ztrátě suverenity státu. Musíme však rozlišovat mezi dobrovolným vzdáním se suverenity (vstupem do mezistátních svazků) a mezi jejím nepřímým oslabováním prostřednictvím procesů, na které stát nemá vliv (vědecko-technická evoluce).

Základem současného systému je upravená verze tradičního modelu dobrovolného souhlasu státu. Tento model tvrdí, že legitimita mezinárodních institucí a práva vyplývá ze skutečnosti, že systém mezinárodního práva a institucí je systémem dobrovolného sdružování mezi státy. Tato myšlenka staví na koncepci, že mezinárodní společnost je dobrovolným sdružením států a že dobrovolný souhlas státu je hlavním zdrojem mezinárodního práva. Samozřejmě,

¹¹⁰ ANSON, Alex: The concept of sovereign equality of states in international law, *Gimpa Law Review*, Volume II. No. I., Ghana Institut of Management and Public Administration, Faculty of Law, 2016, str. 32.

¹¹¹ UŠIAK, Jaroslav: "Changes of Sovereignty [Přeměny suverenity európskych štátov v kontexte vybraných teórií medzinárodných vzťahov]," *Současná Evropa*, University of Economics, Prague, vol. 2009 (2), str. 49.

k tomuto tvrzení musí být dány kauzální předpoklady, jako že stát musí dobrovolně dodržovat mezinárodní dohody, normy proti agresivní válce a snahy o zachování mezinárodních hranic.¹¹²

Pro stabilitu takového výše uvedeného systému je třeba, aby:

1. se stát na základě své vůle, dobrovolně vzdal suverenity jen ve prospěch mezinárodní organizace, kdy model dobrovolného sdružení v mezinárodní organizaci poukazuje na základní právo státu, tedy stát se členem mezinárodní organizace. Vzhledem k tomu, že státy mají stejná práva na vstup či výstup z mezinárodní organizace, existuje mezi nimi rovnost,
2. mezinárodní organizace sdílela stejné hodnoty jako stát, kdy některé mezinárodní organizace požívají určité nezávislosti na státech, které je vytvářejí a neměly by této nezávislosti zneužívat a zároveň se stát může zavázat, že vzhledem k vnější suverenitě nebude dobrovolně uzavírat některé mezinárodní smlouvy a nebude vázán návrhem mezinárodního obyčejového práva, pokud k němu vznese trvalé a jasné námitky, a že vázán bude, pokud takové námitky nepodá,
3. se stát vzdal části své suverenity ústavně konformním způsobem,
4. byl schopen vydávat právní akty vůči svým obyvatelům. Některé zákony mohou stanovit interně zakotvené limity dobrovolného sdružování. Normy *ius cogens* proti otroctví, genocidě a agresivní válce jsou spojeny s dobrovolným sdružováním, protože jsou založeny na hodnotách, které jsou základem dobrovolného sdružení. S tímto tvrzením jsou slučitelné také schopnosti organizací vytvářet *soft law* a navrhopvat *hard law*.¹¹³

Dobrovolné předání části suverenity musí probíhat prostřednictvím mezinárodní smlouvy, která obsahuje podmínky přenosu pravomocí a výkonu přenesených pravomocí. Mezinárodní organizace se pak zavazuje, že tyto pravomoci od suverénního státu převezme a bude je vykonávat dle podmínek uvedených ve smlouvě. Smlouva slouží jako záruka a v případě porušení předmětných bodů smlouvy by si stát mohl vzít své pravomoci zpět. Nelze tedy

¹¹² MLA. edited by BESSON, Samantha and TASIOLAS, John: The Philosophy of International Law. Oxford; New York: Oxford University Press, 2010, str. 137.

¹¹³ MLA. edited by BESSON, Samantha and TASIOLAS, John: The Philosophy of International Law. Oxford; New York: Oxford University Press, 2010, str. 123.

říct, že se jedná o předání pravomocí jako takových. Jedná se spíše o dobrovolné svěření pravomocí. Existence smlouvy evokuje předávajícímu státu skutečnost, že se své suverenity nevzdal. Nyní vidíme, proč normy *ius cogens* (například proti genocidě, otroctví, mučení a některým formám radikální diskriminace) mají, právě v koncepci dobrovolného sdružení států do mezinárodních organizací, smysl. Státy, které toto praktikují sice zastupují zájmy svých členů, ale jak se zdá smysl dobrovolného sdružování v mezinárodních organizacích je v případech, kdy státy porušují tyto normy *ius cogens*, jasně poražen.

V procesu dobrovolné integrace do mezinárodní organizace je pochopitelně důležitý nejen formální a právně zakotvený režim spolupráce, ale také neformální vazby mezi státy a jejich institucemi. Historické vazby, zkušenost ze spolupráce před vstupem do mezinárodní organizace a v poslední řadě i kulturní a jazyková proximita mohou rovněž hrát výraznou roli.

1.4.4 Zásada reciprocity

Reciprocita je důležitým prvkem při jednání mezi suverénními státy, jelikož samotný pojem reciprocity je úzce spojen právě s pojmem již výše zmíněné vnější suverenity.¹¹⁴ Vnější suverenity státu se projevuje zejména ve svrchované rovnosti států. I když stát přichází do kontaktu s různou řadou činitelů, kteří mají zájem o dosažení vlivu, vstupují státy do těchto svazků prostřednictvím zachování reciprocity ve vzájemných vztazích. Reciprocita se vždy považovala za výraz suverenity a byla považována za prostředek její ochrany. Prostřednictvím reciprocity je svrchovanost státu chráněna, nastolením vzájemné rovnosti mezi státy. V jakémkoli mezinárodním závazku musí být práva a povinnosti, mezi jednotlivými státy, vzájemné. Jeden stát by se neměl žádat od druhého to, co mu není ochoten sám poskytnout.¹¹⁵

Pro státy je reciprocita také procesem jakési výměny, jejíž prostřednictvím jsou „*potenciální nepřátelské národy schopny navázat spolupráci a dosáhnout*

¹¹⁴ PARIS, Francesco and GHEI, Nita: "The Role of Reciprocity in International Law," Cornell International Law Journal: Vol. 36: Iss. 1, Article 4, (2003). [online]. [cit. 2020-09-12]. Dostupné z: <http://scholarship.law.cornell.edu/cilj/vol36/iss1>

¹¹⁵ GEVORGYAN, A. Karen: "Concept of State Sovereignty: Modern Attitudes", Faculty of Law of the Yerevan State University, Yerevan, YSU Press. [online]. [cit. 2020-09-12]. Dostupné z: http://ysu.am/files/Karen_Gevorgyan.pdf

vzájemně prospěšných výsledků“.¹¹⁶ Může však mít také opačný účinek a může dokonce vést k pokračujícímu (případně stupňujícímu se) vzájemnému konfliktu, mezi jednotlivými suverénními státy. Na základě reciprocity státy dělají ústupky v dobré víře s očekáváním, že tyto ústupky budou opětovány. Pokud se tyto ústupky recipročně vrátí, mohou vést k další spolupráci mezi suverénními státy. Pokud tomu tak není, pak je dobrá víra zmařena a je nepravděpodobné, že by se rozvinula jejich spolupráce.¹¹⁷

Zájem suverénních států o trvalé, vzájemně výhodné vztahy vede k uplatnění reciprocity. Podstatou reciprocity je tedy příležitost států svou jednostrannou akcí získat výhodu a zároveň by se tyto státy měly vyvarovat kroků, jež mohou druhý stát poškodit, jelikož vzhledem k reciprocitě by takto poškozený stát měl právo na odvetu za takovýto čin. Obava z odvetné reakce pak slouží jako jakási brzda státu v sobeckém prosazování svých vlastních zájmů. Samotné válečné právo je pak postaveno na odrazující síle takového strachu.¹¹⁸

Abych podložila výše uvedené tvrzení, lze zmínit již mnohokrát diskutovaný článek 2 či článek 51 Charty OSN, které tyto odvetné státní reakce normují. Taktéž lze uvést ochranu normovanou Ženevskou úmluvou o zacházení s válečnými zajatci, jež je postavena právě na principu reciprocity. Dalo by se říci, že zabití válečného zajatce by mohlo být pro jednu ze stran válečného konfliktu, v mnoha ohledech, výhodné. Ovšem toto platí pouze v případě, že by totéž nehrozilo jako odvěta od druhého státu. Současně, pokud se zamyslíme na samotnou podstatou válečného konfliktu, stát má za úkol své obyvatelstvo chránit, a tedy je jeho nejvyšším zájmem zajistit, aby se okolní státy v případě válečného konfliktu vyvarovaly používání vojenských prostředků, jež by přímo či nepřímo cílily na civilní obyvatelstvo. Na základě reciprocity pak stát může dosáhnout tohoto požadavku, pokud se k tomuto sám také zaváže. Mimo jiné lze uvést, že jestliže se stát zaváže neužívat nehumánní prostředky v boji, chrání tím zároveň také sám sebe.

¹¹⁶ YOUNG-JOON, Mok: The Principle of Reciprocity in the United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards of 1958, 21 Case W. Res. J. Int'l L. 123 (1989). [online]. [cit. 2020-09-12]. Dostupné z: <https://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol21/iss2/1>

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ GIRIK, Bhalla and SAMEEKSHA, Chowla: Sovereignty in the Modern Context: How far we come? Journal of International Relations and Foreign Policy, June 2014, Vol. 2, No. 2, str. 147-16. [online]. [cit. 2020-09-14]. Dostupné z: http://jirfp.com/journals/jirfp/Vol_2_No_2_June_2014/8.pdf

Očekávání, spojená s reciprocitou jako takovou, hrají v rámci mezinárodních vztahů a státních nároků silnou roli. Přispívají k nastolení jednotné praxe států a v konečném důsledku k tvorbě zvykového práva. Zvykové právo je v tomto případě obzvláště jedinečné, protože není vytvářeno osobami s rozhodovací pravomocí, ale právě celkovou praxí států. Reciprocita při formování zvykového práva je proces spolupráce států, kdy se zvykové právo formuje v důsledku dohod či nesouhlasů jednotlivých států. V rámci vývoje mezinárodního zvykového práva jde o vzájemnost a očekávání vzájemnosti ruku v ruce s moderací nároků vznesených státem, který zahájil proces tvorby práva a usnadněním přijetí těchto nároků od států, které si přejí dělat podobné nároky v budoucnu. V rámci mezinárodního práva musí stát, který uplatňuje nárok na určitou normu mezinárodního práva, přijmout toto pravidlo jako závazné také pro sebe. Například, v případech státních konfliktů se státy často hlásí k principu suverenity. Státy v opozici však často uplatňují absolutní územní celistvost a tvrdí, že prvotní stát nemůže podniknout žádné kroky, které by ovlivnily územní celistvost státu v opozici. Při analýze objektivem reciprocity však není ani jeden nárok obhájitelný a může dokonce poškodit dlouhodobé zájmy státu. Vzhledem k vzájemné povaze v rámci mezinárodního práva zde pak včleněním principu reciprocity dochází také, prostřednictvím již ustálené praxe, k vzájemnému uznání státních hranic a suverenity nad pobřežními vodami daného státu.¹¹⁹

Ačkoliv je suverenita často koncipována jako absolutní je zřejmé, že suverenita státu (spolu se všemi součástmi) je v procesu vývoje od absolutního konceptu neomezené svobody a nezávislosti k relativnímu konceptu, kde svoboda a nezávislost států je omezena jak svobodou jiných států, tak mezinárodním právem. Protože se stále více ukazuje, že existují určité společné zájmy, které nelze řešit samostatně, vyvíjí se mezi státy rostoucí trend spolupráce a vzájemné závislosti. Suverenitu již nelze chápat pouze ve smyslu nezávislé státní moci.

¹¹⁹ DEVLAEINCK, J. David: Reciprocity and the Development of International Water Law, *Journal of Water Law*, September 2016, 25(2). [online]. [cit. 2020-09-14]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/308063400_Reciprocity_and_the_Development_of_International_Water_Law

2. Arabské jaro

Výraz „*Arabské jaro*“, který představoval arabské povstání, jež vyvstalo v roce 2011, byl poprvé použit americkým politickým akademickým časopisem „*Foreign Policy*“, konkrétně americkým politologem Marcem Lynchem.¹²⁰ Arabské jaro bylo hnutím násilných a méně násilných protestů a jeho jiskra vzplála v Tunisu dne 18. prosince 2010. Odtud se pak toto hnutí rozšířilo po celém arabském světě. Hnutí bylo zaměřeno proti dlouhodobým despotickým pravidlům autoritářských vládců a nepřetržitému výjimečnému stavu, kdy policie a další kontrolní složky v jednotlivých zemích měly nadměrné pravomoci vůči občanům, ale zahrnovalo také protesty proti běžným záležitostem občanů, jako nezaměstnanost, chudoba, inflace apod. Nástrojem tohoto hnutí se stala sociální média, která měla zburcovat mladou generaci a která byla používána ke svolávání protestantů ve všech zemích, ve kterých tyto protesty proběhly. Vlády jednotlivých zemí, které byly arabským jarem zasaženy, velmi rázně zakročily a využily veškeré své pravomoci k rozehnání demonstrantů. V důsledku toho se také, původně mírumilovné demonstrace povstalců, staly násilnými.

2.1 Historický vývoj

Arabské kořeny sahají hluboko do historie. Kočovní Arabové, vyznávající několik božstev, byli poprvé obeznámeni s vírou v jednoho boha Alláha někdy okolo roku 622. Ve druhé polovině třicátých let 7. století započaly arabské výboje. Arabští vojevůdci expandovali do měst, která přetvářeli v nové křižovatky obchodu, řemesel a později vědy a vzdělanosti. Islámské náboženství se rozšířilo do dalších oblastí a postupně začala vznikat Arabsko–islámská říše, jež byla rozšířena od Španělska ke břehům Indu, od Kazachstánu až po Jemen a pobřeží východní Afriky.¹²¹ Říše byla rozmanitá a sdružovala v sobě mnoho arabských etnik. Později došlo ke kolapsu této říše, aby ve 13. století vznikla říše větší – Osmanská říše, jejíž vývoj byl ovlivněn také evropskými mocnostmi a spory s arabskými entitami. Od roku 1850, do následující světové války, přijala Sýrie několik milionů migrantů. A to díky sporu o území pohraničí, jež vyvstal mezi Ruskou a Osmanskou říší. Po třech osmanko-ruských válkách mezi 50. a 80. lety

¹²⁰ ABUSHARIF, I. N.: Parsin "Arab Spring". Qatar: Northwestern University, 2014.

¹²¹ MENDEL, Miloš. Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, str. 49.

20. století vstoupily do osmanských provincií Anatólie více než 3 miliony nucených migrantů z Krymu, Kavkazu a Balkánu; mnozí pokračovali ve svých cestách do arabských oblastí Velké Sýrie.

V první světové válce se Osmanská říše postavila na stranu Německého císařství. Ještě předtím, než první světová válka skončila se však Angličané a Francouzi, se souhlasem Ruska, rozhodli tajně zasednout a vyjednat si dohodu o jakémsi poválečném rozdělení Osmanské říše. Tyto mocnosti pak uměle vytvořily státy jako Irák, Sýrie, Palestina a Jordánsko do nichž včlenili obyvatele, bez ohledu na jejich náboženství, etnika, kmeny, kulturu a historii. To je v zásadě hlavní příčina vzniku současných konfliktů ve státech Středního východu, včetně Sýrie. Jednání vedená v květnu 1916 směřovala k uzavření takzvané Maloasijské dohody (Sykes-Picotova dohoda)¹²², již následně Versailleská smlouva z roku 1919 formálně potvrdila, vytvořením Společnosti národů a jejího mandátního systému.¹²³

Tento mandátní systém byl zmocněním, jež bylo uděleno členskými státy Společnosti národů k řízení těchto států. Typickým argumentem, proč se přistoupilo k tomuto kroku bylo, že tyto národy ještě nebyly připraveny na samosprávu. Právě Francie tak například získala mandát nad Sýrií a Libanem (Sýrie zůstala pod francouzskou vládou až do své nezávislosti 24. října 1945).

David Fromkin pak ve své knize „*Mír k ukončení všeho míru*“ zmiňuje, že současný Střední východ nelze chápat bez zhodnocení jeho formace po první světové válce.¹²⁴ Právě povaha procesu rozdělení vedla k vytvoření států, jejichž nově „*nakreslené hranice*“ překračují meze náboženských, sociálních a etnických skupin. A vzhledem k tomuto „*násilnému*“ zformování skupin do jednotlivých států, v těchto státech pak představovala konfliktní entity, jež znamenaly obrovskou hrozbu pro následný proces budování národů. Je třeba poznamenat, že jsou to právě především tyto odlišně zaměřené skupiny, které dnes v Sýrii bojují. Na situaci nepřidala ani skutečnost, že v roce 1923, v době založení moderní Turecké republiky přibližně 10 000 Kurdů z Turecka uprchlo přes hranice do

¹²² The Sykes-Picot Agreement: 1916, Yale Law School, Lilian Goldman Law Library, The Avalon Project, Documents in Law, History and Diplomacy. [online]. [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/sykes.asp

¹²³ KHAN, Hafeez Ullah and WASEEM, Khan: "Syria: History, The Civil War and Peace Prospects." *Journal of Political Studies*, Vol. 24 Issue 2, 2017, str. 589.

¹²⁴ FROMKIN, David: *A Peace to End All Peace: The Fall of the Ottoman Empire and the Creation of the Modern Middle East*. New York: H. Holt, 2001.

Sýrie, před vynuceným sekularismem nového Turecka. Všem těmto nuceným migrantům bylo v novém syrském státě uděleno občanství. Na konci 40. let se Sýrie stala bezpečným útočištěm pro více než 100 000 Palestinců uprchlých z Nakby. Prostor moderního syrského státu tak poskytl útočiště stovkám tisíc, ne-li milionům etnicko-náboženských menšin vykořeněných ze svých domovin.¹²⁵

2.2 Období, které předcházelo Arabskému jaru

Vlna povstání z roku 2011, nazývaná jako Arabské jaro nebo Arabské probuzení, nepředstavuje první projev masových arabských protestů, které měly vést ke změně sociální a politické struktury arabských společností. Ve skutečnosti Arabské jaro přichází již jako třetí vlna arabských povstání, z nichž každá z nich měla své vlastní důvody, okolnosti, ideologie a také výsledky.¹²⁶

První vlna arabských povstání se uskutečnila už v roce 1914 a byla nazývána jako „*Velká arabská revoluce*“. Pro tuto vlnu bylo charakteristické to, že vůdcem této revoluce byl Hussein bin Ali, jehož hlavní motivací bylo ukončení osmanské nadvlády v Arábii a vytvoření jednotného a nezávislého Arabského státu. Tato vlna se ovšem protнула se dvěma významnými událostmi, jednou globální a druhou regionální. První světová válka byla tou hlavní globální událostí, zatímco definitivní kolaps Osmanské říše byl hlavní regionální událostí. První povstalecká vlna byla vzedmuta zvenčí, protože revoluce byla podporována Brity, jejichž cílem bylo nahradit přítomnost Osmanů v regionu. Během tohoto období vlnu povstání provázela řada sloganů a ideologií, kdy nejčastěji používaným sloganem byl nacionalismus. Tento slogan byl považován za důležitý a měl povzbudit Araby k tomu, aby se zbavili jakékoli další podřízenosti, zejména islamismu, což nevyhnutelně znamenalo odvrácení se od jakéhokoli spojení s osmanským sultánem a osmanským dědictvím.¹²⁷ Přes to všechno byl účinek

¹²⁵ CHATTY, Dawn: The Syrian Humanitarian Disaster: Disparities in Perceptions, Aspirations and Behaviour in Jordan, Lebanon and Turkey. Ruptures and ripple effects in the Middle East and beyond. IDS Bulletin, Volume 47, Number 3, May 2016. [online]. [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/11625/IDSB_473_10.1908_81968-2016.142.pdf?sequence=1&isAllowed=y

¹²⁶ ROBINS, Philip: The Foreign Policy of Turkey, in The Foreign Policies of Middle East States, Raymond Hinnebusch and Anoushiravan Ehteshami (eds.), Boulder and London: Lynne Rienner, 2002, str. 3.

¹²⁷ SAHIN, Mehmet: 1950-1960 Arab Revolutions and the 2011 Arab Spring: Similarities and Differences, in New World Order, Arab Spring and Turkey, B. Senem Cevik-Ersaydi and Bora Baskak (eds.), Ankara: Ankara University Center for the Study and Research for Political Psychology, 2012, str. 35.

povstání pomíjivý, protože v důsledku byla veškerá reformní úsilí zbavena svého hlavního cíle, a to nezávislosti, když se do této oblasti dostaly koloniální mocnosti skrze Maloasijskou (Sykes-Picotovu) dohodu.

Druhá vlna arabských povstání se odehrála v 50. a 60. letech. Stejně jako v případě první vlny bylo i toto povstání spojeno se dvěma významnými událostmi (opět globální a regionální). Co se globální události týče, jednalo se o druhou světovou válku, která měla velký dopad na arabské povstání a způsobila, že povstání byla poháněna především vnějšími faktory. Jinými slovy, cizí mocnosti a síly podporovaly, a dokonce stimulovaly tyto vzpoury, protože chtěly bojovat se západní přítomností a kolonizací na Středním východě. Z tohoto důvodu byla hesla „*Bojujme proti imperialismu a progresivismu*“ jedním z dalších klíčových sloganů a témat tohoto období.¹²⁸

Přesto hlavní regionální událostí, která během tohoto období nastala, bylo založení státu Izrael v centru arabského světa. To vedlo k podpoře arabské rétoriky proti sionismu. Arabismus vůči sionismu prosazoval především zesnulý egyptský prezident Gamal Abdel Nasser Hussein a jeho jméno bylo do značné míry spojeno s druhou vlnou arabských vzpour.¹²⁹ Touha učinit arabismus (panarabismus nebo také arabský nacionalismus) vlivnějším pak inspirovala i další a arabismus si získal popularitu nejen mezi běžnou populací v arabských ulicích. Měl evidentní vliv na mnoho arabských politických stran, jako je například politická strana Baas v Sýrii. Tato vlna povstání se nezaměřila na Izrael, ale na další koloniální přítomnost na Středním východě. V tomto ohledu pak byla řada zemí předem odsouzená k nezdaru, vzhledem k jejich spojenectví se západními mocnostmi. Toto se týkalo především Libye, Iráku a také Egypta.¹³⁰

Toto frustrující pozadí, v kombinaci s bezútěšnými ekonomickými a jinými podmínkami, se dne 18. prosince 2010 stalo spouštěčem pro Muhammada al-Bú Azíziho. Jeho tragické sebeupálení vedlo k bezprecedentnímu otřesu v Tunisku a svým činem podnítl rozpoutání revoluce. V Tunisku pak rezignoval prezident Zín al-Ábidín Bin Alí, který byl po dvaceti čtyřech letech vlády nucen

¹²⁸ BENOIST-MÉCHIN, Jacques: *Un Printemps Arabe (An arabe Spring)*, Paris: Albin Michel, 1959.

¹²⁹ ROBINS, Philip: *Suits and Uniforms: Turkish Foreign Policy Since the Cold War*, *Strategic Insights*, Volume III, Issue 4 (April 2004), str. 6.

¹³⁰ *Another Spring: The Middle East between the History of Revolts and the Future*. [online]. [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: <http://www.feps-europe.eu/assets/70bd3afb-a759-4a2b-8b93-0c72019e42a4/another-spring-by-fadi-elhusseinipdf.pdf>

hledat útočiště v Saúdské Arábii; dále Egyptský prezident Muhammad Husní Mubarak musel po třiceti letech ve funkci abdikovat; Jemenský prezident Alí Abdalláh Sálíh byl nucen, po více než třiceti třech letech u moci, rezignovat. V Libyi byla situace nejdrastičtější, vzhledem k občanské válce a zásahu NATO. Muammar al-Kaddafí, který zde vládl posledních čtyřicet let byl brutálně zabit, zatímco v Sýrii vůbec nedošlo ke změně. Prezidenta Bašára al-Asada, který vládl Syřanům železnou pěstí, se svrhnout nepodařilo.¹³¹

Na rozdíl od předchozích dvou revolučních vln v arabském světě, byla tato současná vlna povstání poháněna především vnitřními faktory. Olivier Roy, francouzský politolog, k tomuto uvádí: „*Poprvé v arabském světě revoluce nevyvstala kvůli velké nadnárodní příčině. Daná hnutí jsou spíše vlastenecká než nacionalistická, mají domácí kontext a nejsou ovlivněna cizí mocí.*“¹³²

Povstalci, kteří tuto povstaleckou vlnu rozpoutali věřili, že Arabské jaro přinese plodné výsledky. Nicméně tato naděje byla velmi rychle zmařena, když v zemích arabského jara proběhla řada rychlých vládních protipatření, které vedly ke značné změně vizí a očekávání povstalců.

2.3 Události Arabského jara ve vybraných státech

Události Arabského jara spojuje sice spousta totožných rysů, díky nimž je vlna těchto protestů sjednocena pod totožným názvem, avšak je třeba říci, že dopady povstání v těchto arabských zemích jsou natolik odlišné, že není možno v jednotlivých státech dojít ke stejné konkluzi.

2.3.1 Tunisko

Tunisko, jak již bylo řečeno, je považováno za kolébkou arabského jara, protože se tam Tunisian jménem Muhammad al-Bú Azízí zapálil na protest proti stávající bezútěšné situaci. Jeho sebeobětování se pak stalo inspirací pro započetí povstání i v jiných arabských zemích. K incidentu došlo v prosinci 2010 v tuniském městě Sidi Bouzid a následovala vlna protestů, které se brzy rozšířily do dalších blízkých regionů Tuniska. Byla to ovšem sociální média se svými 3,6

¹³¹ ELHUSSEINI, Fadi: Post Arab Spring Thoughts: The Middle East between External and Internal Mechanisms (Political Economic & Social Forces). Hémisphères (Paris, France). Vol. 29, 2014, str. 5- 27.

¹³² Was the Arab Spring a Regional Response to Globalization? [online]. [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: <http://www.e-ir.info/2012/07/02/was-the-arab-spring-a-regional-response-to-globalisation/>

milióny mladých tuniských občanů, jež hrála významnou roli při organizaci jednotlivých povstání.¹³³

Hnacím motorem povstání v Tunisku byla nezaměstnanost mladých lidí, která odrážela vážný ekonomický problém. Tunisko mělo jednu z nejvyšších měr nezaměstnanosti v arabském světě. Celková míra nezaměstnanosti činila 14 %, kdy u mladých lidí v rozmezí 15 až 29 let pak dokonce dosáhla více než dvojnásobku, tedy 30 %.¹³⁴ Jedním z faktorů, který markantně přispěl ke zvýšení nezaměstnanosti v Tunisku, byl nedostatek alternativních trhů v zemi a celkově nízká míra diverzifikace na straně exportu vlastních výrobků do zahraničí. Tunisko spoléhalo pouze na vlastní orientaci směrem k trhu EU, který vytvořil rozdíly mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce. Dalším problémem tuniské ekonomiky bylo a stále je, že její růst je založen na nedostatečně konkurenceschopných sektorech hospodářství, jakým je kupříkladu textilní průmysl. Souběžně s tím, v posledním desetiletí, drasticky vzrostla kvalita vzdělání i počet vysokoškolsky vzdělaných mladých lidí.¹³⁵ Nabídka pracovního zařazení pro mladé lidi tak neodpovídá dosaženému vzdělání. V důsledku toho mají mladí, vysokoškolsky vzdělaní Tunisané, stále omezené možnosti uplatnění na domácím trhu práce. Nepokoje však nebyly pouze výsledkem selhání správy země ze strany tuniských orgánů. Tunisko mělo od zisku své nezávislosti v roce 1956 do roku 2011 pouze dva prezidenty. Míra korupce byla v zemi navíc velmi vysoká a týkala se nejen státních úředníků.

Je důležité si uvědomit, že ačkoli povstání v Tunisku nevyústilo v občanskou válku, demonstranti nezůstali úřady nepovšimnutí. Zatímco policie zajala několik stovek protestujících, několik stovek dalších bylo zastřeleno nebo těžce zraněno v důsledku brutálních reakcí policie a milicí, které se snažily zastavit rostoucí vlnu protestů v zemi. Protesty trvaly do prosince 2011, kdy prezident Zajn al-Abidín Ben Alí vystoupil v televizi a uvedl, že situace v zemi je

¹³³ RYAN, Yasmine: "How Tunisia's revolution began – Features". Al Jazeera. Retrieved 13 February 2011. [online] (26 January 2011). [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/features/2011/1/26/how-tunisia-revolution-began>.

¹³⁴ STAMPINI, Marco and VERDIER-CHOUCANE, Audrey: Labor market dynamics in Tunisia: The issue of youth unemployment, IZA Discussion Papers, No. 5611, Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn, 2011. [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <http://nbnresolving.de/urn:nbn:de:101:1-201104134525>

¹³⁵ LAHCEN, Achy: "Tunisia's Economic Challenges" Carnegie Endowment for International Peace, December 2011, Carnegie Middle East Center. [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: https://carnegieendowment.org/files/tunisia_economy.pdf

podnícena teroristy, kteří vyvolali tyto provokace cíleně.¹³⁶ Po tomto proslovu však situace logicky nepřinesla klidnější průběh, ba naopak. Do ulic vyšlo mnohem více protestantů. Situace se režimu vymkla z rukou a protestující žádali odchod prezidenta z úřadu. Dne 13. ledna 2011 chtěl vyhlásit prezident Zajn al-Abidín Ben Ali výjimečný stav s tím, že zemi uvrhne do správy armády. Toto ovšem bylo zmařeno náčelníkem generálního štábu, který to odmítl. Prezident Zajn al-Abidín Ben Ali tak ztratil svou oporu a nezbývalo mu nežli ohlásit svou abdikaci. Brzy po tomto ohlášení prezident Zajn al-Abidín Ben Ali opouští zemi a nachází útočiště v Saúdské Arábii.¹³⁷

Tunisko mělo své první demokratické volby v říjnu 2011, během nichž parlamentní volby, s přibližně 44 % hlasů, vyhrála dříve zakázaná opoziční strana Ennahda. Po volbách následovala příprava nové ústavy, která připravila půdu pro volbu nového prezidenta Munsifa Marzúkiho.¹³⁸

2.3.2 Egypt

Obyvatelé Egypta byli, stejně jako obyvatelé v Tunisku, silně nespokojeni se stávajícím režimem. Byla to skupinka mladých Egyptanů, kteří sami sebe nazývali „*Hnutí 6. dubna*“, jež se začali mobilizovat několik let před arabským jarem a kteří razili egyptskou cestu k arabskému jaru.¹³⁹ Ve skutečnosti zažil Egypt tisíce protestů již v roce 2004. Tyto protesty organizovalo dělnické hnutí ve spojení právě s „*Hnutí 6. dubna*“. Aktivisté dne 6. dubna 2004 (tím inspirovali název hnutí) uspořádali stávkou v textilní továrně provozované vládou. Tímto krokem byla spuštěna lavina dalších stávek, které aktivisté dopředu deklarovali na svých stránkách na sociální síti Facebook. Aktivisté prostřednictvím těchto stávek dávali najevo, že požadují odchod prezidenta Husního Mubáraka.

¹³⁶ MENDEL, Miloš: *Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, str. 188.

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ KIRKPATRICK, D. David: *Tunisians Vote in a Milestone of Arab Change*, 23 October 2011, *The New York Times*. [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/10/24/world/africa/tunisians-cast-historic-votes-in-peace-and-hope.html>

¹³⁹ SOUIAIA, Ahmed: „Qatar, Al Jazeera and the Arab Spring.“ *Mrzine*. [online] June 12, 2011. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <http://www.mrzine.monthlyreview.org/2011/souaiaia17111.html>

Dne 6. června 2010 policie ubila k smrti Khalida Saida, osmadvacetiletého egyptského podnikatele, protože šířil důkazy o korupci policie, které získal, když se naboural do jejich mobilních telefonů. Tato vražda egyptského občana, z rukou policie, vyvrcholila v největší protesty v zemi za posledních padesát let.¹⁴⁰ Když se vláda pokusila stávkou potlačit pomocí pořádkové policie, zformovali mladí Egypťané z „*Hnutí 6. dubna*“ své výbory a skrze ně pak uspořádali v lednu 2011 demonstraci na náměstí Tahrir, kde se sešlo skoro čtvrt milionu demonstrantů. Aktivisté rozšířili své požadavky, které byly zaměřeny nejen na roli prezidenta Husního Mubáraka při udržování blokády proti Gaze, či na jeho přijetí privatizačních opatření uložených Mezinárodním měnovým fondem (MMF) a Světovou bankou (WB), ale také na skutečnost, že polovina egyptské populace pracovala za 2,00 \$ na hodinu denně. Nelze opomenout také nedostatek svobody projevu a nadměrné porušování lidských práv.¹⁴¹ Aktivisté prostřednictvím svých videí z mobilních telefonů šířili informace o tom, co se v Egyptě děje po celém světě. Aktivisté následně zvolili 25. leden jako „*Den revoluce*“. Toho dne se policisté a demonstranti střetli v přímé interakci. Policisté proti demonstrantům vystřelili slzný plyn a použili vodní děla. Protesty pokračovaly i v dalších dnech, a přestože se nejevilo zprvu jako pravděpodobné, že prezident Mubarak odstoupí ze své funkce, dne 11. února 2011 přeci jen abdikoval.

Po zmíněné abdikaci se z ulic se stáhly policejní složky, spolu s těžkooděnci, provokatéry a komandy tajné policie. Vyměnili se s lidovou armádou, která se postavila za aktivisty a stala se symbolem jejich vítězství, vzhledem k tomu, že fotografie vojáků v objetí s občany země proběhly všemi sdělovacími prostředky.¹⁴² Mladí lidé očekávali, že nyní dojde k rapidní změně. Jakmile Mubarak odstoupil, moci se ujala Nejvyšší rada a do svého čela dosadila maršála Muhammada Husajna Tantáviho. V této situaci se začalo formovat množství nových politických stran jež byly ovlivněny islamismem, především pak nově zformovaná Strana svobody a spravedlnosti, která byla založena zakázaným muslimským bratrstvem. Dále strana Núr, ve které se

¹⁴⁰ PRESTON, Jennifer: "A Movement Began with Outrage and a Facebook Page that Gave it a An Outlet." *The New York Times*, [online]. February 5, 2011. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/02/06/world/middleeast/06face.html?>

¹⁴¹ KUEBLER, Johanne: "Overcoming the Digital Divide: The Internet and Political Mobilization in Egypt and Tunisia." *CyberOrient* 5(1). [online] 2011. [cit. 2020-09-25]. Dostupné z: www.cyberorient.net/article/do?articleID=6212

¹⁴² MENDEL, Miloš: *Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, str. 202.

sdužovali příznivci salafismu, ultrakonzervativního pojetí islámu, který byl podporován Saudskou Arábií. V rámci nadcházejících voleb zvítězila Strana svobody a spravedlnosti. Prezidentské volby vyhrál představitel Muslimského bratrstva – Muhammad Mursí. Začalo se diskutovat o návrhu nové ústavy, jež by byla ovlivněna islamismem. V této situaci tak znovu vyšli do ulic mladí lidé, jejichž očekávání nenabralo požadovaný směr a protestovali proti Mursího režimu. Za pomoci armády byl v červenci roku 2013 proveden převrat, prezident Mursí byl zatčen a souzen a politická Strana svobody a spravedlnosti byla zakázána.¹⁴³

Egypt se tak stal zvláštním případem, kdy byli v rámci Arabského jara před soud postaveni dva prezidenti zároveň. V lednu 2014 se situace v Egyptě stabilizovala a novým prezidentem republiky byl demokraticky zvolen Abd al-Fattáh as-Sísí.¹⁴⁴

2.3.3 Sýrie

Abychom pochopili vstup Sýrie do Arabského jara, je třeba širěji rozebrat historické souvislosti. Sýrie byla součástí Osmanské říše a po první světové válce se stala mandátním územím Francie.¹⁴⁵ Sýrie nebyla národnostně jednotná, skládala se většinou ze sunnitských muslimů (70 %) spolu s menšinou Alavitů (šiiitská odnož islámu), Drúzů, Turkmenů, Asyřanů a křesťanů. Kromě toho byla syrská společnost ostře rozdělena na bohaté měšťany na jedné straně a chudé rolníky a nomády na straně druhé. V počátečním období, po získání nezávislosti Sýrie, byli u moci většinoví sunnitě. Země čelila sérii převratů, které nakonec vedly k baathistickému převratu v březnu 1963. Později, v roce 1970, se chopil moci alavitský generál Háfiz al-Asad. Háfiz al-Asad byl vzdělaný a schopný státník. V následujících letech to byl on, kdo formoval povahu Sýrie.¹⁴⁶ Nastolil autoritářský režim a stal se velmi populárním, protože se věnoval politice hospodářského rozvoje, podpoře vzdělávání a posilování armády. Strana Baas

¹⁴³ MENDEL, Miloš: Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, str. 223.

¹⁴⁴ MENDEL, Miloš: Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, str. 224.

¹⁴⁵ KHOURY, Philip S.: Syria and the French Mandate: The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1987.

¹⁴⁶ QUILLIAM, Neil: Syria: The rise of the Assads, [online] 4 November 2015. [cit. 2020-09-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-34709235>

(vedoucí politická strana), armáda a byrokraté, jež byli tvořeni příslušníky alavitských rodů, měli za úkol potlačovat veškerou opozici a činili tak s bezohlednou brutalitou.¹⁴⁷

Většina sunnitů však neakceptovala své podmanění menšinou alavitskou vládnoucí elitou. Tyto pocity odporu vykrystalizovaly během protivládních protestů v rámci Arabského jara. Vzpomínka na léta podrobení alavity posilovala odhodlání rebelů, hlavně sunnitů, bojovat proti vládě. Po smrti Háfize al-Asada, v roce 2000, převzal moc jeho syn Bašár al-Asad. Přestože mnozí doufali, že s jeho nástupem bude od autoritářského režimu upuštěno, nestalo se tak a Bašár pokračoval ve šlépějích svého otce. Syřané k němu však nebyli loajální natolik, jako byli k jeho otci. Bašár se stal vládcem především díky tragické smrti svého prvorozeného bratra, jenž byl na funkci připravován.¹⁴⁸ Bašárova neoblíbenost dosáhla svého vrcholu právě v době, kdy do Sýrie dorazilo Arabské jaro.

Poté, co již byly svrženy autoritářské režimy v Tunisku a Egyptě, stalo se v březnu roku 2011 syrské město Dar'á svědkem protivládních protestů. Zatímco demonstranti původně požadovali pouze reformy systému, tyto požadavky rychle přerostly ve výzvu k rezignaci prezidenta Asada. S narůstajícími stížnostmi na mocenské postavení Alavitů a nespokojeností s ekonomickou situací země, vzrůstala nelibost vůči jeho vládě. Asadův režim reagoval proti těmto pokojným protestům represivně – nasazením syrské armády k potlačení těchto protestů. Syrská armáda demonstranty rozháněla palbou a zatýkala disidenty.¹⁴⁹ Asad, k upokojení povstalců představil několik reforem, které ukončily výjimečný stav jež v zemi trval již 48 let a navrhl novelizovat ústavu tak, aby umožňovala kandidovat do voleb i jiným stranám než vládnoucí straně Baas. Současně navrhnul omezit prezidentskou vládu na dvě funkční období. Tyto skromné reformy byly uvítány se značným skepticismem.

Mnozí obyvatelé Sýrie doufali, že dojde k zásahu západních mocností. Během tohoto vyčkávání se však situace postupně zhoršovala. Asadův režim zapojil do potlačování demonstrací zvláštní skupiny, zvané aš-Šabbíha. Mimo to,

¹⁴⁷ MENDELI, Miloš: Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, str. 244.

¹⁴⁸ Profile: Syria's Bashar al-Assad, [online]. 10 March 2005. [cit. 2020-09-25]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2579331.stm

¹⁴⁹ PHILLIPS, Christopher: 'Syria's Bloody Arab Spring', in After the Arab Spring: Power Shift in the Middle East?, LSE Ideas, Special Report No. 11, 2012, str. 37–42. Dostupné z: [http://eprints.lse.ac.uk/43464/1/After%20the%20Arab%20Spring%20Syria%E2%80%99s%20Bloody%20Arab%20Spring%20\(Lsero\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/43464/1/After%20the%20Arab%20Spring%20Syria%E2%80%99s%20Bloody%20Arab%20Spring%20(Lsero).pdf)

na mírových protestech začaly participovat ozbrojené skupiny, hlásící se k tradicím syrské větve Muslimského bratrstva.¹⁵⁰ Pomalu se rozpoutával ozbrojený konflikt mezi vládními silami a opozičními rebely. Na jedné straně stála syrská vláda, v podstatě alavitská (šíitská) vládnoucí elita a státní mašinérie, jež stála proti alianci opozičních rebelů – zejména sunnitů.

Opozice se mobilizovala vytvořením různých frakcí, konkrétně například zběhy z řad syrských vojsk, jež vytvořili Svobodnou syrskou armádu (FSA).¹⁵¹ Primárním cílem opozičních sil bylo zbavit Asada moci. Násilí se dále šířilo do jiných oblastí země, mimo jiné i do měst Homs a Hamá, zatímco hlavní město Damašek a město Aleppo zůstaly, až do července 2012, relativně klidné a bez větších nepokojů. To se však záhy změnilo, s příchodem skupin islámských radikálů, což donutilo stovky tisíc lidí opustit své domovy a uprchnout. To, co začalo jako umírněná snaha civilistů o zavedení politických svobod, se brzy změnilo v postupně narůstající ozbrojený konflikt. V červenci 2012 pak Mezinárodní výbor Červeného kříže označil vnitřní boje v Sýrii za regulérní občanskou válku.¹⁵²

Mezinárodní reakce na syrskou krizi byla smíšená. OSN, USA a státy EU se zdráhaly v Sýrii zasáhnout po vzoru Libye.¹⁵³ Liga arabských států pozastavila Damašku členství a poté zaměřila své úsilí na zprostředkování řešení vysláním zahraničních pozorovatelů.¹⁵⁴ Liga arabských států se také pokusila předložit návrh řešení dané situace, skrze rezoluci, Radě bezpečnosti OSN. Tuto rezoluci však vetovalo Rusko a Čína.

Vzhledem k tomu, že situace v Sýrii nadále eskalovala a syrská vláda se neštítala využívat těžkých zbraní a vojenských náletů vůči vlastnímu obyvatelstvu, rozhodla se OSN jmenovat bývalého generálního tajemníka OSN Kofiho Annana zvláštním vyslancem Ligy arabských států. Ten, v březnu 2012, předložil šestibodový Mírový plán, který byl odsouhlasen oběma stranami konfliktu a jež

¹⁵⁰ MENDEL, Miloš: Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, str. 248 - 249.

¹⁵¹ MARWAN, Qabalan: The Armed Syrian Opposition: Common Aim but No Vision, Research Papers, Arab Center for Research & Policy Studies, 2013, str.3.

¹⁵² 'Syria in civil war, Red Cross says', BBC Middle East News, [online]. July 15, 2012. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-18849362>

¹⁵³ MENDEL, Miloš: Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, str. 249.

¹⁵⁴ WILLIAMS, R. Paul., WORBOYS, Jonathan and ULBRICK, Trevor J.: Preventing Mass Atrocity Crimes: The Responsibility to Protect and the Syria Crisis, 45 Case W. Res. J. Int'l L., 2012, str. 496.

měl syrskou situaci řešit.¹⁵⁵ Příměří, stanovené Mírovým plánem, však nebylo dodržováno. Po rezignaci Kofiho Annana byl, v srpnu roku 2012, na jeho místo jmenován Lakhdar Brahimi.

V Sýrii byla naplno rozpoutána občanská válka. Prezident Asad vnímal, že situace již zašla příliš daleko, a že nebude schopen tuto situaci sám ustát. Věděl, že bude muset využít veškerých možností, kterých se mu dostávalo, a to včetně zpřísnění stávajícího režimu. Alavité začali bojovat o moc skrze vraždění syrského obyvatelstva. Veškeré reformy byly smeteny ze stolu a konflikt se začal komplikovat uvědoměním jednotlivých civilistů. Jak již bylo řečeno, syrská společnost byla rozdělena na bohaté měšťany na jedné straně a chudé rolníky a nomády s nevyhraněnou náboženskou motivací na druhé straně. A najednou tu stály tábory ideových odpůrců, kteří měli společného nepřítele – autoritářský režim ovládaný alavitskou komunitou. Nicméně, i přes společného nepřítele, mezi nimi samými zela propast. Původně rodící se jednota, jež nebyla ovlivněna náboženskou příslušností, se začala povážlivě rozpadat.¹⁵⁶ Občanský odpor a boj začal získávat obrysy náboženské války, jež byla podmíněna přítomností islámských radikálů proudících do země.

Na Syrském území se začala postupně formovat jejich bašta, později známá jako Islámský stát (ISIS).

I když se humanitární situace od roku 2012 stále zhoršovala, mezinárodní společenství zůstávalo názorově rozděleno ohledně toho, jakou cestou se vydat. Každopádně, na konci roku 2013 bylo jasné, že syrská společnost se nebude ubírat směrem, kterým se vydaly výše zmíněné Tunisko a Egypt.¹⁵⁷ Pozice prezidenta Bašára al-Asada se znovu relativně upevnila a za stávající situace bylo jasné, že Arabské jaro v Sýrii nebude úspěšné.

2.3.4 Libye

Arabské jaro v Libyi bylo v mnoha směrech unikátní. Jednalo se o první ze série povstání Arabského jara, ve kterém se proti revoluci občanů bránil diktátor a

¹⁵⁵ GOWAN, R.: Kofi Annan, Syria and the Uses of Uncertainty in Mediation. Stability: International Journal of Security and Development, 2(1), p. Art. 8, 2013. [online]. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <http://doi.org/10.5334/sta.ax>

¹⁵⁶ MENDEL, Miloš: Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, str. 254.

¹⁵⁷ MENDEL, Miloš: Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, str. 266.

nikdo neočekával, že vláda Muammara Kaddáfího bude po 42 letech jen tak ukončena. Šlo také o jediné povstání v rámci Arabského jara, do něž vojensky zasáhlo mezinárodní společenství.

Masová povstání v Libyi začala 15. února 2011 ve městě Benghází, kdy lidé demonstrovali především proti porušování lidských práv a proti všudypřítomné politické korupci. Demonstrující požadovali konec vlády Muammara Kaddáfího, konec represí a zajištění svobody.¹⁵⁸ Kaddáfí se rozhodl odvetně zasáhnout a zprvu pokojné protesty se tak později rozvinuly v násilné nepokoje. V pozadí protestů se 27. února zformovala Národní přechodná rada – vláda Libye (NTC) - koaliční orgán jež byl určen k tomu, aby konsolidoval odpor proti Kaddáfímu v celé zemi.¹⁵⁹

Výše uvedené povstání ovšem ovlivnila především samotná povaha režimu. Po převratu, v roce 1969, údajně socialistický politický systém „*džamáhíríja*“ Muammara Kaddáfího smazal rozdíly v občanské společnosti a centralizoval vládu kolem Kaddáfího diktátorské vlády, jež byla založena na jeho kultu osobnosti. Libye se díky systému vlády, jež Kaddáfí nastolil, ocitla v ekonomické krizi. Bez ohledu na to Kaddáfí po celých 42 let kdy byl u moci, neučinil zásadní reformní kroky, které by zemi z ekonomické krize vyvedly. Ve své politice se izoloval od Afriky a Ligy arabských států a sám tvořil státní agendu, aniž by reflektoval názory občanů státu.¹⁶⁰ V době, kdy se Arabské jaro přiblížilo i k Libyi, Kaddáfí protesty odehrávající se v jiných státech veřejně odsoudil a označoval protestující jako „*toulavé psy*“¹⁶¹, či „*krysy*“¹⁶², kteří mají

¹⁵⁸ ZENKO, Micah: “Popular Protest in North Africa and the Middle East: Making Sense of Libya.” International Crisis Group. Middle East/North Africa Report N°107, [online] 6 June 2011. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/nato/overreaching-libya-nato-has-left-syriafend-alone/p26153>

¹⁵⁹ ZENKO, Micah: ICG, “Libya,” Alessi, Christopher. “Challenges Ahead for Libya.” Council on Foreign Relations. [online] 21 October 2011. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/nato/overreaching-libya-nato-has-left-syriafend-alone/p26153>

¹⁶⁰ KAMVARA, Goldstone and VANDERWALLE, Dirk: “Qadhafi’s “Perestroika”: Economic and Political Liberalization in Libya.” Middle East Journal, Vol. 45, No. 2, Spring 1991; Eljahmi, Mohamed: “Libya and the US : Qadhafi Unrepentant.” Middle East Quarterly, Winter 2006, str. 11-20.

¹⁶¹ SALAHI, Amr: Gaddafis coup 50 years on: Libya and the legacy of a unique tyranny, [online] 5 September 2019. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <https://english.alaraby.co.uk/english/indepth/2019/9/5/gaddafi-and-libya-today-a-tyrants-unique-legacy>

¹⁶² QUINN, Ben: “Gaddafi speech and Libya unrest – as it happened.” The Guardian News Blog [online] (22 February 2011). [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/blog/2011/feb/22/libya-gaddafi-speech-reaction-live-updates>

být vyhlazeni. Jak se protirežimní protesty Národní přechodné rady rozšiřovaly, Kaddáfího odpovědí bylo převzetí obranného postoje, shromáždění svých příznivců a odmítnutí vzdání se kontroly za každou cenu.

Zásahy Kaddáfího režimu působily jako bezprostřední příčina militarizace Národní přechodné rady. Drsné reakce podněcovaly ke konfliktu a přitahovaly větší podporu veřejnosti, rozšiřovaly protesty do násilného odmítání Kaddáfího režimu, bez možnosti kompromisu. Režimový extremismus tak upevnil krvavou povahu konfliktu tak, že Národní přechodná rada se později vzdala možnosti vyjednat z čehož vyplynulo, že protesty se přetavily v občanskou válku, jež byla již z podstaty nevyhnutelná.¹⁶³

Mezi únorem a srpnem 2011, kdy Tripolis padl, se pro-Kaddáfího síly dopustily závažného porušování zákonů o lidských právech a válečných zákonů. Pro-Kaddáfího síly zadržely tisíce lidí, s nimiž bylo ve vazbě špatně zacházeno a často docházelo k jejich mučení. Kaddáfího ozbrojené síly zahájily útoky pomocí minometů, dělostřelectva a raket, jež směřovaly do civilních oblastí a povstání mělo být potlačeno i leteckými útoky.¹⁶⁴

Výše uvedené události se staly impulsem pro mezinárodní společenství. OSN zareagovala skrze prohlášení, ve kterém se ostře ohradila vůči útokům na civilní obyvatele v Libyi. Dalo by se říci, že za podstatnou částí tohoto prohlášení OSN byla zmínka, týkající se doktríny odpovědnosti chránit (responsibility to protect – R2P). „Členové Rady bezpečnosti vyzvali libyjskou vládu, aby se ujala odpovědnosti za ochranu svého obyvatelstva. Vyzvali libyjské orgány, aby jednaly zdrženlivě, respektovaly lidská práva a mezinárodní humanitární právo a umožnily okamžitý přístup mezinárodním pozorovatelům a humanitárním agenturám.“¹⁶⁵ V podobném duchu zareagovala také Rada pro mír a bezpečnost Africké unie, která dne 23. února 2011 vyjádřila: „hluboké znepokojení nad situací v Libyi a důrazně odsoudila nevybíravé a nadměrné používání síly a smrtících zbraní proti demonstrantům, jež je v rozporu s lidskými právy a

¹⁶³ DOORN, van Wim: ‘Greed’ and ‘Grievance’ as Motivations for Civil War: The Libyan Case, [online] 9.3.2013. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/pdf/34395>

¹⁶⁴ “Libya: End Indiscriminate Attacks in Western Mountain Towns: Civilians Killed, Homes, Mosques and a School Damaged,” Human Rights Watch news release, [online] May 9, 2011. [cit. 2020-09-28]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/news/2011/05/09/libya-end-indiscriminate-attacks-western-mountain-towns>.

¹⁶⁵ Security Council Press Statement on Libya, SC/10180-AFR/2120, [online] 22 February 2011, press release. [cit. 2020-09-28]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2011/sc10180.doc.htm>

*mezinárodním humanitárním právem a které nadále přispívá ke ztrátě lidských životů.*¹⁶⁶

Je očividné, že v tomto případě mezinárodní společenství zaujímalo k situaci v Libyi stejný postoj. Každý členský stát OSN se striktně vyhradil vůči Kaddáfího ozbrojené reakci proti demonstrováním a souhlasil s nezbytným zásahem, jež by ukončil násilí páchané na civilním obyvatelstvu.¹⁶⁷ Státy se shodly také na tom, že v tomto případě lze uplatnit doktrínu odpovědnosti chránit, a tak byly Radou bezpečnosti OSN vydány konkrétní rezoluce, řešící situaci v Libyi. Tyto byly směrodatné pro samotný proces povstání a pro zachování Národní přechodné rady.¹⁶⁸

2.4 Rezoluce Rady bezpečnosti OSN

Rezoluce č. 1970¹⁶⁹ byla vydána pár dní poté, co mezinárodní společenství vyjádřilo své znepokojení nad stávající situací. Rezoluce spatřila světlo světa dne 26. února 2011 a byla první rezolucí, která oficiálně odsuzovala použití síly vůči veškerým civilistům v Libyi. Tato rezoluce nebyla příliš striktní a jejím úkolem bylo především poukázat na Kaddáfího odpovědnost chránit civilní obyvatelstvo proti násilí.¹⁷⁰ Součástí této rezoluce byla také zmínka týkající se postojů Ligy arabských států, která kritizovala veškeré nehumánní zásahy v rámci mezinárodního humanitárního práva a samotné porušování lidských práv, jehož byla Libye svědkem.¹⁷¹ Nezbytným prvkem rezoluce byl také požadavek Rady bezpečnosti OSN, aby libyjské autority ukončily veškeré násilí dle hlavy VII Charty OSN. Na základě této hlavy také Rada bezpečnosti OSN vyzvala Kaddáfího, aby splnil několik zatímních opatření. Jednalo se především o vytvoření vhodných podmínek pro vstup mezinárodních pozorovatelů, zrušení

¹⁶⁶ Communique of the 261st meeting of the peace and security council, PSC/PR/COMM (CCLXI). [online]. [cit. 2020-09-28]. Dostupné z: <https://www.peaceau.org/uploads/psc-communicue-on-the-situation-in-libya.pdf>

¹⁶⁷ NOROOZ, Erfaun: Responsibility to Protect and its applicability in Libya and Syria, ICL Journal © Verlag Österreich. [online]. [cit. 2020-09-28]. Dostupné z: https://www.icl-journal.com/media/ICL_Thesis_Vol_9_3_15.pdf

¹⁶⁸ MENDEL, Miloš: Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9, str. 233.

¹⁶⁹ UN Doc. S/RES/1970. 26. February 2011. [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1970-%282011%29>

¹⁷⁰ Ibid.

¹⁷¹ UN Doc. S/RES/1970. 26. February 2011. [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1970-%282011%29>

veškerých omezení pro vstup zahraničních novinářů a samozřejmě, aby postupně učinil veškeré kroky ke splnění legitimních požadavků obyvatelstva.

Rezoluce č. 1970 dále uvalila na Libyi zbrojní embargo, zakázala cestování nejen Kaddáfimu, ale také blízkým členům jeho rodiny (celkem šestnácti osobám) a dokonce Kaddáfimu a jiným funkcionářům režimu zmrazila veškerý majetek. Taktéž byl, skrze tuto rezoluci, požádán MTS aby se situací zabýval. Je třeba zmínit, že tato rezoluce byla přijata v době kdy situace v Libyi byla, dle názoru některých členů Rady bezpečnosti OSN, stále řešitelná skrze politické prostředky.¹⁷²

Opozice v Libyi, tedy Národní přechodná rada sídlící v Bengházi, stále sváděla boje s Tripolisem (Kaddáfim). V březnu 2011 začala opozice ve válce prohrávat, jelikož Kaddáfí začal využívat leteckých sil. Národní přechodné radě tak nezbyvalo než požádat Radu bezpečnosti OSN o zřízení bezletové zóny nad Libyí.

Dosavadní kroky Kaddáfího ukazovaly, že přestože byla přijata rezoluce č. 1970, nevzdá se bez boje. Požadavky, jež byly rezolucí navrženy se tedy mívají účinkem. Radě bezpečnosti OSN nezbyvalo než vydat další rezoluci, v návaznosti na tu předchozí. Stalo se tak dne 17. března 2011.

Cesta k další rezoluci byla trnitá, jelikož některé státy stále navrhovaly jít spíše cestou ekonomických sankcí, z obavy přílišného zásahu do suverenity libyjského státu. Nicméně i přesto byla rezoluce č. 1973 přijata bez jediného záporného hlasu, přestože některé ze států se hlasování zdržely. Rezoluce č. 1973 vyslyšela požadavky k zavedení bezletové zóny a skrze odstavec 4 rezoluce byl státům poskytnut široký zákonný mandát k ochraně civilistů v Libyi tím, že povolil užití „*všech nezbytných prostředků*“ k ochraně civilistů a civilně osídlených oblastí.¹⁷³ Jak již bylo řečeno v 1. kapitole této práce, tímto je dle Grayové myšleno použití síly, podle článku 42 kapitoly VII Charty OSN.¹⁷⁴

Britsko-francouzská koalice tak využila všechny dostupné možnosti a začala okamžitě plnit jí udělený mandát k ochraně civilistů. Dne 19. března,

¹⁷² BELLAMY, A. J., WILLIAMS, P. D.: The new politics of protection? Côte d'Ivoire, Libya and the responsibility to protect. *International Affairs*. 2011. Vol. 87. No. 4, str. 825–850.

¹⁷³ S.C. Res. 1973, supra note 4, ¶ 4. U.N. Doc. S/RES/1973 (Mar. 11, 2011). [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1973-%282011%29>

¹⁷⁴ GRAY, Christine: The Use of Force and the International Legal Order. In: Evans, Malcolm D. (ed.). *International law*. 4th ed. Oxford. Oxford University Press, 2014, s. 618 – 648. ISBN 978-0-19-965467-3.

pouhé dva dny po přijetí rezoluce č. 1973, zaútočily francouzské letouny na Kaddáfího síly postupující na město Benghází. USA a VB vypustily do Libye více než 110 řízených střel.¹⁷⁵ 31. března tento mandát převzala koalice NATO a do půl roku provedla celkem 24 346 útoků bojovými letadly a 9 082 úderných náletů.¹⁷⁶ Při plnění svého mandátu na ochranu civilistů použilo NATO stíhací letouny, sledovací a průzkumné letouny, tankery, bezpilotní prostředky (UAV) a útočné vrtulníky. K realizaci operací realizovaných NATO přispělo přibližně 8 000 vojáků, VB a Itálie propůjčily do Libye malý počet vojenského personálu, který měl pomoci při organizaci a výcviku libyjských opozičních sil.¹⁷⁷ Francie navíc v červnu vyslala zbraně k rukám libyjských opozičních sil když se zdálo, že boje dosáhly patové situace.¹⁷⁸

VB pak v červnu přistoupila k nasazení útočných vrtulníků Apache, Francie pak nasadila do boje útočné vrtulníky Tigre a Gazelle.¹⁷⁹ Poskytnutí útočných vrtulníků se ukázalo jako stěžejní v tomto konfliktu.¹⁸⁰ Kromě francouzských a britských útočných vrtulníků nasadily USA do Libye i bezpilotní drony.¹⁸¹ Započalo masivní bombardování libyjské protivzdušné obrany se zaměřením na libyjské strategické cíle a Kaddáfího síly mimo Benghází. Překvapivě se zapojily také tři arabské země – Katar, Jordánsko a Spojené arabské emiráty, jež poskytly vojenské zdroje.¹⁸² Co se týče „bezletové zóny“, Kaddáfí sám neměl k dispozici velké množství letectva. Jeho armáda byla tvořena

¹⁷⁵ Libya: US, UK and France Attack Gaddafi Forces, supra note 13. BBC NEWS [online] (Mar. 20, 2011). [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12796972>.

¹⁷⁶ WILLIAMS, R. Paul and POPKEN, (Betsy) Colleen: Security Council Resolution 1973 on Libya: A Moment of Legal & Moral Clarity, 44 Case W. Res. J. Int'l L. 225 (2011). [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol44/iss1/13>

¹⁷⁷ Foreign Secretary Announces Assistance to the National Transitional Council in Libya, FOREIGN & COMMONWEALTH OFF. [online] (Apr. 19, 2011). [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.fco.gov.uk/en/news/latest-news/?view=News&id=582334882>

¹⁷⁸ JOLLY, David & FAHIM, Kareem: France Says It Gave Arms to the Rebels in Libya, N.Y. TIMES, [online] June 29, 2011, at A4. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/06/30/world/europe/30france.html>

¹⁷⁹ BURNS, F. John: NATO Begins Helicopter Attacks in the Hope of Ending the Stalemate with Qaddafi, N.Y. TIMES, [online] June 5, 2011, at A18. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/06/05/world/africa/05libya.html>

¹⁸⁰ U.K., French Helicopters Strike Qaddafi Troops, CBS NEWS, [online] (June 4, 2011). [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/uk-french-helicopters-strike-qaddafi-troops/>

¹⁸¹ Libya: U.S. Confirms First Predator Strike, BBC NEWS, [online] (Apr. 23, 2011). [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13176645>.

¹⁸² DAALDER, H. Ivo and STAVRIDIS, G. James: “NATO’s Success in Libya,” New York Times, [online] 30 October 2011. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/10/31/opinion/31iht-eddaalder31.html>

především tanky, dělostřelectvem a pozemními jednotkami. Ačkoli se odhady liší, libyjské ozbrojené síly čítaly přibližně 100 000 vojáků. Kaddáfí, vědom si možnosti puče z řad vlastní armády, záměrně udržoval stavy vojsk na nízkých počtech. Výjimkou byly jednotky vnitřní bezpečnosti.¹⁸³

Ačkoli Kaddáfího síly mimo Benghází byly zničeny bombardéry NATO, jeho zbývající vojáci projevili značnou odolnost. Poté, co se stáhli z Benghází, dokázali udržet kontrolu nad západní částí země, s výjimkou města Misrata a dobýt několik menších měst. Přestože se Kaddáfího síly započaly stahovat, nadále představovaly hrozbu pro civilisty. Například NATO tvrdilo, že jen 20. dubna zničilo 25 tanků, které ostřelovaly civilní oblasti ve městech Ajdabiyae a Misratě.¹⁸⁴ Vojenské operace NATO v Libyi pokračovaly s předpokladem, že nálety způsobí, že díky nim Kaddáfího režim upustí od svého stále agresivního přístupu. Rozhodnutí uchýlit se k vojenským náletům se ukázalo jako upřednostňovaná možnost řešení konfliktu, a to kvůli nižšímu riziku vůči civilním obyvatelům ve srovnání s rozmístěním zahraničních pozemních sil. Přestože vojenské nálety významně snížily riziko civilních obětí, důsledkem letecké války bylo stále množství úmrtí a hmotných škod. To platí zejména v hustě osídlených městských oblastech, kde je vysoká možnost náhodného usmrcení členů populace, kterou má mise chránit.

Bombardovací kampaň NATO se sice soustředila na „*velící a kontrolní*“ střediska v Tripolisu a v dalších městských oblastech, ale přesto stále více rostla možnost potenciálních civilních obětí. Generální tajemník NATO, generál Anders Fogh Rasmussen později trval na tom, že „*žádná srovnatelná letecká kampaň v historii nebyla tak přesná, a tak opatrná, aby nedocházelo k újmě civilistů.*“¹⁸⁵ Dne 21. června však NATO uspořádalo tiskovou konferenci, na níž připustilo že přesto došlo k civilním ztrátám, jež byly způsobené technickými poruchami nebo chybami v cílení.

¹⁸³ Report of the International Commission of Inquiry on Libya (Advance Unedited Version), United Nations Human Rights Council, A/HRC/19/68, [online] 2 March 2012, str. 46-49. [cit. 2020-09-30]. Dostupné: https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.44_AUV.pdf

¹⁸⁴ FAHIM, Kareem: “With Confidence and Skittishness, Libyan Rebels Renew Charge,” New York Times, [online] 20 March 2011. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/03/21/world/africa/21benghazi.html>

¹⁸⁵ Monthly press briefing by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen, [online] 5 September 2011 [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_77640.htm?selectedLocale=fr

Kaddáfí však díky vojenské operaci NATO brzy přišel o vzdušnou převahu a opozice v podobě Národní přechodné rady získala navrch. Začátkem září už ovládala hlavní město Tripolis a Národní přechodná rada byla, 16. září 2011, uznána Valným shromážděním OSN jako oficiální zástupce libyjského lidu.¹⁸⁶ Dne 20. října byl pak ukrývající se plukovník Kaddáfí rebely nalezen, zlynčován a zabit. Přestože došlo k odstranění diktátora, nelze objektivně tvrdit že by došlo ke stabilizaci situace. Demokracie v Libyi byla i po svržení Kaddáfího neustále ovlivňována ozbrojenými skupinami, které jsou orientovány islamisticky, tudíž se Rada bezpečnosti OSN snažila demokracii v Libyi podpořit následnými rezolucemi č. 2009¹⁸⁷, 2213¹⁸⁸, 2146¹⁸⁹ a 2214.¹⁹⁰

Zásah skrze vydané rezoluce byl opravdu unikátní. Humanitární intervence postižena úzkými právními mandáty a slabou implementací, vzhledem k obavě z narušení státní suverenity, zde nebyla využita. Přesto Rada bezpečnosti OSN v případě Libye poskytla dobře vypracovaný plán založený na doktríně odpovědnosti chránit, který obsahoval všechna opatření nezbytná k ochraně civilistů a mezinárodní koalice tento mandát okamžitě provedla. Nelze však říct, že by toto bylo, co se doktríny týče významným milníkem, jež by zakotvil provádění doktríny jakožto normy obyčejového práva. Mám za to, že pokud by tomu tak bylo, státy mezinárodního společenství by této koncepcí šířeji využily právě v rámci krize v Sýrii. Odmítavý postoj mezinárodního společenství byl patrný, právě v souvislosti s užitím konceptu odpovědnosti chránit, a přitom právě krize v Sýrii mohla být potvrzením účinnosti této doktríny. Pokud by státy mezinárodního společenství chtěly doktrínu odpovědnosti chránit implementovat

¹⁸⁶ After Much Wrangling, General Assembly Seats National Transitional Council of Libya as Country's Representative for Sixty-Sixth Session. United Nations [online]. 2011 [cit. 2015-07-26]. Dostupné z: <http://www.un.org/press/en/2011/ga11137.doc.htm>

¹⁸⁷ Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2009. Organizace spojených národů, 2011. [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2009\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2009(2011))

¹⁸⁸ Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2213. Organizace spojených národů, 2015. [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2213\(2015\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2213(2015))

¹⁸⁹ Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2146. Organizace spojených národů, 2014. [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2146\(2014\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2146(2014))

¹⁹⁰ Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2214. Organizace spojených národů, 2015. [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2214\(2015\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2214(2015))

a skutečně tuto doktrínu v budoucnu provádět, opravdu by v Sýrii nezasáhli stejně jako v Libyi?

3. Analýza legality ozbrojeného zásahu Turecka v Sýrii

Cílem této části diplomové práce je analyzovat turecké použití síly proti obyvatelům na území Sýrie a zhodnotit jeho legalitu za pomoci pravidel mezinárodního práva, jež byly představeny v první kapitole této práce.

3.1 Faktické shrnutí – vývoj událostí v Sýrii

Turecko bylo první zemí, která se přímo zapojila do války v Sýrii. Turecký prezident Recep Tayyip Erdogan naléhal na syrského prezidenta Bašára Asada, aby došlo k přijetí požadovaných reforem. Syrský prezident Asad přijetí reforem odmítl a Erdogan se tak začal soustředit na svrnutí Asadova režimu. Díky tureckému úsilí, soustředěnému vůči Asadovi, tak do Sýrie doputovalo desetitisíce zahraničních džihádistů. V důsledku toho se asi osmdesát procent z nich připojilo k ISIS.¹⁹¹ Díky Arabskému jaru a extrémně nestabilní situaci v Sýrii na konci roku 2012, rozšířil samozvaný ISIS své operace ze sousedního Iráku do Sýrie.¹⁹² V Sýrii zanikla původní Svobodná syrská armáda (dále jen FSA), v důsledku čehož se její členové stali součástí islamistických skupin. Vzestup ISIS nemá obdoby; kdysi odnož Al-Káidy se stala největší, nejbohatší a nejbezohlednější teroristickou organizací na planetě.¹⁹³ Činnost ISIS se neomezovala pouze na Sýrii; následovaly útoky v Kanadě, Austrálii, Tunisku, Turecku, Paříži, Bruselu a donutily mezinárodní společenství čelit této rostoucí hrozbě. OSN následně označila ISIS za bezprecedentní hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost.¹⁹⁴

V roce 2014 vytvořil ISIS kalifát Islámského státu – který si zabral zhruba třetinu iráckého a syrského území, jehož hlavním městem byla Rakka. Povstalecké skupiny bojující proti vládě byly mezitím stále více zastiňovány extremistickými frakcemi džihádistů. Proti Asadovi mezitím v Sýrii bojovalo několik dalších džihádistických skupin (např. an-Nusra) a Asad se zdál oslaben také boji s FSA.

¹⁹¹ KLICPEROVÁ, Lenka a KUTILOVÁ, Markéta: *Válka je mým osudem*. Praha: Kniha Zlín ve společnosti Albatros Media, 2020. IN. ISBN 978-80-7662-024-7, str. 235.

¹⁹² WEISS, Michael a HASSAN, Hassan: *Islámský stát: uvnitř armády teroru*. Přeložil Jiří BERKA. Brno: CPress, 2015. ISBN 978-80-264-0883-3, str. 12.

¹⁹³ SEKULOW, J.: *Rise of ISIS: A Threat We Can't Ignore*. New York, Howard Books, 2014, str. 32.

¹⁹⁴ Security Council `Unequivocally` Condemns ISIL Terrorist Attacks, Unanimously Adopting Text that Determines Extremist Group Poses `Unprecedented` Threat, Security Council 7565TH Meeting (PM), SC/12132, [online]. 20 November 2015. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2015/sc12132.doc.htm>

V listopadu 2015 poskytlo Rusko syrskému režimu pomocnou ruku a posílilo Asadův režim dodávkami zbraní. Rusko se stalo Asadovým podporovatelem a jakékoli řešení, které by Rada bezpečnosti OSN navrhla a které by mohlo poškodit suverenitu syrského režimu, by bylo blokováno použitím ruského veta v Radě bezpečnosti OSN. Vzestup ISIS však umožnil změnu ruské strategie a v důsledku toho Rada bezpečnosti OSN jednomyslně přijala rezoluci č. 2249¹⁹⁵, která představovala kolektivní prohlášení vyzývající k akci proti ISIS. Rozpínavost ISIS podnítila přímý americký vojenský zásah, na pokyn prezidenta Baracka Obamy. USA provedly své první letecké údery 23. září 2014; krátce nato se do boje do určité míry zapojila i VB, Francie, Dánsko, Holandsko, Austrálie, Kanada, Saúdská Arábie, Bahrajn a Jordánsko. 30. září 2015 provedlo Rusko své první letecké bombardování v Sýrii. Rusko namísto útoku na ISIS provádělo systematické nálety proti Asadově opozici – FSA. Američtí představitelé a zbytek mezinárodního společenství kritizovali použití rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 2249 ze strany Ruska jako do očí bijící pokus o přímé zacílení na rebely podporované FSA.¹⁹⁶ Senátor John McCain upozornil, že v konečném důsledku Rusko užívá strategii prezidenta Vladimira Putina, která měla zajistit přežití režimu Asada jako vládnoucí autority v Sýrii.¹⁹⁷

Rusko tvrdilo, že jejich nálety v Sýrii jsou v souladu s rezolucí č. 2249 a jsou odůvodněny jako součást globálního boje proti terorismu. Ministr zahraničních věcí Sergej Lavrov novinářům OSN řekl, že ruský přístup je stejný jako přístup americké koalice při bombardování ISIS nebo jakékoli jiné teroristické organizace a že je v souladu s mezinárodním právem.¹⁹⁸ Lavrov dále tvrdil, že prezident Asad výslovně požadoval ruskou podporu a jedná se tak o

¹⁹⁵ Resolution 2249 (2015) Adopted by the Security Council at its 7565th meeting, on 20 November 2015, S/RES/2249 (2015). [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2249.pdf

¹⁹⁶ CHRISTAKIS-BANNELIER, Karine: Military Interventions against ISIL in Iraq, Syria and Libya, and the Legal Basis of Consent, Published online by Cambridge University Press: [online]. 24 June 2016. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/leiden-journal-of-international-law/article/military-interventions-against-isil-in-iraq-syria-and-libya-and-the-legal-basis-of-consent/06E5B9ADBFA26DE5810C1BF186F05436/core-reader>

¹⁹⁷ LoBIANCO, Tom: McCain: Russian airstrikes target CIA-backed rebels, [online]. 1.10.2015. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/videos/tv/2015/10/01/john-mccain-cia-russia-airstrikes-intv-newday.cnn>

¹⁹⁸ CHAPPELL, Bill: Russia Begins Airstrikes In Syria After Assad's Request, [online]. September 30, 2015. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://choice.npr.org/index.html?origin=https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2015/09/30/444679327/russia-begins-conducting-airstrikes-in-syria-at-assads-request>

„intervenci na pozvání“, což je koncept, který Rusko použilo také během invaze do Gruzie v roce 2008 a během ukrajinského konfliktu v roce 2014.

V syrském konfliktu dále významnou měrou figurují i Kurdové, jež využili podmínek nestability v Sýrii a rozšířili svou kontrolu nad oblastmi na severu země podél tureckých hranic díky mimořádné americké vojenské podpoře, opakovaně odsouzené Tureckem, které je vnímá jako teroristy.¹⁹⁹ Dokonce i bývalý americký ministr obrany Ashton Carter a Ústřední zpravodajská služba USA²⁰⁰ potvrdili, že vnímají kurdskou Sjednocenou demokratickou stranu (dále jen PYD) a Lidové obranné jednotky (dále jen YPG) jako syrské křídlo teroristické skupiny – Strany kurdských pracujících (dále jen PKK). K hlavním cílům PKK patří dlouhodobě snaha o vytvoření kurdského autonomního státu na Kurdy obývané části území dnešního Turecka, s čímž samozřejmě Turecko nesouhlasí. YPG byly ozbrojeným křídlem PYD – vedoucí kurdské politické strany, jež za podpory USA bojovaly proti ISIS. Americký ministr zahraničí John Kerry veřejně prohlásil, že americká pomoc Kurdům v oblasti severní Sýrie je reakcí na krizovou situaci, avšak neznamená změnu americké politiky. Doslova pronesl tato slova: „*Já i prezident jsme hovořili s tureckými představiteli a ujistili jsme je, že se nejedná o změnu politiky USA.*“²⁰¹ USA a Turecko tedy zůstávají v rozporu, protože uplatňují různé vojenské strategie, přestože mají společné zájmy na porážce ISIS.

Je prokázáno, že Turecko nechalo bojovníky ISIS vstoupit na kurdská území, přestože guvernér přilehlé turecké provincie tuto skutečnost popíral.²⁰² Agentura Reuters také informovala o tom, že v červenci 2015 turecká armáda podle očitých svědků spustila přeshraniční palbu na postupující kurdské jednotky YPG, dislokované ve vesnici nedaleko města Džarábulus ze syrské provincie Aleppo, kterou ovládal ISIS. Turecké ministerstvo zahraničí popřelo, že by armáda útočila na syrské Kurdy, kteří osvobodili Kobání. Zároveň však k tomu

¹⁹⁹ SCHMITT, Eric and HABERMAN, Maggie and WONG, Edward: President Endorses Turkish Military Operation in Syria, Shifting U.S. Policy, The New York Times, Published [online] Oct. 7, 2019. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z:

<https://www.nytimes.com/2019/10/07/us/politics/trump-turkey-syria.html>

²⁰⁰ Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook. [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/syria/>

²⁰¹ LEE, Matthew and BURNS, Robert: Kerry - `Irresponsible` not to aid Kurds against IS, Associated Press, [online] October 20, 2014. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.thestate.com/news/nation-world/world/article13900397.html>

²⁰² BUTLER, Daren: Ankara `strongly denies` Islamic State attacked Kobani from Turkey, [online]. June 25, 2015. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idUSKBNOP514820150625>

jedním dechem dodávalo, že útočí na pozice zakázané militantní PKK. Premiér Ahmet Davutoglu veřejně proklamoval záměr v tomto úsilí pokračovat, dokud PKK nesloží zbraně.²⁰³ K tomu se pak vyjádřil i turecký ministr zahraničních věcí Mevlüt Cavusoglu, který novinářům uvedl, že Turecko mezi ISIS a PKK nevidí zásadní rozdíl: „Nemůžete říct, že PKK je lepší, protože bojuje proti ISIS,“ prohlásil. Podle jeho slov PKK bojuje s ISIS o moc a „nikoli za mír a za bezpečnost“.²⁰⁴

V důsledku je však nutné poznamenat, že ISIS byl v této fázi syrského konfliktu poražen právě díky Kurdským milicím, jež byly podporovány ze strany USA a které z jednotek YPG a Ženských obranných jednotek (dále jen YPJ) vytvořily Syrské demokratické síly (dále jen SDF), jež společně osvobodily hlavní město ISIS, Rakku. SDF pak pokračovaly dále, na jihozápad a v březnu 2019 dobyly město Bághúz, poslední území islamistů.

Po porážce ISIS, v březnu roku 2019, se turecká strategie směrem k syrskému konfliktu posunula od podpory svržení prezidenta Asada k omezení syrských Kurdů. Prvořadým cílem Turecka se stala snaha zabránit sousedící kurdské samosprávě zformovat svůj prostor a Turecko se zaměřilo na snahu o tvorbu alternativní místní elity loajální Turecku. V důsledku tohoto vytvořilo Turecko nové bezpečnostní struktury v oblastech, které mělo pod svou kontrolou. Rovněž také zřídilo jednotky vojenské policie a nahradilo instituce samosprávy ovládané PYD místními radami, které vylučují z oblastní samosprávy nejen PYD, ale také zástupce kurdské národní rady (KNC). Opoziční syrská prozatímní vláda (SIG) hraje pouze nominální roli. Nové struktury vytvořené Ankarou jsou z velké části integrovány do turecké správy a jsou financovány hlavně z příjmů z turecko-syrských hraničních přechodů. V průběhu tureckých vojenských operací byli místní Kurdové vyhnáni z oblastí s kurdskou většinou a na jejich místo byli přesídleni vnitřně vysídlené osoby, například z předměstí Damašku a Aleppa. Rovněž se zdá, že plán Ankary přesídlit syrské uprchlíky do severovýchodní Sýrie není určen pouze ke snížení finančních a společenských nákladů na jejich

²⁰³ Turkish President Erdogan rules out `negotiation` with PKK, [online] April 04, 2016. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.hurriyetdailynews.com/turkish-president-erdogan-rules-out-negotiation-with-pkk-97312>

²⁰⁴ NATO vows `strong solidarity` with Turkey in fight against Islamic State group. Issued [online] on: 28/07/2015. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20150728-nato-turkey-support-islamic-state-group-pkk-syria-iraq>

ubytování v Turecku, ale jde jim také o to trvale změnit složení obyvatel regionu v neprospěch Kurdů.

V zásadě se zdá, že přístup Ankary v severní Sýrii je veden záměrem vytvořit nárazníkové pásmo pod trvalou tureckou kontrolou. Turecké vojenské operace ve spolupráci se Syrskou národní armádou (SNA) však dále prohloubily etnické napětí mezi Kurdy a Araby v Sýrii.

Turecko je součástí NATO a žádnou ze svých vojenských operací nezapočalo zčista jasna. Naopak, například před zahájením operace Pramen míru v říjnu 2019 Turecko několik dlouhých dní veřejně oznamovalo, že má v plánu použití síly proti Damašku. Mnoho států, včetně členů NATO Turecko varovalo, aby neprovádělo žádnou neohlášenou operaci. V těchto veřejných varováních však chyběl jakýkoliv odkaz na mezinárodní právo. Partneři NATO Turecko nepožádali, aby ověřitelným způsobem vysvětlilo mezinárodnímu společenství, jak ospravedlňuje možné použití síly vzhledem k zákazu použití síly podle mezinárodního práva. Když Turci započali vojenskou operaci, partneři NATO nechali syrského prezidenta, aby se dovolával mezinárodního práva – stejný syrský prezident, který je už roky podezřelý za spáchání zločinů podle mezinárodního práva proti civilistům v Sýrii.

Přesto, pokud Turecko zvažovalo potenciální zapojení NATO, článek 5 Severoatlantické smlouvy, který upravuje mechanismus kolektivní sebeobranu aliance nestanoví „automatický spouštěč“ a jakýkoli akt kolektivní sebeobranu musí být rozhodnut konsensem. Článek 5 navíc výslovně odkazuje na „útok“ proti aliančnímu partnerovi, a požaduje tak striktní rozlišení mezi aktem agrese a aktem sebeobranu, kdy:

„Smluvní strany se dohodly, že ozbrojený útok proti jedné nebo více z nich v Evropě nebo Severní Americe bude považován za útok proti všem, a proto odsouhlasily, že dojde-li k takovému ozbrojenému útoku, každá z nich uplatní právo na individuální nebo kolektivní obranu, uznané článkem 51 Charty Spojených národů, pomůže smluvní straně nebo stranám takto napadeným tím, že neprodleně podnikne sama a v souladu s ostatními stranami takovou akci, jakou bude považovat za nutnou, včetně použití ozbrojené síly, s cílem obnovit a udržet bezpečnost severoatlantické oblasti. Každý takový útok a všechna opatření učiněná v jeho důsledku budou neprodleně oznámena Radě bezpečnosti. Tato

*opatření budou ukončena, jakmile Rada bezpečnosti přijme opatření nutná pro obnovení a zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.*²⁰⁵

Pokud by Turecko kontaktovalo Radu NATO a trvalo na svém právu zahájit dle článku 5 kolektivní sebeobranu, mohlo by jít o zneužití mechanismu kolektivní obrany aliance, jelikož to bylo právě Turecko, které v podstatě započalo s ozbrojeným útokem a pokud by po tomto zahájení požadovalo uplatnění kolektivní sebeobranu podle článku 5, z právního hlediska by tento postup nebyl v souladu s mezinárodním právem. Článek 5 Severoatlantické smlouvy hovoří relativně jasně o „útoku“²⁰⁶ na spojence, který je předpokladem pro případ aktivace tohoto článku. Je třeba jasně rozlišovat mezi útočnými a obrannými činy – pokud existuje syrská obrana proti tureckému postupu v severní Sýrii, byl by to ze syrského pohledu akt obrany proti mezinárodnímu protiprávnímu jednání Turecka. V průběhu tohoto obranného aktu by Sýrie mohla dokonce zatlačit turecké jednotky zpět na turecké území a v rámci proporcionality použít proti Turecku vojenskou sílu. Dokud bude (potenciální) syrská obrana nezbytná a přiměřená, nebude se „transformovat“ na agresi v rozporu s mezinárodním právem. Proto neexistovaly právní předpoklady pro aktivaci článku 5 Severoatlantické smlouvy.

V této souvislosti je třeba připomenout také článek 1 Severoatlantické smlouvy, který říká:

*„Smluvní strany se zavazují, jak je uvedeno v Chartě Spojených národů, urovnávat veškeré mezinárodní spory, v nichž mohou být zapleteni, mírovými prostředky tak, aby nebyl ohrožen mezinárodní mír, bezpečnost a spravedlnost, a zdržet se ve svých mezinárodních vztazích hrozby silou nebo použití síly jakýmkoli způsobem neslučitelným s cíli Spojených národů.“*²⁰⁷

V souladu s tímto článkem by se tedy měly členské státy NATO snažit Turecko od vojenského zásahu odradit. Přesto bylo očividné že NATO, jejímž členem Turecko je, bude kupříkladu podle názoru bezpečnostního experta Ivana

²⁰⁵ Severoatlantická Smlouva, Washington, D.C., 4. dubna 1949. Last updated 09 December 2008. [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=cs

²⁰⁶ Ibid.

²⁰⁷ Severoatlantická Smlouva, Washington, D.C., 4. dubna 1949. Last updated 09 December 2008. [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=cs

Gabala odsouzeno do role pasivního pozorovatele.²⁰⁸ Kdyby se NATO rozhodlo, jakkoliv zasáhnout, Turecko pochopitelně návrh zablokuje, protože usnesení NATO se přijímá všeobecným konsenzem všech členů.

3.2 Zdůvodnění turecké intervence v Sýrii

Turecko v průběhu tří přeshraničních vojenských operací z let 2016 (Štít Eufratu), 2018 (Olivová ratolest) a 2019 (Pramen míru), získalo pod svou správou oblast severní Sýrie. Pro zdůvodnění veškerých těchto přeshraničních operací použilo tradiční mezinárodněprávní institut sebeobrany, dle článku 51 Charty OSN.²⁰⁹ Zajímavé je, že Turecko v dopisech adresovaných k rukám Rady bezpečnosti OSN nepoužívá výraz „*ozbrojený útok*“, který vyžaduje článek 51 Charty OSN, ale užívá formulaci „*hrozba terorismu*“.

První z výše zmíněných operací (Štít Eufratu), provedly Turecké ozbrojené síly (dále jen TAF) v období od srpna 2016 do března 2017 v oblasti trojúhelníku mezi syrskými městy Džarabulus, Dabiq a Al-Bab. Oficiálním tureckým cílem této vojenské operace bylo vyčištění přibližně stokilometrového koridoru na severu země od bojovníků ISIS, přičemž Turecko mělo zájem vklínit se mezi dvě kontrolované oblasti PYD/YPG, aby tak zabránilo vzniku souvislého, Kurdy kontrolovaného pásma podél turecké hranice. Použití síly ze strany Turecka tak směřovalo proti dvěma nestátním aktérům – ISIS a Kurdům.

Dle dopisu ze dne 24. července 2015²¹⁰ adresovaného Radě bezpečnosti OSN, se spouštěčem k operaci Štít Eufratu stal především bombový útok z 20. července 2015, kdy v tureckém městě Suruç, které leží na hranicích se Sýrií nedaleko města Kobáni, zaútočila atentátnice ISIS. V rámci tohoto sebevražedného bombového útoku zahynulo 32 tureckých civilistů. Dalším důvodem, který nebyl v dopise oficiálně uveden, bylo zintenzivnění útoků PKK a

²⁰⁸ SVĚTNIČKA, Lubomír: „NATO bude jen pozorovatel, za Kurdy musí udeřit do stolu EU, míní experti“, [online]. 10. října 2019. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/nato/turecko-erdogan-kurd-invaze-vojenska-nato-syrie-isis-teror-migrace-uprchlik.A191010_132622_zpr_nato_inc

²⁰⁹ Letter dated 24 July 2015 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Turkey to the United Nations addressed to the President of the Security Council, S/2015/563. [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/798091>

²¹⁰ Letter dated 24 July 2015 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Turkey to the United Nations addressed to the President of the Security Council, S/2015/563. [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/798091>

pokusy o vytvoření autonomní oblasti prostřednictvím YPG/PKK na severu Sýrie.²¹¹

Turecko uvedlo, že operace Štít Eufratu byla prováděna v rámci Rezolucí Rady bezpečnosti OSN o boji proti ISIS. V dopise zaznělo, že syrský režim není schopen ani ochoten zabránit těmto hrozbám vycházejícím z jeho území, a že tyto hrozby jasně ohrožují bezpečnost Turecka a bezpečnost jeho státních příslušníků.²¹²

Dne 19. září 2015 prezident Erdogan předefinoval rozsah operace Štít Eufratu. Poté, co turecké jednotky ovládly vytyčená syrská pohraniční města, začaly sestupovat k městu Al-Bab, tj. o 30 kilometrů dále dovnitř syrského území. Pouhý den po Erdoganově oznámení turecká vláda předložila návrh na prodloužení mandátu, který tureckým ozbrojeným silám povoluje provádět vojenské akce v Sýrii. Návrh usiloval o další povolení k provádění přeshraničních vojenských operací proti „*teroristickým hrozbám*“ a umožňoval také rozmístění zahraničních jednotek na tureckém území. Návrh byl přijat a umožnil tureckým silám operaci prodloužit do roku 2017 a vybudovat si na severu Sýrie základnu mezi dvěma kontrolovanými oblastmi PYD/YPG, jak si Erdogan předsevzal.

V návaznosti na první operaci zahájily TAF 20. ledna 2018 ve městě Afrín druhou vojenskou operaci s názvem Olivová ratolest, namířenou proti ISIS a YPG. Turecko ve svém oficiálním dopise Radě bezpečnosti OSN, ze dne 22. ledna 2018²¹³, odůvodnilo tuto operaci přímou hrozbou ze strany syrských teroristických organizací, mezi nimiž jsou ISIS a pobočka PKK/PYD/YPG. Cílem operace mělo být zajištění bezpečnosti na hranicích a neutralizace teroristů v Afrínu. Operace se měla zaměřit pouze na teroristy a jejich úkryty, stanoviště, zbraně, vozidla a vybavení. Turecko v dopise opět zmiňuje svou odpovědnost k boji proti terorismu, která je svěřena členským státům prostřednictvím rezolucí

²¹¹ YESILTAS, Murat and SEREN, Merve and OZCELIK, Necdet: Operation Euphrates Shield Impementation and Lessons Learned. Seta Publications 97, [online] 2017. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: https://setav.org/en/assets/uploads/2017/11/R97_Euphrates.pdf

²¹² Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2170 (2014). Organizace spojených národů, 2014. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2170>; Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2178 (2014). Organizace spojených národů, 2014. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://www.undocs.org/S/RES/2178%20\(2014\)](https://www.undocs.org/S/RES/2178%20(2014))

²¹³ Identical letters dated 20 January 2018 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council, S/2018/53.[online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: <https://undocs.org/en/S/2018/53>

Rady bezpečnosti OSN.²¹⁴ Dle Turecka byla přijata veškerá preventivní opatření, aby se zabránilo jakýmkoliv vedlejším škodám.

Turecko se v dopise ze dne 22. ledna 2018 odkazuje jednak na raketové útoky ISIS, z období od dubna do května 2016, kdy ISIS téměř denně útočil raketami typu Kaťuša na turecké město Kilis u hranic se Sýrií. V důsledku toho zemřelo přibližně 21 civilistů a 67 jich bylo zraněno. Ačkoli má Kaťuša cílový dostřel asi jen 20 kilometrů, ISIS jej dokázal pomocí vlastních úprav prodloužit a tím zvýšit hrozbu pro jižní hranici Turecka. Kromě raketových hrozeb provedl ISIS v Gaziantepu sebevražedný útok těsně před zahájením operace, kdy bylo zabito 54 civilistů, kteří se shromáždili k účasti na svatebním obřadu. V provincii Hatay pak došlo k výbuchu dvou náloží, umístěných do automobilů, při kterých zahynulo 43 tureckých občanů. Erdogan z těchto útoků obvinil PKK, přestože původce tohoto útoku byl nejasný. Turecko mělo za cíl nejen vypořádat se s teroristy, ale také vytvořit třicetikilometrovou bezpečnostní zónu. TAF se povedlo Afrín dobýt dne 18. března 2018.

V říjnu 2019 byla tureckým prezidentem Erdoganem oznámena zatím poslední přeshraniční vojenská operace s názvem Pramen míru, jež se znovu zaměřila na oblast severní Sýrie přímo sousedící s tureckou hranicí, s cílem vytvořit v této oblasti jakousi „*bezpečnou zónu*“. Turecko ve svém oficiálním dopise Radě bezpečnosti OSN ze dne 9. října 2019²¹⁵ odůvodnilo tuto operaci cílem čelit přímé a bezprostřední teroristické hrozbě, zajistit tureckou bezpečnost hranic, neutralizovat teroristy podél příhraničních regionů sousedících s tureckým územím a osvobodit Syřany z tyranie syrské pobočky PKK/PYD/YPG/YPJ a ISIS.

Turecko má za to, že jednotky PKK/PYD/YPG v blízkosti tureckých hranic na severovýchodě Sýrie jsou i nadále zdrojem přímé a bezprostřední hrozby, protože zahájily obtěžující palbu na tureckých hraničních přechodech, a to

²¹⁴ Rezoluce Rady bezpečnosti č. 1373 (2001). Organizace spojených národů, 2001. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/1373\(2001\)](https://undocs.org/S/RES/1373(2001)); Rezoluce Rady bezpečnosti č. 1624 (2005). Organizace spojených národů, 2005. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/1624\(2005\)](https://undocs.org/S/RES/1624(2005)); Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2170 (2014). Organizace spojených národů, 2014. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/2170\(2014\)](https://undocs.org/S/RES/2170(2014)); Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2178 (2014). Organizace spojených národů, 2014. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/2178\(2014\)](https://undocs.org/S/RES/2178(2014))

²¹⁵ Letter dated 9 October 2019 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/2019/804. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: <https://undocs.org/pdf?symbol=en/S/2019/804>

také pomocí ostřelovačů a pokročilých zbraní, jako jsou protitankové řízené střely. Mezi dalšími teroristickými aktivitami pašovaly do Turecka výbušná zařízení, zbraně a střelivo s cílem zmocnit jednotky přidružené k PKK (nejen na území Turecka, ale také v okresech Afrín a Bab) k páchání smrtících teroristických útoků na nevinné syrské a turecké občany. Turecko v dopise znovu zmiňuje svou odpovědnost k boji proti terorismu.²¹⁶ Kromě toho, Turecko v dopise také zmiňuje Adanskou dohodu²¹⁷, podepsanou dne 20. října 1998 Tureckou republikou a Syrskou arabskou republikou. Ta má představovat smluvní základ, jež Turecko zmocňuje k boji proti všem druhům terorismu, vycházejícího ze syrského území. Turecko v dopise rovněž deklaruje, že jeho operace je vyjádřením odhodlání Turecka odmítnout jakoukoli separatistickou agendu zaměřenou na narušení státní suverenity a územní celistvosti Sýrie.

3.3 Míra a účinek tureckého útoku

Pokud pomineme skutečnost, že zákaz hrozby silou či použití síly, jež je obsažen v článku 2 odstavci 4 Charty OSN se týká mezinárodních vztahů mezi státy, nikoliv mezi nestátními aktéry, kterýmž ISIS a PKK/PYD/YPG/YPJ jsou, pojem „*ozbrojený útok*“ obsažený v článku 51 Charty OSN je mnohem úžeji vymezen ve své formě i ve své podstatě, nežli „*hrozba silou a použití síly*“ uvedené v článku 2 odstavci 4 Charty OSN.²¹⁸ Z výše uvedeného vyplývá, že stát zasažený protiprávní hrozbou silou či hrozbou použití síly ze strany jiného státu, dle článku 2 odstavce 4 Charty OSN musí toto porušení snášet, pokud porušení

²¹⁶ Rezoluce Rady bezpečnosti č. 1373 (2001). Organizace spojených národů, 2001. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/1373\(2001\)](https://undocs.org/S/RES/1373(2001)); Rezoluce Rady bezpečnosti č. 1624 (2005). Organizace spojených národů, 2005. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/1624\(2005\)](https://undocs.org/S/RES/1624(2005)); Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2170 (2014). Organizace spojených národů, 2014. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/2170\(2014\)](https://undocs.org/S/RES/2170(2014)); Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2178 (2014). Organizace spojených národů, 2014. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/2178\(2014\)](https://undocs.org/S/RES/2178(2014)); Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2249 (2015). Organizace spojených národů, 2015. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/en/S/RES/2249%20\(2015\)](https://undocs.org/en/S/RES/2249%20(2015)); Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2254 (2015). Organizace spojených národů, 2015. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/en/S/RES/2254%20\(2015\)](https://undocs.org/en/S/RES/2254%20(2015))

²¹⁷ The Adana Security Agreement signed by Syria and Turkey on 20/10/1998. A Full English Version with its Secret Indexes. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: http://www.syriatruth.info/Portals/0/adana_syrian_turkish_agreement_full_english_version_1.pdf

²¹⁸ Charta OSN. [online]. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

nedosáhlo intenzity ozbrojeného útoku definovaného v článku 51 Charty OSN.²¹⁹ MSD prostřednictvím rozhodnutí z roku 1986 v případě Nikaragua²²⁰ uznal existenci práva na sebeobranu. Soud identifikoval „*míru a účinky*“ jako kritéria, která „*odlišují nejvážnější formy použití síly* (ty, které představují ozbrojený útok) *od jiných méně závažných forem*“, ale nespécifikoval ukazatele těchto kritérií – neposkytl žádné vysvětlení ohledně obsahu ani rozsahu práva.²²¹ Je třeba poznamenat, že kritéria míry a účinků lze určit právním posouzením v závislosti na dostupných skutečnostech a okolnostech.

Turecko se v dopise, jež měl legalizovat operaci Štít Eufratu, oficiálně zaštiťuje sebeobranou proti ISIS, přestože došlo k použití síly také proti Kurdským bojovníkům. Ozbrojeným útokem ve smyslu článku 51 Charty OSN se myslí vojenská akce většího měřítka.²²² Naplňují útoky ISIS toto kritérium? V dopise Turecko odkazuje pouze na sebevražedný bombový útok, při kterém zahynulo 32 tureckých civilistů. Je samozřejmě zřejmé, že ISIS provedl větší množství útoků než tento v dopise zmíněný, ovšem tyto Turecko jako legální základ pro operaci Štít Eufratu neuvádí. Vzhledem k tomu, že zmíněný ozbrojený útok ISIS nedosahuje většího měřítka mám za to, že jej nelze podřadit pod ozbrojený útok ve smyslu článku 51 Charty OSN. Z tohoto důvodu se Turecko, jež bylo zasaženo použitím síly, která nepředstavuje ozbrojený útok ve smyslu článku 51 Charty OSN, mohlo v operaci Štít Eufratu bránit použitím síly s intenzitou pod prahem ozbrojeného útoku.

Operace Olivová ratolest se zaměřila na město Afrín, jež se nenachází u hranic s Tureckem. V oficiálním ospravedlnění zásahu Turecka tentokrát figuruje nejen ISIS, ale i PKK/PYD/YPG/YPJ. Oblast Afrínu byla pod správou Kurdských bojovníků, jež Turecko vnímalo jako teroristy a k dobytí Afrínu Tureckem, došlo dne 24. března 2018. Turecko se v oficiálním dopise rovněž odkazuje na boj proti terorismu, jež je zaštiťen rezolucemi Rady bezpečnosti OSN. Ovšem, vzhledem k tomu, že uvedené rezoluce Rady bezpečnosti OSN výslovně nepovolují přeshraniční použití síly, je Turecké odůvodnění jeho extra teritoriální vojenské

²¹⁹ K tomuto blíže viz. Kapitola 1, odstavec 1.3.1 Sebeobrana.

²²⁰ Case concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. U.S.), International Court of Justice, Judgment of 26 November 1984. [online]. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>

²²¹ Ibid.

²²² DAHM, Georg: Volkerrecht, sv. II, Stuttgart, Kohlhammer, 1961, str. 413–414.

operace, s odkazem na tyto rezoluce, v mezinárodním právu nepřijatelné (tyto rezoluce Turecko použilo i v rámci operace Štít Eufratu).

Dopis Turecka vojenskou operaci legitimuje nedávnými nárůsty raketových útoků a obtěžující palbou, namířenou proti tureckým provinciím Hatay a Kilis z oblasti Afrín v Sýrii, která je pod kontrolou teroristické organizace PKK/PYD/YPG a která má za následek smrt mnoha civilistů a vojáků.²²³ Tyto přeshraniční útoky pocházející ze syrského Afrínu lze jednotlivě označit jako útoky pod hranicí ozbrojeného útoku, ale vzhledem k opakující se sérii je třeba považovat je za kumulativní. Pokud, jak tvrdí Turecko, řada těchto incidentů vyústila v úmrtí a zranění civilistů a vojáků, lze s nimi zacházet jako s kombinovaným ozbrojeným útokem ve smyslu článku 51 Charty OSN, který opravňuje oběť k sebeobraně. V tomto bodě je nutno zmínit skutečnost, že Turecko je již dlouho terčem teroristických organizací z území nejen Sýrie, ale také Iráku.

Přestože Turecko ve svém dopise Radě bezpečnosti OSN uvedlo, že operace Olivová ratolest byla zahájena s cílem reagovat na nedávný nárůst dlouhodobých útoků PKK/YPG a čelit teroristickým hrozbám ze Sýrie, útoky v Hatay neměly potvrzeného viníka. Turecko se v tomto ohledu rozhodlo postupovat dle praxe jiných států, jako je Austrálie, Kanada, Spojené království a USA²²⁴, kdy kupříkladu posledně zmiňovaná země odůvodnila použití síly v Sýrii na základě jednotlivce nebo na základě kolektivního práva na sebeobranu v reakci na teroristické hrozby nebo bezprostřední ozbrojené útoky. Profesorka mezinárodního práva Anne Petersová²²⁵ z Univerzity v Berlíně vyjadřuje své znepokojení nad tím, že použití sebeobrany dle článku 51 Charty OSN proti „*hrozbě terorismu*“ může vyvolat zneužívající výzvy k sebeobraně. To, čím zde Turecko argumentuje, však není jen obecná hrozba terorismu nebo pouhá kapacita nestátního subjektu k tomu, provést teroristický čin. Turecko uvážilo nedávný nárůst dlouhodobých útoků PKK vůči jeho zemi a dospělo k závěru, že PKK je

²²³ Identical letters dated 20 January 2018 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council, S/2018/53. [online]. [cit. 2020-10-10]. Dostupné z: <https://undocs.org/en/S/2018/53>

²²⁴ Letter dated 23 September 2014 from the Permanent Representative of the United States of America to the United Nations addressed to the Secretary-General, S/2014/695. [online]. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <https://undocs.org/en/S/2014/695>

²²⁵ PETERS, Anne: The Turkish Operation in Afrin (Syria) and the Silence of the Lambs, January 30, 2018. [online]. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/the-turkish-operation-in-afrin-syria-and-the-silence-of-the-lambs/>

představitelem trvalé hrozby dalších útoků. Zde se projevuje vágnost institutu sebeobranu, kdy je to dotčený stát, který má posoudit, zda existuje ozbrojený útok a zda existují podmínky pro sebeobranu.²²⁶ Turecko řádně neospravedlnilo tuto operaci, jelikož stejně jako u operace Štít Eufratu nedoložilo, že má právo na sebeobranu v míře použitých prostředků.

Lze také připomenout, že Turecko bylo v roce 2015 jedním z pouhých čtyř států, které se při ospravedlnění útoků proti ISIS v Sýrii spoléhaly na doktrínu „*unwilling and unable*“ s tím, že syrský režim není schopen ani ochoten zabránit těmto hrozbám vycházejícím z jeho území, a že tyto jasně ohrožují bezpečnost Turecka a bezpečnost jeho státních příslušníků.²²⁷ Tureckým nazíráním by k přímému spuštění sebeobranu stačily buď nestátní ozbrojené útoky YPG, nebo nedostatek syrské kontroly nad svým územím. Doktrína „*unwilling and unable*“ je obecně popsána jako „*právo státu, jež se stal obětí útoku nestátního subjektu, zapojit se do extrateritoriální sebeobranu, kdy stát ze kterého útok vzešel není ochoten nebo není schopen přijmout opatření ke zmírnění hrozby, kterou představují domácí nestátní subjekty.*“²²⁸ Ve své nejjednodušší podobě je doktrína „*unwilling and unable*“ následující: Stát A byl obětí ozbrojeného útoku. Útok provedla skupina Z (nestátní aktér). Útok byl proveden / plánován skupinou Z skrze území státu B (hostitelský stát). Podle doktríny „*unwilling and unable*“ musí stát A prokázat, že stát B není ochoten nebo schopen podniknout kroky proti skupině Z, aby měl právo zasáhnout proti skupině Z uvnitř hranic státu B. Ovšem, pokud by to byl přímo stát B, kdo provedl útok, měl by stát A nesporné právo na sebeobranu podle článku 51 Charty OSN.²²⁹

Poslední vojenská ofenzíva Turecka v severní Sýrii, operace Pramen míru, jež vyvolala vášnivou diskusi o legalitě použití síly, je postavena právě na článku 51 Charty OSN. V oficiálním dopise Turecko znovu uvádí svůj nárok na sebeobranu, ovšem velmi nepřesvědčivě. Odkaz na článek 51 Charty OSN je totiž jediným právním základem, který Turecko v tomto dopise výslovně používá. Turecko se neopírá o hmatatelné argumenty pro uplatnění článku 51, přestože by

²²⁶ KUNZ, J.: Individual and Collective Self – Defence in Article 51 of the Charter of United Nations. *American Journal of International Law*, 1947, roč. 41, str. 877.

²²⁷ CHACHKO, Elena and DEEKS, Ashley: Which States Support the `Unwilling and Unable` Test? *International Law: Self – Defense*. Monday, [online] October 10, 2016. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <https://www.lawfareblog.com/which-states-support-unwilling-and-unable-test>

²²⁸ WILLIAMS, supra note 35, str. 625.

²²⁹ DEEKS, supra note 83, str. 12.

mělo poskytnout dostatečné důkazy, které by tvrzení o ozbrojeném útoku prokázaly. To by zahrnovalo demonstraci toho, že v době operace Turecka probíhal ozbrojený útok. Turecko hovoří pouze o přímé a bezprostřední teroristické hrozbě (s odkazem jak na syrské kurdské bojovníky, tak na ISIS). Chce zajistit tureckou bezpečnost hranic, neutralizovat teroristy od podél příhraničních regionů sousedících s tureckým územím a osvobodit Syřany od tyranie syrské pobočky PKK/PYD/YPG, stejně jako ISIS.

Stejně jako v předešlých dopisech Radě bezpečnosti OSN, výraz „*ozbrojený útok*“, který by spustil sebeobranu podle článku 51 se v ospravedlňujícím dopisu Turecka nikde nenachází. V rámci mezinárodní právní komunity proběhla diskuse o tom, zda série útoků může společně poskytnout základ pro uplatnění práva na sebeobranu (doktrína akumulace událostí).²³⁰ Argument turecké sebeobranu v tomto případě nejprve vyžaduje předložit důkazy, jež by podpořily „*doktrínu akumulace událostí*“. Při absenci identifikovatelného (blížícího se) ozbrojeného útoku je jedinou možností výkladu odkázat na řadu menších incidentů, které dohromady dosahují prahu ozbrojeného útoku (doktrína akumulace událostí). Doktrína akumulace událostí se (dosud) nestala součástí mezinárodního zvykového práva; a zdá se, že dopis naznačuje že Turecko se ani nesnaží takový nárok uplatnit. Na údajné „*obtěžování*“ kurdskými jednotkami je v tureckém dopise odkazováno tak vágně, že je téměř nemožné jej ověřit. I za předpokladu, že v minulosti došlo k přeshraničnímu kurdskému „*obtěžování*“, není zřejmé, jak by takové obtěžování mohlo dosáhnout prahové hodnoty intenzity nestátního ozbrojeného útoku.

3.3.1 Nutnost a přiměřenost

MSD určil, že pro legální výkon sebeobranu je třeba, krom míry a účinku, splnit další dva předpoklady, a to nutnost a přiměřenost.^{231,232}

²³⁰ KRETZMER, David: The Inherent Right to Self-Defence and Proportionality in Jus ad Bellum. The European Journal of International Law Vol. 24 no. 1, February 2013, str. 235 - 282. Published by Oxford University Press on behalf of EJIL Ltd. [online]. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ejil/article/24/1/235/438278>

²³¹ Case concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v U.S.), Merits, I.C.J. Reports 1986, str.14, Paras. 175–268, 292. [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>

²³² Case concerning oil platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America), International Court of Justice, Reports of Judgements, Advisory opinions and orders, Preliminary objections, Judgment of 12 December 1996. [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/90/090-19961212-JUD-01-00-EN.pdf>

Určujícími prvky při hodnocení přiměřenosti jsou – rozsah operace, rámeček operace a doba trvání operace.

V rámci operace Štít Eufratu byl útok proti ISIS nutný, jelikož ISIS, i přes útoky ostatních států, měl v této době stále v držení vcelku velkou část syrského území. Předpoklad nutnosti byl v tomto ohledu naplněn. Co se přiměřenosti týká, Turecko v dopise ze dne 24. července 2015 zmiňovalo pouze snahu ochránit svou hranici. Toto bylo porušeno postupem vojsk směrem k městu Al-Bab, jež bylo v držení kurdských milic. Turecko mělo provádět tuto vojenskou operaci v souladu s prohlášením v dopise, kde zdůrazňovalo dočasnou povahu operace a omezený účel operace, jež měl vést pouze k očištění turecké hranice od teroristických skupin. Pokud by tedy Turecko postupovalo v souladu s prohlášením ve zmíněném dopise, nevybočilo by z rámce předepsaného zákony a obyčejí vedení války a neporušilo by princip přiměřenosti (proporcionality).²³³

Turecko ve svém dopise oficiálně neoznačilo PKK, YPG nebo SDF jako původce operace Štít Eufratu. V případě PKK, YPG nebo SDF lze tedy uvážit sebeobranu preemptivní či preventivní.²³⁴ Tato je však sporná, protože Kurdové v této době bojovali především proti ISIS a nelze nalézt zmínky o tom, že by se jejich vojska snažila napadnout Turecko po vzoru „šestidenní války“.²³⁵ V rámci operace Olivová ratolest lze zhodnotit nutnost útoku proti ISIS jako nepřilíš nutný, jelikož ISIS začal v roce 2016 postupně ztrácet svá území a přes tvrzení Turecka již nepředstavoval přímou hrozbu.

Někteří vědci, jako jsou profesorka Petersová²³⁶ či profesor Talmon²³⁷ z univerzity v Bonnu, jsou skeptičtí k nutnosti útoku v daném časovém rámci, kdy opatření k sebeobraně mělo být aktivováno. V časovém rámci, k teroristickým útokům vůči Turecku došlo před zahájením operace Olivová ratolest (v době

²³³ DAVID, Vladislav: Sankce v mezinárodním právu. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1976, str. 61.

²³⁴ K tomuto blíže viz. Kapitola 1, odstavec 1.3.1 Sebeobrana.

²³⁵ MUELLER, K., CASTILLO, J., MORGAN, F., PEGAH, N., & ROSEN, B. (2006). APPENDIX B: Israeli Preemptive and Preventive Attack Cases. In *Striking First: Preemptive and Preventive Attack in U.S. National Security Policy* (str. 189-218). Santa Monica, CA; Arlington, VA; Pittsburgh, PA: RAND Corporation. [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.7249/mg403af.13>

²³⁶ Peters, Anne: The Turkish Operation in Afrin (Syria) and the Silence of the Lambs, January 30, 2018. [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/the-turkish-operation-in-afrin-syria-and-the-silence-of-the-lambs/>

²³⁷ TALMON, Stefan: Difficulties in assessing the illegality of the Turkish intervention in Syria. Published: 26 January 2018. [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <https://gpil.jura.uni-bonn.de/2018/01/difficulties-assessing-illegality-turkish-intervention-syria/>

operace Štít Eufratu) a tedy není naplněná podmínka legality sebeobraně, kdy opatření v sebeobraně je třeba provádět okamžitě po ozbrojeném útoku. Oběť útoku má důkazní břemeno a musí poskytnout doložitelné důkazy o faktickém výskytu ozbrojeného útoku. Turecko proto mělo, ve svém dopise Radě bezpečnosti OSN, odůvodnit aktuální útoky YPG a jejich aktuální důsledky, což ovšem neučinilo. Vzhledem k časovému rámci, ve kterém Turecko reagovalo se domnívám, že legálnost jeho extra teritoriální vojenské operace nemůže být ospravedlněna ani na základě preventivní sebeobraně.

Dále, co se nutnosti týče, USA byly v posledních letech několikrát varovány Tureckem, že poskytováním zbraní zvyšuje vojenskou podporu YPG, která skrz výcvik svých bojovníků může plánovat vytvoření takzvaných „hraničních bezpečnostních sil“. Tato podpora ze strany USA zvýšila vojenskou kapacitu YPG v Afrínu a Turecko se tak cítilo ohroženo. Přesto mám za to, že útok v tomto rozsahu nebyl přiměřený. Podle mezinárodního humanitárního práva je zakázáno zahájit útok u kterého lze očekávat, že způsobí náhodné ztráty na životech civilních osob, zranění civilních osob, poškození civilních předmětů, která by byla nepřiměřená ve vztahu ke konkrétní vojenské akci. Pokud Turecko může prokázat, že se snažilo ušetřit civilní obyvatelstvo, civilisty a civilní objekty a aplikovalo veškerá možná preventivní opatření, jak uvádělo ve svém oficiálním dopise, operace by byla přiměřená a tudíž zákonná, i když by způsobila náhodné ztráty, které jsou nepřiměřené. Podle organizace Amnesty International se Turecko, během operace Olivová ratolest, dopustilo vážných porušení lidských práv.²³⁸

Pokud by Turecko postupovalo v rámci operace Olivová ratolest přiměřeně, opatření učiněná při jím deklarované sebeobraně by znamenala obnovení statusu *quo ante delictum*, tj. Turecko by se po zastavení agrese vrátilo z území agresora a ihned by vyklidilo získaný prostor. Tak se ovšem nestalo a přestože k dobytí Afrínu došlo již v březnu 2018, prezident Erdogan prohlásil, že Afrín opustí až bude „práce hotová“.²³⁹ Pro ospravedlnění použití síly, jež se

²³⁸ Amnesty accuses Turkey of `turning blind eye` to abuses in Afrin. Published: 2 August 2018. [online]. [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/amnesty-accuses-turkey-of-turning-blind-eye-to-abuses-in-afrin/a-44920503>

²³⁹ Turkey won't leave Afrin until the job is done: Erdogan to European Parliament. March 15, 2018. [online]. [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-wont-leave-afrin-until-the-job-is-done-erdogan-to-european-parliament-128817>

přeměnilo v intervenci, nelze nalézt legální podklad, například pozvání syrské vlády. Syrský režim naopak proti tomuto postupu protestoval.²⁴⁰

V rámci operace Pramen míru se dopis Turecka, kromě odvolání se na právo na sebeobranu, zmiňuje o takzvané Adanské dohodě. Adanská dohoda mezi Tureckem a Syřskou arabskou republikou byla podepsána v roce 1998 a upravuje jejich spolupráci v boji proti terorismu. Smlouva byla původně vytvořena na pozadí dlouhodobého boje Turecka proti PKK a zavazuje obě země, aby koordinovaly protiteroristické aktivity na svém území. Zmínka Turecka o této dohodě v dopise Radě bezpečnosti OSN je jednoduše zavádějící. Příloha 2 této Adanské dohody obsahuje formulaci, kdy si Turecko „vyhrazuje výkon práva sebeobrany“. Tato formulace však není schopna legalizovat právo sebeobrany, dle článku 51 Charty OSN. Porušení smluvního závazku nemůže být spojováno se sebeobranou, jejíž výkon podléhá celé řadě právních, a nikoliv smluvních podmínek. Příloha 4 této Adanské dohody, bez ohledu na její správný výklad, omezuje veškerá myslitelná nezbytná turecká „bezpečnostní opatření“ na oblast do hloubky 5 km do syrského území. Operace Pramen míru nejde jen do této oblasti, avšak daleko za hranice. Navíc, nic v Adanské dohodě nenaznačuje tomu, že by oba signatáři souhlasili s vytvořením „bezpečnostní zóny“ na území druhého státu. Smlouva nezakládá právo na jednostrannou invazi a neumožňuje Ankaře provádět vojenské zásahy na cizím území, což potvrdil i bývalý šéf zpravodajských služeb Turecka İsmail Hakkı Pekin.²⁴¹

Vzhledem k absenci nutnosti na sebeobranu je zřízení turecké bezpečnostní zóny v severní Sýrii zjevně nelegální. Zatímco sebeobrana může zahrnovat vojenské aktivity na cizím území, turecká bezpečnostní zóna se silně podobá tzv. „čištění etnických koridorů“; to znamená, že akce Turecka (v praxi) přinutí civilní obyvatelstvo k vysídlení z určitých oblastí v kurdských částech severní Sýrie. Zde lze poukázat na právo vojenské okupace a článek 49 Ženevské úmluvy z roku 1949²⁴², který zakazuje jakékoli přesídlení chráněných osob na

²⁴⁰ HAZEM, Sabbagh: Syria strongly condemns Turkish aggression on Afrin, Syrian Arab News Agency, 20 January 2018. [online]. [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: <http://ns2.sanasyria.org/en/?p=124986>

²⁴¹ SCHMIDT, Dennis: Turkey`s Syria Invasion: German Research Report Says Illegal on All Counts. November 15, 2019. [online]. [cit. 2020-10-26]. Dostupné z: <https://www.justsecurity.org/67219/turkeys-syria-invasion-german-research-report-says-illegal-on-all-counts/>

²⁴² International Committee of the Red Cross, Treaties, States Parties and Commentaries. [online]. [cit. 2020-10-26]. Dostupné z: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/>

okupovaném území. Poslední vojenská ofenzíva Turecka v Sýrii představuje jasné porušení principu proporcionality, jelikož dalece přesahuje cíl, jež je skrze sebeobranu vytyčen.

Německo, které je tradičně skeptické ohledně použití vojenské síly v zahraničí, vzneslo určité předběžné obavy ohledně legality operace. Tyto obavy nedávno rozpracovala a odůvodnila Německá parlamentní výzkumná služba (Wissenschaftliche Dienste). Podobně jako Kongresová výzkumná služba v USA, funguje Wissenschaftliche Dienste jako výzkumná pobočka německé federální zákonodárné komory a poskytuje svým členům základní informace a rozsáhlé právní znalosti, bez ohledu na jejich stranickou příslušnost. Jejím oficiálním mandátem je čistě konzultace. To znamená, že její analýza a postoje jsou mezi německými tvůrci politik široce respektovány a často se prominentně promítly do veřejného diskurzu v zemi. Krátká zpráva parlamentní výzkumné služby o turecké invazi do severní Sýrie nabízí komplexní, ale také velmi kritickou diskusi o různých právních aspektech turecké vojenské operace. Její závěr je jasný: operace Pramen míru je nelegální a může mít potenciální právní důsledky pro prezidenta Erdogana.²⁴³

V souvislosti s výše uvedeným hovoří jinak vždy německá zpráva výzkumné služby dokonce o „zjevném“ porušení článku 2 odstavce 4 Charty OSN.

3.3.2 Dopady

Syrský konflikt vyslal jasný signál, že současný mezinárodní systém opatření, k prevenci a řešení konfliktů, není funkční. OSN byla vytvořena, aby „udržovala mezinárodní mír a bezpečnost“ a Radě bezpečnosti OSN byla k tomuto účelu svěřena odpovědnost.²⁴⁴ Doktrína „odpovědnosti chránit“ v případě Sýrie zcela selhala. Za posledních pět let ozbrojeného konfliktu v Sýrii přišlo podle odhadů o život 250 000 Syřanů. Kdysi prodemokratický protest se

²⁴³ WD 2–116/19 Völkerrechtliche Aspekte der türkischen Militäroperation „Friedensquelle“ in Nordsyrien. Wissenschaftliche Dienste. Deutscher Bundestag, Ausarbeitung, 2019. [online]. [cit. 2020-10-26]. Dostupné z: <https://polit-x.de/de/documents/2452318/bund/bundestag/wissenschaftlicher-dienst/ausarbeitung-2019-10-18-wd-2-11619-volkerrechtliche-aspekte-der-turkischen-militaroperation-friedensquelle-in-nordsyrien>

²⁴⁴ Charta OSN. [online]. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

vyvinul v občanskou válku, která nakonec vytlačila více než 11 milionů Syřanů z jejich domovů a vytvořila největší migrační krizi v Evropě od konce druhé světové války.²⁴⁵

Operace Olivová ratolest či Pramen míru se tak staly spíše cynickým eufemismem pro agresivní vojenský postup, který narušil základní kámen současného mezinárodního právního řádu. Turecký prezident Erdogan pohrozil evropským státům, že otevře bránu uprchlíkům v jejich směru, pokud tyto státy budou kritizovat turecké operace.²⁴⁶ Proto jen velmi málo států hovořilo o nelegalitě turecké ofenzívy podle článku 51 Charty OSN. Předseda Evropské komise Jean-Claude Juncker vyzval Turecko, aby projevilo zdrženlivost.²⁴⁷ Vysoká představitelka Federica Mogheriniová vyzvala Turecko, aby zastavilo jednostrannou vojenskou akci.²⁴⁸ Ovšem žádný z nich výslovně nezmínil nelegalitu tureckých vojenských akcí, a ani jeden z nich neodmítl turecký výklad práva na sebeobranu.

Několik států vyjádřilo znepokojení a Kanada²⁴⁹ vojenskou operaci Turecka odsoudila. Obavy těchto států směřovaly hlavně k riziku další destabilizace regionu a podkopání pokroku, dosaženého proti ISIS v regionu. Právní argumenty proti turecké ofenzivě formulovala také Sýrie²⁵⁰ (Damašek zásah odsoudil jako porušení státní suverenity s tím, že útoky ISIS či Kurdů nejsou přičitatelné Syrskému režimu a právo na sebeobranu nezakládá Turecku

²⁴⁵ United Nations: Syria conflict at 5 years: the biggest refugee and displacement crisis of our time demands a huge surge in solidarity. 15 March 2016. [online]. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/news/press/2016/3/56e6e3249/syria-conflict-5-years-biggest-refugee-displacement-crisis-time-demands.html>

²⁴⁶ OLIPHANT, Roland: Turkey`s Erdogan threatens to send `millions` of refugees to Europe if EU calls Syria offensive `invasion`. Published on 10 October 2019. [online]. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/2019/10/10/turkeys-erdogan-threatens-send-millions-refugees-europe-eu-calls/>

²⁴⁷ FOO YUN, Chee: EU`s Juncker Urges Turkey to Halt Military Operation in Syria. October 9, 2019. [online]. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.usnews.com/news/world/articles/2019-10-09/eus-juncker-urges-turkey-to-halt-military-operation-in-syria>

²⁴⁸ Speech by High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the European Parliament plenary session on the situation in northern Syria. 10/09/2019. [online]. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.avrupa.info/tr/en/eeas-news/speech-high-representativevice-president-federica-mogherini-european-parliament-plenary>

²⁴⁹ BLANCHFIELD, Mike: Canada condemns Turkish military invasion in northeast Syria: Freeland. Posted [online] October 9, 2019. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://globalnews.ca/news/6012416/canada-condemns-freeland-turkey-strike/>

²⁵⁰ MARCUS, Jonathan: Syria war: Why Turkey`s battle for northern Syria matters. Posted [online] on 2 February 2018. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-42818353>

neomezenou možnost útoku na území suverénního státu) a spolu s ní formulovaly právní argumenty proti turecké ofenzivě pouze čtyři další státy. Lichtenštejnsko (v souladu s tradicí prosazování soudržného a neextenzivního výkladu práva na sebeobranu) vyjádřilo znepokojení nad ponecháním nekontrolovaných „příliš širokých“ výkladů článku 51 Charty OSN.²⁵¹ Řecko také odsoudilo nezákonnost operací podle mezinárodního práva, spolu s Kyprem a Egyptem.²⁵²

Protichůdné zájmy, různorodé strategie, různé priority a nedostatek konsenzu dosud bránily schopnosti mezinárodních institucí účinně zasáhnout a podniknout rázné kroky k zastavení násilí. Rada bezpečnosti OSN přijala rezoluce na podporu mírového urovnání konfliktu a na ochranu civilního obyvatelstva.²⁵³ Od roku 2011 přijala Rada pro lidská práva více než dvacet rezolucí, odsuzujících závažná porušování lidských práv v zemi, byla zřízena Nezávislá vyšetřovací komise pro Syrskou arabskou republiku a v říjnu 2016 bylo svoláno zvláštní zasedání k projednání zhoršující se situace ve východním Aleppu. Je možné, že syrský konflikt se stal příliš komplexním, politické zájmy příliš rozmanitými a množství aktérů, účastnících se konfliktů příliš rozsáhlé na to, aby OSN mohla přijmout účinná opatření k řešení situace. Miliony Syřanů navíc evidentně ztratily víru v mezinárodní společenství – tyto všechny skutečnosti naznačují, že by mezinárodní komunita měla řešit tolik diskutovanou potřebu reformy Rady bezpečnosti OSN. Mezinárodní politické neshody ohledně případu Sýrie měly drastické důsledky a neschopnost Rady bezpečnosti OSN vyslat, v roce 2011, jasnou a rozhodnou zprávu syrské vládě i ozbrojeným rebelům, otevřela cestu k jedné z nejhorších humanitárních tragédií naší doby. Pokud by se Rada bezpečnosti OSN dokázala sjednotit dříve, mohl se konflikt v Sýrii vyvíjet odlišně. Místo toho absence odpovědnosti a mezinárodní neshody podpořily extrémnější formy násilí a brutality.

Syrská situace se jeví jako jasné pochybení regionálních organizací, které mají za úkol těmto situacím předcházet a tyto krize řešit. Zatímco Liga arabských

²⁵¹ Liechtenstein UN, published on 9 October, 2019. [online]. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://twitter.com/LiechtensteinUN/status/1182021884117954561>

²⁵² ANTONOPOULOS, Paul: Cyprus-Greece-Egypt condemn Turkey`s illegal actions in joint declaration. Published [online] on 21.10.2020. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://greekcitytimes.com/2020/10/22/cyprus-greece-egypt-turkey/>

²⁵³ United Nations Seeks Negotiated Political Solution as Syria Conflict Enters Ninth Year, Under-Secretary-General Tells Security Council. Security Council 8493RD Meeting (AM). SC/13751, 27 March 2019. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2019/sc13751.doc.htm>

států hrála důležitou roli při podpoře použití vojenské síly v Libyi, v Sýrii nehrála při řešení konfliktu významnou roli, a to i přesto, že někteří z jejich členů byli krizí přímo zasaženi skrze uprchlickou vlnu.

Evropská unie se v Sýrii aktivně angažuje, ale její kroky rovněž nevedly k ukončení konfliktu nebo dokonce ke koordinovanému přístupu k uprchlické krizi. Angažovanost EU na podporu úsilí vedeného OSN k dosažení politického řešení, byla silnější než angažovanost Ligy arabských států, ale nakonec EU přijala stejný přístup: má to být právě OSN kdo konflikt vyřeší.

Nedostatek evropské solidarity v reakci na počáteční migrační krizi v letech 2013–14 a mnohem větší masový příliv po moři a po souši v roce 2015 vyvolává zásadní otázky, týkající se budoucnosti evropské integrace. Výzva k vytvoření silnější EU, prostřednictvím společného přístupu ke krizi, nebyla úspěšná. Migrace uprchlíků ze Sýrie, Afghánistánu, Iráku a dalších zemí má dopad na Evropskou jednotu – množství teroristických útoků – by mohlo ohrozit obrovský pokrok, jehož bylo dosaženo při volném pohybu přes evropské hranice, včetně Schengenské dohody. O tomto nyní hovoří Německo a Francie.²⁵⁴ Uložení hraničních kontrol v Evropě by mohlo mít dlouhodobé důsledky, které zpochybní samotné principy Evropské jednoty.²⁵⁵

Řešení migrační krize by mělo být politické. V humanitární komunitě je již dlouho mantrou, že „*neexistují humanitární řešení humanitárních krizí*“.²⁵⁶ Bez ohledu na to, kolik peněz je mobilizováno na humanitární pomoc, kolik humanitárních pracovníků je nasazeno nebo kolik uprchlíků je přesídleno, humanitární krize bude přetrvávat, dokud nebude konflikt úplně vyřešen.²⁵⁷ V případě syrských uprchlíků je nepravděpodobné, že se většina z nich v dohledné budoucnosti vrátí domů, ale pokud se kdy vrátí, budou potřebovat silnou podporu

²⁵⁴ RATTAY, Wolfgang: Macron a Merkelová žádají reformu Schengenu. Kvůli terorismu chtějí upravit systém hraničních kontrol. 10.11.2020. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3224328-macron-a-merkelova-zadaji-reformu-schengenu-kvuli-terorismu-chteji-upravit-system>

²⁵⁵ Europe Cannot Allow Xenophobia to Over-power Its Response to Refugees,” Washington Post, January 1, 2016. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: www.washingtonpost.com/opinions/europe-cannot-allow-its-tolerance-to-erode/2016/01/01/3a63ae7a-afed-11e5-9ab0-884d1cc4b33e_story.html

²⁵⁶ GUETERRES, António: Executive Committee of the High Commissioner’s Programme. António Guterres, United Nations High Commissioner for Refugees. Geneva, 5 October 2015. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/56122bd76.html>

²⁵⁷ U.S. Institute for Peace, “Refugee Crisis Illustrates Need to Redouble Middle East Efforts, Experts Say,” September 18, 2015. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: www.usip.org/publications/2015/09/18/refugee-crisis-illustrates-need-redouble-middle-east-efforts-experts-say

pro opětovné začlenění do svých domovských komunit. V jakékoli mírové dohodě by měla být zvažena alternativní řešení, jako je místní integrace a přesídlení.

Jakékoli řešení syrského konfliktu musí poskytnout dostatečné finanční prostředky na fyzickou rekonstrukci země. Bude to skličující úkol. Jak poznamenal bývalý syrský úředník: „*Pokud nebo kdy válka skončí, jakákoli vláda bude vládnout nad hromadou sutin. Nevím, kdo to bude financovat.*“²⁵⁸

Náklady na přestavbu přibližně 2,1 milionu domácností, poloviny nemocnic v zemi a více než 7 000 škol zničených v Sýrii odhaduje tento úředník na více než 300 miliard dolarů.

Jakkoli se to v tomto okamžiku může zdát nereálné, mezinárodní společenství musí začít přemýšlet o plánu obnovy na Středním východě, který trochu připomíná Marshallův plán na obnovu Evropy po druhé světové válce. Pokud se vídeňský proces a cestovní mapa OSN pro mír v Sýrii (UN Roadmap for peace in Syria) skutečně uchytí a dojde k pokroku v politickém řešení v Sýrii, je tato myšlenka „*plánu obnovy*“, který se bude zabývat také návratem uprchlíků a vnitřně vysídlených osob, zásadní. Taková iniciativa by mohla vyrůst z komplexního regionálního přístupu k syrské uprchlické krizi.

Důležitým faktorem pro návrat uprchlíků do země je, zda území Sýrie bude po konfliktu stabilní a zabezpečené. Existuje velmi reálné nebezpečí, že rychlá oprava syrské infrastruktury (i když se v době psaní této práce zdají být i rychlé opravy vzdálené) a *restitutio in integrum* nebude vhodným řešením, jelikož i poté může syrské území ukrývat zárodky dalšího konfliktu. Může dojít k rozsáhlým odplatám – pokud nelze zajistit a posílit koncepci právního státu a dokud zůstanou u moci osoby odpovědné za vznik krize, pak je pravděpodobná eskalace dalšího konfliktu a následného vysídlení.

²⁵⁸ SLY, Liz: “The Ruins of Kobane: What One Small Town Says about the Destruction of Syria,” Washington Post, November 13, 2015. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: www.washingtonpost.com/sf/world/2015/11/13/kobane/

4. Důsledky intervence z pohledu odpovědnosti státu

Teorie spravedlivé války klasifikuje oprávněnost válečných konfliktů. Využívá k tomu princip správného úmyslu (*right intention*). Tento princip hovoří o tom, že stát musí vstupovat do války s úmyslem, který je v souladu se spravedlivou příčinou.²⁵⁹ Pokud tedy Turecko odpovídalo na použití síly, jeho úmyslem mělo být zastavení dané akce protistrany. Nemělo by však zneužívat situace způsobem, který bude mít dalekosáhlé důsledky.

4.1 Odpovědnost Turecka

Turecko použilo k ospravedlnění zásahu v Sýrii institut sebeobrany s vědomím, že jestliže stát při použití sebeobrany postupuje v souladu s článkem 51 Charty OSN, nejedná se o agresi a mezinárodní odpovědnost státu nevzniká. Jinak řečeno sebeobrana je okolnost, která vylučuje protiprávnost činu, který by byl jinak nelegální. To, zda byla sebeobrana legální posuzuje Rada bezpečnosti OSN, která nese primární odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, a která má dle článku 39 Charty OSN určit, zda došlo k agresi a rozhodnout, jaká opatření budou učiněna, aby byl obnoven mezinárodní mír a bezpečnost.

Turecká pozemní a letecká ofenzíva na Sýrii, ospravedlněná dopisem Radě bezpečnosti OSN²⁶⁰ nepoužívá výraz „*ozbrojený útok*“, který vyžaduje článek 51 Charty OSN, nýbrž výraz „*hrozba terorismu*“. Tudíž lze konstatovat, že Turecko nepostupovalo v souladu s daným článkem a minimálně operace Pramen míru je v rozporu s hlavní zásadou Charty OSN, zákazem použití síly, který je uveden v článku 2 odstavce 4 Charty OSN.²⁶¹ Použití síly ze strany státu neporuší zákaz uvedený v článku 2 odstavce 4 Charty OSN, pokud je tento stát oprávněn jednat v sebeobraně a pokud opatření která přijme zůstávají v mezích práva na sebeobranu. Ve svém rozsudku ve věci Nikaragua MSD rovněž uvedl, že je třeba rozlišovat

²⁵⁹ OREND, Brian: Michael Walzer on war and justice. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2000, str. 87.

²⁶⁰ Procesní ustanovení v článku 51 Charty OSN vyžaduje, aby státy hlásily Radě bezpečnosti OSN opatření přijatá v sebeobraně.

²⁶¹ Charta OSN. [online]. [cit. 2020-11-03]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

mezi „*ozbrojeným útokem*“ a „*pouhým hraničním incidentem*“.²⁶² Tento přístup otevírá mezeru mezi použitím síly, kterou zakazuje článek 2 odstavce 4 Charty OSN a ozbrojeným útokem, který vede k právu použít sílu v sebeobraně. MSD uvádí, že pokud použití síly nevystoupilo nad úroveň „*pouhého pohraničního incidentu*“ pak, i když to představovalo porušení článku 2 odstavce 4 Charty OSN, oběť tohoto porušení nebyla oprávněna reagovat prostřednictvím sebeobranu. V jiných případech je to souhrn těchto incidentů, který vede k překročení prahové hodnoty a lze jej považovat za ozbrojený útok. Teroristický útok proti státu, provedený orgány jiného státu může představovat ozbrojený útok. MSD uvedl ve svých rozsudcích ve věci *Nikaragua a Demokratická republika Kongo v. Uganda*, že takové teroristické činy představují ozbrojené útoky, pokud jsou v takové intenzitě, že překročí hranici stanovenou ve věci *Nikaragua* a diskutovanou výše. Na druhou stranu MSD občas naznačuje, že teroristické činy za které není odpovědný žádný stát nemohou představovat ozbrojené útoky, i když míra násilí může překročit hranici *Nikaraguy*, viz. zejména poradní stanovisko Právní důsledky výstavby zdi na okupovaném palestinském území.²⁶³ Právní základ takového omezení práva na sebeobranu je však nejasný, jelikož žádná taková omezení se neobjevují ani ve znění článku 51 Charty OSN, která se zmiňuje o možnosti ozbrojeného útoku proti státu, ale nečiní žádné komentáře o zdroji takového útoku.

Praxe států ve vztahu k sebeobraně se po většinu 20. století zaměřovala na sebeobranu proti ozbrojeným útokům, které vycházely ze států. Je však jasné, že stát který je oprávněn jednat samostatně, ale který překračuje to co je nutné nebo přiměřené, poruší zákaz použití síly. K tomuto se také vyjadřuje (kupříkladu) Německá parlamentní výzkumná služba, jež deklaruje, že v případě *Turecka* se

²⁶² Case concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v.U.S.), International Court of Justice, [Judgment of 26 November 1984](#), bod 195. [online]. [cit. 2020-11-03]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>

²⁶³ Case concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v.U.S.), International Court of Justice, [Judgment of 26 November 1984](#), bod 139. [online]. [cit. 2020-11-03]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>

v rámci operace Pramen míru jedná o „zjevné“ porušení článku 2 odstavce 4 Charty OSN.²⁶⁴ Jakékoli závažné porušení tohoto zákazu je agresí.²⁶⁵

Již v rámci Společnosti národů byly učiněny pokusy o definici agrese. Bylo považováno za žádoucí přesně definovat co představuje agresivní akt, aby poskytl Radě bezpečnosti OSN základ pro rozhodnutí v daném případě, zda agresivní akt byl spáchán či nikoliv. V roce 1951 se Komise pro mezinárodní právo zabývala otázkou, zda by měla taxativně vyjmenovávat agresivní činy nebo se spíše pokusit vypracovat definici agrese obecně. Bylo rozhodnuto, že jediným praktickým řešením bude zaměření se na obecnou a abstraktní definici agrese. Nicméně, snahy Komise pro mezinárodní právo vypracovat obecnou definici nebyly úspěšné. Během téhož zasedání byla věc znovu posouzena v souvislosti s přípravou návrhu kodexu trestných činů proti míru a bezpečnosti lidstva. Komise pro mezinárodní právo se poté rozhodla zahrnout mezi trestné činy definované v návrhu kodexu jakýkoli čin agrese a jakoukoli hrozbu agrese.²⁶⁶

Po dlouhém vývoji se v roce 1974 mezinárodnímu společenství, prostřednictvím Zvláštního výboru, podařilo dospět k uspokojující definici agrese. Valné shromáždění OSN přijalo, bez hlasování právě toho dne, právně nezávaznou Rezoluci č. 3314 (XXIX) k níž byla připojena definice agrese. Valné shromáždění OSN doporučilo, aby Rada bezpečnosti OSN tuto definici podle potřeby zohlednila jako vodítko při určování existence agresivního aktu v souladu s Chartou OSN.²⁶⁷ Po dlouhodobých neshodách ohledně otázky, zda má mít vymezení agrese charakter široké definice či formu taxativního výčtu, představuje Rezoluce č. 3314 (XXIX) Valného shromáždění OSN kompromis mezi oběma postoji, jelikož v článku 1 agresí definuje jako: „*Použití ozbrojené síly státu proti*

²⁶⁴ WD 2–116/19 Völkerrechtliche Aspekte der türkischen Militäroperation „Friedensquelle“ in Nordsyrie. Wissenschaftliche Dienste. Deutscher Bundestag, Ausarbeitung, 2019, str. 12. [online]. [cit. 2020-11-03]. Dostupné z: <https://www.bundestag.de/resource/blob/663322/fd65511209aad5c6a6eae95eb779fcba/WD-2-116-19-pdf-data.pdf>

²⁶⁵ ONDŘEJ, Jan: Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7, str. 214.

²⁶⁶ Definition of Agression General Assembly Resolution 33314(XXIX), United Nations Audiovisual Library of International Law. [online]. [cit. 2020-11-03]. Dostupné z: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/da/da_ph_e.pdf

²⁶⁷ Ibid.

*svrchovanosti, územní nedotknutelnosti nebo politické nezávislosti druhého státu nebo k jakémukoli jinému účelu neslučitelnému s Chartou OSN.*²⁶⁸

Dle článku 3 se za agresivní akt považuje kterýkoli následující čin, bez ohledu na to, zda předtím byla vyhlášena válka:

- a) invaze nebo útok ozbrojených sil jednoho státu na území druhého státu, vojenská okupace, byť i dočasná, která je důsledkem invaze nebo útoku ozbrojených sil, jakékoliv připojení území jiného státu nebo jeho části, při němž bylo použito síly,
- b) bombardování ozbrojenými silami jednoho státu území druhého státu, použití jakýchkoli zbraní jednoho státu proti území druhého státu,
- c) blokáda přístavů nebo pobřeží jednoho státu ozbrojenými silami druhého státu,
- d) útok ozbrojených sil jednoho státu na pozemní, námořní nebo letecké síly jiného státu,
- e) použití ozbrojených sil jednoho státu, které se nacházejí na území druhého státu s jeho souhlasem v případě, že nedodržely podmínky pobytu nebo délky jejich přítomnosti,
- f) jednání státu, který povolil druhému státu, aby použil jeho území ke spáchání agresivního činu proti třetímu státu,
- g) vyslání státem nebo jeho jménem ozbrojených skupin, band, nepravidelných ozbrojených sil nebo žoldněrů, kteří používají sílu, proti jinému státu v takové míře, že se to rovná předchozím činům.²⁶⁹

Přestože Rezoluce č. 3314 (XXIX) Valného shromáždění OSN není právně závazná, MSD konstatoval, že pravidla obsažená v tomto článku vyvstala z mezinárodního obyčejového práva, a tudíž mohou být považována za právně závazná. Důležité je také zmínit, že ačkoli jsou článek 2 odstavce 4 a článek 51 Charty OSN formulovány z hlediska práv a povinností členů OSN, obecně se má za to, že téměř ve všech ohledech odrážejí pravidla mezinárodního obyčejového

²⁶⁸ DAVID, Vladislav: K vymezení pojmu agrese. In Sborník prací učitelů Právnické fakulty VII. AUBI, Brno 1977, č. 23, str. 35, ISBN 55-974-77.

²⁶⁹ Rezoluce 3314 (XXIX) Valného shromáždění OSN ze dne 14. prosince 1974. [online]. [cit. 2020-11-03]. Dostupné z: [https://undocs.org/en/A/RES/3314\(XXIX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3314(XXIX))

práva, která jsou použitelná pro všechny státy bez ohledu na to, zda jsou či nejsou členy OSN.²⁷⁰

Významný je také článek 4, v němž se uvádí, že: „*Uvedený výčet agresivních činů není vyčerpávající, Rada bezpečnosti může kvalifikovat i jiné akty jako agresivní ve smyslu ustanovení Charty OSN.*“²⁷¹

V článku 5 pak dochází k odmítnutí jiného druhu vměšování (ekonomické, ideologické a jiné)²⁷², kdy:

1. agresi nemůže ospravedlnit žádná politická, hospodářská, vojenská nebo jiná úvaha,
2. útočná válka je zločinem proti mezinárodnímu míru. Agrese dává vzniknout mezinárodní odpovědnosti,
3. nabytí území nebo jiná výhoda získaná agresí nebudou uznány jako zákonné.²⁷³

Článek 6 pak předchozí články plynule doplňuje, jelikož říká, že: „*Žádné ustanovení této Definice nesmí být interpretováno tak, aby rozšířilo nebo zúžilo rozsah článků Charty, včetně těch, které se týkají dovoleného použití síly.*“²⁷⁴

I v pozdějším období snahy o specifitější definici agrese neustávaly. Cílem se stalo zpracování návrhu Kodexu o zločinech proti míru a bezpečnosti lidstva a Statutu MTS. Komise pro mezinárodní právo měla za úkol definici agrese konkrétněji rozpracovat. V rámci nového návrhu se jádrem stala definice agrese z Rezoluce č. 3314 (XXIX) Valného shromáždění OSN. Vedle agrese se zvažovalo, že by byla trestným činem také hrozba agrese, ovšem toto bylo nakonec vyloučeno. Komise pro mezinárodní právo nakonec vytvořila dva kontexty samotné definice, když krom původní definice vztahující se na subjekt státu, uznala také zločin agrese jako trestný čin jednotlivce, jehož existence byla nerozlučně spojená s existencí agrese státu, jehož byl představitelem. Tímto se

²⁷⁰ Case concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. U.S.), International Court of Justice, [Judgment of 26 November 1984](#), body 187–201. [online]. [cit. 2020-11-03]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>

²⁷¹ DAVID, Vladislav: Mezinárodní zločiny a jejich právní následky. Brno, Univerzita J. E. Purkyně 1988, str. 21.

²⁷² OMANIDZE, M.M.: Ob opredelenii ponjatija agresii. Pravovedenije, 1975, č. 2, str. 123.

²⁷³ Rezoluce 3314 (XXIX) Valného shromáždění OSN ze dne 14. prosince 1974. [online]. [cit. 2020-11-03]. Dostupné z: [https://undocs.org/en/A/RES/3314\(XXIX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3314(XXIX))

²⁷⁴ Ibid.

komise zbavila povinnosti definovat agresi napřímo, jelikož trestní odpovědnost jednotlivce se odvozovala od odpovědnosti státu za agresi.²⁷⁵

Definice agrese se stala znovu aktuální v roce 1998, v souvislosti se vznikem Římského statutu MTS. Římský statut je mezinárodní smlouvou, která určuje pravomoc MTS – vymezuje trestné činy a upravuje pravidla řízení před MTS. Římský statut vešel v platnost v roce 2002 a následujícího roku tak MTS zahájil svou činnost. Stíhá nejzávažnější trestné činy, a to válečné zločiny, zločiny proti lidskosti, genocidu a zločin agrese. Než byl tento soud zřízen, stíhaly nejzávažnější trestné činy ad hoc tribunály (např. Mezinárodní trestní soud pro bývalou Jugoslávii apod.) nebo tato činnost ležela na bedrech jednotlivých států mezinárodního společenství. Nejzávažnější trestné činy jsou definovány v jednotlivých mezinárodních smlouvách, které mezi sebou státy uzavírají, jako jsou například Ženevské úmluvy. Stranou Římského statutu se již stalo 138 států, mezi nimi však nefiguruje Turecko, Rusko, ani Sýrie.

Použití síly Tureckem při operaci Pramen míru způsobem, který je v rozporu s Chartou OSN, představuje akt agrese ve smyslu článku 1 a článku 3 odstavce 1 rezoluce Valného shromáždění OSN č. 3314 (XXIX) a spadá do jurisdikce MTS, přestože Turecko není smluvní stranou Římského statutu MTS. Jurisdikce MTS nad zločinem agrese umožňuje Radě bezpečnosti OSN předložit situaci soudu, podle článku 13 Římského statutu MTS. Ten říká, že pokud je spáchán takový zločin Rada bezpečnosti OSN v souladu s kapitolou VII Charty OSN podá oznámení žalobci.

Turecká invaze na sever Sýrie je bezpochyby aktem agrese a Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 3314 (XXIX), ze dne 14. prosince 1974 o definici agrese, rovněž obsahuje odstavec hovořící o: „*vyslání ozbrojených skupin, band, nepravdělných ozbrojených sil nebo žoldnéřů, státem nebo jeho jménem, kteří používají sílu proti jinému státu v takové míře, že se to rovná předchozím činům.*“²⁷⁶ Je prokázáno, že Erdogan v rámci zásahu proti Kurdům v severní Sýrii používal islamistické žoldáky.²⁷⁷

²⁷⁵ DINH, N. Q. & DAILLIER, P. & PELLET, A.: Droit International Public. 7. vydání. Paris: LGDJ, 2002, str. 942.

²⁷⁶ POTOČNÝ, Miroslav; ONDŘEJ, Jan: Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část. [s.l.]: C.H. Beck [ISBN 9788074003981](https://www.beck.cz/knihy/9788074003981), str. 448-452.

²⁷⁷ GASSER, M., MALZACHER M.: Beyond Banning Mercenaries: The Use of Private Military and Security Companies Under IHL. In: HEFFES, E., KOTLIK, M., VENTURA, M. (eds), International Humanitarian Law and Non-State Actors. T.M.C. Asser Press, The Hague, 2020, str. 47–77.

Odpovědnost státu za agresi je odpovědností za protiprávní chování. Státu vznikne mezinárodní odpovědnost, za splnění dvou předpokladů:

- a) Mezinárodně protiprávní chování zakládá porušení mezinárodního závazku státu (objektivní prvek).
- b) Chování je přičitatelné státu podle mezinárodního práva (subjektivní prvek).

K výše uvedenému bodu a) je nutné uvést, že v případě Turecka došlo k nedovolenému použití ozbrojené síly proti jinému státu. Použití síly ze strany Turecka porušilo zákaz uvedený v článku 2 odstavci 4 Charty OSN, protože Turecko nebylo oprávněno jednat v sebeobraně a opatření, která přijala nezůstala v mezích práva na sebeobranu. Přestože Turecko použilo sebeobranu jako okolnost vylučující protiprávnost, nebyly pro její použití naplněné podmínky a mezinárodní odpovědnost Turecka tak vznikla.

Co se týče bodu b), Turecku lze přičíst jeho vlastní chování, tj. chování jakéhokoli orgánu státu. Podle mezinárodního práva je jednání považováno za akt státu, pokud je prováděno státním orgánem, osobou nebo subjektem vykonávajícím úřední moc, státním orgánem, který má k dispozici jiný stát, orgánem, osobou nebo subjektem oprávněným k vykonávání úřední moci, osobou nebo skupinou pod vedením státu, osobou nebo skupinou vykonávající úřední moc v nepřítomnosti orgánů, povstalecké nebo jiné hnutí, které nahrazuje vládu státu a jehož chování stát přijal jako svůj vlastní akt.²⁷⁸

Stát, jež má mezinárodní odpovědnost za protiprávní chování je, jakožto agresor, povinný toto protiprávní chování okamžitě ukončit a vzniká mu odpovědnostní povinnost reparovat. Reparace by měla odstranit důsledky protiprávního činu a znovu založit stav, který by pravděpodobně existoval, pokud by čin nebyl spáchán. Turecko by tak mělo učinit plnou reparaci za újmu, jež svým mezinárodně protiprávním chováním způsobilo. Újma představuje jakoukoliv škodu, může být materiální ale i morální.²⁷⁹ Turecko by tedy mělo v tomto případě Sýrii vydat zabraná území a kompenzovat ji zničený majetek a ztrátu na životech.

²⁷⁸ ONDŘEJ, Jan: Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7, str. 205.

²⁷⁹ Ibid.

4.2 Doktrína Superior/Command responsibility

Doktrína Superior/Command responsibility je doktrínou odpovědnosti velitele v mezinárodním trestním právu. Doktrína odpovědnosti velitele je formou odpovědnosti za zaviněné opomenutí jednat – nadřízený může být trestně odpovědný podle této doktríny, pokud i přes své povědomí o zločinech svých podřízených neplní svou povinnost zabránit těmto zločinům podle mezinárodního práva, případně se nesnaží o potrestání svých podřízených jakožto pachatelů těchto zločinů. Toto vymezení doktríny je označováno jako odpovědnost velitele v širším smyslu.²⁸⁰

Pokud však zločin podle mezinárodního práva spáchá sám velitel, případně bude tím, kdo svým podřízeným přímo pomůže spáchat tyto zločiny či to svým podřízeným sám přikáže, je trestně odpovědný on sám. Toto vymezení doktríny, je označováno jako odpovědnost velitele v užším smyslu.

Přestože je tato doktrína označena jako odpovědnost velitele „*command responsibility*“, v zásadě se může vztahovat na vojenského velitele (na jakékoli úrovni vojenské struktury), civilní úředníky (bez ohledu na povahu jejich funkce, včetně hlav států nebo ministrů) nebo polovojenské vůdce. Pak je označována jako „*superior responsibility*“.²⁸¹ Označuje se také jako odpovědnost nadřízených/odpovědnost nadřazená.

Stručně řečeno, doktrínu nadřízené nebo velitelské odpovědnosti lze definovat takto: „*Nadřízený, ať už de jure nebo de facto, může být podle této doktríny trestně odpovědný za trestné činy spáchané podřízenými, pokud v době relevantní pro obvinění, byl ve vztahu nadřízeného a podřízeného s pachatelem, věděl nebo měl důvod vědět (nebo dle Mezinárodního trestního soudu „měl vědět“), že tyto trestné činy byly spáchany nebo se chystají být spáchany, a navzdory těmto znalostem úmyslně a zaviněně nedokázal těmto zločinům zabránit nebo je potrestat.*“²⁸²

²⁸⁰ SOLIS, D. Gary: *The Law of Armed Conflict: International Humanitarian Law in War*. New York: Cambridge University Press, 2010, ISBN 978-0-521-87088-7, str. 381.

²⁸¹ AMBOS, Kai: *Superior Responsibility*. In CASSESE, Antonio; GAETA, Paola; JONES, John R. W. D. (eds.). *The Rome statute of the International Criminal Court: a commentary*, Vol. I. New York: Oxford University Press, 2002, str. 823 – 872. ISBN 0-19-924312-3.

²⁸² *International Criminal Law Guidelines: Command Responsibility*, Case Matrix Network, January 2016. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/7441a2/pdf/>

Osoba velitele, pro kterou je doktrína relevantní:

- musí být hierarchicky nadřazena těm, kteří spáchali trestné činy v tom smyslu, že mezi nimi musí existovat hierarchický vztah v rámci společného řetězce autorit nebo příkazů. Tento vztah může být *de iure* (tj. je uznán a sankcionován v příslušném vnitrostátním právním režimu) nebo *de facto* (pokud je vztah autority založen nikoli na právních předpisech, ale na stavu věci),
- si musí dostatečně uvědomovat spáchání trestného činu podřízenými a / nebo skutečnou a konkrétní pravděpodobnost spáchání trestného činu. Podle zvykového práva musí být nadřízenému prokázáno, že „věděl“ (tj. skutečně věděl) nebo „měl důvod vědět“ (tj. nadřízený vlastnil některé obecné informace, které ho upozorňovaly na spáchání trestných činů jeho podřízených nebo že informace, které měl k dispozici ho upozornily na vysokou pravděpodobnost, že budou spáchány, a tudíž se jedná o zavinění), že jeho podřízený připravuje, nebo spáchal zločin dle mezinárodního práva (jedná se o zavinění, tedy subjektivní složku),
- musí se rovněž snažit předcházet těmto zločinům nebo potrestat tyto zločiny spáchané podřízenými. Nesplnění jedné nebo obou těchto samostatných povinností („*povinnost zabránit*“ a „*povinnost potrestat*“) by mohlo vést k odpovědnosti nadřízeného. Ke splnění svých povinností je nadřízený povinen přijmout „*nezbytná a přiměřená*“ opatření. Z textu statutu MTS však jasně vyplývá, že odpovědnost by byla uplatněna, pokud by k trestným činům došlo „*v důsledku*“ selhání nadřízeného (jedná se o opomenutí, tedy objektivní složku),
- musí zde existovat příčinná souvislost mezi opomenutím velitele a zločinem, jež byl spáchán jeho podřízenými (často opomíjeno ad hoc tribunály).²⁸³

²⁸³ Case No. IT-96-21-T, Trial Chamber Judgement, 16. 11. 1998. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: https://www.icty.org/x/cases/mucic/tjug/en/981116_judg_en.pdf; Case No. IT-95-14-T. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://www.icty.org/en/case/blaskic>; Case No. IT-03-68-T. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://www.icty.org/en/case/oric>; Case No. ICTR-98-44A-T. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupnost z: <https://unictr.irmct.org/en/cases/ict-98-44a>; Case No. ICC-01/05-01/08. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: https://www.icc-cpi.int/courtrecords/cr2016_02238.pdf

Doktrína odpovědnosti velitele je upravena v Římském statutu MTS, v článku 28. Zde odpovědnost velitelů a jiných nadřízených zakládá trestní odpovědnost za zločiny, spadající do jurisdikce MTS.

Turecké operace v Sýrii tak mohly vystavit vysoké turecké vojenské úředníky mezinárodní trestní odpovědnosti. Turecko je smluvní stranou Ženevských úmluv a systém smlouvy vyžaduje, aby členské státy zadržovaly a trestně stíhaly válečné zločince, kteří jsou odpovědní za „závažná porušení“ Ženevských úmluv. Všechny státy, které jsou vysokými smluvními stranami Ženevských úmluv z roku 1949, se zavazují ve společném článku 1 „respektovat a zajistit dodržování“ Ženevských úmluv za „všech okolností“.²⁸⁴

I když je nepravděpodobné, že by vysocí turečtí vojenští nebo civilní úředníci v Turecku čelili právním následkům za to, že nezabránili nebo nepotrestali válečné zločiny svých podřízených v Sýrii, mohli by čelit potenciální trestní odpovědnosti v zahraničí, jelikož smluvními stranami Ženevských úmluv jsou všechny státy světa.

Turecká vojenská intervence v Sýrii zahrnovala nasazení útočných letadel, dronů a pozemního personálu ozbrojených sil, včetně vojenských poradců a předních leteckých dispečerů, kteří pomáhali koordinovat a řídit nálety, speciální jednotky a vojenskou policii. Koordinace této vojenské podpory zahrnovala nejvyšší úroveň armády, ministerstva obrany a prezidenta. Mezi turecké civilní a vojenské velitele, kteří mohou nést velitelskou odpovědnost patří Turecká nejvyšší vojenská rada, která do čela ústředního velení jmenovala generála majora Hakana Öztekina, zatímco generál major Levent Ergün byl jmenován náčelníkem operací generálního štábu v šesté mechanizované pěší divizi a společném velení speciálních sil.

Mezinárodní společenství si není vědomo žádných snah turecké vlády věrohodně vyšetřit útoky na civilní obyvatelstvo. Nedošlo ani ke snaze zastavit útoky na civilisty a civilní objekty nebo infrastrukturu. Namísto vyšetřování údajného porušování, pokračovalo Turecko ve svých útocích a v některých případech se útoky dokonce zintenzivnily, a to navzdory pravidelným briefingům o protiprávních dopadech útoků během zasedání Rady bezpečnosti OSN a Rady pro lidská práva, kterých se účastnili i vysocí představitelé Turecka.

²⁸⁴ Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů ze dne 12. srpna 1949. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: https://www.cervenkykriz.eu/files/files/cz/mhp_knihovna/zenevske_umluvy.pdf

Turecký prezident Erdogan jakožto ten, kdo koordinoval vojenskou podporu tureckého útoku by mohl být také odpovědný, jakožto hlava státu v nadřazené odpovědnosti. Německá parlamentní výzkumná služba se přiklonila k názoru, že prezident Erdogan by mohl být trestně odpovědný za invazi a mohl by nést individuální trestní odpovědnost za trestný čin agrese, jak je definován v článku 8, odstavce 2, písmena a) Římského statutu.²⁸⁵ Během invaze byly spáchány minimálně tyto zločiny:

- a) úmyslné zabití,
- b) mučení nebo nelidské zacházení,
- c) úmyslné způsobení velkého utrpení nebo vážné tělesné újmy či poruchy zdraví,
- d) rozsáhlé ničení a přivlastňování majetku, které není ospravedlněno vojenskou nutností a které je prováděno protiprávním a svévolným způsobem,
- e) protiprávní deportace či přesun nebo protiprávní zbavení osobní svobody,
- f) braní rukojmích.

4.3 Válečné zločiny

Válečné zločiny jsou neodmyslitelnou součástí syrského konfliktu již od jeho vzniku. Syrský lid byl vystaven úmyslným, nevybíravým a nepřiměřeným útokům; od zneužívání konvenčních, nekonvenčních a improvizovaných zbraní a zbraňových systémů, přes neoprávněnou vazbu vedoucí k úmrtím civilistů.²⁸⁶ Dále došlo k odepření humanitární pomoci a k tomu, co se jeví jako záměrné použití hladovění jako válečné zbraně; sexuálnímu násilí, včetně sexuálního zotročení jezídkých žen a dívek a sexuálního mučení zadržovaných mužů a chlapců; a k úmyslnému ničení kulturních statků. Tisíce Syřanů zmizelo beze stopy a dodnes není jasno, co se s nimi stalo. Kromě válečných zločinů podle mezinárodního humanitárního práva, zažil syrský lid další trestné činy dle

²⁸⁵ WD 2–116/19 Völkerrechtliche Aspekte der türkischen Militäroperation „Friedensquelle“ in Nordsyrien. Wissenschaftliche Dienste. Deutscher Bundestag, Ausarbeitung, 2019, str. 12. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://www.bundestag.de/resource/blob/663322/fd65511209aad5c6a6eae95eb779fcba/WD-2-116-19-pdf-data.pdf>

²⁸⁶ Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, 82, U.N. Doc. A/HRC/23/58 (July 18, 2013). [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://undocs.org/A/HRC/23/58>

mezinárodního trestního práva včetně zločinů proti lidskosti²⁸⁷, souhrnných poprav, terorismu a případné genocidy proti etnicko-náboženským menšinám.²⁸⁸

Dne 22. srpna 2011 byla pod záštitou Rady pro lidská práva zřízena Nezávislá mezinárodní vyšetřovací komise pro Sýrskou arabskou republiku (dále jen COI). Od svého založení, v roce 2011, vydala COI několik širokospektrálních a tematických zpráv sledujících dramatické zhoršení situace v Sýrii. Ačkoli Asadův režim bránil COI v provádění vyšetřování v zemi, podařilo se COI splnit své poslání prostřednictvím Skype hovorů s obyvateli Sýrie. COI absolvovala rozhovory s uprchlíky, přeběhlíky a mnohými svědky v severní části Sýrie.

Vedle toho COI také sledovala používání chemických zbraní v Sýrii,²⁸⁹ vedla několik dalších vyšetřovacích misí a vyšetřovacích orgánů, svolaných Radou bezpečnosti OSN, a spolupracovala s Organizací pro zákaz chemických zbraní (OPCW).²⁹⁰

COI vyzorovala, že v Sýrii byl porušen rozsáhlý soubor mezinárodního práva, upravujícího páchání válečných zločinů. Tento soubor zahrnuje například Ženevské úmluvy a jejich dva dodatkové protokoly,²⁹¹ Římský statut MTS²⁹² a Úmluvu o zákazu nebo omezení užívání některých konvenčních zbraní, které

²⁸⁷ SCHAACK, Van Beth: The Definition of Crimes Against Humanity: Resolving the Incoherence, 37 COLUMBIA JOURNAL OF TRANSNATIONAL LAW 787 (1999).

²⁸⁸ SCHAACK, Van Beth: ISIL = Genocide? JUST SECURITY (Aug. 29, 2014). [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://www.Just Security.org/14435/isis-genocide/>

²⁸⁹ Executive Council, OPCW, Reports of the OPCW Fact-Finding Mission in Syria, EC-M-48/DEC.1 (Feb. 4, 2015). [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: https://www.opcw.org/fileadmin/OPCW/EC/M-48/ecm48_dec01_e_.pdf

²⁹⁰ Resolution 2235(2015) adopted by the Security Council at its 7501st meeting, on 7 August 2015. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/798722>

²⁹¹ Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field, Aug. 12, 1949, 6 U.S.T. 3114, 75 U.N.T.S. 31; Convention for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of the Armed Forces at Sea, Aug. 12, 1949, 6 U.S.T. 3217, 75 U.N.T.S. 85; Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War, Aug. 12, 1949, 6 U.S.T. 3316, 75 U.N.T.S. 135; Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War, Aug. 12, 1949, 6 U.S.T. 3516, 75 U.N.T.S. 287 [hereinafter Geneva Convention IV]; Protocol Addition to the Geneva Conventions of August 12, 1949 and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts, June 8, 1977, 1125 U.N.T.S. 3 [hereinafter API]; Protocol Additional to the Geneva Conventions of August 12, 1949 and Relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts June 8, 1977, 1125 U.N.T.S. 609. [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf>

²⁹² Rome Statute of the International Criminal Court, July 17, 1998, 2187 U.N.T.S. 90. [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf>

mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky.²⁹³ Existuje jen málo smluvních zákonů upravujících páchaní válečných zločinů v Sýrii. Základní smlouvy věnované regulaci prostředků a metod vedení války, Haagské úmluvy z let 1899 a 1907 a jejich přílohy se vztahují pouze na mezinárodní ozbrojený konflikt a neobsahují trestní ustanovení.²⁹⁴ Ženevské úmluvy z roku 1949 označující takzvaná závažná porušení, která podléhají univerzální trestní jurisdikci, chrání určité zranitelné skupiny osob – například civilisty a válečné zajatce, ale většinou se také vztahují na mezinárodní ozbrojené konflikty. Článek 3 těchto smluv upravuje všechny ozbrojené konflikty nemající mezinárodní charakter, ale neoznačuje seznam zákazů jako trestné činy samy o sobě.²⁹⁵

Sýrie neratifikovala Dodatkový protokol II, upravující ozbrojené konflikty nemající mezinárodní charakter. Dodatkový protokol I, který Sýrie ratifikovala v roce 1983, spojuje režim vážných porušení Ženevských úmluv s pravidly a metodami Haagské úmluvy, ale vztahuje se pouze na mezinárodní ozbrojené konflikty.

Rozsah válečných zločinů, ze kterých mohou být subjekty obviněny v souvislosti s konkrétním ozbrojeným konfliktem závisí na tom, zda jde o mezinárodní ozbrojený konflikt (IAC) nebo ozbrojený konflikt nemající mezinárodní charakter (NIAC). Syrský konflikt (ve skutečnosti sít' konfliktů) do značné míry implikuje ozbrojený konflikt nemající mezinárodní charakter (NIAC). Jedinou výjimkou je dlouhodobá okupace Golanských výšin, která se řídí čtvrtou Ženevskou úmluvou.²⁹⁶

Pokud jde o klasifikaci konfliktů, je možné identifikovat několik překrývajících se ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter:

²⁹³ IHL Treaties and the Regulation of Weapons, CANADIAN RED CROSS. [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <http://www.redcross.ca/how-we-help/international-humanitarian-law/what-is-international-humanitarian-law/weapons-and-international-humanitarian-law/ihl-treaties-and-the-regulationof-weapons>

²⁹⁴ Convention No. II with Respect to the Laws and Customs of War on Land, July 29, 1899, 32 Stat. 1803, T.S. 403. [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/law/help/us-treaties/bevans/m-ust000001-0247.pdf>; Regulations Respecting the Laws and Customs of War on Land, annexed to Convention No. IV Respecting the Laws and Customs of War on Land, Oct. 18, 1907, 36 Stat. 2227, T.S. No. 539. [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/195>

²⁹⁵ Grave Breaches Specified in the 1949 Geneva Conventions and in Additional Protocol I of 1977, ICRC (Jan. 31, 1998). [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/57jp2a.htm>

²⁹⁶ Occupied Golan: ICRC Mitigates Some Effects of Occupation, ICRC (Mar. 2, 2010). [online]. [cit. 2020-11-11]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/update/israel-golan-update-020310.htm>

konflikty, které staví Asadův režim proti nestátním opozičním skupinám, konflikt mezi Asadovým režimem a přidruženými organizacemi al-Káidy, jako je fronta al Nusra, konflikty mezi konkurenčními opozičními skupinami, včetně Kurdů a konflikty mezi ISIS a všemi výše uvedenými.²⁹⁷ Tato stanovení ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter nemusí být nutně trvalá a mohou se měnit s vývojem událostí na místě. Někteří pozorovatelé, včetně Mezinárodního výboru Červeného kříže ve svém nedávném Komentáři k Ženevské úmluvě I uvedli, že použití ozbrojených sil jedním státem na území jiného státu bez jeho souhlasu lze klasifikovat jako mezinárodní ozbrojený konflikt, i když ozbrojené síly těchto dvou států nejsou přímo angažovány.²⁹⁸ Jakmile se Turecko začalo angažovat v Sýrii bez syrského souhlasu, konflikt se změnil na mezinárodní ozbrojený konflikt.

Sýrie ani Turecko nejsou smluvní stranou Římského statutu MTS, tudíž by MTS měl úplnou jurisdikci pouze v případě, že by Rada bezpečnosti OSN provedla postoupení situace v Sýrii Soudnímu dvoru, jinak má MTS jurisdikci pouze nad případnými trestnými činy spáchanými na území Sýrie státními příslušníky smluvních států MTS.²⁹⁹

Je očividné, že tyto mezery v režimu stíhání válečných zločinů znamenají, že MTS nemůže stíhat řadu trestných činů spáchaných v Sýrii. Mezeru se snaží vyplnit Nařízení Rady EU 2020/1998 ze dne 7. prosince 2020 o omezujících opatřeních proti závažnému porušování a zneužívání lidských práv.³⁰⁰ Cílem je vytvořit unijní režim omezujících opatření proti závažnému porušování a zneužívání lidských práv, který by měl obecnou působnost. EU poprvé vytvořila

²⁹⁷ GILL, D. Terry: Classifying the Conflict in Syria, 92 INTERNATIONAL LAW STUDIES (2016). [online]. [cit. 2020-11-11]. Dostupné z: <https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1691&context=ils>

²⁹⁸ INTERNATIONAL COMMITTEE FOR THE RED CROSS, COMMENTARY TO GENEVA CONVENTION I FOR THE AMELIORATION OF THE CONDITION OF THE WOUNDED AND SICK IN THE ARMED FORCES IN THE FIELD 237 (2d ed. 2016). [online]. [cit. 2020-11-11]. Dostupné z: https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Comment.xsp?action=openDocument&documentId=BE2D518CF5DE54EAC1257F7D0036B518-66_B

²⁹⁹ TRAHAN, Jennifer: New Paths to Accountability for Crimes in Syria and Iraq (Including ICC Jurisdiction over Foreign Fighters), JUST SECURITY (Nov. 12, 2014). [online]. [cit. 2020-11-11]. Dostupné z: <https://www.justsecurity.org/17308/paths-accountability-crimes-syriairaq-including-icc-jurisdiction-foreign-fighters/>

³⁰⁰ Nařízení Rady 2020/1998 ze dne 7. prosince 2020 o omezujících opatřeních proti závažnému porušování a zneužívání lidských práv OJ L 410I, 7.12.2020, str. 1–12. [online]. [cit. 2020-12-09]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R1998&from=CS>

všeobecný rámec, který jí umožní zaměřit se na jednotlivce, subjekty a orgány – včetně státních a nestátních subjektů, odpovědných za závažné porušování lidských práv na celém světě. Sankční opatření stanoví zákaz cestování, vztahující se na jednotlivce a zmrazení finančních prostředků, vztahujících se na jednotlivce i subjekty. Osobám a subjektům v EU bude navíc zakázáno přímo nebo nepřímo zpřístupňovat finanční prostředky osobám uvedeným na seznamu.

Rámec pro cílená omezující opatření EU se vztahuje na činy jako je genocida, zločiny proti lidskosti a jiná závažná porušování nebo zneužívání lidských práv (např. mučení a jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání, otroctví, mimosoudní, sumární a svévolné popravy a usmrcení, svévolné zatýkání nebo zadržování, nucené zmizení osob). Do oblasti působnosti sankčního režimu mohou spadat i jiná porušování nebo zneužívání lidských práv, jestliže je dané porušování nebo zneužívání rozsáhlé, systematické nebo jinak závažné, pokud jde o cíle společné zahraniční a bezpečnostní politiky stanovené v článku 21 Smlouvy o EU (např. porušování nebo zneužívání svobody náboženského vyznání nebo přesvědčení, porušování nebo zneužívání svobody přesvědčení a projevu, porušování nebo zneužívání svobody pokojného shromažďování a sdružování...).

Tento nový sankční systém by mohl v praxi být uplatněn na země Blízkého východu a dle mého názoru také na Turecko, které je kandidátskou zemí EU a jemuž byly válečné zločiny prokázány.

Mezi zdokumentované válečné zločiny, páchané TAF³⁰¹ a jejich zástupnými milicemi (nově vytvořená turecká Svobodná syrská armáda – TFSA) spadají:

1. Cílené útoky na novináře a omezování ve shromažďování informací

Při tureckých náletech v roce 2019 bylo zabito, či zraněno několik novinářů a mnoho mezinárodních novinářů proto uprchlo z regionu. Jeden z těchto smutných případů je doložen skrz rozhovor Rojava Information Center se Zozan Berkelovou, která byla postřelena tureckými silami právě proto, že se

³⁰¹ Pro zjednodušení situace budu v následující části práce používat pro akce Tureckých ozbrojených sil a jejich zástupných milic, souhrnné označení TAF.

snažila dělat svoji práci.³⁰² Zahraničním novinářům ani výzkumným pracovníkům nebylo umožněno, aby vstoupili do syrských oblastí pod tureckou nadvládou. Tyto oblasti byly neprodyšně uzavřeny pro média s výjimkou těch médií, které mají tureckou licenci a která odmítala rozhovory pro místní a mezinárodní organizace pro lidská práva. Novináři a aktivisté v těchto oblastech byli rovněž častokrát ohrožováni, mučeni a zabíjeni.³⁰³

Civilisté, kteří zůstávají v oblastech pod tureckou kontrolou, byli navíc vystaveni extrémnímu tlaku. Bojovníci TAF se zmocňovali telefonů civilistů na kontrolních stanovištích a snažili se v telefonech najít například fotografie vlajek YPG, fotografie mučedníků nebo záznamy kurdských písní. Pokud cokoliv z toho v telefonu našli, docházelo k zatčení dotyčného. Typickým příkladem tohoto bylo zadržení civilistů u města Sere Kanyie. Mnoho z nich bylo zatčeno a jejich poloha dodnes, rodinám není známa. Mezinárodní nevládní organizace (INGO) potvrdila, že existují zprávy o únosech lidí obviněných z vazeb na SDF.³⁰⁴

2. Záměrné cílení na civilisty

Kurdský červený půlměsíc (dále jen KRC) dokumentoval úmrtí civilistů zabitých během turecké vojenské operace. KRC má za to, že útoky vůči civilistům byly prováděny cíleně, a to zejména šrapnelů z dělostřelecké palby a nálety, ale docházelo také ke střelným zraněním, popáleninám a zraněním z min.³⁰⁵

Pokud došlo k úmrtí konkrétního civilisty, vojáci TAF požadovali od rodin těchto mrtvých peníze, výměnou za jejich mrtvé tělo. Kurdský novinář Vedat Erdemci byl během útoku na severu Sýrie zabit tureckou palbou. Bojovníci TAF poté poslali matce fotku jeho bezhlavé mrtvolky a požadovali uhrazení jisté částky,

³⁰² Turkey`s war against civilians, Rojava information center, 1 December 2019. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://rojvainformationcenter.com/storage/2019/12/Turkey%E2%80%99s-war-against-civilians.pdf>

³⁰³ AL-SHIMALE, Zouhir: Journalists in northern Syria face intimidation and insecurity every day, 23 October 2019. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://www.indexoncensorship.org/2019/04/journalists-in-northern-syria-face-intimidation-and-insecu>

³⁰⁴ Turkey`s war against civilians, Rojava information center, 1 December 2019. RIC field interview with former Sere Kaniye resident, 29 October. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://rojvainformationcenter.com/storage/2019/12/Turkey%E2%80%99s-war-against-civilians.pdf>

³⁰⁵ Turkish military and Islamic groups invasion in Northeast Syria, Heyva Sor a Kurd, 14 November 2019. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <http://hskurd.org/wp-content/uploads/2019/11/9th-october-to-14th-of-november-doc.pdf>

aby jí bylo navraceno tělo jejího mrtvého syna.³⁰⁶ Požadování peněz lze, v tomto případě, považovat za válečný zločin. V kurckém městě Sere Kaniye na severu Sýrie začalo v říjnu 2019 bombardování civilistů. Je zdokumentováno, že Turecké letectvo proti civilistům použilo fosforové bomby³⁰⁷, jejichž použití zakazuje Úmluva o zákazu chemických zbraní.

Dalším z nepředpokládaných útoků, byl nálet na humanitární konvoj v Sere Kaniye. Aktivisté vjíždějící do města, za účelem poskytnutí pomoci a ošetření zraněných byli zasaženi střelou, vystřelenou z úderného dronu Bayraktar, při které bylo zabito dvanáct civilistů. Na civilisty se však TAF soustavně zaměřovaly.³⁰⁸

Organizace Amnesty International potvrdila, že TAF, spolu s koalicemi syrských ozbrojených skupin podporovaných Tureckem, během ofenzívy na severovýchodě Sýrie pohrdaly civilními životy. *„Turecká vojenská ofenzíva na severovýchodě Sýrie způsobila pohromu na životech syrských civilistů, kdy tito byli nuceni uprchnout ze svých domovů a žijí v neustálém strachu z nevybíravého bombardování, únosů a hromadných vražd. Turecké vojenské síly a jejich spojenci vykazují naprosto bezohledné pohrdání civilními životy, nemluvě o nezákonných smrtících útocích v obytných oblastech, jejichž důsledkem byli zranění a zabiti civilisté.“* uvedl Kumi Naidoo, generální tajemník Amnesty International.³⁰⁹

Podle Amnesty International³¹⁰ existují důkazy o tom, že bojovníci ozbrojené skupiny Ahrar al-Sharqiya, která je ve spojení s Tureckem, mučili a poté popravili známou kurckou političku Hevrín Chaláfovou.

³⁰⁶ IHL Database, Customary IHL, Rule 113, Volume II, Chapter 35, Section B. Treatment of the Dead. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule113

³⁰⁷ SELIGMAN, Lara: Turkish Proxies Appear to Be Using White Phosphorus in Syria. Photos of childer show horrific burns caused by what looks like white phosphorus. October 17, 2019. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2019/10/17/turkish-proxies-chemical-weapons-syria-kurds/>

³⁰⁸ CRINO, Scott and DREBY, Andy: Turkey`s Drone War in Syria – A Red Team View, 16/4/2020. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/turkeys-drone-war-syria-red-team-view>

³⁰⁹ Amnesty International: Syria: Damning evidence of war crimes and other violations by Turkish forces and their allies. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/10/syria-damning-evidence-of-war-crimes-and-other-violations-by-turkish-forces-and-their-allies/>

³¹⁰ Ibid.

3. Zaměření na civilní cíle a infrastrukturu

Turecké ostřelování se nezaměřovalo pouze na vojenské cíle. Bylo zaměřeno jak na soukromé civilní vlastnictví, tak i na vodní infrastrukturu a elektrická zařízení, pekárny, silnice, sklady obilí atd. Příkladem bylo opakované utočení na zásobárnu vody v provincii Al-Hasakah, konkrétně na vodní stanici Allouk, nacházející se poblíž tureckých hranic.

Podle údajů OSN tento incident na vodní stanici Allouk ponechal 450 000 lidí bez přístupu k vodě, přičemž 22 z 34 čerpadel bylo vojenským zásahem Turecka vyřazeno z provozu. Turecko řídí tok vody do severní a východní Sýrie skrze rozsáhlou síť přehrad napájějících tento region. Ještě před invazí Turecko manipulovalo s tokem vody do severní a východní Sýrie, čímž drasticky snížilo množství vody, které se dostalo do této oblasti. Turecko mělo za cíl omezit tok vody do Iráku a Sýrie o dalších 50 %.³¹¹ V březnu 2018 převzala TAF také kontrolu nad hlavní přehradou a vodní stanicí v Afrínu.

Další incident nastal dne 29. října 2019, kdy bylo zasaženo elektrické vedení vedoucí z města Dirbesiye k vodní stanici Allouk.

TAF bránily humanitárním pracovníkům ve snaze dostat se ke stanici, aby mohly být provedeny základní opravy. Čtyři z deseti pokusů Červeného půlměsíce dostat se na stanici kvůli opravám byly neúspěšné.

Další turecké údery byly zaměřeny na ropná pole v Saidě poblíž městečka Tirbespiye. Dne 11. října 2019 zde vzplál rychle se šířící požár, který vyřadil elektrickou síť v celém tomto regionu. 12. října 2019 došlo k útoku na hlavní pekárnu v Qamishlo, stejně jako na obilná sila. Obilná sila se dostala pod palbu kolem Tel Abyadu, Sere Kaniye a Tel Tameru. V Tel Abyadu také byla ostřelována pekárna, což přispělo k rozsáhlému nedostatku chleba po celém městě a umožnilo frakcím podporovaných Tureckem těžit z prodeje vyrabovaného obilí.

Očití svědci potvrdili ostřelování kostelů v Qamishlo a Tirbespiye a škol v Sere Kaniye a Tel Abyadu a OSN zdokumentovala cílení na školní zařízení, kdy došlo k částečnému nebo úplnému zničení 20 ze 150 škol v okrese Sere Kaniye.³¹²

³¹¹ MARVAR, Alexandra: Turkey's other weapon against the Kurds: Water. November 11, 2019. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: <https://www.thenation.com/article/turkey-syria-iraq-kurds/>

³¹² SCHMIDINGER, Thomas (ed.): The Autonomous Administration of North and East Syria: Between A Rock and A Hard Place, Published: 28 November 2020. ISBN: 978-1-912997-51-0.

4. Zaměření na zdravotnický personál a infrastrukturu

Turecko ve svých útocích cílilo především na zdravotnické pracovníky, vozidla a infrastrukturu patřící zejména KRC, ale také mezinárodním nevládním organizacím, jako Lékaři bez hranic. Konkrétní případy uvádí níže uvedená tabulka č.1.

Tabulka č.1: Tabulka cílů zdravotní infrastruktury – přehled za rok 2019

Datum	Cíl
9. října	Ostřelování v nemocnici provozované Lékaři bez hranic v Tel Abyadu.
12. října	Dělostřelecké údery poblíž nemocnice v Kobáni.
12. října	Nálet na traumacentrum KRC ve vesnici Salihyie, dva zaměstnanci KRC byli zraněni.
12. – 13. října	Únos a poprava tří zdravotnických pracovníků poblíž města Suluka.
13. října	Nálet na traumacentrum KRC ve vesnici Asadiye, dva zdravotníci byli zraněni a jeden zabit.
do 20. října	Nemocnice Roj v Sere Kaniye je pod palbou sil podporovaných Turky.
do 24. října	Pět nemocnic KRC a pomocných zdravotních infrastruktur kolem Tel Abyadu a Sere Kaniye bylo, k tomuto datu, trvale opuštěno.
do 29. října	Turecké ostřelování mířilo na sanitku KRC ve vesnici Souda severně od Tel Tameru.
3. listopadu	Turecké ostřelování míří na Svobodné Strážce Barmy severně od Tel Tameru, jeden člen lékařského týmu zabit a jeden zraněn.
3. listopadu	Turecký dron zasáhl sanitku KRC severně od Tel Tameru.
6. listopadu	Turecké ostřelování míří na sanitku KRC ve vesnici Sharkarak v Ayn Issa.
9. listopadu	Turecké ostřelování se zaměřilo na sanitku KRC severně od Tel Tameru, dva zdravotníci byli zraněni.

Zdroj: Turkey`s war against civilians, Rojava information center, 1 December 2019. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: <https://rojvainformationcenter.com/storage/2019/12/Turkey%E2%80%99s-war-against-civilians.pdf>

4.4 Důsledky

Pruský strateg Carl von Clausewitz řekl, že: „*Válka není pouze politický akt, nýbrž opravdový nástroj politiky, pokračování politických styků a jejich provádění jinými prostředky.*“³¹³ Turecko svým zásahem upevnilo své postavení a

³¹³ CLAUSEWITZ, Carl von: O válce. Vyd. 3. Přeložil Zbyněk SEKAL. Praha: Academia, 2008. Europa, sv. 13. ISBN 978-80-200-1598-3.

ukázalo, že přestože nectí nedotknutelnost státní suverenity, mezinárodní mocnosti se nemají k tomu aby zasáhly. Válka se tak Turecku vyplácí.

4.4.1 Postavení Evropské unie k turecké vojenské operaci a jejím důsledkům

Můžeme se právem domnívat, že vojenskými operacemi Turecka v Sýrii a jeho celkovým postupem Turecko demonstruje odklon od původních spojenců, tedy EU a USA. Tento odklon započal již v roce 2016, kdy neúspěšný vojenský puč, jež se v tomto roce v Turecku odehrál přiměl prezidenta Erdogana k posílení vazeb s Moskvou. Od té doby prezident Erdogan zaujal autoritativnější přístup. Lze rovněž vysledovat protizápadní rétoriku a změnu zahraniční politiky Turecka, kdy většina rozhodnutí zahraniční politiky jsou v rozporu se zájmy transatlantické aliance. Ve světle ústupu Trumpovy administrativy ze Sýrie lze turecké vojenské operace vnímat jako pokus o vyplnění mocenského vakua v regionu a společné upevnění tureckého vlivu v této oblasti společně s jeho spojencem, Ruskem.

Turecko je dlouholetým partnerem EU. Jednání o přistoupení země k EU se však od roku 2016 pozastavila poté, co se Turecko vzdalovalo od referenčních hodnot EU vztahujících se k právnímu státu a základním lidským právům, demokratickým standardům, základním svobodám a univerzálnímu právu na spravedlivý proces.³¹⁴ V roce 2019 vyzval Evropský parlament Radu EU a Evropskou komisi k pozastavení jednání o přistoupení Turecka k Evropské unii.³¹⁵ Evropský parlament vyjádřil obavy, že by vpád Turecka do severovýchodní Sýrie mohl poškodit perspektivu tureckého členství v EU. Navzdory tomuto, došlo ke spolupráci v oblasti migrace a byla uzavřena dohoda mezi EU a Tureckem, v jejímž rámci bylo vyčleněno celkem 6 miliard EUR pro přibližně 3,6 milionu syrských uprchlíků.³¹⁶

V souvislosti s tímto nástrojem bylo v dohodě stanoveno, že „*všichni noví nelegální migranti přecházející z Turecka na řecké ostrovy budou od 20. března*

³¹⁴ Negotiating Framework EU - Turkey, Luxembourg, 3 October 2005, Principles governing the negotiations. [online]. [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/turkey/st20002_05_tr_framedoc_en.pdf

³¹⁵ Parliament wants to suspend EU accession negotiations with Turkey, 13.3.2019, Press Releases. [online]. [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190307IPR30746/parliament-wants-to-suspend-eu-accession-negotiations-with-turkey>

³¹⁶ EU Facility for Refugees in Turkey: €6 billion to support refugees and local communities in need fully mobilised. [online]. [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6694

2016 vrázení do Turecka“.³¹⁷ Usnesení Evropského parlamentu z roku 2019 se však vyjádřilo také k postupu Turecka vůči Sýrii, kdy reagovalo na tureckou formulaci hrozby terorismu tak, že: „*Pokud jde o boj proti terorismu, Evropský parlament naléhavě žádá Turecko, aby sladilo své právní předpisy týkající se boje proti terorismu s mezinárodními standardy v oblasti lidských práv.*“³¹⁸

Usnesení rovněž konstatuje, že „*zatímco vláda má legitimní právo bojovat proti terorismu, je rovněž odpovědná za zajištění toho, aby se tak dělo v souladu s právní státem. Protiteroristická opatření musí být přiměřená.*“³¹⁹

Na zasedání Evropské rady ve dnech 17. – 18. října 2019 vedoucí představitelé EU jednali o vztazích s Tureckem a podpořili původní závěry Rady EU, které odsuzují jednostrannou vojenskou akci Turecka a vyzývají Turecko, aby dodržovalo mezinárodní humanitární právo a stáhlo své jednotky. Předseda Evropského parlamentu David Sassoli na tomto jednání charakterizoval tureckou invazi jako „*válečný akt*“.³²⁰ Některé členské státy EU se poté zavázaly k silným vnitrostátním postojům ohledně své politiky vývozu zbraní do Turecka. Členské státy EU se rovněž zavázaly zastavit vývoz zbraní do Turecka, a to na základě usnesení o provádění společného postoje o vývozu zbraní.³²¹ Vedoucí představitelé EU uvedli, že EU i nadále podporuje jednotu, svrchovanost a územní celistvost syrského státu. K vyjádření této podpory měla směřovat Rezoluce č. 2254. Původní rezoluce, vydané v souvislosti s touto krizí, se zabývaly především humanitární pomocí, bojí proti ISIS, případně kritizovaly použití chemických zbraní. Právě Rezoluce č. 2254 měla být přelomovou rezolucí, která se snaží stanovit jasný plán, jež bude vést k ukončení konfliktu.³²² Rezoluce sama ovšem

³¹⁷ EU – Turkey statement, 18 March 2016. European Council, Press release, 18 March 2016. [online]. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/#>

³¹⁸ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 19. září 2019 o situaci v Turecku, konkrétně o odvolání zvolených starostů z funkce (2019/2821(RSP)). [online]. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-09-19_CS.html

³¹⁹ Ibid.

³²⁰ Zasedání Evropské rady (17. a 18. října 2019) – závěry, Generální sekretariát Rady, EUCO 23/19. [online]. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/41125/17-18-euco-final-conclusions-cs.pdf>

³²¹ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 17. prosince 2015 o vývozu zbraní: provádění společného postoje Rady 2008/944/SZBP. Čtvrtek, 17. prosince 2015 – Štrasburk. [online]. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0472_CS.html

³²² Press Release, Secretary – General Hails Security Council Resolution as First to Focus on Political Settlement of Syria Crisis, SG/SM/17429-SC/12172 (18. prosince 2015). [online]. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <http://www.un.org/press/en/2015/sgsm17429.doc.htm>

neobsahovala žádné z vynutitelných opatření, dle kapitoly VII Charty OSN, přestože načrtla vcelku zajímavé ideje. Měla být vytvořena nová důvěryhodná vláda, jež by podpořila vytvoření nové ústavy a demokratické parlamentní volby. Rezoluce byla vcelku diverzitní, jelikož uvádí záměr započít vyjednávací rozhovory, ovšem nezabývá se dvěma podstatnými záležitostmi, a to budoucím postavením syrského prezidenta Asada a konkretizací opozičních skupin, které by měly být k těmto mírovým rozhovorům přizvány.

Zpětně lze zhodnotit, že Rezoluce č. 2254 pravděpodobně nenaplnila očekávání, jelikož po ní následovalo několik dalších rezolucí, jež nebyly příliš efektivní. Významnou se stala Rezoluce č. 2401, která nabádá strany k celonárodnímu příměří v Sýrii na 30 dní, počínaje 24. únorem 2018. Toto příměří bylo porušeno.

Dne 24. října 2019 přijal Evropský parlament usnesení o turecké vojenské operaci na severovýchodě Sýrie a jejích následcích, ve kterém tento důrazně odsoudil tureckou intervenci a vyzval Turecko, aby stáhlo všechny své vojenské síly ze syrského území. Usnesení zdůraznilo riziko obnovení islámského státu a odmítnutím tureckého plánu pro „bezpečnou zónu“ vyzvalo k vytvoření bezpečnostní zóny pod vedením OSN.

Rezoluce konkrétně uvádí, že: *„Turecko v rozporu s mezinárodním právem dne 9. října 2019 zahájilo vojenskou invazi (tzv. operaci Pramen míru) do syrských oblastí ovládaných Syrskými demokratickými silami (SDF), kdy v důsledku této invaze zemřel na obou stranách hranice velký počet civilistů i vojáků a podle zdrojů OSN bylo vysídleno nejméně 300 000 obyvatel a vzhledem k tomu, že Rada bezpečnosti OSN v reakci na tuto krizi dosud nepodnikla žádné kroky, a to navzdory jednotnému postoji EU, EU rozhodně odsuzuje jednostranný turecký vojenský zásah v severovýchodní Sýrii, který představuje závažné porušení mezinárodního práva.“*³²³

O rok později, roku 2020, přestal turecký prezident Erdogan respektovat dohodu mezi EU a Tureckem a oznámil, že migranti nebudou na hranicích Turecka nadále zadržováni. Na začátku roku 2020 se tak k řecko-turecké hranici dostaly desetitisíce migrantů, jež mohli volně překročit hranici. V březnu roku 2020 se s Erdoganem setkali představitelé EU a jednali o dvoustranných vztazích,

³²³ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 24. října 2019 o turecké vojenské operaci v severovýchodní Sýrii a jejích důsledcích (2019/2886 (RSP)). [online]. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0049_CS.pdf

provádění prohlášení EU a Turecka o migraci, jakož i o bezpečnosti a stabilitě v regionu a krizi v Sýrii.³²⁴

Situace však byla neblaze ovlivněna pandemií COVID-19, která vypukla právě v březnu 2020. Konflikt v Sýrii tak byl, vzhledem k pandemii „*odsunut na druhou kolej*“ a Turecko tak mělo příležitost rozpoutat několik dalších konfliktů – ve Středoziemním moři a Kypru, na jehož mořské dno si klade nároky a v Náhorním Karabachu, kde byla Tureckem také použita ozbrojená síla. EU uvalila na Turecko, v souvislosti s akcemi ve Středoziemním moři a Kypru sankce, avšak odmítla veřejně kritizovat zapojení Turecka do arménsko-ázerbájdžánské války, a to navzdory výzvě Arménie.

³²⁴ Zasedání vedoucích představitelů EU a Turecka 9. března 2020. [online]. [cit. 2020-11-28]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/international-summit/2020/03/09/>

5. Komparativní analýza legality zásahu s jinými vojenskými zásahy

5.1 Komparace konfliktů

Konflikt v Sýrii byl mnohem komplikovanější povahy než konflikt v Íránu, Iráku či v Libyi, neboť se v něm prolínala celá řada rovin, aktérů a příčin konfliktů. V Íránu proti sobě naopak stáli dva jasně definovaní protivníci – Írán a Irák. Z pohledu legality zásahu je skutečností, že v rámci konfliktu v Íránu, Iráku a Sýrii nebyly vyčerpány veškeré dostupné prostředky, a tudíž se jednalo o nelegální zásahy použití síly. Naopak, Libye byla jediným z konfliktů, který lze nazvat legálním, jelikož zásah proběhl dle kapitoly VII Charty OSN. Odlišný je i zájem velmocí o dané země: zatímco o většina západních velmocí nejevila větší zájem o státy jako takové, prolínají se zde především zájmy Číny a Ruska, arabských států a rovněž i USA, které se staly takzvanými vývozci demokracie. Pojdme se tedy, pouze ve stručnosti, podívat na jednotlivé konflikty víc zblízka.

5.1.1 Írán

Válka mezi Íránem a Irákem byl ozbrojený konflikt mezi těmito státy, jež započal v září roku 1980 a trval do srpna 1988, což z něj činí nejdelší konvenční válku dvacátého století. Původně byl tento konflikt označován jako Válka v Perském zálivu.³²⁵ Iráckou záminkou pro rozpoutání války byl údajný pokus o atentát na ministra zahraničí Táríka Azíze v jižním Iráku, ze kterého Saddám Husajn v jednom ze svých projevů obvinil jednoho z „*iránských agentů*“. Přesto je třeba říci, že konflikt sám měl hlubší kořeny již v minulosti, kdy podstatou konfliktu byly historické územní nároky (přestože se nejednalo o jedinou příčinu). Avšak stejně jako mnoho aspektů iránsko-irácké války je i její začátek předmětem sporu mezi stranami. Iráčané tvrdí, že válka začala iránským dělostřeleckým útokem na irácké pohraniční město Khanaqin 4. září 1980.³²⁶ Iráčané poukazují na opakované nepřátelské akce Íránu v období od února 1979 do září 1980 (např.

³²⁵ HIRO, Dilip: *The longest War: The Iran – Iraq Military Conflict*, Routledge; 1st edition (December 21, 1990). [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/JCS/article/view/15061>

³²⁶ MURAUSKAITE, Egle: *Saddam`s Use of Violence against Civilians during the Iran-Iraq War*, *Middle East Journal*, Vol. 70, No. 1 (Winter 2016), str. 47-68. Published By: Middle East Institute. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/43698619?seq=1>

narušování leteckého vzdušného prostoru Iráku). Vztahy mezi těmito státy se výrazně zhoršovaly a napětí mezi nimi postupně vzrostlo.

Iráčané došli k závěru, že když 22. září 1980 konečně zaútočili na Írán, neporušovali Chartu OSN, jelikož pouze uplatňovali „*preventivní sebeobranu*“ na obranu svého obyvatelstva a území.

Rozsáhlá invaze Iráku byla zahájena bez předchozího upozornění. Irácké letectvo zahájilo nálety na konkrétní íránská letiště, s cílem zničit veškeré íránské letectvo. Útok však zničil pouze část íránské letecké základnové infrastruktury a nedošlo tak k poškození značné části íránských letadel.³²⁷ Následujícího dne zahájil Irák také pozemní invazi do Íránu. Podle Saddáma Husajna měla invaze postupovat směrem k provincii Chúzistánu, jež byla bohatá na ropu. Íránu se podařilo tuto provincii ubránit a v tuto chvíli se konflikt vyvíjel spíše ve prospěch Íránu. Je třeba si uvědomit, že počet obyvatel Íránu činil 45 milionů, zatímco předválečná populace Iráku čítala v tu dobu „*pouhých*“ 15 milionů obyvatel.³²⁸

Dne 28. září 1980 přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci č. 479³²⁹ vyzývající Írán a Irák, aby zastavily boje a přijaly mediaci. Tak se nestalo a v lednu 1981 íránská vláda odmítla návrh ke smíru a začala posilovat protiofenzivu vůči Iráku. Zatímco obě strany utrpěly značné ztráty, boj samotný probíhal na poměrně statické frontě – ne více než 40 nebo 50 kilometrů východně nebo západně od íránsko-irácké hranice. Protože měl Írán omezené množství vojenského vybavení, které bylo buď obtížné opravit nebo zakoupit od západních zemí, začal využívat útoky „*lidských vln*“ složených z mladých íránských bojovníků z Baseeji, jež byli užívání k překonávání ostatních drátů a minových polí. S využitím této zastaralé taktiky útoků začali Íránci ve válce znovu získávat převahu.³³⁰

Mezi lety 1982 a 1984 se začala situace na bojišti, pro Irák, stávat bezúspěšnou. Během tohoto období se konflikt ustálil na vyhlazovací válce. Během čtyřtýdenního období, od února do března 1984, Iráčané údajně zabili 40 000

³²⁷ KARSH, Efrain: *The Iran–Iraq War, 1980–1988*. Osprey Publishing, 2002, str. 22.

³²⁸ *Ibid*, str. 27.

³²⁹ Resolution 479 (1980), adopted by the Security Council at its 2248th meeting, on 28 September 1980. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/16029>

³³⁰ EISENSTADT, Mike: „The Sword of the Arabs: Iraq`s Strategic Weapons“, Washington Institute Policy Papers, No. 21 (Washington, D.C.: Washington Institute for Near East Policy, 1990), str. 9. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/sword-arabs-iraqs-strategic-weapons>

Íránců a přišli o 9 000 vlastních vojáků.³³¹ Dobyli zpět strategicky významné město Choramšahr a za této situace byla vláda Íránu ochotna uzavřít příměří, za předpokladu, že dojde k:

- úplnému stažení Iráku ze všech íránských území,
- uhrazení plné válečné kompenzace (přibližně 150 miliard USD),
- návratu 100.000 šíitů do Iráku.³³²

Tyto podmínky byly pro Irák nepřijatelné. Irák tak učinil rozhodnutí použít v této fázi boje proti íránským jednotkám zakázané chemické látky, konkrétně bojový plyn. Tyto chemické látky byly v průběhu roku 1983 proti íránským jednotkám použity opakovaně, a to s určitou pravidelností. Bojový plyn byl kupříkladu použit proti íránským silám během vojenské akce na ostrově Al-Faw, poblíž Basry, jež byl bohatý na ropu. Jednalo se tedy bezpochyby o strategicky účinný krok.

Během tohoto období zahájil Írán své první pokusy upozornit na zjevné porušení íráckého Ženevského protokolu z roku 1925. Francie, která byla během íránsko-írácké války zastáncem Iráku, se k otázce chemických útoků Iráku nevyjadřovala. Stejnou taktiku zaujala také britská a americká vláda, jež o této záležitosti mlčely, zatímco Íránci obvinili Francouze, Brity a Sověty z vojenského zásobování Iráku. Na jaře 1984 se tak ukázalo, že hlavní mocnosti západní Evropy nemají zájem trestat nebo dokonce otevřeně kritizovat Irák za jeho aktivity proti Íránu. Americký tisk a americký Kongres však této otázce věnovaly větší pozornost. Určité skupiny v Kongresu vyjádřily odpor vůči používání chemických látek v Iráku a bylo vyvinuto úsilí k opětovnému zařazení Iráku na seznam národů, které podporují terorismus.³³³ Americké ministerstvo zahraničí oznámilo, že „dostupné důkazy naznačují, že Irák použil smrtící chemické zbraně“ a že americká vláda „důrazně odsuzuje tuto praxi.“³³⁴ Britská vláda obrátila svůj

³³¹ JAVED, Ali: Chemical Weapons and the Iran-Iraq War: A Case Study in Noncompliance, 2001, str. 47. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.nonproliferation.org/wp-content/uploads/npr/81ali.pdf>

³³² “Iraq – The War of Attrition, 1984-87,” Library of Congress Country Studies, str. 1. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: [http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query2?r?frd/cstody:@field\(DOCID+iq0104\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query2?r?frd/cstody:@field(DOCID+iq0104))

³³³ JAVED, Ali: Chemical Weapons and the Iran-Iraq War: A Case Study in Noncompliance, 2001, str. 49. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.nonproliferation.org/wp-content/uploads/npr/81ali.pdf>

³³⁴ Ibid.

dřívější postoj, kdy použití chemických látek odsoudila a uvalila embargo na oba státy.³³⁵

Boje mezi Íránem a Irákem pokračovaly v letech 1984 až 1986 zhruba stejným způsobem jako předchozí dva roky. OSN byla zapojena do pokusu o ukončení konfliktu, jež se začal vymykat kontrole. „*Tanková válka*“, která začala v roce 1984, kdy se Írán i Irák zaměřovaly na odstřelování lodní dopravy (zejména ropných tankerů plavících se v Perském zálivu) eskalovala do té míry, že se USA a další mocnosti rozhodly zapojit přímo. V roce 1987 se na iráckou stranu přiklonil Kuvajt a snažil se přesvědčit USA a Sovětský svaz, aby poskytly ochranu kuvajtské ropné flotile. To vedlo k tomu, že USA podpořilo Irák, a nakonec se tak podpora USA stala pro Irák značnou výhodou.

OSN začala formálně vyšetřovat obvinění Íránu z iráckých chemických útoků. Prohlášení ze dne 30. března 1988 odsoudilo použití chemických zbraní, a tak byla přijata řada rezolucí Rady bezpečnosti OSN (č. 479, 487, 514, 522, 540 a 552), které obě strany vyzvaly k ukončení bojů, respektování mezinárodního humanitárního práva a zahájení jednání k uzavření smíru. Žádná z rezolucí se nezabývala otázkou použití chemických zbraní. Pouze rezoluce Rady bezpečnosti č. 582 (ze dne 24. února 1986), 598 (ze dne 20. července 1987) a 612 (ze dne 9. května 1988) řešily otázku používání chemických zbraní ve válce.

Dne 18. července 1988 Írán neochotně přijal podmínky rezoluce č. 598 a přijal příměří vyjednané OSN. Dne 8. srpna 1988 generální tajemník OSN Javier Pérez de Cuéllar oznámil, že dohoda o příměří vstoupí v platnost 20. srpna. Téhož dne uvedl, že zahájení války v Iráku bylo nelegální, stejně jako okupace iránského území a použití chemických zbraní proti civilistům: „*To, že se vysvětlení [Iráku] nezdá dostatečné nebo přijatelné pro mezinárodní společenství, je fakt ... I když před vypuknutím konfliktu došlo na Iráku k určitému zásahu ze strany Íránu, takové zásahy neospravedlňovaly iráckou agresi proti Íránu, po níž následovala pokračující okupace iránského území během konfliktu, a to v rozporu se zákazem použití síly, které je považováno za jedno z pravidel ius cogens ...*“³³⁶ Rovněž uvedl, že kdyby OSN tuto skutečnost přijala dříve, válka by téměř jistě netrvala

³³⁵ TERRIL, Andrew: „Chemical warfare and ‘desert storm’ the disaster that never came“, Small Wars & Insurgencies, Volume 4, 1993 – Issue 2, str. 55.

³³⁶ Report of the Secretary-General on the Work of the Organization, September 1991, A/46/1. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/2726505476EA572585256C55004E9FAB>

tak dlouho. Írán, na základě tohoto oznámení, žádal odškodnění od Iráku, ale nikdy žádné nedostal.³³⁷

5.1.2 Irák

V letech 1980 až 2003 se Irák stal účastníkem tří válek: výše zmíněné války mezi Irákem a Íránem v letech 1980–1988, invaze do Kuvajtu v letech 1990–1991 a nakonec války v Iráku pod vedením USA, jež započala v roce 2003. Jedná se o tři různé války s velmi odlišnými charakteristikami. V této části bych se ovšem ráda zaměřila pouze na konflikt z roku 2003, kdy se Irák stal terčem invaze a okupace pod vedením USA.

Útoky z 11. září 2001 se pro administrativu bývalého amerického prezidenta George W. Bushe (skrze „*Bushovu doktrínu*“) staly spouštěčem pro eskalaci dlouhodobého konfliktu (počínajícím již rezolucí č. 687 Rady bezpečnosti OSN) s iráckým prezidentem Saddámem Husajnem, a to spolu s nepodloženým podezřením některých poradců prezidenta USA, že Saddám Husajn byl do útoků z 11. září nějakým způsobem zapojen.

Takzvaná „*Bushova doktrína*“ je fráze používaná k popisu různých souvisejících zahraničněpolitických principů prezidenta Bushe, jejíž principy byl formulovány v projevech o útocích z 11. září 2001 na společném zasedání Kongresu USA a je v ní obsažena Národní bezpečnostní strategie Spojených států z let 2002 a 2006. Principy doktríny, které jsou pro nás relevantní, zahrnují: a) politiku USA přisuzovat činnost nestátních subjektů státům za účelem přechovávání teroristů (nerozlišování teroristů od hostitelských států) a b) politiku preventivních úderů proti nestátním subjektům a státům, které představují potenciální hrozbu pro USA.³³⁸ Události z 11. září 2001 měly nepochybně obrovský dopad na výklad sebeobrany, protože přiměly státy, aby usilovaly o širší

³³⁷ TAROCK, Adam: *The Superpowers' Involvement in the Iran-Iraq War*. Commack, N.Y.: Nova Science Publishers, 1998. ISBN 9781560725930.

³³⁸ MEDZMARIASHVILI, M: „Pre-emptive self-defence against states harbouring terrorists“ (2011) Riga Graduate School of Law (RGSL) Research Papers, No 4, 52. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.rgsl.edu.lv/uploads/research-papers-list/19/4-medzmariashvili-final.pdf>

výklad pojmu. Prezident Bush popsal teroristické útoky nejen jako činy terorismu, ale jako válečné zločiny.³³⁹

Prezident George W. Bush využil „*Bushovy doktríny*“ a rezoluce č. 1441 Rady bezpečnosti OSN z roku 2002, která Irák pod vedením prezidenta Saddáma Husajna, označila za „*hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost*“.³⁴⁰ Další rezoluce, jíž by Rada bezpečnosti OSN USA zmocnila k použití všech dostupných prostředků, však již vydána nebyla.

Americká invaze do Iráku v roce 2003 tak začala, podle názoru americké vlády a jejích spojenců, jako legitimní preemptivní obranná reakce (preemptivní použití síly) na hrozbu zbraní hromadného ničení, kterou měla vláda Saddáma Husajna údajně vyvíjet.³⁴¹ USA šly do války pod heslem takzvané „*války proti terorismu*“, jež jí byla schválena Kongresem. Podle USA existovala silná vazba mezi Saddámem Husajnem a mezinárodním terorismem a hlavní prioritou vlády USA byla ochrana jejich občanů před terorismem, kdy národní bezpečnost byla pro USA vždy prvořadá. USA také významně podporují demokratické vlády po celém světě a baathistický režim byl považován za totalitní a nedemokratický. V důsledku toho se změna režimu v Iráku stala prioritou USA a jediným způsobem, jak toho dosáhnout, bylo použití síly.

Kořeny konfliktu lze vyzorovat již v roce 1991, kdy OSN přijala rezoluci č. 687, která v článku 8 uváděla, že Irák musí pod mezinárodním dohledem bezpodmínečně zničit, odstranit nebo zneškodnit:

- všechny chemické, biologické zbraně a všechny subsystémy a komponenty všech zařízení pro výzkum a vývoj zařízení související se zbraněmi hromadného ničení,

³³⁹ MYLONAKI, E. & KHEDRI, K.: „Re-assessing the use of force against terrorism under international law“ (2013) 78 Jura A Peci Tudomanyegyetem Allam-es Karanak tudomanyos lapja 78. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: https://jura.ajk.pte.hu/JURA_2013_1.pdf; SEELYE, Q.K. & BUMILLER, E.: ‘After the attacks: The President Bush labels aerial attacks ‘acts of war’ New York Times, 13 September 2001. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2001/09/13/us/after-the-attacks-the-president-bush-labels-aerial-terrorist-attacks-acts-of-war.html>

³⁴⁰ Resolution 1441 (2002), adopted by the Security Council at its 4644th meeting, on 8 November 2002. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.un.org/Depts/unmovic/documents/1441.pdf>

³⁴¹ GOMBÁR, Eduard a PECHA, Lukáš: Dějiny Iráku. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-249-8, str. 544.

- všechny balistické střely s doletem větším než sto padesát kilometrů.³⁴²

Inspektoři OSN a Mezinárodní agentura pro atomovou energii (IAEA) prováděli inspekce iráckých lokalit až do prosince 1998. Na konci listopadu 2001 Washington varoval Bagdád před výrobou zbraní hromadného ničení a George W. Bush požadoval obnovení inspekci OSN k odzbrojení Iráku. USA postupně vytvářely tlak na Irák tím, že se snažily přesvědčit Saddáma Husajna, aby nechal inspektory OSN vrátit se do Iráku. Dne 8. listopadu 2002 pak hlasovalo 15 členů Rady bezpečnosti OSN pro rezoluci č. 1441 která uvádí, že pokud Saddám Husajn nesplní závazky týkající se odzbrojení, bude to mít vážné důsledky.³⁴³ Dne 27. listopadu Irák tuto novou rezoluci OSN přijal. Na základě toho Rusko, Čína a Francie, které vyhrožovaly že využijí své veto k zabránění schválení vojenské akce OSN proti Iráku, odmítly následovat USA a VB. Výsledkem bylo, že USA se rozhodly zaútočit na Irák bez souhlasu Rady bezpečnosti OSN.

Dne 19. března 2003, několik hodin po skončení 48hodinového ultimáta vyzývajícího iráckého prezidenta Saddáma Husajna a jeho syny Udaya a Qusaye aby opustili Irák, zahájily USA oficiálně válku s Irákem. Operace „*Irácká svoboda*“ (jak byla nazvána) se zúčastnila takzvaná „*Koalice ochotných*“ (americká, britská, australská a polská vojska).³⁴⁴ Byly bombardovány vojenské cíle a odehrávaly se intenzivní boje o města Basra, an-Násiríja, an-Nadžaf a Karbalu. Američtí vojáci dobyli letiště v Bagdádu, což znamenalo velkou převahu v probíhajícím boji. Dne 9. dubna 2003 byl Bagdád dobyt a Saddám Husajn uprchl pryč. V Bagdádu vypuklo všeobecné veselí, jež vedlo k hromadnému rabování a v květnu téhož roku, přes kritiku neschopnosti USA zabránit v rabování, prezident George W. Bush přednesl projev o naplnění účelu mise a ukončení bojových operací. V prosinci téhož roku byl dopaden Saddám Husajn a v roce 2006 byl popraven.

Akce USA vedla především k velké destabilizaci v regionu, a přestože se USA ze země oficiálně stáhly v roce 2011 (znovu se zapojily v roce 2014 v čele

³⁴² Resolution 687 (1991), adopted by the Security Council at its 2981st meeting, on 3 April 1991. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.un.org/Depts/unmovic/documents/687.pdf>

³⁴³ Resolution 1441 (2002), adopted by the Security Council at its 4644th meeting, on 8 November 2002. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.un.org/Depts/unmovic/documents/1441.pdf>

³⁴⁴ GOMBÁR, Eduard a PECHA, Lukáš: Dějiny Iráku. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-249-8, str. 546.

nové koalice), hlavní fáze konfliktu skončila po tom, co do konfliktu vstoupil ISIS. Od roku 2017 v zemi stále probíhá povstání, ovšem pouze na nízké úrovni.

Legalita invaze a okupace Iráku byla široce diskutována již od roku 2003, kdy byla invaze do Iráku zahájena. Tehdejší generální tajemník OSN Kofi Annan v září roku 2004 uvedl: „*Naznačil jsem, že tento zásah není v souladu s Chartou OSN. Z našeho pohledu a z pohledu Charty OSN je [válka] nezákonná*“, výslovně prohlásil, že válka proti Iráku vedená USA byla nelegální.³⁴⁵ Političtí vůdci USA a VB tvrdili, že válka byla legální; právní experti, včetně Johna Chilcota, který působil jako předseda Britské vyšetřovací komise invaze do Iráku, ale dospěli k závěru, že právní základ pro britskou vojenskou invazi do Iráku byl neuspokojivý a neodůvodněný a že kroky USA a VB podkopaly autoritu OSN.³⁴⁶

5.1.3 Libye

Události, které se udály v rámci Arabského jara v Libyi byly popsány již ve druhém kapitole práce. Ve veřejných diskusích často však dochází k přímému srovnávání situace v Libyi a Sýrii. Oba případy jsou veřejností často hodnoceny jako podobné, což je vnímání, které je pochopitelné, jelikož tehdejší rétorika západních vlád je pro oba případy téměř stejná. Například bývalý americký prezident Obama v roce 2011 ve spojitosti s Libyí uvedl: „...*násilí musí přestat; Muammar Kaddáfí ztratil legitimitu vést a musí odejít.*“³⁴⁷ Podobný komentář učinil v tomto roce také k situaci v Sýrii: „*Důrazně odsuzuji tuto brutalitu, včetně hanebných útoků na syrské civilisty ve městech jako Hamá a Dajr az Zaur... Kvůli syrskému lidu nastal čas, aby prezident Asad ustoupil stranou.*“³⁴⁸ Ovšem podrobnější pohled na oba konflikty dokazuje, že oba případy nejsou příliš srovnatelné. Rozdílná rozhodnutí o intervenci v těchto dvou zemích formovaly

³⁴⁵ „Iraq war illegal, says Annan“. BBC News. 16 September 2004. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3661134.stm

³⁴⁶ The Report of the Iraq Inquiry – Executive Summary, Report of a Committee of Privy Counsellors, 6 July 2016. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20171123122743/http://www.iraqinquiry.org.uk/the-report/>

³⁴⁷ The White House Blog. “The President on Libya: “The Violence Must Stop; Muammar Gaddafi Has Lost the Legitimacy to Lead and He Must Leave” The White House. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2011/03/03/president-libya-violence-must-stop-muammar-gaddafi-has-lost-legitimacy-lead-and-he-m>

³⁴⁸ The White House. “Statement by President Obama on the situation in Syria.” The White House. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/08/18/statement-president-obama-situation-syria>

dva hlavní faktory: časová osa obou povstání ve spojení s „arabským jarem“ a rozdíly v pozicích země ve světové politice, ekonomice, společnosti atd.

Arabské jaro se do Libye rozšířilo v únoru 2011. Zpočátku mírové protesty se brzy staly násilnými. Různé orgány OSN okamžitě zareagovaly na zprávy o masivním porušování lidských práv ze strany vládních sil. Generální tajemník OSN vyzval k okamžitému ukončení násilí a vyjádřil své pobouření nad tiskovými zprávami, podle nichž libyjské orgány střílejí na demonstranty z válečných letadel a vrtulníků. Tyto útoky charakterizoval jako závažná porušení mezinárodního humanitárního práva.³⁴⁹ Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva vyzval k okamžitému zastavení nezákonných násilných činů proti demonstrantům a k úplnému a nezávislému vyšetřování, přičemž zdůraznil, že rozsáhlé a systematické útoky na civilní obyvatelstvo se mohou rovnat zločinům proti lidskosti.³⁵⁰

Události v Libyi odsoudilo také několik regionálních organizací. Arabská liga odsoudila „*násilný zásah libyjské vlády proti demonstrantům a pozastavila jí účast na schůzích Ligy*“.³⁵¹ Násilné jednání bylo odsouzeno také Organizací islámské spolupráce a EU samotnou.³⁵²

Rada pro mír a bezpečnost Africké unie odsoudila hrubé a systematické porušování lidských práv a členové Rady bezpečnosti OSN vyzvali libyjskou vládu, aby se ujala odpovědnosti chránit své obyvatelstvo a okamžitě ukončila veškerá porušování lidských práv.³⁵³ Rada bezpečnosti OSN jednomyslně přijala rezoluci č. 1970, ve které vyjádřila hluboké znepokojení nad smrtí civilistů a jednoznačně odmítla podněcování nepřátelství a násilí vůči civilnímu

³⁴⁹ Outraged Secretary-General Calls for Immediate End to Violence in Libya, Press Release, SG/SM/13408-AFR/2119, 22 February 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2011/sgsm13408.doc.htm>

³⁵⁰ Pillay Calls for International Inquiry into Libyan Violence and Justice for Victims, Office of the High Commissioner for Human Rights, Press Release, 22 February 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://newsarchive.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=10743&LangID=E>

³⁵¹ GALAL, O.: Arab League Bars Libya from Meetings, citing Forces' Crimes, Bloomberg News Service, 22 February 2011, cited in: Davis, J. (ed.), *The Arab Spring and Arab Thaw, Unfinished Revolutions and the Quest for Democracy*, Routledge, London/New York, 2016, str. 183.

³⁵² Declaration by the High Representative, Catherine Ashton, on behalf of the European Union on Events in Libya, 6795/1/11, Presse 3, 20 February 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/cfsp/119397.pdf

³⁵³ Situation of human rights in the Libyan Arab Jamahiriya, Resolution adopted by the Human Rights Council, S-15/1, A/HRC/RES/S-15/1, 25 February 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.right-docs.org/doc/a-hrc-res-s-15-1/>

obyvatelstvu ze strany nejvyšších představitelů libyjské vlády.³⁵⁴ Rezoluce č. 1970 uvalila na Libyi zbrojní embargo a na Kaddáfího správu byly uvaleny sankce ve formě zmrazení majetku a zákazu cestování.³⁵⁵

Násilí v Libyi však po rezoluci 1970 neustalo. Ve svém projevu před Valným shromážděním OSN dne 1. března 2011 vyzval generální tajemník OSN k „*rychlé konkrétní akci*“ a ke „*konkrétní reakci*“ na libyjskou krizi.³⁵⁶ V návaznosti na tuto výzvu a v reakci na hrozby proti civilnímu obyvatelstvu, které Kaddáfí učinil dne 17. března 2011, byla přijata rezoluce č. 1973. Rada bezpečnosti OSN rozhodla, že situace v Libyi představuje hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost, a jednala tedy podle kapitoly VII Charty OSN. Pokud jde o ochranu civilistů, zmocnila členské státy k ochraně civilistů tím, že povolila užití „*všech nezbytných prostředků*“³⁵⁷

Po přijetí rezoluce č. 1973, tak podnikla britsko-francouzská vojenská koalice vedená NATO intervenci v Libyi. USA a VB vedly leteckou kampaň proti Kaddáfího silám, zatímco NATO převzalo odpovědnost za vymáhání zbrojního embarga a bezletové zóny, jež byla rezolucí č. 1973 zavedena.³⁵⁸ Během zásahu bylo možné pozorovat odlišné postoje stálých členů Rady bezpečnosti OSN k vojenským akcím. Zásah v Libyi trval sedm měsíců, dokud nebyl Kaddáfí zbaven moci a nakonec zavražděn. V té době OSN ukončila mandát pro operaci NATO v Libyi.

Co se legality zásahu týče, příkladem povolení použití síly podle článku 42 kapitoly VII Charty OSN Radou bezpečnosti OSN je rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1973 ze dne 17. března 2011. Rezoluce č. 1973 obsahuje celkem 29 odstavců. Ráda bych zmínila ty, jež považuji za podstatné pro určení legality zásahu. V první části rezoluce požaduje „*okamžité příměří*“ a dodržování

³⁵⁴ Resolution 1970 (2011), adopted by the Security Council as its 6491th meeting, on 26 February 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1970-%282011%29>

³⁵⁵ Ibid.

³⁵⁶ United Nations Response to Violence against Civilians in Libya Sends Strong Message There Is ‘No Impunity’ for Crimes against Humanity, Secretary-General Press Release, SG/SM/13425-GA/11051-AFR/2130, 1 March 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2011/sgsm13425.doc.htm>

³⁵⁷ Resolution 1973 (2011), adopted by the Security Council as its 6498th meeting, on 17 March 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: [https://www.undocs.org/S/RES/1973%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1973%20(2011))

³⁵⁸ NANDA, V. P.: The Future Under International Law of Responsibility to Protect after Libya and Syria, Michigan State International Law Review, vol. 21, 2013, str. 13. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://digitalcommons.law.msu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1103&context=ilr>

mezinárodního práva včetně „*rychlého a nerušeného poskytnutí humanitární pomoci*“. Největší část rezoluce je věnována vytvoření bezletové zóny v odstavcích 6 až 12. Je to však odstavec 8, který je z hlediska mezinárodního práva podstatný a který stanoví, že státy mohou „*užít všechny nezbytné prostředky k vynucení této bezletové zóny*“. Použití výrazu „*všech nezbytných prostředků*“ otevírá dveře použití síly.³⁵⁹

Odstavce 13 až 16 požadují zbrojní embargo a odstavec 13 také uvádí, že odstavec 11 rezoluce č. 1970 bude nahrazen novým odstavcem, který „*opravňuje členské státy při provádění zbrojních inspekcí k užití veškerých nezbytných prostředků odpovídajícím konkrétním okolnostem*“.³⁶⁰ Tato formulace opět naznačuje, že lze použít sílu i proti námořním plavidlům podezřelým z převážení zbraní do Libye v rozporu s embargem.

Cílem jednotlivých rezolucí, jež byly Radou bezpečnosti OSN vydávány, byly pokusy o uzavření okamžitého příměří. Všechny ostatní politické alternativy byly zcela vyčerpány a jednání s Kaddáfím opakovaně potvrzovala, že jeho slovu nelze důvěřovat. 18. března 2011 Kaddáfí, na základě rezoluce č. 1973 formálně přijal příměří, ale nedokázal jej dodržet. Jeho síly nikdy nepřestávaly postupovat a střílet na jižním okraji Běngházi. Použití síly tak bylo jedinou legální možností, která zbývala pro ochranu civilistů.

5.1.4 Sýrie

Stejně jako v případě Libye, tak i události Arabského jara ve spojitosti se Sýrií byly popsány v druhé kapitole práce. Nenásilné demonstrace v Sýrii začaly v únoru 2011. Motivovaly je sociální problémy, chudoba a snaha o zajištění vyššího stupně demokracie. Protesty se rychle rozšířily po celé zemi a jejich cílem se nakonec stala snaha o zbavení moci syrského prezidenta Bašára al-Asada. Jakmile syrské vládní síly zareagovaly na tyto demonstrace, povstání brzy přerostlo v občanskou válku. Bylo to do značné míry charakterizováno sektářským rozdělením mezi alavitskou menšinu (ke které Asad a jeho síly patřily) a majoritní sunnitskou populací. Každá strana konfliktu byla podpořena několika zahraničními mocnostmi. Asada podpořilo Rusko a Írán, zatímco opoziční síly

³⁵⁹ Resolution 1973 (2011), adopted by the Security Council as its 6498th meeting, on 17 March 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: [https://www.undocs.org/S/RES/1973%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1973%20(2011))

³⁶⁰ Ibid.

podporovaly Saúdská Arábie, Katar a Turecko na Středním východě, a také západní státy – zejména USA, VB a Francie.

Ačkoli Asad tvrdil, že jeho síly bojovaly proti teroristům a popíral odpovědnost za bezpráví ke kterým došlo, Nezávislá mezinárodní vyšetřovací komise (IHFFC) ohlásila hrubé porušování lidských práv spáchané syrským režimem – jednalo se o zločiny proti lidskosti, vraždy a mučení, válečné zločiny a porušování mezinárodního práva v oblasti lidských práv a mezinárodního humanitárního práva.

V roce 2012 se navíc objevila obvinění z použití chemických zbraní. V roce 2013 došlo k chemickým útokům v oblasti Damašku v Aleppu, a na několika dalších místech. Experti OSN na chemické zbraně tato obvinění přezkoumali, a nakonec také potvrdili. Nebylo zcela jasné, která strana konfliktu tyto zbraně použila, protože syrská vláda a povstalecké síly se z incidentu navzájem obviňovaly, zatímco OSN ve své zprávě nepřiznala vinu ani jedné straně. Zatímco Rusko tuto zprávu OSN zkritizovalo, západní mocnosti obvinily Asada a nastolily otázku možné vojenské akce v reakci na tento útok.³⁶¹

Myšlenka na provedení vojenské intervence se uskutečnila, když v dubnu 2017 došlo k poslednímu útoku chemickými zbraněmi v Sýrii. Bylo to poprvé od začátku syrské války, kdy USA zasáhly proti syrské vládě. Asad označil tento incident za „výmysl“, který měl posloužit k ospravedlnění amerického raketového útoku na syrskou základnu Šajrat.

Přestože mezinárodní společenství jednajícím prostřednictvím Rady bezpečnosti OSN nebylo schopno vyřešit spory mezi syrskou vládou a povstanci, pro syrskou občanskou válku se stala charakteristická vysoká míra vojenského zahraničního zapojení, skrze koalici západních států pod vedením USA a několika států ze Středního východu, v rámci boje proti ISIS. Na druhou stranu Rusko v roce 2015 reagovalo na Asadovu žádost o vojenskou pomoc a zahájilo nálety zaměřené nejprve na ISIS a následně i na další syrské rebely. Poslední intervence se nakonec uskutečnila v dubnu 2017, kdy USA poprvé od začátku syrské občanské války zahájily útok proti syrské vládě jako odvetu za útok chemickými

³⁶¹ GUTTERMAN, S.: Holmes, O., Russia says UN report on Syria Attack biased, Reuters, 18 September 2013. [online]. [cit. 2020-12-12]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/cnews-us-syria-crisis-russia-idCABRE98H0RQ20130918>

zbraněmi, při kterém zahynuly desítky civilistů.³⁶² Navzdory tomu, že americké a ruské síly cílily proti stejnému nepříteli, byla spolupráce mezi těmito dvěma státy omezená.

Avšak nebyl to pouze vojenský zásah v Libyi, který ovlivnil přístup k syrskému konfliktu. Byl to také zmátek po Kaddáfího smrti, charakterizovaný násilím a bezprávím, který v zemi vypuknul a který komplikoval mezinárodní reakce na pokračující krizi v Sýrii, jelikož vzbudil pochybnosti o dlouhodobých výsledcích vojenských akcí pod záštitou doktríny odpovědnosti chránit.

Situaci v Sýrii také zkomplikovalo stažení amerických vojsk v roce 2019, jež umožnilo Turecku zahájit své vojenské operace, opírající se o právo na sebeobranu podle článku 51 Charty OSN. Jak již bylo uvedeno v kapitole 3 této práce, tato jednostranná vojenská akce nesplňovala požadavky práva na sebeobranu podle článku 51 Charty OSN, a proto představovala porušení zákazu použití síly, a tudíž se jedná o nelegální zásah.

5.2 Komparace zapojení mezinárodních společenství

Hlavní rozdíly mezi řešením jednotlivých konfliktů v Íránu, Iráku, Libyi a Sýrii je možné vnímat především v mezích postupu OSN, jež se snažila konflikty vyřešit prioritně nenásilnými postupy.

Z hlediska příčin vzniku jednotlivých konfliktů, v případě Íránu a Iráku byl konflikt započat zdánlivě chabými záminkami, kdežto konflikty v Libyi a Sýrii započaly skrze Arabské jaro. Írán byl vcelku specifickým konfliktem, jelikož Rada bezpečnosti OSN měla během tohoto dlouhodobého konfliktu problémy s řešením ozbrojených konfliktů skrze rezoluce. Situaci tak vyřešil až generální tajemník. Lze říct, že podobný problém vyvstal i v Sýrii, což je zřejmě důvodem, proč je stále sužovaná občanskou válkou. Rada bezpečnosti OSN byla v případě Iráku, Libye a Sýrie omezena Ruskem a Čínou, jež vetovaly veškeré rezoluce, které mohly vést k brzkému vyřešení konfliktu v těchto státech.

5.2.1 Írán

Jak prokázala iránsko-irácká válka, stálí členové Rady bezpečnosti OSN by neměli umožnit, aby došlo k porušení hlavního cíle Charty OSN, tedy:

³⁶² HERB, J.: How Trump's Syria airstrike is different from – and similar to – Obama's, CNN, 07 April 2017. [online]. [cit. 2020-12-12]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2017/04/07/politics/obama-syria-airstrikes-trump/index.html>

„udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a za tím účelem konat účinná kolektivní opatření, aby se předešlo a odstranilo ohrožení míru a byly potlačeny útočné činy nebo jiná porušení míru.“³⁶³ I když takový systém může být nedokonalý, je Charta OSN jedním z prostředků ukončení ozbrojených konfliktů, které by jinak mohly mít katastrofální následky. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN podle kapitoly VII Charty OSN, které ukládají určitý druh kolektivních sankcí ve skutečnosti vyžaduje, aby byl cíl rezoluce upřednostněn před krátkodobými zájmy jednotlivých národů.

Rada bezpečnosti OSN měla, v případě iránsko-irácké války, potíže s řešením ozbrojených konfliktů. Pokud neexistuje reálná hrozba kolektivních sankcí, nemusí účastníci sporu dodržovat rezoluci Rady bezpečnosti OSN, i když taková rezoluce nepředstavuje jen jednoduchou kombinaci národních zájmů, ale také uznání mezinárodních právních norem.³⁶⁴ Irán ve skutečnosti, během iránsko-irácké války, ignoroval ne méně než sedm rezolucí. Přestože Rada bezpečnosti OSN může i nadále hrát roli při řešení ozbrojeného konfliktu, pravděpodobně nemůže nést „*primární odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti*“³⁶⁵, pokud není účinně zaveden systém kolektivních opatření. V tomto případě, jak naznačuje iránsko-irácká válka, přebírá generální tajemník větší odpovědnost a stává se téměř zásadním pro řešení jakéhokoli konfliktu. Autoři Charty OSN moudře navrhli, aby pozice generálního tajemníka byla více než pouhou pozicí „*vysokého administrativního funkcionáře*“.³⁶⁶ Poskytnutím výslovné politické odpovědnosti generálnímu tajemníkovi, mu bylo umožněno účastnit se pokusů o vyřešení ozbrojeného konfliktu. Podle článku 99 Charty OSN „*může generální tajemník upozornit Radu bezpečnosti OSN na jakoukoli*

³⁶³ Charta OSN, článek 1, odstavec 1. [online]. [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

³⁶⁴ MURPHY, Cornelius: The Obligation of States to Settle Disputes by Peaceful Means, 14 VA. J. INT'L L. 57, 70 (1973 - 1974). [online]. [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/vajint14&div=9&id=&page=>

³⁶⁵ Charta OSN, článek 24, odstavec 1. [online]. [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

³⁶⁶ MURPHY, J., supra note 58, str. 95.

záležitost, která podle jeho názoru může ohrozit zachování mezinárodního míru a bezpečnosti.“³⁶⁷

Generální tajemník je neutrálním a nezávislým mezinárodním úředníkem. Neutralita generálního tajemníka je dána svěřeným mandátem Charty OSN a je uznávána jak držiteli úřadu, tak členy světového společenství. I když Írán kritizoval Radu bezpečnosti OSN za její zaujatost vůči Iráku, zdůraznil svou ochotu spolupracovat s generálním tajemníkem.³⁶⁸ Během íránsko-irácké války generální tajemník úspěšně uzavřel dohodu o příměří mezi Íránem a Irákem.

5.2.2 Irák

Co se Iráku týče bylo zřejmé, že Rada bezpečnosti OSN nemohla, jménem členských států OSN, jednat. Jak je uvedeno výše – Čína a Rusko, spolu s Francií byli proti řešení konfliktu vojenskými silami. Opačný názor zastávaly USA spolu s VB. Vystala zde tedy neshoda stálých členských států Rady bezpečnosti OSN, kdy proti sobě stály 3 státy, jež byli proti a 2 státy, jež byly pro. Převážila tak většina a Rada bezpečnosti OSN tak měla svázané ruce. Řešení konfliktu skrze USA tak nebylo, vzhledem k chybějícímu zmocnění k užití všech legálních prostředků, Radou bezpečnosti OSN posvěceno.

Usilujíc o „*střední cestu*“ mezi neozbrojenými inspekcemi a vojenským zásahem, přijala Rada bezpečnosti OSN v listopadu 2002 rezoluci č. 1441. Rozhodla, že Irák své povinnosti v oblasti odzbrojení „*podstatně porušil*“, a poskytla mu příležitost k jejich splnění. Dále vyžadovala, aby Irák umožnil volný vstup inspekcím OSN a aby rovněž poskytl úplné informace o svých činnostech v oblasti zbraní hromadného ničení.

Rezoluce č. 1441 však trpěla tvůrčí dvojznačností – nebylo jasné co se stane, pokud Irák podmínky nedodrží a co je nejdůležitější, kdo by o tom měl rozhodnout. Nebylo vyjasněno, zda „*selhání*“ Iráku automaticky umožní státům prosazovat rezoluci, nebo zda bude za tímto účelem nutné vydat další usnesení Rady bezpečnosti OSN. Po rezoluci č. 1441 se inspekce OSN vydala do Iráku pod

³⁶⁷ Charta OSN, článek 99. [online]. [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

³⁶⁸ FERETTI, Matthew J.: The Iran-Iraq War: United Nations Resolution of Armed Conflict, 35 Vill. L. Rev. 197 (1990). [online]. [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: <https://digitalcommons.law.villanova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2908&context=vlr>

vedením Hanse Blix. V lednu 2003 Blix Radě řekl, že Irák nepřijal odzbrojení, které se od něj požaduje, ale že pochybuje o tom, že Irák vlastní biologické a chemické zbraně.³⁶⁹

Uvnitř OSN se následně rozhořely vášnivé diskuse, kdy Francie hrozila vetem jakéhokoliv pokusu o válku, podporovanou Německem, Ruskem a Čínou. V závěrečném pokusu řešení konfliktu v rámci OSN požadovaly USA, VB a Španělsko vydat rezoluci, v níž by se uvádělo, že Irák nevyužil „poslední příležitost“, která mu byla poskytnuta rezolucí č. 1441. Pokud by byla schválena, tato rezoluce by poskytla důvody pro použití síly. Většina v OSN byla stále proti řešení vojenskými silami, a tak dne 19. března 2003 začala invaze USA do Iráku bez povolení Rady bezpečnosti OSN.

Nastalou situaci lze hodnotit jako překročení pravomoci jednoho státu vůči druhému státu. Rada bezpečnosti OSN doposud nezaujala striktní stanovisko, jež by znamenalo potrestání USA vzhledem k tomuto excesu, tudíž přečin jako by neexistoval.³⁷⁰ Lze v tomto případě považovat mlčení Rady bezpečnosti OSN, za souhlas? Usoudila Rada bezpečnosti OSN, stejně jako někteří odborníci³⁷¹, že zásah USA byl legální, jelikož byly vyčerpány veškeré eventuality vedoucí k mírovému řešení, přestože k němu neposkytla potřebný mandát?

Postup USA odsunul OSN na vedlejší kolej a vyvolal rozsáhlou kritiku nejen USA, ale i OSN samotné. Část veřejnosti zastávala názor, že došlo ke dvojímu selhání ze strany OSN: neschopnosti ovládnout situaci v Iráku a neschopnosti ovládnout jednání USA. Rada bezpečnosti OSN se ocitla v situaci, kdy rozhodnutí Bushovy administrativy znamenalo najít prostřední cestu, která by Radu bezpečnosti OSN nečinila irelevantní.

³⁶⁹ UN inspectors found no evidence of prohibited weapons programmes as of 18 March withdrawal, Hans Blix tells Security Council, 5 June 2003, Security Council Press release, SC/7777. [online]. [cit. 2020-12-16]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2003/sc7777.doc.htm>

³⁷⁰ STAHN, Carsten: „Enforcement of the Collective Will after Iraq“. Published in American Journal of International Law, Volume 97, Issue 4, October 2003, str. 804 – 823. [online]. [cit. 2020-12-16]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/abs/enforcement-of-the-collective-will-after-iraq/FD26F66A917AEA29089C8F0FBF81A41B>

³⁷¹ MURPHY, John F.: The United States and the Rule of Law in International Affairs, (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), str. 174.

5.2.3 Libye

Situaci v Libyi byla věnována pozornost již od samého počátku, a to v různých důležitých orgánech OSN, jmenovitě v Radě bezpečnosti OSN, Radě pro lidská práva, či Valném shromáždění OSN. Situaci v Libyi se zabýval také generální tajemník OSN. OSN se zabývala řadou otázek, zejména porušováním práv a ochranou civilního obyvatelstva v Libyi. Snažila se pomoci při dosažení příměří a její prioritou bylo politické usmíření mezi vládou a protivládními silami.

Rada bezpečnosti OSN rychle uložila sankce skrze rezoluci č. 1970, ve které požadovala ukončení násilí. Rovněž uvalila na Libyi zbrojní embargo, zakázala cestování nejen Kaddáfimu, ale také blízkým členům jeho rodiny (celkem šestnácti osobám) a dokonce Kaddáfimu a jiným funkcionářům režimu zmrazila veškerý majetek. Rada bezpečnosti OSN se navíc dovolávala konceptu odpovědnosti za ochranu civilního obyvatelstva (doktrína responsibility to protect) a taktéž byl skrze tuto rezoluci požádán MTS, aby se situací zabýval. Aby bylo možné vytvořit přátelské prostředí pro jednání mezi Kaddáfího režimem a protivládními silami, byl na místo vyslán také zvláštní vyslanec OSN Abdul Elah al-Khatib.

Neobvykle rychlou akci OSN umožnily především dva faktory. Nejprve sám akreditovaný zástupce Libye při OSN, který požádal Radu bezpečnosti OSN o různé kroky proti své vládě. Díky tomuto kroku nemohlo dojít k narušení suverenity Libye a byly tak odstraněny všechny procedurální a politické překážky. Stejně důležitým faktorem se stal konsenzus pěti stálých členů Rady bezpečnosti OSN. Tato jednota stálých pěti členů Rady bezpečnosti OSN se ukázala podstatnou, když Rada bezpečnosti OSN naplánovala další krok, prostřednictvím rezoluce č. 1973. Skrze ni došlo k zavedení bezletové zóny a Rada bezpečnosti OSN úzce zmocnila členské státy skrze zákonný mandát k ochraně civilistů v Libyi tím, že povolila užití „*všech nezbytných prostředků*“, čímž započala bombardovací kampaň NATO.

Na rozdíl od jednomyslně přijatého předchozího usnesení, obdržela rezoluce č. 1973 pouze deset hlasů pro, zatímco pět zemí (včetně Číny, Ruska a tři nestálí členové) se zdrželo hlasování. Tyto země zastávaly názor, že mírové prostředky řešení konfliktu by měly být upřednostněny. Názorové rozdíly mezi stálými členy se začaly umocňovat, protože někteří členové měli za to, že letecké útoky NATO se odklonily od původně stanoveného cíle. Tímto původně

stanoveným cílem byla ochrana civilistů před leteckými útoky, nikoliv odstranění Kaddáfího a jeho režimu. Operace NATO pokračovaly navzdory rostoucím námitkám až do pádu a zabití Kaddáfího v říjnu 2011.

Tyto vojenské operace NATO vyvolaly v Libyi diplomatické a politické vakuum a narušily veškerý počáteční pokrok, kterého dosáhl vyslanec OSN Abdelelah al-Khatib při jednáních s vládní stranou Kaddáfího.³⁷² Akce NATO v jistém smyslu přinesla konceptu odpovědnosti chránit špatné jméno.³⁷³ Občanská válka způsobila smrt tisíce lidí a došlo k vysídlení 800 000 civilistů.³⁷⁴ Humanitární krize v Libyi se stala úrodnou půdou pro islamisty a v důsledku této chaotické situace bylo obtížné, po zřízení podpůrné mise OSN, aby zde zaměstnanci OSN v letech 2014–2016 pracovali na vzniku demokracie.³⁷⁵ Výsledkem byl zmatek a úkoly politického smíření OSN ve spolupráci s Africkou unií, Ligou arabských států a EU byly neúspěšné. Nástupci zvláštního vyslance OSN Abdula Elaha al-Khatiba, od roku 2011 až doposud, příliš nepokročili.

5.2.4 Sýrie

Případ Sýrie byl pro roli OSN značně náročnější, nežli tomu bylo v případě Libye. Role OSN v Sýrii byla zmatená, a to především díky skutečnosti, že Rada bezpečnosti OSN nebyla schopna splnit očekávání západních a arabských zemí ohledně usnadnění vojenského zásahu proti Sýrii – podobně jako tomu bylo v Libyi. Zkušenosti s Libyí vyvolaly konzervativnější a zdráhavější přístup k vojenskému zásahu, a to především u stálých členů Rady bezpečnosti OSN. Takto polarizované politické klima vysvětluje, proč OSN v období mezi léty 2011–2017 přijala menší počet rezolucí vůči Sýrii (21), nežli v případě konfliktu v Libyi (28). Přijaté rezoluce se týkaly především poskytování přeshraniční pomoci, zřízení pozorovatelské mise, mechanismu dohledu nad ničením chemických

³⁷² MANCINI, Francesco and VERICAT, Jose: Lost in Transition: UN Mediation in Libya, Syria, and Yemen (November 2016). International Peace Institute (2016), str. 8. [online]. [cit. 2020-12-16]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2902524>

³⁷³ SARKIN, J.: The rise and fall (and the supposed rise again) of the responsibility to protect (R2P) as a norm of international law: R2P in the human rights language (2016). In Bannon, Brett O. (Ed.), Reassessing the responsibility to protect: Conceptual and operational challenges, str. 67. ISBN 9781138310513.

³⁷⁴ CHARRON, G.: Libya: State collapse triggers mass displacement. Retrieved 28 December 2017, 2015. [online]. [cit. 2020-12-16]. Dostupné z: www.internal-displacement.org/assets/library/Middle-East/Libya/pdf/201503-me-libya-overview-en.pdf

³⁷⁵ MARTIN, I.: The United Nations' role in the first year of the transition. In COLE, P., McQUINN, B. (Eds), The Libyan revolution and its aftermath, New York: Oxford University Press (2015), str. 127.

zbraní a opatření k prevenci teroristických činů Islámského státu v Iráku a Sýrii (ISIS) a přidružených organizací Al-Káida.

Naopak nebyly přijaty rezoluce, jež měly odsoudit činy syrské vlády nebo ty, jež se snažily uvalit sankce nebo postoupit excesy syrské vlády proti jejím občanům MTS, jelikož byly vetovány Ruskem a Čínou. Zablokování rezolucí stálými členy Rady bezpečnosti OSN eskalovalo k Valnému shromáždění OSN, které přijalo sedm rezolucí – odsoudilo násilí v Sýrii a nečinnost Rady bezpečnosti OSN v této věci.³⁷⁶ Přestože konflikt nabýval nebezpečnějších rozměrů, na rozdíl od situace v Libyi, akreditovaný zástupce Sýrie při OSN syrskou vládu bránil a vymezoval se vůči protivládním krokům OSN. Uznal potřebu reformy, ale situaci vnímal tak, že protesty Syřanů byly zneužity pouze k tomu, aby se země stala terčem pro vnější agresí.

Vzhledem k tomuto vyjádření akreditovaného zástupce Sýrie při OSN, organizace Human Rights Watch uvedla, že bezpečnostní síly syrské vlády v jednotlivých syrských městech provedly několik rozsáhlých vojenských operací, jejichž výsledkem bylo masové zabíjení, zatýkání, zadržování, jakož i mučení civilistů.³⁷⁷ V Sýrii docházelo k porušování práv civilistů, jež potvrdila také zpráva Úřadu Vysokého komisaře OSN pro lidská práva (OHCHR) a doporučila Radě bezpečnosti OSN, aby předala Sýrii MTS. Rada pro lidská práva odsoudila „závažné a systematické porušování lidských práv ze strany syrských úřadů“ a roku 2011 založila Nezávislou mezinárodní vyšetřovací komisi pro vyšetřování všech údajných porušení lidských práv.³⁷⁸ Stejně jako v případě Libye reagovala Arabská liga na syrskou krizi pozastavením členství Sýrie v Lize, rovněž uložila sankce, požadovala zastavení nepřátelských akcí a vyslala své pozorovatele, aby sledovali, jak syrské orgány dodržují požadavky Ligy.³⁷⁹

³⁷⁶ Rezoluce Valného shromáždění OSN A/66/253 a A/66/253B, z 16. února a 3. srpna 2012. [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z:

https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/dmas/dv/un_resoluti/un_resolution.pdf a <https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/RES/66/253b>

³⁷⁷ Human Rights Watch, World Report 2012: Syria, 2 May 2017. [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2012/country-chapters/syria>

³⁷⁸ Human Rights Council resolutions: Resolution S-16/1 and Resolution S-18/1. [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://undocs.org/A/res/s-16/1> a <https://undocs.org/en/A/HRC/RES/S-18/1>

³⁷⁹ MACFARQUHAR, N. and BAKRI, N.: Isolating Syria, Arab League Imposes broad Sanctions, New York Times, 27 November 2011. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/11/28/world/middleeast/arab-league-prepares-to-vote-on-syrian-sanctions.html>

Členové Rady bezpečnosti OSN násilí odsoudili, ale nemohli se dohodnout, jak na něj reagovat. Západní státy a Liga arabských států prosazovaly ideu Asadova svržení. Bylo navrženo použití podobné strategie jako v Libyi, tedy upozornit Asada na jeho odpovědnost za ochranu syrského obyvatelstva (doktrína odpovědnosti chránit).³⁸⁰ Rusko a Čína však vyzvaly Radu bezpečnosti OSN k dodržování zásady nezasahování do vnitřních záležitostí Sýrie (její suverenity) a vetovaly téměř všechny návrhy rezolucí. Jakmile se Rusko stalo podporovatelem syrského režimu (listopad 2015) bylo jasné, že rezoluce budou blokovány i nadále.

Rezoluce, jež byly následně přijaty, směřovaly proti akcím ISIS a situace v Sýrii jako taková, tak nebyla pro Radu bezpečnosti OSN prioritou. Porážkou ISIS se otevřely dveře Turecku, jež této situace využilo a následně zahájilo přeshraniční vojenské operace v severní Sýrii. Rada bezpečnosti OSN přijala rezoluce na podporu mírového urovnání konfliktu a na ochranu civilního obyvatelstva. Ani po agresivním vojenském postupu Turecka však dodnes nedošlo k jasnému vyjádření postoje OSN, přestože Vysoký komisař OSN pro lidská práva Michelle Bachelet vyzval v září 2020 Turecko, aby zahájilo okamžité nezávislé vyšetřování porušování lidských práv páchaného v částech severní, severozápadní a severovýchodní Sýrie, které jsou k březnu 2021 pod kontrolou Turecka a přidružených ozbrojených skupin.³⁸¹ Práce OSN v oblasti zprostředkování mírového řešení krize v Sýrii selhala.

5.3 Shrnutí

Výše uvedené ozbrojené konflikty sdílejí několik společných znaků. Kromě toho, že se všechny odehrály na Blízkém východě a ve všech figurovaly západní mocnosti, u většiny z nich nedošlo k vyčerpání alternativ k použití síly – tedy všech diplomatických a nevojenských prostředků, které nabízí články 40 a 41 Charty OSN. K vyčerpání všech prostředků před použitím síly došlo pouze v Libyi.

Jednotlivé konflikty v daných zemích ukázaly, že humanitární katastrofy tohoto typu se pravděpodobně budou opakovat i přes proklamovaný záměr

³⁸⁰ Draft Resolution October 2011, UN Doc S/2011/612. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/syria-s2011-612.php>

³⁸¹ UN rights chief calls for Turkey to probe violations in northern Syria, 18 September 2020. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2020/09/1072752>

mezinárodního společenství zastavit je. Tato nesporná skutečnost opět nastoluje otázku (ne)efektivity současné právní úpravy použití síly. Systém, ve kterém je přípustnost použití síly, s výjimkou sebeobrany, založena na dohodě stálých pěti členů Rady bezpečnosti OSN, se v rámci blízkého východu ukázala jako neúčinná. V Iráku, Libyi i Sýrii to bylo právě Rusko a Čína, kdo bránily rychlému a efektivnímu řešení konfliktů.

Důvody nesourodé reakce mezinárodního společenství na konflikty lze rozdělit do dvou kategorií. První se týká domácí situace v každé z těchto zemí, například způsobu, jakým jejich vedoucí představitelé reagovali na protesty, organizace opozičních sil, postavení a síly každého státu v regionu a další. Druhá se týká zvláštních zájmů mocných států v těchto zemích.

Vzhledem k přístupu OSN k jednotlivým konfliktům je možné vyvodit několik závěrů. Za prvé, budoucí řešení konfliktů by měla být co nejpřesnější, aby se minimalizovala šance, že různé státy budou interpretovat stejné rozlišení různými způsoby. Tato přesnost by se neměla vztahovat pouze na samotné texty rezolucí, ale také na diskuse mezi členy Rady bezpečnosti OSN před přijetím rezoluce.

Rusko a Čína bezpodmínečným dodržováním zásady nezasahování, bez ohledu na nutnost záchrany civilního obyvatelstva v konkrétních případech, riskují jednostranné vojenské intervence ze strany USA a jejich spojenců, jako tomu bylo v Iráku. USA v rámci těchto konfliktů prokázaly, že nejsou ochotny zdržet se vojenské akce – oprávněné či nikoli – pouze, protože tato akce není Radou bezpečnosti OSN povolena.

Dle mého názoru by měl být vytvořen systém, kdy by Rusko a Čína usilovaly o dohodu v systému OSN, než aby vetovaly i mírně formulované rezoluce čímž nakonec přispěly k jednostranné činnosti západních států. Je-li vojenský zásah v konkrétním případě schválen Radou bezpečnosti OSN, měl by být veden co nejobjektivněji, a to s jediným cílem – zachránit ohrožené civilní obyvatelstvo. Požadavek na rychlé příměří by se neměl změnit v plnohodnotnou občanskou válku.

Z provedené analýzy tak vyplývá, že ačkoliv se OSN poučila z neúspěchu války mezi Íránem a Irákem, v důležitých bodech stále zaostává, což se ukazuje na stále trvajícím konfliktu v Sýrii. Nelze tedy říct, že by došlo k markantnímu posunu v rámci mechanismů, jež by měly sloužit především k zabránění či

prevenci masivního porušování mezinárodního humanitárního práva. Diktátorů se země Blízkého východu zbavily, ale svobody a prosperity se zatím nedočkaly.

Závěr

Cílem této práce bylo zhodnotit legalitu ozbrojeného zásahu Turecka v Sýrii v rámci *ius ad bellum*. V první části této práce jsem se snažila analyzovat některá hlediska, související s cílem vymezeným v této práci. Analyzovala jsem především aspekty, jež se váží k zákazu hrozby silou či použití síly obsaženému v článku 2 odstavci 4 Charty OSN, jakož i výjimky ze zákazu použití síly dle článku 51 Charty OSN, mezi něž spadá právě sebeobrana, na kterou se Turecko v rámci ozbrojeného zásahu odkazovalo. Výkon práva na sebeobranu však obsahuje několik omezení, kdy za nejzásadnější, v souvislosti s ozbrojeným útokem Turecka, považuji výkon práva na sebeobranu pouze v reakci na ozbrojený útok nebo na bezprostředně hrozící útok. Turecko v žádném ze svých oficiálních dopisů Radě bezpečnosti OSN řádně nedoložilo, že má legální právo na sebeobranu a jeho vágní popis skutkové podstaty použití ozbrojené síly nenaplnuje právní doktrínu práva na sebeobranu dle mezinárodního práva. Stát se může dovolávat práva na sebeobranu a legálně se uchýlit k použití síly proti agresorovi pouze v případě, že síla, jež byla agresorem použita vůči tomuto státu, představuje ozbrojený útok. Turecko však jako legální podklad užívá pouze formulaci „hrozba terorismu“, jež nekoresponduje s požadavky článku 51 Charty OSN na „ozbrojený útok“. Turecký ozbrojený útok nenaplnuje požadovaná kritéria ani v míře použitých prostředků, kdy výkon práva na sebeobranu musí splňovat kritérium proporcionality, nejkuli akt sebeobrany nemůže být nepřiměřený a excesivní, vzhledem k útoku. Taktéž je třeba uvést, že mezinárodní právo upravuje použití síly především mezi státními aktéry, a to zejména skrze Chartu OSN, přestože Charta OSN sebeobranu vůči nestátním subjektům neomezuje.

V případě ozbrojeného zásahu Turecka vůči Sýrii, tak bylo v první části této práce třeba analyzovat, zda právo na sebeobranu odůvodňuje použití síly proti nestátním subjektům usazeným v jiném státě, pokud k tomu daný stát neposkytl svůj souhlas. V mezinárodním právu jsou státní suverenita a územní celistvost zastřešujícími principy. Mezinárodní humanitární právo, odvětví mezinárodního práva, které chrání právo válčících stran a vztahuje se na ozbrojené konflikty, rovněž zahrnuje dominantní pohled na zachování těchto zásad. Umožňuje tedy zahájit humanitární operace pouze se souhlasem stran v konfliktu, jinak mohou být tyto činy považovány za nepřátelské zásahy a vniknutí – v tomto případě tedy

postrádáme souhlas syrské vlády s ozbrojeným zásahem Turecka na syrském území.

Mám za to, že Turecko svým zásahem porušilo nejen Chartu OSN, nýbrž i stěžejní principy *ius in bello* – tedy ženevského práva, jelikož ozbrojený zásah byl veden i proti civilnímu obyvatelstvu a současně bylo porušeno i haagské právo, které zakazuje použití bojových metod nadměrné krutosti a zákeřnosti, jak je uvedeno v kapitole 1 této práce. Výše uvedené skutečnosti implikují, že turecké použití síly proti YPG a SDF by mohlo znamenat porušení mezinárodního práva, i kdyby Turecko skutečně prokázalo, že se stalo obětí ozbrojeného útoku.

Abychom ověřili tyto hypotézy, bylo třeba analyzovat legalitu jednotlivých tureckých ozbrojených útoků. První vojenská operace z roku 2016, Štít Eufratu, vedla k ozbrojenému konfliktu, na který se vztahuje mezinárodní humanitární právo. Operace byla sice provedena pod záštitou rezolucí Rady bezpečnosti OSN o boji proti ISIS (bez jakékoliv zmínky o YPG či PKK), avšak přestože byl ISIS v roce 2016 pomalu vytlačen a ztrácel svou sílu, Turecko operaci rozšířilo dovnitř syrského území vůči zde sídlícím Kurdům. Vzhledem k tomu, že YPG nezavdalo k legalitě tohoto ozbrojeného útoku záminku (válčilo pouze proti ISIS) a v dopise adresovanému Radě bezpečnosti OSN (jež vojenskou akci ospravedlňuje) se Turecko odkazuje pouze na sebevražedný bombový útok ISIS (při kterém zahynulo 32 tureckých civilistů) a „*hrozbu terorismu*“ všeobecně, došla jsem k závěru, že i skrze analýzu dalších podmínek legální sebeobrany lze říci, že turecký ozbrojený útok vůči YPG byl v této podobě nelegální. Na tuto vojenskou operaci pak, v roce 2018, navázala vojenská operace Olivová ratolest, kdy se Turecko znovu zaštitilo rezolucí Rady bezpečnosti OSN proti ISIS a tentokrát v dopise zmínilo také „*hrozbu terorismu*“ ze strany YPG. Ani v tomto případě však není jasné, zda přímá hrozba ozbrojeného útoku vůbec existovala a útoky, na něž se Turecko odkazuje, dodnes nemají jasně definovaného původce. Navíc, zmíněné rezoluce Rady bezpečnosti OSN výslovně nepovolovaly přeshraniční použití síly (Rada bezpečnosti OSN v nich výslovně neudělila mandát k vojenské akci, jelikož v nich neautorizovala použití „*všech nezbytných prostředků*“ vůči ISIS) a Turecko touto ozbrojenou akcí také rozhodně přesáhlo limity proporcionality při výkonu sebeobrany. Pokud by Turecko postupovalo v rámci operace Olivová ratolest přiměřeně, po zastavení agrese by ihned vyklidilo získaný prostor. Použití sebeobrany dle článku 51 Charty OSN proti „*hrozbě terorismu*“ se i v tomto případě jeví jako nelegální. Ani poslední

operace z roku 2019, Mírové jaro, nemůže být odůvodněna skrze mezinárodní právo jako legální. Turecko ospravedlnilo tento zásah pouze skrze článek 51 Charty OSN a neposkytlo žádné relevantní důkazy ohledně ozbrojeného útoku, jež by v době probíhající vojenské operace vůči Turecku proběhnul či hrozil. Na údajné „obtěžování“ tureckých hranic kurdskými jednotkami odkazuje turecký dopis v tak vágní formě, že je téměř nemožné jej ověřit. I za předpokladu, že v minulosti došlo k přeshraničnímu kurdskému „obtěžování“, není zřejmé, jak by mohlo dosáhnout prahové hodnoty intenzity nestátního ozbrojeného útoku. Ještě méně je zřejmé, jak by mohlo být nutné masivní použití síly Tureckem v míře, jež zjevně porušuje článek 2 odstavec 4 Charty OSN. Mám za to, že pokud Turecko doposud řádně neprokázalo, že se stalo obětí ozbrojeného útoku, operace Mírové jaro vedla k porušení zákazu použití síly a vzhledem k rozsahu použitých ozbrojených sil, se tak zřejmě jednalo o agresi.

Ozbrojená síla, kterou Turecko při poslední zmíněné operaci použilo způsobem, který je v rozporu s Chartou OSN, představuje akt agrese ve smyslu článku 1 a článku 3 odstavce 1 rezoluce Valného shromáždění OSN o definici agrese ze dne 14. prosince 1974 a Rada bezpečnosti OSN měla dle článku 39 Charty OSN rozhodnout o opatřeních, jež by reflektovala tureckou invazi. Jak již bylo řečeno, byly porušeny také Ženevské úmluvy, kdy mezi trestné činy podle mezinárodního práva patří mimo jiné mimosoudní popravy, mučení a jiné špatné zacházení, sexuální násilí a válečné zločiny. Individuální trestní odpovědnost může být odvozena různými způsoby, včetně hmotného spáchání, příkázání nebo vyšší odpovědnosti. To znamená, že za trestné činy podle mezinárodního práva mohou být obviněni nejen vojáci na zemi nebo piloti letadel, ale také jejich nadřízení, kteří nezabránili nebo netrestali spáchání takových zločinů svými podřízenými, když o nich měli nebo mohli vědět. Individuální trestní odpovědnost může dokonce vzniknout tureckému prezidentovi Recepovi Tayyipovi Erdoganovi a dalším vysokým představitelům podílejícím se na plánování, přípravě nebo provádění operace Mírové jaro pro zločin agrese podle mezinárodního zvykového práva – nebo podle článku 8, odstavce 2, písmena a) Římského statutu, pokud by Rada bezpečnosti OSN postoupila situaci Mezinárodnímu trestnímu soudu.

Je třeba zdůraznit, že bez ohledu na klasifikaci, jsou strany konfliktu vázány obvyklými zásadami rozlišování, proporcionality a obezřetnosti při útocích a obecnými povinnostmi týkajícími se ochrany civilistů a bojujících i

civilních osob. Turecko je smluvní stranou různých smluv o lidských právech, včetně Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (ICCPR) a Evropské úmluvy o lidských právech (ECHR). Existence ozbrojeného konfliktu a následná použitelnost mezinárodního humanitárního práva neznamena, že zákon o lidských právech přestává platit. Turecko tedy podle obou smluv nese závazky vůči všem osobám, jejichž práva byla ovlivněna operací Mírové jaro. Lze říci, že kromě práv, která byla přímo ovlivněna vojenskými operacemi, jako je život a osobní svoboda a bezpečnost, mohla být ovlivněna i další práva: právo na vodu, zdraví, jídlo a bydlení. Tato práva jsou, mimo jiné, chráněna Mezinárodním paktem o hospodářských, sociálních a kulturních právech a Úmluvou o právech dítěte, jíž je Turecko smluvní stranou.

Došla jsem k závěru, že turecký ozbrojený zásah v Sýrii není v mezích legality a jako takový představuje porušení mezinárodního práva. Komparace předešlých konfliktů, jež jsou zmíněny v kapitole 5 této práce stejně jako konflikt v Sýrii ukazují, že současný mezinárodní systém opatření není funkční. Rada bezpečnosti OSN v případě Sýrie zásadně pochybila a nepodařilo se jí včas rozhodnout o nezbytných opatřeních k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Obávám se, že pokud do budoucna nedojde k systémové změně, budeme běžně čelit situacím, ve kterých budou velmoci postupovat v rozporu s mezinárodním právem. Charta OSN jasně ukazuje, že použití vojenské síly na území cizího suverénního státu je zákonné pouze v reakci na ozbrojený útok na bránící stát, za který je cizí suverénní stát odpovědný. Žádný z těchto elementů nebyl v Sýrii naplněn a mám za to, že velmoci jsou si těchto nedostatků vědomy, jak ukazuje také poslední útok USA pod vedením nového amerického prezidenta Joea Bidena, jež v únoru 2021 nařídil vojenské útoky na zařízení v Sýrii, která využívají milice podporované Íránem a při nichž přišlo o život nejméně 17 lidí.

Dle mého názoru je potřeba, aby OSN zaujala pevnější postoj k neoprávněným intervencím a bylo by vhodné, aby za tímto účelem OSN navrhla opravdu účinné sankce, které musí být striktně uplatněny proti každému členskému státu, který postupuje v rozporu s postupy, jimiž se řídí mezinárodní právo. Dosavadní sankční systém selhává, tváří v tvář bezpečnostním problémům, jež mezinárodní právo generuje. Cestou k tomuto cíli by mohla být reforma této mezinárodní organizace, jež by zajistila, že s problémy, které v mezinárodním právu do budoucna jistě vyvstanou, se bude moci OSN vypořádat tak, aby byla nadále zárukou globální bezpečnosti.

Resumé

This diploma thesis is devoted to the issue of the legality of the use of force in the Turkish offensive in Syria. The Turkish offensive in northern Syria has posed a number of challenges to the international law and can be analyzed on several levels. Given the complexity of the topic, I decided to look at the conflict only in terms of the legality of Turkey's armed intervention and assess whether the attack on another sovereign state in this form is permissible at all. Under international law, the right of self-defense exists if an armed attack occurs against a Member of the United Nations, until Security Council has taken measures necessary to maintain international peace and security.

In particular, I have analyzed aspects related to the prohibition from the threat or use of force contained in Article 2 (4) of the UN Charter as well as an exception to the prohibition of the use of force under Article 51 of the UN Charter, including self-defense to which Turkey intervention referred to.

However, the exercise of the right to self-defense contains several restrictions, where in connection with the armed attack of Turkey I consider as the most fundamental exercise of the right to self-defense only in response to an armed attack or to an imminent attack.

In none of its official letters to the UN Security Council, Turkey has not demonstrated that as a state they have a legal right to self-defense and its vague description of the factual use of force does not fulfill the legal doctrine of the right to self-defense under international law.

A state can invoke the right to self-defense and legally resort to the use of force against an aggressor only if the force used by the aggressor against that state constitutes an armed attack. However, Turkey only uses the wording "*threat of terrorism*" as a legal basis, which does not correspond to the requirements of Article 51 of the UN Charter for an "*armed attack*".

The Turkish armed attack does not meet the required criteria, even to the extent of the means used, where the exercise of the right to self-defense must meet the demands of proportionality and the act of self-defense cannot be inappropriate and excessive, given the attack.

The massive use of force by Turkey to this extent clearly violates Article 2 (4) of the UN Charter. I believe that if Turkey has not yet properly demonstrated that it has been the victim of an armed attack, its armed operations have violated

the prohibition of the use of force and, given the scale of the armed forces used, this was apparently aggression.

I have come to the conclusion that the Turkish armed intervention in Syria is not within the limits of legality and as such constitutes a violation of international law. The conflict shows that the current international system of measures is not working. In the case of Syria, the UN Security Council fundamentally erred and failed to decide in time on the necessary measures to maintain international peace and security.

In my opinion, there is a need for the UN to take a firmer stance on illegal and unjustified interventions and it would be appropriate for the UN to propose truly effective sanctions, which must be strictly enforced against any Member State that violates international law.

Seznam použité literatury a zdrojů

Seznam odborné literatury

1. ABUSHARIF, I. N.: Parsin "Arab Spring". Qatar: Northwestern University, 2014.
2. AMBOS, Kai: Superior Responsibility. In CASSESE, Antonio; GAETA, Paola; JONES, John R. W. D. (eds.). The Rome statute of the International Criminal Court: a commentary, Vol. I. New York: Oxford University Press, 2002. ISBN 0-19-924312-3.
3. ANGHIE, Anthony: Imperialism, Sovereignty and the Making of International Law (2005).
4. ANSON, Alex: The concept of sovereign equality of states in international law, Gimpa Law Review, Volume II. No. I., Ghana Institut of Management and Public Administration, Faculty of Law, 2016.
5. AQUINAS, Thomas: Summa theologiae. [Cambridge, England] : Blackfriars ; New York : McGraw-Hill, 1964 – 1981.
6. AYLA, Balthazar: Three Books on the Law of War and on the Duties Connected With War and on Military Discipline, Washington, D.C.: Carnegie Institution of Washington, 1912.
7. BELLAMY, A. J., WILLIAMS, P. D.: The new politics of protection? Côte d'Ivoire, Libya and the responsibility to protect. International Affairs. 2011. Vol. 87.
8. BENOIST-MÉCHIN, Jacques: Un Printemps Arabe (An arabe Spring), Paris: Albin Michel, 1959.
9. BOWETT, D.W.: Self-defense in International Law (Clark: The Lawbook Exchange, 2009).
10. BULL, Hedley: The Anarchical Society: A study of Order in World Politics, Columbia University Press, 1995.
11. CLAUSEWITZ, Carl von: O válce. Vyd. 3., V nakl. Academia 1. Překlad Zbyněk Sekal. Praha: Academia, 2008. Europa, sv. 13. ISBN 978-80-200-1598-3.
12. ČEPELKA, Čestmír a Pavel ŠTURMA. Mezinárodní právo veřejné. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-721-7.
13. DAHBOUR, Omar: Self-Determination without Nationalism: A Theory of Postnational Sovereignty (Global Ethics and Politics), Temple University Press, 2012.
14. DAHM, Georg: Volkerrecht, sv. II, Stuttgart, Kohlhammer, 1961.
15. DAVID, Vladislav: Sankce v mezinárodním právu. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1976.
16. DAVID, Vladislav: K vymezení pojmu agrese. In Sborník prací učitelů Právnické fakulty VII. AUBI, Brno 1977, č. 23, ISBN 55-974-77.
17. DAVID, Vladislav: Mezinárodní zločiny a jejich právní následky. Brno, Univerzita J. E. Purkyně 1988.
18. DAY O'CONNOR, Sandra: "Broadening our Horizons: Why American Judges and Lawyers Must Learn about Foreign Law," International Judicial Observer, June 1997.
19. DENG, Francis M. and KIMARO, Sadikiel and LYON, Terrence and ROTHCHILD, Donald and ZARTMAN I. William: Sovereignty as Responsibility: Conflict Management in Africa. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 1996.
20. DINÇER, Osman Bahadır. Turkey and Syrian refugees: the limits of hospitality. Washington, D.C.: Brookings, 2013. ISBN 978-605-4160-81-5.
21. DINH, N. Q. & DAILLIER, P. & PELLET, A.: Droit International Public. 7. vydání. Paris: LGDJ, 2002.
22. Dr. SAMINA, Ahmed: „Centralization, Authoritarianism, and the Mismanagement of Ethnic Relations in Pakistan“ in Michael E. Brown & Sumit Ganguly (eds.), Government Policies and Ethnic Relations in Asia and the Pacific, (Cambridge: Mass, MIT Press, 1997).
23. EDITED BY KREYENBROEK, Philip & SPERL, Stefan. The Kurds a Contemporary Overview. Hoboken: Routledge, 1991. ISBN 0203993411.

24. EDITED BY POPESCU, Nicu, SECRIERU, Stanislav: Russia's return to the Middle East: building sandcastles? [online] 31 July 2018. [cit.2020-09-04]. Dostupné z: https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/CP_146.pdf
25. ELHUSSEINI, Fadi: Post Arab Spring Thoughts: The Middle East between External and Internal Mechanisms (Political Economic & Social Forces). Hémisphères (Paris, France). Vol. 29, 2014.
26. ETZIONI, Amitai: Sovereignty as Responsibility. *Orbis*. 50, (2006).
27. FAIX, Martin. Law of Armed Conflict and Use of Force: Part Two. Limiting the Effects of War: International Law of Armed Conflict. Olomouc: Palacký University, 2013. ISBN 9788024434988.
28. FERETTI, Matthew J.: The Iran-Iraq War: United Nations Resolution of Armed Conflict, 35 *Vill. L. Rev.* 197 (1990). [online]. [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: <https://digitalcommons.law.villanova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2908&context=vlr>
29. FORSYTHE, P. David: Human Rights and World Politics, 2d edition, 1983.
30. FROMKIN, David: A Peace to End All Peace: The Fall of the Ottoman Empire and the Creation of the Modern Middle East. New York: H. Holt, 2001.
31. FUCCARO, Nelida: The other Kurds: Yazidis in colonial Iraq. London [u.a.]: Tauris Acad. Studies, 1999. ISBN 9781860641701.
32. GALAL, O.: Arab League Bars Libya from Meetings, citing Forces' Crimes, Bloomberg News Service, 22 February 2011, cited in: Davis, J. (ed.), *The Arab Spring and Arab Thaw, Unfinished Revolutions and the Quest for Democracy*, Routledge, London/New York.
33. GASSER, M., MALZACHER M.: Beyond Banning Mercenaries: The Use of Private Military and Security Companies Under IHL. In: HEFFES, E., KOTLIK, M., VENTURA, M. (eds), *International Humanitarian Law and Non-State Actors*. T.M.C. Asser Press, The Hague, 2020.
34. GANSER, Daniele: Nezákonné války: jak země NATO sabotují činnost OSN: kronika doby od Kuby po Sýrii. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0499-4.
35. GILL, D. Terry: Classifying the Conflict in Syria, 92 *INTERNATIONAL LAW STUDIES* (2016). [online]. [cit. 2020-11-11]. Dostupné z: <https://digitalcommons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1691&context=ils>
36. GOMBÁR, Eduard a PECHA, Lukáš: Dějiny Iráku. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-249-8.
37. GRAY, Christine: The Use of Force and the International Legal Order. In: Evans, Malcolm D. (ed.). *International law*. 4th ed. Oxford. Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-965467-3.
38. HENCKAERTS, J., DOSWALD-BECK, L., ALVERMANN, C., DÖRMANN, K., & ROLLE, B.: *Customary International Humanitarian Law*. Cambridge: Cambridge University Press, (2005): doi:10.1017/CBO9780511804700.
39. HENKIN, Louis, *International law: Politics and Values*, Dordrecht [u.a.]: M. Nijhoff, 1995.
40. HENKIN, Louis: *How nations behave*, 2d ed. Published for the Council on Foreign Relations. New York: Columbia University Press, 1979. Pp. xv, 400.
41. HENRIQUES, John L. *Syria: issues and historical background*. [Hauppauge], New York: Nova Science Publishers, 2003. ISBN 1590337638.
42. HINNEBUSCH, Raymond A. *Authoritarian power and state formation in Ba'thist Syria: army, party, and peasant*. Boulder, Colo.: Westview Press, 1990. ISBN 0813375908.
43. HINSLEY, Francis Harry: *Sovereignty*, Cambridge University Press, Basic Books, 1986.
44. HOLSTI, K.J.: *International Politics: A Framework for Analysis*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 1967.

45. CHATTY, Dawn: The Syrian Humanitarian Disaster: Disparities in Perceptions, Aspirations and Behaviour in Jordan, Lebanon and Turkey. Ruptures and ripple effects in the Middle East and beyond. *IDS Bulletin*, Volume 47, Number 3, May 2016. [online]. [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/11625/IDSB_473_10.190881968-2016.142.pdf?sequence=1&isAllowed=y
46. JANKŮ, Linda, Eliška FLÍDROVÁ a Věra HONUSKOVÁ: Dnes migranti - zítra uprchlíci? In Honusková Věra ; Flídrová Eliška ; Janků Linda. Dnes migranti - zítra uprchlíci? Postavení migrantů, kteří potřebují ochranu v mezinárodním právu. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta., 2015, 6 s. Studie z lidských práv č. 8. ISBN 978-80-87975-23-7.
47. KALMO, Hent and SKINNER, Quentin: Sovereignty in Fragments: The Past, Present and Future of a Contested. Cambridge University Press, 2010.
48. KAMVARA, Goldstone and VANDERWALLE, Dirk: "Qadhafi's "Perestroika": Economic and Political Liberalization in Libya." *Middle East Journal*, Vol. 45, No. 2, Spring 1991; Eljahmi, Mohamed: "Libya and the US: Qadhafi Unrepentant." *Middle East Quarterly*, Winter 2006.
49. KARSH, Efraim: The Iran–Iraq War, 1980–1988. Osprey Publishing, 2002.
50. KELSEN, Hans: The Principles of International Law (Clark: The Lawbook Exchange, 2003).
51. KELSEN, Hans: The principle of sovereign equality of states as a basis for international organization, *The Yale Law Journal*, Number 2, Volume 53, March 1944.
52. KELSEN, Hans: Collective Security and Collective Self-defence under the Charter of the United Nations, *American Journal of International Law*, 1948.
53. KHAN, Hafeez Ullah and WASEEM, Khan: "Syria: History, The Civil War and Peace Prospects." *Journal of Political Studies*, Vol. 24 Issue 2, 2017.
54. KHOURY, Philip S.: Syria and the French Mandate: The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1987.
55. KLICPEROVÁ, Lenka a KUTILOVÁ, Markéta: Islámskému státu na dostřel II: volné pokračování stejnojmenného bestselleru Lenky Klicperové a Markéty Kutilové. Praha: Mladá fronta, 2016. ISBN 978-80-204-4173-7.
56. KLICPEROVÁ, Lenka a KUTILOVÁ, Markéta: Válka je mým osudem. Praha: Kniha Zlín ve společnosti Albatros Media, 2020. IN. ISBN 978-80-7662-024-7.
57. KOH, Harold: Humanitarian Intervention: Time for Better Law. *AJIL Unbound*, 111, (2017).
58. KOSAŘ, David. How international law works in times of crisis. Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International, [2012]. ISBN 904114059X.
59. KREJČÍ, Oskar: Mezinárodní politika, Praha: Ekopres, 2001.
60. KRETZMER, David: The Inherent Right to Self-Defence and Proportionality in Jus ad Bellum. *The European Journal of International Law* Vol. 24 no. 1, February 2013, str. 235 - 282. Published by Oxford University Press on behalf of EJIL Ltd. [online]. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <https://academic.oup.com/ejil/article/24/1/235/438278>
61. KREYENBROEK, Philip G. a Stefan SPERL (eds.). The Kurds: a contemporary overview. London: Routledge, 1992. Routledge SOAS Politics and Culture in the Middle East Series. ISBN 0-415-07265-4.
62. KUEBLER, Johanne: "Overcoming the Digital Divide: The Internet and Political Mobilization in Egypt and Tunisia." *CyberOrient* 5(1). [online] 2011. [cit. 2020-09-25]. Dostupné z: www.cyberorient.net/article/do?articleID=6212
63. KUNZ, J.: Individual and Collective Self-defence in Article 51 of the Charter of the United Nations. *American Journal of International Law*, 1947, roč. 41.
64. LUCAS, J.R.: Responsibility (New York: Oxford University Press, 1993).
65. MACH, Tomáš: Use of Force, State Actors and the UN Security Council in Syria: Quo Vadis State Sovereignty? In: Monografie prawnicze: System Narodow Zjednoczonych z Polskiej Perspektywy. Warszawa: Wydawnictwo C.H.Beck, 2017, ISBN 9788381282260.

66. MANCINI, Francesco and VERICAT, Jose: Lost in Transition: UN Mediation in Libya, Syria, and Yemen (November 2016). International Peace Institute (2016), str. 8. [online]. [cit. 2020-12-16]. Dostupné z: <https://ssrn.com/abstract=2902524>
67. MARTIN, I.: The United Nations' role in the first year of the transition. In COLE, P., McQUINN, B. (Eds), The Libyan revolution and its aftermath, New York: Oxford University Press (2015).
68. MARWAN, Qabalan: The Armed Syrian Opposition: Common Aim but No Vision, Research Papers, Arab Center for Research & Policy Studies, 2013.
69. MATHEWS, W. Max: Note, Tracking the Emergence of a New International Norm: the Responsibility to Protect and the Crisis in Darfur, 31 B.C. INT'L & COMP. L. REV. 137, 2008.
70. MAYALL, James: The Concept of Humanitarian Intervention Revisited, in Kosovo and the challenge of humanitarian intervention: selective indignation, collective action, and international citizenship, supra note 26.
71. MEDZMARIASHVILI, M: „Pre-emptive self-defence against states harbouring terrorists“ (2011) Riga Graduate School of Law (RGSL) Research Papers, No 4, 52. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.rgsl.edu.lv/uploads/research-papers-list/19/4-medzmariashvili-final.pdf>
72. MENDEL, Miloš. Arabské jaro: historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě. Praha: Academia, 2015. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2474-9.
73. MILLER, Hunter: British-American Diplomacy The Caroline Case. [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/19th_century/br-1842d.asp
74. MLA. edited by BESSON, Samantha and TASIOULAS, John: The Philosophy of International Law. Oxford; New York: Oxford University Press, 2010.
75. MOSLER, Hermann and SIMMA, Bruno: The Charter of the United Nations: a commentary. Vol. II. 2 nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN 0-19-925376-5.
76. MRÁZEK, Josef: The Modern Concept of State Sovereignty in International Law. In: Czech Yearbook of International Law. Volume X. EU: Lex Lata B.V., 2019. ISBN 978-90-824603-9-1. ISSN 2157-297.
77. MUELLER, K., CASTILLO, J., MORGAN, F., PEGAHI, N., & ROSEN, B. (2006). APPENDIX B: Israeli Preemptive and Preventive Attack Cases. In Striking First: Preemptive and Preventive Attack in U.S. National Security Policy (str. 189-218). Santa Monica, CA; Arlington, VA; Pittsburgh, PA: RAND Corporation. [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.7249/mg403af.13>
78. MURAUŠKAITE, Egle: Saddam's Use of Violence against Civilians during the Iran-Iraq War, Middle East Journal, Vol. 70, No. 1 (Winter 2016), str. 47-68. Published By: Middle East Institute. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/43698619?seq=1>
79. MURPHY, Cornelius: The Obligation of States to Settle Disputes by Peaceful Means, 14 VA. J. INT'L L. 57, 70 (1973 - 1974). [online]. [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/vajint14&div=9&id=&page=>
80. MURPHY, John F.: The United States and the Rule of Law in International Affairs, (Cambridge: Cambridge University Press, 2004).
81. MYLONAKI, E. & KHEDRI, K.: „Re-assessing the use of force against terrorism under international law“ (2013) 78 Jura A Peci Tudományegyetem Allam-es Karanak tudományos lapja 78. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: https://jura.ajk.pte.hu/JURA_2013_1.pdf
82. NANDA, V. P.: The Future Under International Law of Responsibility to Protect after Libya and Syria, Michigan State International Law Review, vol. 21, 2013, str. 13. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://digitalcommons.law.msu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1103&context=ilr>
83. OMANIDZE, M.M.: Ob opredelenii ponjatija agresii. Pravovedenije, 1975, č. 2.
84. ONDŘEJ, Jan: Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní. 5., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7.

85. ONDŘEJ, Jan: Mezinárodní a evropské právo. Praha: Soukromá vysoká škola ekonomických studií, [2012]. ISBN 978-80-7523-006-5.
86. ONDŘEJ, Jan: Význam Haagské mírové konference z roku 1899 pro vývoj práva ozbrojených konfliktů. Ondřej, Jan. In: Mezinárodní vztahy Praha: Ústav mezinárodních vztahů 35, č. 1, (2000).
87. ONDŘEJ, Jan: Mezinárodní humanitární právo. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-185-7.
88. OREND, Brian: Michael Walzer on war and justice. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2000.
89. PHILIPP, Thomas and SCHAEBLER, Birgit: The Syrian land: Processes of integration and fragmentation: Bilad al-Sham from the 18th to the 20th Century (Berliner Islamstudien (Bis)), 1998. ISBN 3515073094.
90. PICTET, Jean S: The New Geneva Conventions for the Protection of War Victims. The American Journal of International Law, 1951.
91. POLLOCK, Frederick: The League of Nations (Clark: The Lawbook Exchange), 2003.
92. POTOČNÝ, Miroslav: Zásada svrchované rovnosti států. Mezinárodní vztahy, Vol. 3, No. 4, Praha, 1968.
93. POTOČNÝ, Miroslav; ONDŘEJ, Jan: Mezinárodní právo veřejné : zvláštní část. [s.l.]: C.H. Beck [ISBN 9788074003981](https://www.isbn-international.org/view/title/9788074003981).
94. RANDELZHOFFER, Albrecht: The Charter of the United Nations: A Commentary of Bruno Simma's Commentary, 2003.
95. ROBINS, Philip: The Foreign Policy of Turkey, in The Foreign Policies of Middle East States, Raymond Hinnebusch and Anoushiravan Ehteshami (eds.), Boulder and London: Lynne Rienner, 2002.
96. ROBINS, Philip: Suits and Uniforms: Turkish Foreign Policy Since the Cold War, Strategic Insights, Volume III, Issue 4 (April 2004).
97. ROGERS, Paul: Lessons to Learn, 55 WORLD TODAY, no. 8/9, 4–6, August/September, 1999.
98. ROMANO, David and GURSES, Mehmet: Conflict, democratization, and the Kurds in the Middle East: Turkey, Iran, Iraq, and Syria. First edition. New York, NY: Palgrave Macmillan, 2014. ISBN 9781137409980.
99. RUYYS, Tom, CORTEN, Olivier and HOFER, Alexandra, ed.: The use of force in international law: (a case-based approach). Oxford: Oxford University Press, 2018. ISBN 978-0-19-878436-4.
100. RUYYS, Tom: "Armed attack" and Article 51 of the UN Charter: evolutions in customary law and practice. New York: Cambridge University Press, 2010. ISBN 9780521766647.
101. RYAN, Yasmine: "[How Tunisia's revolution began – Features](https://www.aljazeera.com/features/2011/1/26/how-tunisia-revolution-began)". Al Jazeera. Retrieved 13 February 2011. [online] (26 January 2011). [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/features/2011/1/26/how-tunisia-revolution-began>
102. SAHIN, Mehmet: 1950-1960 Arab Revolutions and the 2011 Arab Spring: Similarities and Differences, in New World Order, Arab Spring and Turkey, B. Senem Cevik-Ersaydi and Bora Baskak (eds.), Ankara: Ankara University Center for the Study and Research for Political Psychology, 2012.
103. SARKIN, J.: The rise and fall (and the supposed rise again) of the responsibility to protect (R2P) as a norm of international law: R2P in the human rights language (2016). In Bannon, Brett O. (Ed.), Reassessing the responsibility to protect: Conceptual and operational challenges, str. 67. ISBN 9781138310513.
104. SEKULOW, J.: Rise of ISIS: A Threat We Can't Ignore, New York, Howard Books, 2014.

105. ŞENBAŞ, Demet: Post-Cold War Relations between Turkey and Syria. London: Transnational Press London, 2018. ISBN 9781910781845. ACCONCI, Pia International Law and the Protection of Humanity (Leiden Studies on the Frontiers of International Law). London: Brill | Nijhoff; Bilingual edition, 2016. ISBN 9004269495.
106. SCHAACK, Van Beth: The Definition of Crimes Against Humanity: Resolving the Incoherence, 37 COLUMBIA JOURNAL OF TRANSNATIONAL LAW 787 (1999).
107. SCHARF, P. Michael: Earned Sovereignty: Judicial Underpinnings, 31 DENV. J. INT'L L. & POL'Y 373, 2003.
108. SCHMIDINGER, Thomas (ed.): The Autonomous Administration of North and East Syria: Between A Rock and A Hard Place, Published: 28 November 2020. ISBN: 978-1-912997-51-0.
109. SOLIS, D. Gary: The Law of Armed Conflict: International Humanitarian Law in War. New York: Cambridge University Press, 2010, ISBN 978-0-521-87088-7.
110. STAHN, Carsten: „Enforcement of the Collective Will after Iraq“. Published in American Journal of International Law , Volume 97 , Issue 4 , October 2003 , str. 804 – 823. [online]. [cit. 2020-12-16]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international-law/article/abs/enforcement-of-the-collective-will-after-iraq/FD26F66A917AEA29089C8F0FBF81A41B>
111. STERIO, Milena: The Evolution of international law, 31 B.C. INT'L and Comp. L. Rev., 2008.
112. ŠMIHULA, Daniel: „Law of War and Humanitarian Law“ The use of force in international relations. 2. Bratislava: House of the Slovak Academy of Sciences, 2013. ISBN 978-80-224-1341-1.
113. ŠTURMA, Pavel, ed.: Odpověď mezinárodního práva na mezinárodní zločiny. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2014. ISBN 978-80-87975-16-9.
114. ŠTURMA, Pavel, ed: Mezinárodní právo a státní území. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. ISBN 978-80-87975-42-8.
115. TAROCK, Adam: The Superpowers' Involvement in the Iran-Iraq War. Commack, N.Y.: Nova Science Publishers, 1998. [ISBN 9781560725930](#).
116. TERRIL, Andrew: „Chemical warfare and ‘desert storm’ the disaster that never came“, Small Wars & Insurgencies, Volume 4, 1993 – Issue 2.
117. TESÓN, R. Fernando: Kosovo: A Powerful Precedent for the Doctrine of Humanitarian Intervention, 1 AMSTERDAM L. FORUM 43, 2009.
118. TOMKO, Ján: Mezinárodní veřejné právo, Bratislava: 1988.
119. TRÍSKA, Miloslav: O vojne a mieri v dejinách filozofie, Bratislava: Veda, 1987.
120. UŠIAK, Jaroslav: "Changes of Sovereignty [Premeny suverenity európskych štátov v kontexte vybraných teórií medzinárodných vzťahov]," Současná Evropa, University of Economics, Prague, vol. 2009 (2).
121. VAN den HOLE, Leo: Anticipatory Self-Defence Under International Law, 19 AM. U. INT'L L. REV. 69, 72 (2003).
122. VATTEL, de Emer: Le Droit des Gens (1758), in transl. The Law of Nations, J. Brown Scott (Ed.) Classics of International Law Series, Carnegie Institute Washington 1916, Introduction para. 18-20.
123. WEISS, Michael a HASSAN, Hassan: Islámský stát: uvnitř armády teroru. Přeložil Jiří BERKA. Brno: CPress, 2015. ISBN 978-80-264-0883-3.
124. WELLER, Marc: Armed Samaritans, COUNSEL, August 1999.
125. WILLIAMS, R. Paul., WORBOYS, Jonathan and ULBRICK, Trevor J.: Preventing Mass Atrocity Crimes: The Responsibility to Protect and the Syria Crisis, 45 Case W. Res. J. Int'l L., 2012.

126. WILLIAMS, R. Paul and POPKEN, (Betsy) Colleen: Security Council Resolution 1973 on Libya: A Moment of Legal & Moral Clarity, 44 Case W. Res. J. Int'l L. 225 (2011). [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol44/iss1/13>

Seznam internetových zdrojů

1. AL-SHIMALE, Zouhir: Journalists in northern Syria face intimidation and insecurity every day, 23 October 2019. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://www.indexoncensorship.org/2019/04/journalists-in-northern-syria-face-intimidation-and-insecu>
2. Amnesty International: Syria: Damning evidence of war crimes and other violations by Turkish forces and their allies. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/10/syria-damning-evidence-of-war-crimes-and-other-violations-by-turkish-forces-and-their-allies/>
3. Amnesty accuses Turkey of `turning blind eye` to abuses in Afrin. Published: 2 August 2018. [online]. [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/amnesty-accuses-turkey-of-turning-blind-eye-to-abuses-in-afrin/a-44920503>
4. Another Spring: The Middle East between the History of Revolts and the Future. [online]. [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: <http://www.feps-europe.eu/assets/70bd3afb-a759-4a2b-8b93-0c72019e42a4/another-spring-by-fadi-elhusseinipdf.pdf>
5. ANTONOPOULOS, Paul: Cyprus-Greece-Egypt condemn Turkey`s illegal actions in joint declaration. Published [online] on 21.10.2020. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://greekcitytimes.com/2020/10/22/cyprus-greece-egypt-turkey/>
6. ARIAS, Inocencio: Humanitarian Intervention: Could the Security Council Kill the United Nations? 23 FORDHAM INT'L L.J. 1005, 1999. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://ir.lawnet.fordham.edu/ilj/vol23/iss4/2>
7. BURNS, F. John: NATO Begins Helicopter Attacks in the Hope of Ending the Stalemate with Qaddafi, N.Y. TIMES, [online] June 5, 2011, at A18. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/06/05/world/africa/05libya.html>
8. BUTLER, Daren: Ankara `strongly denies` Islamic State attacked Kobani from Turkey, [online]. June 25, 2015. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idUSKBN0P514820150625>
9. BLANCHFIELD, Mike: Canada condemns Turkish military invasion in northeast Syria: Freeland. Posted [online] October 9, 2019. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://globalnews.ca/news/6012416/canada-condemns-freeland-turkey-strike/>
10. CAFIERO, Giorgio: China plays a long game in Syria. [online] 10.2.2020. [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <https://www.mei.edu/publications/china-plays-long-game-syria>
11. Central Intelligence Agency (CIA), The World Factbook. [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/syria/>
12. CRINO, Scott and DREBY, Andy: Turkey`s Drone War in Syria – A Red Team View, 16/4/2020. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/turkeys-drone-war-syria-red-team-view>
13. DAALDER, H. Ivo and STAVRIDIS, G. James: "NATO`s Success in Libya," New York Times, [online] 30 October 2011. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/10/31/opinion/31iht-eddaalder31.html>
14. Definition of Agression General Assembly Resolution 33314(XXIX), United Nations Audiovisual Library of International Law. [online]. [cit. 2020-11-03]. Dostupné z: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/da/da_ph_e.pdf
15. DEVLAEINCK, J. David: Reciprocity and the Development of International Water Law, Journal of Water Law, September 2016, 25(2). [online]. [cit. 2020-09-14]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/308063400_Reciprocity_and_the_Development_of_International_Water_Law

16. DOBÂRCEANU, [Nicu-Răzvan](#) Voicescu, VLAD, Alexandru: Sovereignty and integration in modern era perspective. [online]. [cit. 2020-09-08]. Dostupné z: https://www.internationallawreview.eu/fisiere/pdf/SOVEREIGNTY-AND-INTEGRITY_voicescu.pdf
17. DOORN, van Wim: 'Greed' and 'Grievance' as Motivations for Civil War: The Libyan Case, [online] 9.3.2013. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/pdf/34395>
18. EISENSTADT, Mike: „The Sword of the Arabs: Iraq`s Strategic Weapons“, Washington Institute Policy Papers, No. 21 (Washington, D.C.: Washington Institute for Near East Policy, 1990), str. 9. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/sword-arabs-iraqs-strategic-weapons>
19. EU Facility for Refugees in Turkey: €6 billion to support refugees and local communities in need fully mobilised. [online]. [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6694
20. EU – Turkey statement, 18 March 2016. European Council, Press release, 18 March 2016. [online]. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/#>
21. Europe Cannot Allow Xenophobia to Over-power Its Response to Refugees,” Washington Post, January 1, 2016. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: www.washingtonpost.com/opinions/europe-cannot-allow-its-tolerance-to-erode/2016/01/01/3a63ae7a-afed-11e5-9ab0-884d1cc4b33e_story.html
22. Executive Council, OPCW, Reports of the OPCW Fact-Finding Mission in Syria, EC-M-48/DEC.1 (Feb. 4, 2015). [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: https://www.opcw.org/fileadmin/OPCW/EC/M-48/ecm48_dec01_e_.pdf
23. FAHIM, Kareem: “With Confidence and Skittishness, Libyan Rebels Renew Charge,” New York Times, [online] 20 March 2011. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/03/21/world/africa/21benghazi.html>
24. FINEMAN, Howard and KERRY, John: Obama Can Bomb Assad Even If Congress Votes No, HUFFINGTON POST. [online] (Sept. 6, 2013, 3:10 PM). [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: http://www.huffingtonpost.com/2013/09/06/john-kerry-congress-syria_n_3881200.html
25. FOO YUN, Chee: EU's Juncker Urges Turkey to Halt Military Operation in Syria. October 9, 2019. [online]. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.usnews.com/news/world/articles/2019-10-09/eus-juncker-urges-turkey-to-halt-military-operation-in-syria>
26. Foreign Secretary Announces Assistance to the National Transitional Council in Libya, FOREIGN & COMMONWEALTH OFF. [online] (Apr. 19, 2011). [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.fco.gov.uk/en/news/latest-news/?view=News&id=582334882>
27. GEVORGYAN, A. Karen: “Concept of State Sovereignty: Modern Attitudes”, Faculty of Law of the Yerevan State University, Yerevan, YSU Press. [online]. [cit. 2020-09-12]. Dostupné z: http://ysu.am/files/Karen_Gevorgyan.pdf
28. GIRIK, Bhalla and SAMEEKSHA, Chowla: Sovereignty in the Modern Context: How far we come? Journal of International Relations and Foreign Policy, June 2014, Vol. 2, No. 2, str. 147-16. [online]. [cit. 2020-09-14]. Dostupné z: http://jirfp.com/journals/jirfp/Vol_2_No_2_June_2014/8.pdf
29. GOWAN, R.: Kofi Annan, Syria and the Uses of Uncertainty in Mediation. Stability: International Journal of Security and Development, 2(1), p. Art. 8, 2013. [online]. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <http://doi.org/10.5334/sta.ax>
30. GUETERRES, António: Executive Committee of the High Commissioner`s Programme. António Guterres, United Nations High Commissioner for Refugees. Geneva, 5 October 2015. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/56122bd76.html>
31. GUTTERMAN, S.: Holmes, O., Russia says UN report on Syria Attack biased, Reuters, 18 September 2013. [online]. [cit. 2020-12-12]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/cnews-us-syria-crisis-russia-idCABRE98H0RQ20130918>

32. HAZEM, Sabbagh: Syria strongly condemns Turkish aggression on Afrin, Syrian Arab News Agency, 20 January 2018. [online]. [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: <http://ns2.sanasyria.org/en/?p=124986>
33. HERB, J.: How Trump's Syria airstrike is different from – and similar to – Obama's, CNN, 07 April 2017. [online]. [cit. 2020-12-12]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2017/04/07/politics/obama-syria-airstrikes-trump/index.html>
34. HIRO, Dilip: The longest War: The Iran – Iraq Military Conflict, Routledge; 1st edition (December 21, 1990). [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/JCS/article/view/15061>
35. CHACHKO, Elena and DEEKS, Ashley: Which States Support the `Unwilling and Unable` Test? International Law: Self – Defense. Monday, [online] October 10, 2016. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <https://www.lawfareblog.com/which-states-support-unwilling-and-unable-test>
36. CHAPPELL, Bill: Russia Begins Airstrikes In Syria After Assad's Request, [online] September 30, 2015. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://choice.npr.org/index.html?origin=https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2015/09/30/444679327/russia-begins-conducting-airstrikes-in-syria-at-assads-request>
37. CHARRON, G.: Libya: State collapse triggers mass displacement. Retrieved 28 December 2017, 2015. [online]. [cit. 2020-12-16]. Dostupné z: www.internal-displacement.org/assets/library/Middle-East/Libya/pdf/201503-me-libya-overview-en.pdf
38. CHRISTAKIS-BANNELIER, Karine: Military Interventions against ISIL in Iraq, Syria and Libya, and the Legal Basis of Consent, Published online by Cambridge Univeristy Press: [online]. 24 June 2016. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/leiden-journal-of-international-law/article/military-interventions-against-isil-in-iraq-syria-and-libya-and-the-legal-basis-of-consent/06E5B9ADBFA26DE5810C1BF186F05436/core-reader>
39. International Criminal Law Guidelines: Command Responsibility, Case Matrix Network, January 2016. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://www.legal-tools.org/doc/7441a2/pdf/>
40. Iraq – The War of Attrition, 1984-87,” Library of Congress Country Studies, str. 1. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: [http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query2/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+iq0104\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query2/r?frd/cstdy:@field(DOCID+iq0104))
41. „Iraq war illegal, says Annan”. BBC News. 16 September 2004. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3661134.stm
42. JAVED, Ali: Chemical Weapons and the Iran-Iraq War: A Case Study in Noncompliance, 2001, str. 47. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.nonproliferation.org/wp-content/uploads/npr/81ali.pdf>
43. JOLLY, David & FAHIM, Kareem: France Says It Gave Arms to the Rebels in Libya, N.Y. TIMES, [online] June 29, 2011, at A4. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/06/30/world/europe/30france.html>
44. KIRKPATRICK, D. David: Tunisians Vote in a Milestone of Arab Change, 23 October 2011, The New York Times. [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2011/10/24/world/africa/tunisians-cast-historic-votes-in-peace-and-hope.html>
45. LAHCEN, Achy: “Tunisia's Economic Challenges”Carnegie Endowment for International Peace, December 2011, Carnegie Middle East Center. [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: https://carnegieendowment.org/files/tunisia_economy.pdf
46. LEE, Matthew and BURNS, Robert: Kerry - `Irresponsible` not to aid Kurds against IS, Associated Press, [online] October 20, 2014. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.thestate.com/news/nation-world/world/article13900397.html>
47. Letter dated 24 July 2015 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Turkey to the United Nations addressed to the President of the Security Council, S/2015/563. [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/798091>

48. "Libya: End Indiscriminate Attacks in Western Mountain Towns: Civilians Killed, Homes, Mosques and a School Damaged," Human Rights Watch news release, [online] May 9, 2011. [cit. 2020-09-28]. Dostupné z: <http://www.hrw.org/news/2011/05/09/libya-end-indiscriminate-attacks-western-mountain-towns>.
49. Libya: US, UK and France Attack Gaddafi Forces, supra note 13. BBC NEWS [online] (Mar. 20, 2011). [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12796972>.
50. Libya: U.S. Confirms First Predator Strike, BBC NEWS, [online] (Apr. 23, 2011). [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13176645>.
51. Liechtenstein UN, published on 9 October, 2019. [online]. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://twitter.com/LiechtensteinUN/status/1182021884117954561>
52. LoBIANCO, Tom: McCain: Russian airstrikes target CIA-backed rebels, [online]. 1.10.2015. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/videos/tv/2015/10/01/john-mccain-cia-russia-airstrikes-intv-newday.cnn>
53. MACFARQUHAR, N. and BAKRI, N.: Isolating Syria, Arab League Imposes broad Sanctions, New York Times, 27 November 2011. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/11/28/world/middleeast/arab-league-prepares-to-vote-on-syrian-sanctions.html>
54. MARCUS, Jonathan: Syria war: Why Turkey`s battle for northern Syria matters. Posted [online] 2 February 2018. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-42818353>
55. MARVAR, Alexandra: Turkey`s other weapon against the Kurds: Water. November 11, 2019. [online]. [cit. 2020-11-18]. Dostupné z: <https://www.thenation.com/article/turkey-syria-iraq-kurds/>
56. Monthly press briefing by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen, [online] 5 September 2011 [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_77640.htm?selectedLocale=fr
57. NATO vows `strong solidarity` with Turkey in fight against Islamic State group. Issued [online] on: 28/07/2015. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://www.france24.com/en/20150728-nato-turkey-support-islamic-state-group-pkk-syria-iraq>
58. NOROOZ, Erfaun: Responsibility to Protect and its applicability in Libya and Syria, ICL Journal © Verlag Österreich. [online]. [cit. 2020-09-28]. Dostupné z: https://www.icl-journal.com/media/ICL_Thesis_Vol_9_3_15.pdf
59. Occupied Golan: ICRC Mitigates Some Effects of Occupation, ICRC (Mar. 2, 2010). [online]. [cit. 2020-11-11]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/update/israel-golan-update-020310.htm>
60. OLIPHANT, Roland: Turkey`s Erdogan threatens to send `millions` of refugees to Europe if EU calls Syria offensive `invasion`. Published on 10 October 2019. [online]. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/2019/10/10/turkeys-erdogan-threatens-send-millions-refugees-europe-eu-calls/>
61. Outraged Secretary-General Calls for Immediate End to Violence in Libya, Press Release, SG/SM/13408-AFR/2119, 22 February 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2011/sgsm13408.doc.htm>
62. PARIS, Francesco and GHEI, Nita: "The Role of Reciprocity in International Law," Cornell International Law Journal: Vol. 36: Iss. 1, Article 4, (2003). [online]. [cit. 2020-09-12]. Dostupné z: <http://scholarship.law.cornell.edu/cilj/vol36/iss1>
63. PARLETT, William: „Does it matter that strikes against Syria violate international law?“ [online]. First published on 16 April 2018 in *Legal Affairs*. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://pursuit.unimelb.edu.au/articles/does-it-matter-that-strikes-against-syria-violate-international-law>
64. Parliament wants to suspend EU accession negotiations with Turkey, 13.3.2019, Press Releases. [online]. [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190307IPR30746/parliament-wants-to-suspend-eu-accession-negotiations-with-turkey>

65. PAUST, Jordan: US Use of Limited Force in Syria Can Be Lawful Under the UN Charter, JURIST. [online] (Sept. 10, 2013, 11:00 AM). [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <http://jurist.org/forum/2013/09/jordan-paust-force-syria.php>
66. PETERS, Anne: The Turkish Operation in Afrin (Syria) and the Silence of the Lambs, January 30, 2018. [online]. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <https://www.ejiltalk.org/the-turkish-operation-in-afrin-syria-and-the-silence-of-the-lambs/>
67. PHILLIPS, Christopher: 'Syria's Bloody Arab Spring', in After the Arab Spring: Power Shift in the Middle East?, LSE Ideas, Special Report No. 11, 2012, str. 37–42. Dostupné z: [http://eprints.lse.ac.uk/43464/1/After%20the%20Arab%20Spring_Syria%E2%80%99s%20bloody%20Arab%20Spring\(lsero\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/43464/1/After%20the%20Arab%20Spring_Syria%E2%80%99s%20bloody%20Arab%20Spring(lsero).pdf)
68. Pillay Calls for International Inquiry into Libyan Violence and Justice for Victims, Office of the High Commissioner for Human Rights, Press Release, 22 February 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://newsarchive.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=10743&LangID=E>
69. PRESTON, Jennifer: "A Movement Began with Outrage and a Facebook Page that Gave it a An Outlet." The New York Times, [online]. February 5, 2011. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2011/02/06/world/middleeast/06face.html?>
70. Press Release, Secretary – General Hails Security Council Resolution as First to Focus on Political Settlement of Syria Crisis, SG/SM/17429-SC/12172 (18. prosince 2015). [online]. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <http://www.un.org/press/en/2015/sgsm17429.doc.htm>
71. Profile: Syria's Bashar al-Assad, [online]. 10 March 2005. [cit. 2020-09-25]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2579331.stm
72. QUILLIAM, Neil: Syria: The rise of the Assads, [online] 4 November 2015. [cit. 2020-09-25]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-34709235>
73. QUINN, Ben: "Gaddafi speech and Libya unrest – as it happened." The Guardian News Blog [online] (22 February 2011). [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/blog/2011/feb/22/libya-gaddafi-speech-reaction-live-updates>
74. RATTAY, Wolfgang: Macron a Merkelová žádají reformu Schengenu. Kvůli terorismu chtějí upravit systém hraničních kontrol. 10.11.2020. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3224328-macron-a-merkelova-zadaji-reformu-schengenu-kvuli-terorismu-chteji-upravit-system>
75. Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, 82, U.N. Doc. A/HRC/23/58 (July 18, 2013). [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://undocs.org/A/HRC/23/58>
76. Report of the International Commission of Inquiry on Libya (Advance Unedited Version), United Nations Human Rights Council, A/HRC/19/68, [online] 2 March 2012, str. 46-49. [cit. 2020-09-30]. Dostupné: https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.44_AUV.pdf
77. Report of the Secretary-General on the Work of the Organization, September 1991, A/46/1. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/2726505476EA572585256C55004E9FAB>
78. SALAHI, Amr: Gaddafis coup 50 years on: Libya and the legacy of a unique tyranny, [online] 5 September 2019. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <https://english.alaraby.co.uk/english/indepth/2019/9/5/gaddafi-and-libya-today-a-tyrants-unique-legacy>
79. Security Council `Unequivocally` Condemns ISIL Terrorist Attacks, Unanimously Adopting Text that Determines Extremist Group Poses `Unprecedented` Threat, Security Council 7565TH Meeting (PM), SC/12132, [online]. 20 November 2015. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2015/sc12132.doc.htm>
80. SEELYE, Q.K. & BUMILLER, E.: 'After the attacks: The President Bush labels aerial attacks 'acts of war' New York Times, 13 September 2001. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2001/09/13/us/after-the-attacks-the-president-bush-labels-aerial-terrorist-attacks-acts-of-war.html>

81. SELIGMAN, Lara: Turkish Proxies Appear to Be Using White Phosphorus in Syria. Photos of childer show horrific burns caused by what looks like white phosphorus. October 17, 2019. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2019/10/17/turkish-proxies-chemical-weapons-syria-kurds/>
82. Speech by High Representative/Vice-President Federica Mogherini at the European Parliament plenary session on the situation in northern Syria. 10/09/2019. [online]. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.avrupa.info.tr/en/eeas-news/speech-high-representativevice-president-federica-mogherini-european-parliament-plenary>
83. Severoatlantická Smlouva, Washington, D.C., 4. dubna 1949. Last updated 09 December 2008. [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=cs
84. SCHAACK, Van Beth: ISIL = Genocide? JUST SECURITY (Aug. 29, 2014). [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://www.JustSecurity.org/14435/isis-genocide/>
85. SCHMIDT, Dennis: Turkey`s Syria Invasion: German Research Report Says Illegal on All Counts. November 15, 2019. [online]. [cit. 2020-10-26]. Dostupné z: <https://www.justsecurity.org/67219/turkeys-syria-invasion-german-research-report-says-illegal-on-all-counts/>
86. SCHMITT, Eric and HABERMAN, Maggie and WONG, Edward: President Endorses Turkish Military Operation in Syria, Shifting U.S. Policy, The New York Times, Published [online] Oct. 7, 2019. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/10/07/us/politics/trump-turkey-syria.html>
87. SLY, Liz: “The Ruins of Kobane: What One Small Town Says about the Destruction of Syria,” Washington Post, November 13, 2015. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: www.washingtonpost.com/sf/world/2015/11/13/kobane/
88. SOUIAIA, Ahmed: „Qatar, Al Jazeera and the Arab Súring.“ Mrzine. [online] June 12, 2011. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <http://www.mrzine.monthlyreview.org/2011/souaiaia17111.html>
89. STAMPINI, Marco and VERDIER-CHOUCANE, Audrey: Labor market dynamics in Tunisia: The issue of youth unemployment, IZA Discussion Papers, No. 5611, Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn, 2011. [online]. [cit. 2020-09-24]. Dostupné z: <http://nbnresolving.de/urn:nbn:de:101:1-201104134525>
90. STEELS, James: Why Russia Supports Syria, Small Wars Journal. [online] 15.4.2014. [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/why-russia-supports-syria>
91. SVĚTNIČKA, Lubomír: „NATO bude jen pozorovatel, za Kurdy musí udeřit do stolu EU, míní experti“, [online]. 10. října 2019. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/nato/turecko-erdogan-kurd-invaze-vojenska-nato-syrie-isis-terror-migrace-uprchlik.A191010_132622_zpr_nato_inc
92. ‘Syria in civil war, Red Cross says’, BBC Middle East News, [online]. July 15, 2012. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-18849362>
93. TALMON, Stefan: Difficulties in assessing the illegality of the Turkish intervention in Syria. Published: 26 January 2018. [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <https://gpil.jura.uni-bonn.de/2018/01/difficulties-assessing-illegality-turkish-intervention-syria/>
94. The Responsibility to Protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty. Ottawa: International Development Research Centre, 2001. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://idl-bnc-idrc.dspacedirect.org/bitstream/handle/10625/18432/IDL-18432.pdf?sequence=6&isAllowed=y>
95. The Report of the Iraq Inquiry – Executive Summary, Report of a Committee of Privy Counsellors, 6 July 2016. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20171123122743/http://www.iraqinquiry.org.uk/the-report/>

96. The White House Blog. "The President on Libya: "The Violence Must Stop; Muammar Gaddafi Has Lost the Legitimacy to Lead and He Must Leave" The White House. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2011/03/03/president-libya-violence-must-stop-muammar-gaddafi-has-lost-legitimacy-lead-and-he-m>
97. The White House. "Statement by President Obama on the situation in Syria." The White House. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/08/18/statement-president-obama-situation-syria>
98. Turkish military and Islamic groups invasion in Northeast Syria, Heyva Sor a Kurd, 14 November 2019. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <http://hskurd.org/wp-content/uploads/2019/11/9th-october-to-14th-of-november-doc.pdf>
99. Turkish President Erdogan rules out `negotiation` with PKK, [online] April 04, 2016. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: <https://www.hurriyetdailynews.com/turkish-president-erdogan-rules-out-negotiation-with-pkk-97312>
100. Turkey won't leave Afrin until the job is done: Erdogan to European Parliament. March 15, 2018. [online]. [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-wont-leave-afirin-until-the-job-is-done-erdogan-to-european-parliament-128817>
101. Turkey`s war against civilians, Rojava information center, 1 December 2019. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://rojavainformationcenter.com/storage/2019/12/Turkey%E2%80%99s-war-against-civilians.pdf>
102. Turkey`s war against civilians, Rojava information center, 1 December 2019. RIC field interview with former Sere Kaniye resident, 29 October. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: <https://rojavainformationcenter.com/storage/2019/12/Turkey%E2%80%99s-war-against-civilians.pdf>
103. TRAHAN, Jennifer: New Paths to Accountability for Crimes in Syria and Iraq (Including ICC Jurisdiction over Foreign Fighters), JUST SECURITY (Nov. 12, 2014). [online]. [cit. 2020-11-11]. Dostupné z: <https://www.justsecurity.org/17308/paths-accountability-crimes-syriairaq-including-icc-jurisdiction-foreign-fighters/>
104. U.K., French Helicopters Strike Qaddafi Troops, CBS NEWS, [online] (June 4, 2011). [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/uk-french-helicopters-strike-qaddafi-troops/>
105. UN inspectors found no evidence of prohibited weapons programmes as of 18 March withdrawal, Hans Blix tells Security Council, 5 June 2003, Security Council Press release, SC/7777. [online]. [cit. 2020-12-16]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2003/sc7777.doc.htm>
106. UN rights chief calls for Turkey to probe violations in northern Syria, 18 September 2020. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://news.un.org/en/story/2020/09/1072752>
107. United Nations: Syria conflict at 5 years: the biggest refugee and displacement crisis of our time demands a huge surge in solidarity. 15 March 2016. [online]. [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/news/press/2016/3/56e6e3249/syria-conflict-5-years-biggest-refugee-displacement-crisis-time-demands.html>
108. United Nations Response to Violence against Civilians in Libya Sends Strong Message There Is 'No Impunity' for Crimes against Humanity, Secretary-General Press Release, SG/SM/13425-GA/11051-AFR/2130, 1 March 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2011/sgsm13425.doc.htm>
109. U.S. Institute for Peace, "Refugee Crisis Illustrates Need to Redouble Middle East Efforts, Experts Say," September 18, 2015. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: www.usip.org/publications/2015/09/18/refugee-crisis-illustrates-need-redouble-middle-east-efforts-experts-say
110. Was the Arab Spring a Regional Response to Globalization? [online]. [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: <http://www.e-ir.info/2012/07/02/was-the-arab-spring-a-regional-response-to-globalisation/>

111. YESILTAS, Murat and SEREN, Merve and OZCELIK, Necdet: Operation Euphrates Shield Impementation and Lessons Learned. Seta Publications 97, [online] 2017. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: https://setav.org/en/assets/uploads/2017/11/R97_Euphrates.pdf
112. YOUNG-JOON, Mok: The Principle of Reciprocity in the United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards of 1958, 21 Case W. Res. J. Int'l L. 123 (1989). [online]. [cit. 2020-09-12]. Dostupné z: <https://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol21/iss2/1>
113. Zasedání vedoucích představitelů EU a Turecka 9. března 2020. [online]. [cit. 2020-11-28]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/international-summit/2020/03/09/>
114. ZENKO, Micah: "Popular Protest in North Africa and the Middle East: Making Sense of Libya." International Crisis Group. Middle East/North Africa Report N°107, [online] 6 June 2011. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/nato/overreaching-libya-nato-has-left-syriafend-alone/p26153>
115. ZENKO, Micah: ICG, "Libya," Alessi, Christopher. "Challenges Ahead for Libya." Council on Foreign Relations. [online] 21 October 2011. [cit. 2020-09-26]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/nato/overreaching-libya-nato-has-left-syriafend-alone/p26153>

Seznam použitých právních předpisů a judikatury

1. Case concerning Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua v. U.S.). Bod č. 228. [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>
2. Case concerning oil platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America), International Court of Justice, Reports of Judgements, Advisory opinions and orders, Preliminary objections, Judgment of 12 December 1996. [online]. [cit. 2020-10-20]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/90/090-19961212-JUD-01-00-EN.pdf>
3. Case No. IT-96-21-T, Trial Chamber Judgement, 16. 11. 1998. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: https://www.icty.org/x/cases/mucic/tjug/en/981116_judg_en.pdf
4. Case No. IT-95-14-T. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://www.icty.org/en/case/blaskic>
5. Case No. IT-03-68-T. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://www.icty.org/en/case/oric>
6. Case No. ICTR-98-44A-T. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://unictr.irmct.org/en/cases/ict-98-44a>
7. Case No. ICC-01/05-01/08. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: https://www.icc-cpi.int/courtrecords/cr2016_02238.pdf
8. Communique of the 261st meeting of the peace and security council, PSC/PR/COMM (CCLXI). [online]. [cit. 2020-09-28]. Dostupné z: <https://www.peaceau.org/uploads/psc-communicue-on-the-situation-in-libya.pdf>
9. Convention No. II with Respect to the Laws and Customs of War on Land, July 29, 1899, 32 Stat. 1803, T.S. 403. [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/law/help/us-treaties/bevans/m-ust000001-0247.pdf>

10. Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field, Aug. 12, 1949, 6 U.S.T. 3114, 75 U.N.T.S. 31; Convention for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of the Armed Forces at Sea, Aug. 12, 1949, 6 U.S.T. 3217, 75 U.N.T.S. 85; Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War, Aug. 12, 1949, 6 U.S.T. 3316, 75 U.N.T.S. 135; Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War, Aug. 12, 1949, 6 U.S.T. 3516, 75 U.N.T.S. 287 [hereinafter Geneva Convention IV]; Protocol Addition to the Geneva Conventions of August 12, 1949 and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts, June 8, 1977, 1125 U.N.T.S. 3 [hereinafter API]; Protocol Additional to the Geneva Conventions of August 12, 1949 and Relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts June 8, 1977, 1125 U.N.T.S. 609. [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/publications/icrc-002-0173.pdf>
11. Declaration on the Enhancement of the Effectiveness of the Principle of Refraining from the Threat or Use of Force in International Relations, United Nations General Assembly Resolution 42/22. [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <https://www.un.org/documents/ga/res/42/a42r022.htm>
12. Declaration on the Inadmissibility of Intervention in the Domestic Affairs of States and the Protection of their Independence and Sovereignty,“ A/RES/2131/ (XX) (UN General Assembly, December 21, 1965). [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/documents/index.shtml>
13. Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperations among States in accordance with the Charter of the United Nations,“ A/RES/2625 (XXV) (UN General Assembly, October 24, 1970). [online]. [cit. 2020-09-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/documents/index.shtml>
14. Declaration on Principles of International law, Friendly Relations and Cooperation Among States in Accordance with the Charter of United Nations 1970. [online]. [cit. 2020-09-10]. Dostupné z: <https://www.un.org/ruleoflaw/files/3dda1f104.pdf>
15. Declaration by the High Representative, Catherine Ashton, on behalf of the European Union on Events in Libya, 6795/1/11, Presse 3, 20 February 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/cfsp/119397.pdf
16. Definition of Aggression, United Nations General Assembly Resolution 3314 (XXIX). [online]. [cit. 2020- 09-02]. Dostupné z: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/GAres3314.html>
17. Definition on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Co-operation among States in accordance with Charter of the United Nations, General Assembly Resolution 2625 (XXV). [online]. [cit. 2020- 09-02]. Dostupné z: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/25A1C9E35B23161C852570C4006E50AB>
18. DEEKS, supra note 83, str. 12.
19. Draft Resolution October 2011, UN Doc S/2011/612. [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/syria-s2011-612.php>
20. G.A. Res. 3314 (XXIX), annex, art. 3(e) (Dec. 14, 1974). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <http://hrlibrary.umn.edu/instree/GAres3314.html>
21. G.A. Res. 2625 (XXV), supra note 6. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/25A1C8E35B23161C852570C4006E50AB>
22. G.A. Res. 36/103, annex, § 2(o) (Dec. 9, 1981). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/27066>
23. Grave Breaches Specified in the 1949 Geneva Conventions and in Additional Protocol I of 1977, ICRC (Jan. 31, 1998). [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/57jp2a.htm>
24. Hafner, supra note 1, at 307.
25. Human Rights Watch, World Report 2012: Syria, 2 May 2017. [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2012/country-chapters/syria>
26. Human Rights Council resolution: Resolution S-16/1. [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://undocs.org/A/res/s-16/1>

27. Human Rights Council resolutions: Resolution S-18/1. [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://undocs.org/en/A/HRC/RES/S-18/1>
28. Charta OSN. [online]. [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wpcontent/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>
29. IHL Database, Customary IHL, Rule 113, Volume II, Chapter 35, Section B. Treatment of the Dead. [online]. [cit. 2020-11-14]. Dostupné z: https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule113
30. IHL Treaties and the Regulation of Weapons, CANADIAN RED CROSS. [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <http://www.redcross.ca/how-we-help/international-humanitarian-law/what-is-international-humanitarian-law/weapons-and-international-humanitarian-law/ihl-treaties-and-the-regulation-of-weapons>
31. INTERNATIONAL COMMITTEE FOR THE RED CROSS, COMMENTARY TO GENEVA CONVENTION I FOR THE AMELIORATION OF THE CONDITION OF THE WOUNDED AND SICK IN THE ARMED FORCES IN THE FIELD ¶ 237 (2d ed. 2016). [online]. [cit. 2020-11-11]. Dostupné z: https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Comment.xsp?action=openDocument&documentId=BE2D518CF5DE54EAC1257F7D0036B518-66_B
32. Identical letters dated 20 January 2018 from the Chargé d'affaires a.i. of the Permanent Mission of Turkey to the United Nations addressed to the Secretary-General and the President of the Security Council, S/2018/53. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: <https://undocs.org/en/S/2018/53>
33. Implementing the Responsibility to Protect, Rep. of the Secretary-General, U.N. Doc. A/63/677 (Jan. 12, 2009), supra note 101, pt. IV. Dostupné z: <https://www.globalr2p.org/media/pdf/GCR2PGeneral>
34. International Committee of the Red Cross, Treaties, States Parties and Commentaries. [online]. [cit. 2020-10-26]. Dostupné z: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/>
35. INT'L COALITION FOR THE RESPONSIBILITY TO PROTECT, An Introduction to the Responsibility to Protect, RESP. TO PROTECT, § 1. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/about-rtop/learn-about-rtop>
36. Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, 2004 I.C.J. [online] (July 9, 2004), odst. 139. [cit. 2020-09-04]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/en/case/131>
37. Letter dated 23 September 2014 from the Permanent Representative of the United States of America to the United Nations addressed to the Secretary-General, S/2014/695. [online]. [cit. 2020-10-16]. Dostupné z: <https://undocs.org/en/S/2014/695>
38. Letter dated 9 October 2019 from the Permanent Representative of Turkey to the United Nations addressed to the President of the Security Council. S/2019/804. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: <https://undocs.org/pdf?symbol=en/S/2019/804>
39. MAYALL, supra note 71, str. 331.
40. MURPHY, J., supra note 58, str. 95.
41. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky: Informační materiál o pojmu a obsahu koncepce odpovědnosti za ochranu. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: https://www.cervenkykriz.eu/cz/nsmph_r2p/R2P.pdf
42. Nařízení Rady 2020/1998 ze dne 7. prosince 2020 o omezujících opatřeních proti závažnému porušování a zneužívání lidských práv OJ L 410I, 7.12.2020, str. 1–12. [online]. [cit. 2020-12-09]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R1998&from=CS>
43. Negotiating Framework EU - Turkey, Luxembourg, 3 October 2005, Principles governing the negotiations. [online]. [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/turkey/st20002_05_tr_framedoc_en.pdf

44. Press Release, Security Council, Speakers Call for Voluntary Suspension of Veto Rights in Cases of Mass Atrocity Crimes, as Security Council Debates Working Methods, U.N. Press Release SC/11164 (Oct. 29, 2013). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <http://www.un.org/press/en/2013/sc11164.doc.htm>
45. Report of the Commission to the General Assembly on the Work of its FiftyThird Session, [2001] 2 Y.B. Int'l L. Comm'n, U.N. Doc. A/CN.4/SER.A/2001/Add.1. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/english/ilc_2001_v2_p2.pdf
46. Resolution 479 (1980), adopted by the Security Council at its 2248th meeting, on 28 September 1980. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/16029>
47. Resolution 687 (1991), adopted by the Security Council at its 2981st meeting, on 3 April 1991. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.un.org/Depts/unmovic/documents/687.pdf>
48. Resolution 1441 (2002), adopted by the Security Council at its 4644th meeting, on 8 November 2002. [online]. [cit. 2020-12-08]. Dostupné z: <https://www.un.org/Depts/unmovic/documents/1441.pdf>
49. Resolution 1970 (2011), adopted by the Security Council as its 6491th meeting, on 26 February 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1970-%282011%29>
50. Resolution 1973 (2011), adopted by the Security Council as its 6498th meeting, on 17 March 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: [https://www.undocs.org/S/RES/1973%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1973%20(2011))
51. Resolution 2235(2015) adopted by the Security Council at its 7501st meeting, on 7 August 2015. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/record/798722>
52. Resolution 2249 (2015) Adopted by the Security Council at its 7565th meeting, on 20 November 2015, S/RES/2249 (2015). [online]. [cit. 2020-10-05]. Dostupné z: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2249.pdf
53. Regulations Respecting the Laws and Customs of War on Land, annexed to Convention No. IV Respecting the Laws and Customs of War on Land, Oct. 18, 1907, 36 Stat. 2227, T.S. No. 539. [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/195>
54. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 1373 (2001). Organizace spojených národů, 2001. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/1373\(2001\)](https://undocs.org/S/RES/1373(2001))
55. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 1624 (2005). Organizace spojených národů, 2005. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/1624\(2005\)](https://undocs.org/S/RES/1624(2005))
56. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2009. Organizace spojených národů, 2011. [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2009\(2011\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2009(2011))
57. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2170 (2014). Organizace spojených národů, 2014. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/2170>
58. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2178 (2014). Organizace spojených národů, 2014. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://www.undocs.org/S/RES/2178%20\(2014\)](https://www.undocs.org/S/RES/2178%20(2014))
59. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2213. Organizace spojených národů, 2015. [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2213\(2015\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2213(2015))
60. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2146. Organizace spojených národů, 2014. [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2146\(2014\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2146(2014))
61. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2214. Organizace spojených národů, 2015. [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2214\(2015\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2214(2015))

62. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2249 (2015). Organizace spojených národů, 2015. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/en/S/RES/2249%20\(2015\)](https://undocs.org/en/S/RES/2249%20(2015))
63. Rezoluce Rady bezpečnosti č. 2254 (2015). Organizace spojených národů, 2015. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: [https://undocs.org/en/S/RES/2254%20\(2015\)](https://undocs.org/en/S/RES/2254%20(2015))
64. Rezoluce 3314 (XXIX) Valného shromáždění OSN ze dne 14. prosince 1974. [online]. [cit. 2020-11-03]. Dostupné z: [https://undocs.org/en/A/RES/3314\(XXIX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3314(XXIX))
65. Rezoluce Valného shromáždění OSN A/66/253, z 16. února. [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/dmas/dv/un_resoluti/un_resolution.pdf
66. Rezoluce Valného shromáždění OSN A/66/253B, z 3. srpna 2012. [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: <https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/RES/66/253b>
67. Rome Statute of the International Criminal Court, July 17, 1998, 2187 U.N.T.S. 90. [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf>
68. S.C. Res. 1674, U.N. Doc. S/RES/1674 (Apr. 28, 2006). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: [https://www.un.org/ruleoflaw/files/S-Res-1674%20on%20protection%20civilians%20in%20armed%20conflict%20\(28Apr06\).pdf](https://www.un.org/ruleoflaw/files/S-Res-1674%20on%20protection%20civilians%20in%20armed%20conflict%20(28Apr06).pdf)
69. S.C. Res. 1706, U.N. Doc. S/RES/1706 (Aug. 31, 2006). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/doc/1706>
70. S.C. Res. 1970, U.N. Doc. S/RES 1970 (Feb. 26, 2011). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: [https://www.undocs.org/S/RES/1970%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1970%20(2011))
71. S.C. Res. 1973, paras. 4–12, U.N. Doc. S/RES/1973 (Mar. 17, 2011). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: [https://www.undocs.org/S/RES/1973%20\(2011\)](https://www.undocs.org/S/RES/1973%20(2011))
72. S.C. Res. 1973, 4, U.N. Doc. S/RES/1973 (Mar. 11, 2011). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1973-%282011%29>
73. S.C. Res. 1973, supra note 4, 4. U.N. Doc. S/RES/1973 (Mar. 11, 2011). [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1973-%282011%29>
74. S.C. Res. 387, pmbl. (Mar. 31, 1976). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <http://unscr.com/en/resolutions/387>
75. Security Council Press Statement on Libya, SC/10180-AFR/2120, [online] 22 February 2011, press release. [cit. 2020-09-28]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2011/sc10180.doc.htm>
76. Situation of human rights in the Libyan Arab Jamahiriya, Resolution adopted by the Human Rights Council, S-15/1, A/HRC/RES/S-15/1, 25 February 2011. [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.right-docs.org/doc/a-hrc-res-s-15-1/>
77. The Adana Security Agreement signed by Syria and Turkey on 20/10/1998. A Full English Version with its Secret Indexes. [online]. [cit. 2020-10-08]. Dostupné z: http://www.syriatruth.info/Portals/0/adana_syrian_turkish_agreement_full_english_version_1.pdf
78. The Sykes-Picot Agreement: 1916, Yale Law School, Lilian Goldman Law Library, The Avalon Project, Documents in Law, History and Diplomacy. [online]. [cit. 2020-09-22]. Dostupné z: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/sykes.asp
79. United Nations Seeks Negotiated Political Solution as Syria Conflict Enters Ninth Year, Under-Secretary-General Tells Security Council. Security Council 8493RD Meeting (AM). SC/13751, 27 March 2019. [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2019/sc13751.doc.htm>
80. UN Doc. S/RES/1970. 26. February 2011. [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/1970-%282011%29>
81. U.N. Secretary-General, Implementing the Responsibility to Protect: Rep. of the Secretary-General, U.N. Doc. A/63/677 (Jan. 12, 2009). [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: <https://www.globalr2p.org/media/pdf/GCR2PGeneral>

82. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 17. prosince 2015 o vývozu zbraní: provádění společného postoje Rady 2008/944/SZBP. Čtvrtek, 17. prosince 2015 – Štrasburk. [online]. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0472_CS.html
83. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 19. září 2019 o situaci v Turecku, konkrétně o odvolání zvolených starostů z funkce (2019/2821(RSP)). [online]. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-09-19_CS.html
84. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 24. října 2019 o turecké vojenské operaci v severovýchodní Sýrii a jejích důsledcích (2019/2886 (RSP)). [online]. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2019-0049_CS.pdf
85. WD 2 - 116/19 Völkerrechtliche Aspekte der türkischen Militäroperation „Friedensquelle“ in Nordsyrien. Wissenschaftliche Dienste. Deutscher Bundestag, Ausarbeitung, 2019. [online]. [cit. 2020-10-26]. Dostupné z: <https://polit-x.de/de/documents/2452318/bund/bundestag/wissenschaftlicher-dienst/ausarbeitung-2019-10-18-wd-2-11619-volkerrechtliche-aspekte-der-turkischen-militaroperation-friedensquelle-in-nordsyrien>
86. WILLIAMS, supra note 35, str. 625.
87. World Summit Outcome, 60/1 2005. [online]. [cit. 2020-09-05]. Dostupné z: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_60_1.pdf
88. Zasedání Evropské rady (17. a 18. října 2019) – závěry, Generální sekretariát Rady, EUCO 23/19. [online]. [cit. 2020-11-26]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/media/41125/17-18-euco-final-conclusions-cs.pdf>
89. Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů ze dne 12. srpna 1949. [online]. [cit. 2020-11-06]. Dostupné z: https://www.cervenkykriz.eu/files/files/cz/mhp_knihovna/zenevske_umluvy.pdf